

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Εποπτεία
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητών Πανεπιστημίου

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διακτόρων της Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 21

Μ Ε Ρ Ο Σ Α'

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Εισαγωγή—Μετάφρασεις—Σχόλια
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΡ. ΓΙΟΥΑΤΣΗ

Κείμενον: B. Montfaucon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ σύνολον τῶν ἑκκλησιῶν «Ἐπι τῶν γεγονότων τῆς θείας οικονομίας» ἀποτελεῖ ὀργανικὴν ἐνότητα ἀνεξαρτήτως τοῦ χρόνου ἐμφανήσεως αὐτῶν, διότι καλύπτει τὸν ὅλον κύκλον τῶν διαποικικῶν ἐορτῶν τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους. Ὅσαι αἱ ἑκκλησίαι ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὰ περίεθ, χαρακτηρίζονται δι' ὅψ' ἐνός ἐντέλου δυναμισμού, ὃ ὁποῖος κινεῖται μεταξὺ τῆς ζωηρᾶς ἐπιθυμίας τοῦ Χρισσότητος νὰ οικουδομηθῇ τοὺς Χριστιανούς ἀκρατάς του καὶ τῆς σθεναρᾶς διαθέσεως αὐτοῦ νὰ ἐλέγξῃ τὴν σκληροκαρδίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν ἀπίθειαν τῶς εἰδωλολατρῶν.

Ἡ πρώτη ἑκκλησία ἀναγεγραμμένη «Ἐἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἐξεφωνήθη τὴν 25ῃν Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 386, μετὰ τοῦς κατὰ Ἰουδαίων λόγους, καὶ ἀποτάλει ἐν τῇ συνέλῳ αὐτῆς λεπτομερεστάτην ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἡμερομηνίας τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου. Ἡ ἐπίτειος αὐτῆς ἐορταζομένη ἀπὸ μακροῦ εἰς τὴν Ἄσιν ἐγένετο γνωστὴ εἰς τὴν Ἀνατολὴν μόλις τὸ ἔτος 316 καὶ ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου κατέστη περιλήπτως ἐορτὴ χάρις εἰς τὴν πρὸς ταύτην διαθεὶαν ἐβλάδιαν τῆς πλειονότητος τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολείας. Πρὸς τὴν εὐλάθειαν ταύτην ἀπειθούμενος ὁ ἱερεὺς πατήρ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀμφιβολίας ἰσχυρομένους ἐπιφυλακτικῶν ἐκθέσει διὰ τριῶν θασιαῶν ἐπιχειρημάτων τοῦς λόγους διὰ τοῦς ἡμετέρας ἢ 25ῃν Δεκεμβρίου ἀποτελεῖ τὴν ἐπίτειον τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου. Ἀρχικῶς προβάλλει ὡς ἐπιχείρημα τὴν ταχύτητα διὰ τῆς ὁποίας ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου, θεῶν ἐπινοήσει, ἡ ἐορτὴ κατέστη γνωστὴ τῶς πᾶσιν. Ἀκολούθως ὑπενθυμίζει διὰ πρὸς τῆς Ἀνατολῆς ἐκστράτευσε εἰς τὴν Ἄσιν καὶ ἰερατικῶς εἰς τὴν Ρώμην, ἔπειτα ἦτο εὐκολον εἰς τοὺς πιστοὺς νὰ πληροφορηθῶσιν τὴν ἀκριβῆ ἡμερομηνίαν τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἐκ τῶν πινάκων τῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Καίσαρος Ἀδριανοῦ ἀπογραφῆς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Συρίας Κυρηναίου. Τέλος διὰ τοῦ ἐπακριβοῦς καθορισμοῦ τῆς ἐορτῆς τῆς ταχύντητος, ἡμέρας

1. Τὸ ἔτος 386 ἀποτελεῖ καὶ ἐπισημὸν ἔτος ἐνάρξεως τοῦ κωνσταντινουπόλεως ἔργου τοῦ Χρισσότητος, διότι χειροτονήθη κατ' αὐτὸ εἰς ποσότητον ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιόχειας Φλαβιανὸν ἑκατὸ παρ' αὐτοῦ τὴν ἐντολήν τοῦ καρόγματος εἰς τοὺς μεγαλύτερους νεκροὺς τῆς πόλεως. Βλ. J. OMIKTIEN, initiation aux Pères de l'Eglise, Paris 1962, tom. III, pag. 597.

Ἱερεὺς ΓΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Γραμματεὺς Συντάξεως
Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἁγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

της εισόδου του Ζαχαρίου εις τὸ Ἅγιον τῶν ἁγίων προβάλλεται τὸ τελευταῖον ἐπιχείρημα διὰ τοῦ ὁποίου καθορίζεται ὁ χρόνος τῆς συλλήψεως τοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ· ἀλλ' ὡς γνωστὸν (Λευκ., 1, 36) τὸ γεγονός τοῦτο τοποθετεῖται ἐξ ῥήματος πρὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ συνεπῶς ἡ 25ῃ Δεκεμβρίου ἀποτελεῖ τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Κυρίου.

Ἡ δεύτερα ἑμίλια ἐπιγραφομένη «Εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἐξετυνῆθη ἐπίσης κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων, ἀλλ' ἔγνωστον ποῦν ἔτος. Ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα αὐτῆς ὑπεστηρίχθησαν παλαιότερον διάφοροι ἀπόψεις, ἀλλ' ἤδη διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ C. Martin ἀπεδείχθη ὡς ἀδύνατον.² Βασικὸν θέμα τῆς ἑμίλιας ἀποτελεῖ τὸ μυστήριον τῆς ἑνωτικώσεως τοῦ Λόγου καὶ συγκεκριμένως ἡ ἐρμηνεία τοῦ μεγαλειώδους σχεδίου τῆς θείας οὐνοκράτιας. Ἡ προφητικὴ ἐξάρτησις τῶν γεγονότων τῆς Καινῆς ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ Χρυσόστομου δι' ἄλλην μίαν φοράν πρὸς ἔλεγχον τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι καίτοι ἐπαύρουν τὸν Μεσαίαν, παρέμειναν ἀμετανόητοι. Πιθανὴν ἔνδειξιν περὶ τοῦ χρόνου ἐκφωνήσεως τῆς ἑμίλιας θὰ ᾔδυντο νὰ ἀποτελέσει ἡ ἐκτενὴς ἀναφορά εἰς τὴν ἀρρητον ἐκ Πατρὸς γέννησιν τοῦ Ἰσοῦ. Ὡς γνωστὸν ἡ διδασκαλία αὕτη ἀπετέλεσε τὴν θεμελιωδέστεραν ἔκφρασιν τοῦ δόγματος τῶν συνόδων Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (325/381 μ. Χ.) διὰ τῶν ὁποίων καὶ καθιερώθη ἡ ἀρεισιολογία. Συνεπῶς ἡ χρῆσις ἤδη διαμορφωθεῶν ἐκφράσεων ὡς «γεννηθεὶς ἀρρητῶς ἐκ Πατρὸς», «ἕνω μόνος ἐκ μόνου Μονογενῆς», «Ὁ Πατὴρ ἀρρετίως ἐγέννησεν», θὰ ᾔδυντο νὰ τοποθετήσῃ τὴν ἑμίλιαν ὀλίγον μετὰ τὸ ἔτος 381 ἐν ἑμῶς ἀνωτέρω.

Ἡ ἑμίλια «Εἰς τὸ ἅγιον καὶ σωτήριον βάπτισμα τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἀποτελεῖ ἐντρίτερον κλασικὴν καὶ ἄλλων θεμάτων. τὰ ὅποια ἐξ ἀπορρητῆς εἰδησῶν περιστασιακῶν ἀναπτύσσονται παραλλήλως πρὸς τὸ κεντρικὸν θέμα τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου. Ἀρχικῶς ἐλέγχονται: αἱ ἰστοί, αἱ ὁποῖαι παραλείπουν νὰ ἐκκλησιασθῶνται κακτικῶς, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκτείνονται οἱ ὅποιοι ἀνομιῶς προσέρχονται διὰ νὰ κοινωνήσουν τῶν ἀγνάντων μυστηρίων. Τέλος, θεωροῦνται μιμηταὶ τοῦ Ἰουδαίου, ἐγκαταλείπουν τοὺς ναοὺς πρὸ τοῦ τέλους τῆς θείας λειτουργίας. Τὸ κεντρικὸν θέμα τῆς ἑμίλιας διεξέρχεται ὁ ἱερεὺς πατήρ μετὰ τὴν μαγιστὴν δυνατὴν σαφήνειαν καὶ κατὰ τὸν προσηφίλῃ εἰς αὐτὸν τρόπον τῆς διαρκούς ἀνα-

2. B. L. «Un centon d'extraits de l'homélie in Salvatoris Nostri Iesu Christi Nativitatem de salut Jean Chrysostome» in «Le Museon» 54 (Louvain 1941) 50-53, 48-52 (Le sermon de Noël MG 68, 385-384 est authentique; Texte grec 48-52).

φορὰς εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ὅμοιο τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου συγκρίνεται πρωτίστως πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν καὶ ἀκολουθεῖ πρὸς τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου. Διὰ τῆς συγκρίσεως ταύτης ἀπ' ἐνὸς μὲν ἐξέρχεται τὸ ἕλος πνευματικῶς περιεχόμενον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου ἐναντι τοῦ νομοκοῦ τοιοῦτου τῶν Ἰουδαίων, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἀποκαλύπτεται τὸ περιεχόμενον τῆς θυσίας αὐτοῦ ἐν τῷ κλασικῷ τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου πληρώσεως ἐπίσης δικαιοσύνης. Διὰ τοῦ βαπτίσματος, λοιπὸν, ὁ Χριστὸς «κατέβαλε τὸ χρῆμα, ἐπέκρινε τὸ ἄνθρωπινον γένος τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν λύτρωσιν. Ἡ ἑμίλια ἐξεφωνήθη τὴν 3ην Ἰανουαρίου, ἐορτὴν τῶν Θεοφανείων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ ἔτος 387, ὡς τοῦτο δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἐξ ἀναλόγων ἐκφράσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπαντοῦν εἰς προηγουμένας προσηφίτας ἑμίλιας «Εἰς τὸν ἅγιον Φιλογόνιον» τῆς 20ῆς Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 388 καὶ «Εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτήρος τῆς 25ῆς Δεκεμβρίου τοῦ ἴσου ἔτους, περὶ τῆς ἰστοίας ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω.

Αἱ τρεῖς ἑμίλια «Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα» ἀποτελοῦν ἐν τῷ συνόλῳ τὴν λεπτομερεστέρην ἀφήγησιν τῶν δραματικῶν γεγονότων τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου. Ἐκ τούτων αἱ πρῶται θὰ ᾔδυντο νὰ θεωρηθῶν ὡς δύο διάφοροι ἐκδόσεις τοῦ αὐτοῦ ἔργου, περὶ τὸ γεγονός σαφοῦς διαφοράς μεταξὺ τῶν ὡς πρὸς τὸ ἕλος, τὴν ἔκτασιν, τὴν σαφήνειαν καὶ ἀρρετιμῶς ἐπὶ μέρος λεπτομερείας. Ἐν αὐταῖς ὁ Χρυσόστομος σκιαγραφεῖ τὴν εἰκόνα τῆς φυγῆς τοῦ Ἰούδα, ὁ ὅποιος κινούμενος ἐκ φιλαργυρίας προδίδει τὸν διδάσκαλον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους μαθητὰς τοῦ Κυρίου, οἱ ὅποιοι ἀροντῶνται νὰ ἐκφράσουν πρὸς αὐτὸν τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀγάπην των. Ἡ θυσία τοῦ Κυρίου, ὡς θυσία «λογικῶς προβάτου» συνιστᾷ τὸ Πάσχα τῶν Χριστιανῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ «ἀλόγου προβάτου» διὰ τῆς ἰστοίας ἱερώθῃ τοῦ Ἰουδαίου Πάσχα. Ἐσπυρίων ὁ Χριστὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα ἀπέδωκεν εἰς τὸ πάσχα τοῦ νόμου τὴν ἐσχάτην τιμὴν, καὶ διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ καθήγγησε τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου. Ὅμοιο μὲν τῷ Ἰουδαϊκῷ Πάσχα ἐθυσίασθη «ἄλογος ἄμνος» χάριν τῆς σωτηρίας τῶν πρωτοτύπων τέκνων τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐτέθη ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου, ἐν δὲ τῷ Χριστιανικῷ ἐθυσίασθη ὁ λογικὸς ἄμνος διὰ τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ καθήγγηθη ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου. Ἡ προέκτασις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἀποτελεῖ «σκιά» ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ χριστιανικόν

3. Η. Χρυσόστομος, Ἰωάννου Χρυσόστομου. Περὶ ἀκαταλήτων τοῦ Θεοῦ, ἐν Ἀθήναις 1956, σ. 9.

Πάσχα, το άποτελούν την «άληθειαν». Είς τὸ τέλος τῶν δύο ἑμιλιῶν ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρεται ἰδιαίτερος εἰς τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον ἐφαίλου νὰ προσέρχωνται: οἱ πιστοὶ εἰς τὸ μυστήριον τῆς βασιᾶς ἀγαριστίας καὶ δι' ἐξήντητον ἐκπρόσωπον προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ τοῦς ἀκροατὰς τοῦ προσεκτικωτέρους καὶ ἐπιλαβεστέρους ἐνώπιον τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἄλλωστε, τονίζει ὅτι πρωταρχικὸν καθήκον πάντων εἶναι ἡ συγχώρησις τῶν ἐχθρῶν καὶ ἡ ἐκδήλωσις πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης καὶ συμπαιθείας. Αἱ ἑμιλίαι ἐξεφωνήθησαν τὴν Μ. Πέμπτην, ἀλλ' ἄγνωστον ποτεν ἔτος. Κατὰ τὸν Tillemont τοῦ ὅποιου τὴν ἀποφάν δεχεται ματ' ἐπιφυλάξεως καὶ ὁ Bareille τὸ πιθανότερον ἔτος θὰ ἤδύκατο διὰ τὴν δευτέραν νὰ εἶναι τὸ 396,⁵ διότι τὸ ἔτος τοῦτο ἐξεφωνήθησαν αἱ ἑμιλίαι «Εἰς τὴν Πενταστήν» μετὰ τῶν ὁποίων ἔχει αὕτη στενωτάτην συγγένειαν. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν πρώτην, εἴποτε μετὰ θεοαἰετητος δὲν δύναται νὰ λεχθῆ. Πολλὰ ἐνδείξεις τὴν τοποθετοῦν ἀλλ' ἄρα ἐτη πρὸ τῆς δευτέρας.

Ἡ τρίτη ἑμιλία «Εἰς τὴν προδοσίαν» τελείως διάφορος κατὰ τὸ περιεχόμενον τῶν δύο προηγουμένων, ἐξεφωνήθη εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ἀντιοχείας, Ἀδάργη, ὅπου καλαιότερον διήρχε καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Δαφναίου Ἀπάλλωνος. Τὸ γεγονός τοῦτο καθίσταται ἀφορμὴ διὰ νὰ ἐκθέσῃ ὁ Χρυσόστομος τὰς διαφορὰς μεταξὺ χριστιανισμοῦ καὶ εἰδωλολατρίας καὶ νὰ ἐξάρτῃ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πρώτου ἐναντὶ τῆς δευτέρας. Ἡ ὁπόλιτος ἑμιλία ἀναφέρεται εἰς τὸ γεγονός τῆς προδοσίας, τὴν ὅποιαν ἀνεκλίει περιγραφικώτατα καὶ διὰ τῶν πλέον μελάνων χρωμάτων προκειμένου νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὑπῆρξε καρπὸς τῆς σπληροκαρδίας καὶ φιλαργυρίας τοῦ ἀκριστοῦ μαθητοῦ.

Ἡ ἑμιλία «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κοιμητηρίου καὶ τὸν Σταυρὸν» ἀποτελεῖ σύντομον ἀλλὰ πλήρες ὁμηρικὸν θεολογικὸν ἐπιτομὴν κείμενον, διὰ τοῦ ὅποιου ὁ Χρυσόστομος δικαιολογεῖ τὴν ἔξοδον τῶν πιστῶν εἰς νέον κοιμητήριον ἔξω τῆς πόλεως. Εἰς τὸ κοιμητήριον τὸ ὅποιον ὀρθῶς ὠνομάσθη οὕτως, ἀναπαύονται ἑσθίονα τοῦ ἔργου ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἀναμένουν τὸν Κύριον νὰ ἀναστήσῃ αὐτοὺς διὰ τὴν ἄλλην ζωὴν. Ὁ θάνατος, λοιπὸν, παρουσιάζεται ὡς θνός, διότι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ἔπαυσε ἡ καταλυτικὴ δύναμις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ὑπάρχουν πλέον πόλεις εἰς τὸν Ἄδην, διότι συνεκρίθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, δὲν ὑπάρχει πλέον νόμος διότι ἐκώφεον «ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης». Καὶ διὰ τὴν ἑμιλίαν αὐτὴν δὲν εἶναι γνωστὸς ὁ χρόνος ἐξεφωνήσεως. Εἰκάζεται

4. J. Bareille. Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου. Τὰ εὐρηκόμενα ἔπαντα. Paris 1868, τόμ. III, σ. 624.

ὅτι ἐξεφωνήθη τὴν Μ. Παρασκευῇ τοῦ ἔτους 392.⁵

Αἱ δύο ἑμιλίαι «Εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν Ἰησοῦν» ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη ἀποτελεῖ καὶ τὸ τελευταῖον κείμενον τοῦ παρόντος τόμου, ἡ δὲ δευτέρα τὸ πρῶτον τοῦ ἐπομένου, θεωροῦνται ὡς καὶ αἱ ἀναφερόμεναι «εἰς τὴν προδοσίαν» δύο διάφοροι ἐκδόσεις τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Παρὰλλήλως δύναται εἶς νὰ διαπιστώσῃ καὶ ἀναλογικὰς ἐμοιότητας πρὸς ἐκείνας ὡς πρὸς τὴν δομὴν αὐτῶν. Βασικὰ θέματα τῶν ἑμιλιῶν ἀποτελοῦν ἡ μίμησις τῆς μετανοίας καὶ τῆς πίστεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ προδοτὴ τοῦ σταυροῦ ὡς συμβόλιον νίκης καὶ θριάμβου. Διὰ τὸν σταυρὸν ἰδίως, πρέπει νὰ χαιροῦν οἱ χριστιανοί, διότι αὐτὸς ὑπῆρξεν τὸ πρόσωπον τῆς νίκης τοῦ Κυρίου κατὰ τοῦ προαιωνίου ἐχθροῦ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ διαβόλου. Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦν τὸ πλεῖστον τῆς νέας ἐν Χριστῷ πραγματικότητος ἐν τῇ ὁποίᾳ πάντες συναδικουμένων διὰ τῆς ἐν τῷ σταυρῷ θυσίας. Συνέπεια αὐτῆς ἀποτελεῖ ἡ ἐκδήλωσις ἀγάπης καὶ συγχωρήσεως πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ἡ ὅποια καὶ ἀποτελεῖ τὴν σημαντικωτέραν θυσίαν τοῦ πιστοῦ ἐνώπιον τοῦ ἐσταυρωμένου Κυρίου. Πότε ἐξεφωνήθησαν αἱ ἑμιλίαι αὗται δὲν δύναμεθα νὰ εἰπωμεν μετὰ θεοαἰετητος. Ἡ συγγένεια νοημάτων ὁμοῦ μὲ τὰς προηγουμένας «Εἰς τὴν προδοσίαν» καὶ ἡ ἐκφρασις τῆς δευτέρας «ὡς πρὸς τὴν παρήμερον, ταῦτα καὶ τὸν πάλιν παρηνθὸν» καθιστᾷ πολὺ πιθανὴν τὴν ἀποφάν ὅτι ἐφ' ὅσον αἱ ἑμιλίαι «Εἰς τὴν προδοσίαν» ἐξεφωνήθησαν τὴν Μ. Πέμπτην, αἱ «Εἰς τὸν σταυρὸν καὶ τὸν Ἰησοῦν» δὲν ἀποσπείονται: νὰ ἠκολούθησαν ἐκείνας κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ἤτοι Μ. Παρασκευῇ. Ὡς πρὸς τὸ ἔτος δὲ Ἰσχυροῦν καὶ δι' αὐτὰς ὅσα ἐλέγχθησαν καὶ περὶ τῶν δύο «Εἰς τὴν προδοσίαν». Ἡ ἀποστηρικθεῖσα ἀποφάν ὅτι δύναται νὰ ἐξεφωνήθησαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ Ἰησοῦ ἔτους εἰς δύο διαφορετικὰ ἀκροατήρια εἶναι μᾶλλον ἀσχετικόν.

Τὸ σύντομον τῶν ἀνωτέρω ἑμιλιῶν, ὡς καὶ αἱ ἀκαλουθῶσαι εἰς τὸν ἐπόμενον τόμον τῆς παρουσίας σειράς, χαρακτηρίζονται διὰ τὴν ρητορικὴν ἀπλότητα, τὸν πλοῦτον τῶν χρησιμοποιομένων ἐπιχειρημάτων καὶ τὴν ἀκμητιβόλον σαφήνειαν, στοιχεῖα τὰ ὅποια συνθέτουν τὴν χαρακτηριστικὴν εἰκόνα τοῦ χρυσόστομοῦ κηρύττου. Ἐξ ἄλλου ἡ συνεχὴς ἀναφορὰ τοῦ ἱεροῦ πατρὸς εἰς γεγονότα καὶ χωρία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης ἀποδεικνύει τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἡ ὅποια καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἐπίκεντρον αὐτῆς. Δι' ἔλιον τῶν ὡς ἄνω στοιχείων αἱ ἑμιλίαι τοῦ Χρυσόστομου «Ἐπὶ τῶν γεγονότων

5. Ἀπόδοι, τόμ. IV, σ. 2.

της θείας οικονομίας, παρ' ότι εξεφωνήθησαν πρό χιλίων παντακράτων και δύο ετών, διατηρούν και σήμερα την πύξην και τὴν δυναμίδα της επικαιρότητος, διότι ἀποτελοῦν ἄρσεν ἑκφρασιν τοῦ ὁρθοδόξου κηρύγματος.

ΒΕΣΙΑΒΙΟΨ ΤΡ. ΓΙΟΥΑΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΘΛΙΟΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΕΩΣ ΤΟΤΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ ΚΑΤΕΣΤΗ ΓΝΩΣΤΗ ΠΡΟ ΟΛΙΓΩΝ ΕΤΩΝ ΥΠΟ ΠΙΣΤΩΝ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΠΑΘΑΝ ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΣΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΗΓΙΣΙΑΝ.

1. Α. Τὰ γεγονότα ἐκεῖνα, ποῦ ἀπετέλουν κατὰ τὸ παρελθὸν ἀντικείμενον ἀγωνιάδου στοχασμοῦ διὰ τοὺς πατριάρχας, καὶ οἱ προφήται προεφήτευσαν, καὶ οἱ εὐσεβεῖς, ἐπεθύμουν νὰ τὰ γνωρίσουν, σήμερον ἐπαληθεύθησαν καὶ ἐπραγματοποιήθησαν, καὶ Θεὸς ἐπὶ γῆς ὤφθη διὰ σαρκός, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη» (Βαρούχ 3, 38). Ἄς χαίρωμεθα, λοιπόν, καὶ ὡς πανηγυρίζομεν μὲ ἀγαλλίαισιν ἀγαπητοὶ μου. Διότι ἦν ὁ Ἰωάννης ἀνεσκήρτισεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρός του, ὅταν ἡ Μαρία ἐπεσκέφθη τὴν Ἐλισάβετ, πολὺ περισσοῦτον ἡμεῖς, ποῦ εἶδομεν ὄχι ἁπλῶς τὴν Μαρίαν, ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν Σωτῆρα μας νὰ γεννᾶται σήμερον, πρέπει νὰ σκιρτῶμεν καὶ νὰ πανηγυρίζομεν, νὰ θαυμάζομεν καὶ νὰ ἐκπλητῶμεθα διὰ τὴν ἀσύλληπτον μεγαλοσύνην τοῦ ὑπὲρ τῆς σοφίας μας θείου σχεδίου. Β. Σκέψου, λοιπόν, πόσον μεγαλεῶδες εἶναι νὰ βλέπῃς νὰ καταβαῖν ὁ ἥλιος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, νὰ βαδίξῃ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἶ ἀυτῆς νὰ ἀποστέλλῃ τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ δημιουργήματα. Ἄλλ' ἐάν θὰ ἐπροκάλει ἐκκλησίαν εἰς ὅλους ἐκεῖνους ποῦ θὰ εἴδωσαν νὰ συμβαῖναι τούτο εἰς τὸν φυσικὸν ἥλιον, σκέψου καὶ ἀναλογίσου τώρα πόσον μεγαλεῶδες εἶναι νὰ βλέπομεν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης νὰ ἀποστέλλῃ ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου στήματος τοῦ τὰς ἀκτῖνας καὶ νὰ φωτίξῃ τὰς ψυχὰς μας.

Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐπεθύμουν πρό πολλοῦ νὰ πληροφορηθῶ περὶ τῆς ἡμέρας ταύτης. Καὶ ὄχι ἁπλῶς νὰ πληροφορηθῶ μόνος ἀλλὰ μεθ' ἑνὸς πλήθους τόσο μεγάλου. 355 Α. Εὐχόμενον, λοιπόν, διαρκῶς νὰ εἶναι πλήρης ὁ κῆρος τῆς συγκεντρώσεώς μας, ὅπως ἀκριβῶς βλέπομεν νὰ εἶναι τὴν στιγμήν αὐτήν. Τούτο ἐπαληθεύθη σήμερον καὶ ἐπραγματοποιήθη. Ἐνῶ δὲ δὲν παρήλθαν δέκα ἐτὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ποῦ ἐπληροφορήθημεν καὶ ἐγνωρίσαμεν τὴν ἡμέραν αὐτήν, ἐν τούτοις διὰ τοῦ ζήλου σας ἐλαμπρύνθη τόσο ὥσάν νὰ μᾶς παρεδόθη ἀπὸ παλὸν παλαιὰ καὶ πρό πολλῶν ἐτῶν. Διὰ τούτο δὲν εἶναι σφάλμα ἐάν ὀνομασθῇ συγχρόνως νέα καὶ παλαιά. Νέα μὲν διότι πρό ὀλίγου τὴν ἐγνωρίσαμεν, παλαιὰ δὲ καὶ ἀρχαία διότι ταχέως κατέστη συννηλικὸς παλαιότερων καὶ εἴθεσεν εἰς τὴν ἴδιον ἡλικίαν μὲ αὐτάς. Καθὼς τὰ κυμάδια καὶ εὐγενῆ φυτὰ Β ἀναπτύσσονται καὶ καρποφοροῦν εἰς ὀλίγον χρόνον ἀφ' ἧς στιγμῆς φυτευθῶν, ἔτσι καὶ ἡ ἡμέρα αὐ-

τῆ ποῦ ἦτο πρὸ πολλοῦ γνωστὴ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσσυρίας καὶ μετεφέρθη εἰς ἡμᾶς ἑσκάτως καὶ ὅσα πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τόσον ταχέως διεδόθη καὶ ἐκασποφόρησεν, ὅσον διαπιστοῦται σήμερον, ποῦ ὑπερεπληρώθη ὁ ἀέλογος καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀσφυκτικὰ γεμάτη ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν συγκεντρωθέντων. Τὴν ἀνταξίαν, λοιπόν, πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον σας ἀμοιβὴν ἀναμεινίετε ἀπὸ τῶν Χριστῶν, ὁ ὁποῖος σήμερον ἐγεννήθη σαρκικῶς. Ἐκεῖνος δὲ ὅς ἀμείψῃ ὁμοούσιον διὰ τὴν προθυμίαν σας αὐτῆν. Διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν **С** ἡμέραν αὐτὴν εἶναι μεγίστη ἀπόδειξις ἀγάπης διὰ τὸν γεννηθέντα. Ἄν πρέπει ὅμως καὶ ἡμεῖς οἱ δοῦλοι τοῦ αὐτοῦ Κυρίου κάτι νὰ ὀσὶ προσφέρωμεν, θὰ τὸ πράξωμεν εὐχαριστικῶς, ἢ μᾶλλον θὰ προσφέρωμεν τὸ κατὰ δύνάμιν, δηλαδὴ ὅσα ἐπιτρέπει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἰδικὴν σας ἀφέλειαν.

Τι λοιπόν, ἐπιθυμεῖτε νὰ ἀκούσῃτε σήμερον; Ἄλλὰ θεοβαίως τί ἄλλο, παρὰ περὶ τῆς ἡμέρας αὐτῆς ποῦ ἐορτάζομεν; Διότι γνωρίζω καλῶς, ὅτι καὶ σήμερον ἄκοιμη πολλοὶ ἀντιδικοῦν μεταξὺ τῶν, οἱ μὲν μὲ τὸ νὰ κατηγοροῦν, οἱ δὲ μὲ τὸ νὰ ἀπολογουῦνται. Ἄλλωστε παντοῦ γίνονται πολλαὶ συζητήσεις περὶ αὐτῆς καὶ ἀρμόνιοι τὴν κατηγοροῦν ὅτι εἶναι νῦν καὶ πρόσφατος καὶ ἔχει θεοπισθὴ ἑσκάτως, ἐνῶ ἄλλοι τὴν ὑπερασπίζονται, ὅτι εἶναι παλαιὰ καὶ ἀρχαιοτάτη, ἀφοῦ ἤδη οἱ προφῆται προεκήτευσαν τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἦτο γνωστὴ καὶ σπουδαία εἰς τοὺς λαοὺς ποῦ κατέκουν ἀπὸ τῆς Θράκης μέχρι τῶν Γαδείρων τῆς Ἰσπανίας.

Ἐμπρός, λοιπόν, ἂς ὁμιλήσωμεν δι' αὐτά. Διότι, ἐάν, ἐνῶ ὑπάρχει ἀμφισβήτησις περὶ αὐτῆς, ἀπολαύῃ τόσον ὑψηλῆς τιμῆς ἐκ μέρους σας, εἶναι προφανές ὅτι ἂν καταστῇ γνωστοτέρα θὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερον τὸ ἐνδιαφέρον δι' αὐτὴν, διότι ἡ ἀποσαφήνισις, ποῦ θὰ γίνῃ διὰ τοῦ κηρύγματος θὰ ἀξίωσιν τὸν σεβασμὸν σας δι' αὐτὴν. Ἐκω λοιπόν τρεῖς ἀποδείξεις νὰ προβάλλω, διὰ τῶν ὁποίων θὰ κατανοήσωμεν σαφέστατα, **Ε** ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Θεὸς Λόγος. Δι' αὐτὰς τὰς τρεῖς ὑπάρχει μία ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἐορτὴ κατέστη γνωστὴ ταχύτατα καὶ ἐφῆσεν παντοῦ καὶ εἰς τόσον ὕψος μεγαλοπρεπείας καὶ αἴγλης. Ἐκεῖνο δὲ ποῦ ὑπεστήριξε ὁ Γαλαθὴν ἀσφυκτικῶς μὲ τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα, ὅτι εἰς τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἡ βουλὴ αὐτῆ... καταλυθῆσεται· εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστίν, οὐ δύνησεθε καταλύσαι αὐτοὺς —μήποτε καὶ θεομάχοι εὐρεθήτε» (Πράξ. 5, 38-39), τοῦτο ³⁵⁰ **Α** θὰ ἔλεγα καὶ ἐγὼ διὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὅτι, ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Θεὸς Λόγος ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχεται, διὰ τοῦτο ὅτι μόνον δὲν ἐξηφανίσθη ἡ ἐορτὴ αὐτῆ, ἀλλὰ καὶ καθίσταται μεγαλοπρεπεστέρη ἀπὸ ἕ-

τους εἰς ἕτος. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἐξηπλώθη ἐντός ὀλίγων ἐτῶν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἂν καὶ αὐτοὶ ποῦ τὴν μετέδιδαν παντοῦ ἦσαν σακηνοποιοί, ἄλλοι, ἀγράμματοι καὶ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι. Ἄλλ' ἡ ἀπλότης ἐκείνων ποῦ τὴν ὑπρέτησαν, οὐδεμίαν ἐπέφερε ζημίαν, διότι ἡ δύναμις τοῦ περιεχομένου τῆς ἦτο ἰσχυροτέρα πάντων, καὶ ἀνέτρεπε ὅλα τὰ ἐμπόδια, ἐπίδεικνύουσα τὴν δυνάμιν τῆς.

2. Ἐάν ὅμως κάποιοι ἐξ αὐτῶν ποῦ ἐρίζουν δὲν παραδέχεται τὰ λεχθέντα, δύναμαι νὰ προβάλλω καὶ δευτέραν ἀπόδειξιν. Ποῖα εἶναι αὕτη; **Β** Εἶναι ἐκεῖνη ποῦ προκύπτει ἐξ ὧν ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰ εὐαγγέλια σχετικῶς μὲ τὴν ἀπογραφὴν. Λέγει, λοιπόν, ὁ εὐαγγελιστής: «Ἐγένετο γὰρ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηναίου. Καὶ ἐπορευόντο πάντες ἀναγράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ **С** τῆς Γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρέθ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαυὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρὸς Δαυὶδ, ἀπογράφεσθαι σὺν Μαρίας τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτοῦ γυναικὶ ὄσση ἐγκύω. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπιλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτὴν· καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι (Λουκ. 2, 1-7). Ἐκ τούτων εἶναι φανερόν, ὅτι ἐγεννήθη κατὰ τὴν πρώτην ἀπογραφὴν. Καὶ δόναται, ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐρευνήσῃ τοὺς ἀρχαίους δημοσίους κώδικας τῆς Ρώμης καὶ νὰ πληροφορηθῇ **Δ** ἀκριβῶς τὸν χρόνον τῆς ἀπογραφῆς. Θὰ ἔλεγεν ὅμως κάποιος: δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἂν ὅσον εἴμεθα μακρὰν τῆς Ρώμης καὶ οὐδέποτε τὴν ἐπισκέψωμεν; Ἄκουε ὅμως καὶ μὴ ἀμφισβητῆς, διότι ἔχομεν παραλάβει τὴν ἡμέραν ἐξ ἐκείνων, ποῦ γνωρίζουν ταῦτα ἐπακριβῶς καὶ διαμένουν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην. Διότι οἱ κληρικοί τῆς τῆς ἐορτάζουν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκ παραδόσεως καὶ οἱ ἴδιοι τώρα μᾶς τὴν ἐγνώρισαν. Οὐτε ἄλλωστε ὁ εὐαγγελιστὴς μᾶς ἀνέφερε ἀσκόπως τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀλλὰ σκοπίμως μᾶς τὴν ἐφάνερυσε διὰ νὰ καταδείξῃ τὸ σκεδῖον τῆς θείας οικονομίας. Οὕτε καὶ ὁ Αὐγουστος ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ καὶ μὲ προσωπικὴν πρωτοβουλίαν ἐξέδωκε τότε τὸ δέταγμα, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὑπεκίνησε τὸν νοῦν τοῦ διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ὑπηρετήσῃ ἀκόμη καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του τὴν γέννησιν τοῦ Μονογενοῦς. Καὶ **Ε** διὰ τοῦτο, λέγει, συντελεῖ εἰς τὴν ἐνοάρκωσιν: Δὲν εἶναι μικρόν, οὕτε τυχαῖον, ἀγαπητέ, ἀλλ' ἀντιθέτως εἶναι πέρα πολὺ μεγάλο καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα

καὶ τὰ ζητούμενα μὲ ἐπιμέλειαν. Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό; Ἡ Γαλιλαία εἶναι περιοχή τῆς Παλαιστίνης καὶ ἡ Ναζαρέτ πόλις τῆς Γαλιλαίας. Κι 357 **A** ἡ Ἰουδαία εὐσιος εἶναι μία περιοχή ποῦ ὀνομάζεται ἔτσι ὑπὸ τῶν ἐντοπίων τῆς, καὶ ἡ Βηθλεὲμ πόλις τῆς Ἰουδαίας. Ὅλοι οἱ προφῆται προεφήτευσαν ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῆν Ναζαρέτ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ, εἰς τὴν ὄψοιαν καὶ θὰ γεννηθῆ. Ἰδοὺ, λοιπόν, τί λέγουν αἱ γραφαί: «Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλακίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα: ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεῖσεται ἡγοούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαὸν μου τὸν Ἰσραὴλ» (Ματθ. 2, 6 Μιχ. 5, 2). Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ποῦ ἠρωτήθησαν τότε ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς, ἀνέφεραν εἰς αὐτὸν αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ὁ Φίλιππος εἶπεν: «Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ εὐρήκαμεν» **B** καὶ τὸν ἠρώτησεν ὁ Ναθαναὴλ: «Ἐκ Ναζαρέθ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;» ὁ Χριστὸς εἶπε δι' αὐτόν: «**Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτις ἐν ᾧ ὄβολος οὐκ ἔστι**» (Ἰω. 1, 46-48). Ἀλλὰ θὰ διερωτῶτο κανεὶς, διατί τὸν ἐπήνεσαν; Ἐπειδὴ δὲν παρεσύρθη ἐκ τῆς ἀναγγελίας τοῦ Φιλίππου, καὶ ἐγνώριζε σαφῶς καὶ μὲ ἀκρίβειαν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔπρεπε νὰ γεννηθῆ εἰς τὴν Ναζαρέτ, οὐτε εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλ' εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Βηθλεὲμ: ὅπως λοιπὸν καὶ ἔγινε. Καὶ ἀπειδὴ ὁ μὲν Φίλιππος τὸ ἠγνῶει, ὁ δὲ Ναθαναὴλ ὡς νομομαθὴς ἀπήντησε συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τῆς ἀνωτέρω προφητείας, γνωρίζων ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς ἐκ Ναζαρέτ, διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς εἶπεν: «**Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτις ἐν ᾧ ὄβολος οὐκ ἔστι**. Διὰ τοῦτο καὶ ἀριστέως ἐκ τῶν Ἰουδαίων **C** ἔλεγαν εἰς τὸν Νικαῖοιμον: «Ἐρεύνησον, καὶ ἴδε, ὅτι προσήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγγύγεται» (Ἰω. 7, 52). Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον «**Οὐκ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαυὶδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται;**» (Ἰω. 7, 42). Καὶ ὅλοι εἶχαν τὴν ἴδιαν γνώμην, ὅτι ἐξάπαντος ὁ Χριστὸς ἔπρεπε ἀπ' ἐκεῖ νὰ ἔλθῃ καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν. Ἐπειδὴ λοιπόν, ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Μαρία, ποῦ ἦσαν κάτοικοι τῆς Βηθλεὲμ, τὴν ἐγκατέλειψαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ναζαρέτ, ὅπου καὶ διέμενον (πρῶγμα ποῦ συμβαίνει συνήθως εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐγκαταλείπουν ὀπλοδὴ τὰς πόλεις ὅπου ἐγεννήθησαν, καὶ νὰ διαβιοῦν εἰς ἄλλας πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐγεννήθησαν), ἔπρεπε δὲ ὁ Χριστὸς νὰ γεννηθῆ εἰς τὴν Βηθλεὲμ, **D** ἐξεδόθη τὸ διάταγμα καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἡγαγκάζοντο νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν πόλιν ἐκεῖνην, διότι ἔτσι εἶχε προνοήσει ὁ Θεός. Διότι ὁ νόμος ποῦ διέταξε τὸν καθένα νὰ ἀπογραφῆ εἰς τὴν ἰδιοιτέραν πατρίδα του, τοὺς ἐξηνάγκαζεν ἀπ' ἐκεῖ νὰ ξενιθίσουν, ἔννοο ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, καὶ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Βη-

θλεὲμ διὰ νὰ ἀπογραφοῦν. Ἀκριβῶς αὐτὸ ὑπονοοῦσε καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν ἔλεγεν: «**Ἀνέβη δὲ καὶ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρέθ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαυὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρὸς Δαυὶδ, ἀπογράφεσθαι σὺν Μαρίας τῇ Ε** μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ οὕσῃ ἐγκύῃ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπιλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρῶτότοκον» (Λουκ. 2, 4-7).

3. Εἶδες, ἀγαπητέ, τὸ μεγαλειώδες σκέδιον τοῦ Θεοῦ, ποῦ ρυθρίζει πᾶν ὅτι ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν μὲ τὸ νὰ χρησιμοποῖ ὡς ὄργανά του πιστοὺς καὶ ἀπίστους, καὶ τοῦτο διὰ νὰ πληροφωρηθοῦν οἱ ἀπιστοὶ τὴν ἀξίαν τῆς εὐσεβείας καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ μὲν ἄσπῃ ὡδήγηε τοὺς μάγους ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς, τὸ δὲ διάταγμα ἔφερε **358 A** τὴν Μαρίας εἰς τὴν πατρίδα, ποῦ προεφήτευσαν οἱ προφῆται. Ἐξ αὐτοῦ γίνεται φανερόν ὅτι καὶ ἡ Παρθένος κατήγετο ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαυὶδ. Ἐπειδὴ ἦτο ἐκ τῆς Βηθλεὲμ, εἶναι προφανὲς ὅτι ἦτο καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς φυλῆς τοῦ Δαυὶδ. Τοῦτο καὶ προηγουμένως μᾶς ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς μὲ ὅσα ἔλεγεν: «**Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας σὺν Μαρίας, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρὸς Δαυὶδ**» (Λουκ. 2, 4). Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐγνωρίσαμεν τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τοῦ Ἰωσήφ, τοὺς δὲ προγόνους ἐκεῖνης οὐδεὶς ἐσκέφθη νὰ μᾶς καταστήσῃ γνωστοὺς, ὅπως τοὺς προγόνους τοῦ Ἰωσήφ, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀμφισβάλῃς καὶ λέγῃς ἀπὸ ποῦ **B** φαίνεται, ὅτι κατὰγεται καὶ αὐτὴ ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαυὶδ; Ἄκουσε: «**Ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἣ ὄνομα Ναζαρέθ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυὶδ**» (Λουκ. 1, 26-27). Τὸ, ἐξ οἴκου Δαυὶδ» πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἐκεῖ λεχθῆ διὰ τὴν Παρθένον, πρῶγμα ποῦ ἐκεῖ δηλωθῆ καὶ ἔδω. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐξεδόθη τὸ διάταγμα καὶ ὁ νόμος, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Βηθλεὲμ. Μόλις ἔρθεσαν εἰς τὴν πόλιν εὐθὺς ἀμέσως ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπισημασθῆ εἰς τὴν φάτην ὡς ἄρεφος, ἐπειδὴ πολλοὶ καὶ ἀπὸ πολλὰ μέρη συνέρχοντο **C** τότε ἐκεῖ, καὶ καταλαμβάναν τὰ καταλύματα καὶ ἐδημιουργοῦσαν στενότητα κώρου. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ μάγοι ἐκεῖ τὸν προσεκύνησαν. Διὰ νὰ σὺς προσφέρω ὅμως μίαν οσφραίτην καὶ πλεον ψευτικῆν ἀπόδειξιν, σὺς παρακαλῶ ἐντείναι τὴν προσοχὴν σας ὀλίγον: διότι ἐπιθυμῶ νὰ σὺς διηγηθῶ μεγάλην ἱστορίαν καὶ νὰ σὺς διαβάσω παλαιούς λόγους, ὥστε μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ κατανοήσῃτε σαφέστερον τὴν ὀμιλίαν μου.

Υπήρχε κάποιο παλαιόν ἔθιμον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, Ἄλλὰ μᾶλλον δὲ μεταφερθῶμεν καλαιότερον, ὅταν ὁ Θεὸς ἐλύτρωσε τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τῆς περπετείας καὶ τὴν βάρβαρον **D** τυραννίαν τῶν Αἰγυπτίων, ἐπειδὴ τοὺς ἐβλεπε νὰ ἔχουν ἀκόμη ὑπολείμματα ἀσεβείας καὶ νὰ εἶναι προσηλωμένοι εἰς ὑλικά πράγματα καὶ νὰ, θαυμάζοντες τὸ κάλλος καὶ τὸν ὄγκον τῶν ναῶν, τοὺς ἔδωσαν ἐντολὴν νὰ οἰκοδομήσων ναὸν λαμπρότερον πάντων τῶν ναῶν τῆς γῆς, ὅχι μόνον κατὰ τὴν πολυτέλειαν τῶν ὑλικῶν, οὐτε κατὰ τὸ εἶδος τῆς τέχνης ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τῆς οἰκοδομῆς. Καὶ ὡσὲν φιλόσοφος πατήρ, ποῦ ἀνεύρε τὸν υἱὸν του, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πολλὸν χρόνον συναναστράφη με μαρούς, διεφθαρμένους καὶ ἀσώτους ἀνθρώπους καὶ **E** ἀπήλαυσε πολλὰς ἀμαρτίας, τοῦ προσφέρει ἀφεδίῳς τὰ πάντα με σύνεσιν καὶ πολλὴν σκέψιν, ὥστε νὰ μὴ στενοχωρεῖται ἐνθυμούμενος τὰ περασμένα, οὐτε καὶ νὰ τὰ νοσταλγῆσῃ, εἶτι καὶ ὁ Θεὸς θέλησεν τοὺς Ἰουδαίους νὰ συγκινούνται ἐκ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων προσφέρει εἰς αὐτοὺς ἀφθονίαν ἀγαθῶν διὰ νὰ μὴ ἐπιθυμήσων τὴν κατάστασιν ἢ τὰ ἀγαθὰ τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ τοὺς ἐμβάλλει τὸ σχέδιον τῆς κατασκευῆς τοῦ ναοῦ κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ σύμματος. Καθὼς δηλαδὴ ὑπάρχει **359 A** γῆ καὶ οὐρανὸς καὶ μεταξύ των τὸ διάστημα τοῦ στερεώματος καθ' ὅμοιον τρόπον διέταξε νὰ κατασκευασθῇ καὶ ὁ ναὸς. Ἀφοῦ δὲ διήρесе εἰς δύο τὸν ναὸν καὶ ἐτοποθέτησε καταπέτασμα εἰς τὸ κέντρον, ἐπέτρεψε τὴν εἰσοδὸν πάντων εἰς τὸ ἔξω τοῦ καταπέτασματος τμήμα, καὶ ἀπεγόρευεν αὐτὴν καθὰς καὶ τὴν θέαν τοῦ ἐσωτέρου τμήματος, εἰς πάντα πλὴν τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ οἱ δὲν ἀποτελοῦν ἰδικτὴν μου φωνασίαν ταῦτα, ἀλλ' ὅτι κατεσκευάσθη ὁ ναὸς κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ σύμματος, πρόσθετε τί λέγει ὁ Παῦλος ἀναφερόμενος εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν· «Οὐ γὰρ εἰς κεροποίητα ἄγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν» (Ἐβρ. 9, 24)· ἀποδεικνύων κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅτι τὰ ἐπίγεια ἄγια ἦσαν ἀπομίμησις τῶν ἀληθινῶν. Τὸ ὅτι δὲ διὰ τοῦ καταπέτασματος διεκωρίζοντο τὰ Ἅγια τῶν **B** ἁγίων ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ ἄγια, ὅπως ἀκριβῶς διακωρίζει ὁ οὐρανὸς τὰ εὐρισκόμενα ὑπεράνω αὐτοῦ ἀπὸ πάντων τῶν εὐρισκομένων εἰς ἡμᾶς, πρόσθετε πῶς τοῦτο ὑπεδηλώθη, χαρακτηρισθεὶς ὁ οὐρανὸς ὡς καταπέτασμα. Ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐπιπέδου, ὅτι δηλαδὴ ἀποτελεῖ ἀσφαλῆ καὶ ἀκλόνητον ἄγκυρον διὰ τὴν ζωὴν μας, προσέθεσε· «Καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπέτασματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, ὑπὲρ πάντων οὐρανῶν ἄνω» (Ἐβρ. 6, 19-20). Βλέπετε, λοιπόν, ὅτι ἀνάμνησις τὸν οὐρανῶν καταπέτασμα; Ἐ-

ξω τοῦ καταπέτασματος εὐρίσκατο ἡ λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα καὶ ὁ κάλικος θυρός, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ προσεφέροντο αἱ θυσίαι καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα. Ὅπισθεν τοῦ καταπέτασματος καὶ εἰς τὸ ἔσω τμήμα τοῦ ναοῦ εὐρίσκατο ἡ κωνία, κεκαλυμμένη ἐξ ὀλοκλήρου **C** διὰ χρυσοῦ καὶ περιέκουσα τὰς πλάκας τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν χρυσοῦν στάμνον καὶ τὴν βάβδον τοῦ Ἀαρῶν, ἡ ὁποία ἐβλάστησε καὶ χρυσοῦν θυρῶν διὰ θυσίας καὶ ὀλοκαυτώματα, ἀλλὰ μόνον διὰ θυρία. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἐξωτερικὸν τμήμα ἡ εἰσοδὸς ἐπετρέπετο εἰς ὄλου, εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν μόνον εἰς τὸν ἀρχιερέα. Δι' ὅλα ταῦτα θὰ σὺς παρουσιάσω πάλιν μαρτυρίαν τοῦ Παύλου, ποῦ λέγει περίπου τὰ ἑξῆς· «Ἔειχε μὲν οὖν ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τὰ τε ἅγιον κοσμητικόν» (Ἐβρ. 9, 1). Ὀνομάζει δὲ κοσμητικὸν τμήμα τοῦ ναοῦ τὸ ἔξω τοῦ καταπέτασματος, ἐπειδὴ ἐπετρέπετο εἰς πάντα νὰ εἰσέρχεται ἐλευθέρως· Ἐν ἡ ἢ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ **D** πρόθεσις τῶν ἁγίων. Μετὰ δὲ τὸ δεῦτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη τὸ Ἅγια τῶν ἁγίων, χρυσοῦν ἔκουσα θυριατήριον, καὶ τὴν κωνίαν τῆς διαθήκης περιεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσοῦ· ἐν ἡ στάμνος χρυσοῦ ἔκουσα τὸ μύστικον, καὶ ἡ βάβδος Ἀαρῶν ἡ βλαστήρασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης ὑπεράνω δὲ αὐτῆς Χερουβὶμ δόξης, κατασκέδοντα τὸ ἐλαστήριον. Τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίσταν οἱ ἱερεῖς, τὰς λατρείας **E** ἐπιτελοῦντες· εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπας τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, δ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἄγνοημάτων» (Ἐβρ. 9, 2-7). Βλέπετε, λοιπόν, ὅτι καὶ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται, καὶ διὰ μίαν καὶ μόνην φωνὴν καθ' ὅλον τὸ εἶος;

4. Ποίαν λοιπὸν σκέψιν ἔκουν αὐτὰ, θὰ ἔλεγε κάποιος, μετὰ τὴν ἡμέραν διὰ τὴν ὁσίαν ὀμιλοῦμεν; Ἀναμείνεται λίγο ἀκόμη καὶ μὴν ἀνησχεῖτε. Διότι ἐξ ἀρχῆς σκάπτωμεν τὴν πηγὴν καὶ ἐπιεγόμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἰδίαν τὴν ἄκρην τῆς, ὥστε με εὐκόλιαν νὰ σὺς **360 A** γίνωμεν ὅλα φανερά. Καλλίτερον οὖτως, διὰ νὰ μὴ εἶναι ἡ ὀμιλία μου δυσνόητος ἐπὶ πολὺ καὶ ἀποθῆ εἰς βάρος σας ἡ ἀσάφεια, διὰ τῆς διαρκείας, θὰ σὺς εἴπω ἁμέσως τὴν αἰτίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀνεκίνησα ὅλα αὐτὰ. Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ αἰτία; Ὅταν ἡ Ἐλισάβετ ἦτο εἰς τὸν ἕκτον μῆνα τῆς κυήσεως τοῦ Ἰωάννου, τότε ἤρχισεν ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς Μαρίας. Ἐάν, λοιπόν, πληροφορηθῶμεν ποῖος ἦτο ἐκεῖνος ὁ ἕκτος μῆνας, θὰ γνωρίσωμεν καὶ πότε ἤρχισεν ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς Μαρίας. Ἐπειτα δὲ ἀφοῦ πληροφορηθῶμεν πότε ἤρχισεν ἡ ἐγκυμοσύνη, θὰ γνωρίσωμεν καὶ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως, ἀφοῦ μετρήσω-

μεν έννέα μήνας από της συλλήψεως.

Πώς, λοιπόν, θα μάθωμεν, ποίος ήτο ο έκτος μήνας της εγκυμοσύνης της Έλισάβετ; "Αν μάθωμεν ποίος ήτο ο μήνας κατά τόν όποιον Β ήρξαιεν ή σύλληψις, "Αλλά με ποίον τρόπον θα πληροφορηθώμεν ποίος ήτο ο μήνας, κατά τόν όποιον συνέλαβεν; "Αν μάθωμεν ποίαν εποχήν ο σύζυγός της Ζαχαρίας πληροφορήθη εκ του άγγελου την χαρμόσυνον είδησιν. Καί τούτο από πού θα τώ γνωρίσωμεν; "Από τας θείας Γραφάς. Καθώς λέγει τό ιερών Εύαγγέλιον, ο άγγελος έφερε την ευκάριστον είδησιν εις τόν Ζαχαρίαν ένψ εύρίσκειτο εις τό "Άγια των άγιών και του άνεκείνωσαν την γέννησιν του "Ιωάννου. "Αν λοιπόν αποδειχθί σαφώς εκ της άγιας Γραφής, ότι και μίαν φοράν εισήρχετο ο άρχιερεύς εις τό "Άγια των άγιών, και μόνος του, και τότε, και ποίον μήνα του έτους πραγματοποιείται ή μοναδική αύτη είσοδος, θα καταστή C άπόλυτως γνωστός ο καιρός της άναγγελίας της είδήσεως. Καί άφου γίνη γνωστός και έξ αύτης ο καιρός αυτός, τότε θα γίνη γνωστός εις όλους και ο καιρός της συλλήψεως. Τό ότι όμως μίαν μόνο φοράν εισήρχετο εις τό "Άγια των άγιών ο άρχιερεύς, και ο Παύλος τό έδήλωσε και ο Μωύσης τό φανερώνει διά των έξής λόγων: «Και έλάλησε Κύριος προς Μωύσην λέγων: Λάλησον προς "Ααρών τόν άδελφόν σου, και μή εισπορευέσθω πάσαν ώραν εις τό Άγιον τό έσωτερον του καταπετάσματος εις τό πρόσωπον του έλαστηρίου, ο έστιν επί της κιβιωτού του μαρτυρίου, κα. ουκ άποθανείται» (Λευϊτ. 16, 2). Και πάλιν: «Και πός άνθρωπος ουκ έσται έν τή σκηνή του μαρτυρίου, εισπορευομένου αυτού έξιλιάσασθαι D εις τό Άγια, έως άν έξέλθη, και έξιλιάσεται περί εαυτού, και του σκου αυτού, και πάσης της συναγωγής των υιών "Ισραήλ» και έξιλιάσεται επί τό θυσιαστήριον τό έναντι Κυρίου» (Λευϊτ. 16, 17). Τό ότι λοιπόν δέν εισήρχετο εις τό "Άγια των άγιών συχνάκις, ουτε όταν ήτο εις τό έσωτερικόν έπιτρέπεται νά έπακοινωνήσθω κανείς μετ' αυτού άλλ' έπρεπε έξω του παραπετάσματος νά Ισταται, είναι γνωστόν εκ των άνωτέρω. "Ηδη γνωρίζετε επακριβώς πάντα ταύτα. Υπολείπεται, λοιπόν, νά αποδειξώ ποίος ήτο ο καιρός κατά τόν όποιον εισήρχετο εις τό "Άγια των άγιών και ότι έπραττε τούτο μόνος και μίαν φοράν καθ' όλον τό έτος. "Από πού, λοιπόν, είναι γνωστόν τούτο; "Από αυτό E τό ίδιο τό θββλιό του. Με τό έξής λόγια λέγει τούτο: «Έν τή μηνί τή έβδομή, δεκάτη του μηνός, ταπεινώσετε τας ψυχάς υμών, και πών έργον ου ποιήσετε έν αύτῃ, ο αύτόχθων, και ο προσήλυτος ο προσκείμενος έν υμίν. Έν γάρ τή ημέρα ταύτη έξιλιάσεται περί υμών καθαρίσαι υμάς περί ποσών των άμαρτιών υμών έναντίον Κυρίου κα-

θαρισθήσεσθε. Σάββατα σαββάτων, άνάκουσις αύτη έσται υμίν, και ταπεινώσετε τας ψυχάς υμών νόμιμον αλώνιον έσται υμίν. Και έξιλιάσεται ο ιερεύς, άν άν χρίσωσιν αυτόν, και άν άν τελειώσωσι τας χείρας αυτού ιερατεύειν μετά τών πατέρα αυτού» και ένδύσεται την 361 A στολήν αυτού την άγιάν, και έξιλιάσεται τό όγιον του άγίου, και την σκηνήν του μαρτυρίου, και τό θυσιαστήριον έξιλιάσεται, και έξιλιάσεται περί των άμαρτιών των ιερών, και περί πάσης της συναγωγής έξιλιάσεται. Και έσται τούτο υμίν νόμιμον αλώνιον, έξελάσκεσθαι περί των υιών "Ισραήλ από ποσών των άμαρτιών αυτών. "Απαξ του ένιαυτου ποιθήσεται, καθάπερ συνέταξε Κύριος τῷ Μωύσῃ» (Λευϊτ. 16, 29-34). "Εδώ όμιλεί περί της εορτής της Σκηνοπηγίας. Διότι τότε μίαν φοράν καθ' όλον τό έτος εισήρχετο ο άρχιερεύς. Τούτο, λοιπόν και ο ίδιος έδήλωσε, λέγων ότι «"Απαξ του ένιαυτου τούτο ποιθήσεται».

5. "Αν, λοιπόν, ο άρχιερεύς εισήρχεται B μόνος εις τό "Άγια των άγιών κατά την εορτήν της Σκηνοπηγίας. "Εμπρός λοιπόν δε αποδειξώμεν ότι τότε παρουσιάσθη ο άγγελος εις τόν Ζαχαρίαν, όταν αυτός ήτο εις τό "Άγια των άγιών. Διότι εις αυτόν μόνον έπαρουσιάσθη κατά την στιγμήν της προσφορας του θυμιάματος, ο δε άρχιερεύς ουδέποτε άλλοτε εισέρχεται μόνος παρά μόνον τότε. Πίστετε έξ άλλου δέν μας έμποδίζει νά ακούσωμε και τό έξής λόγιον: «Εγένετο έν ταίς ημέραις "Ηρώδου του βασιλέως της "Ιουδαίας, ιερεύς τις όνόματι Ζαχαρίας, και ή γυνή αυτού εκ των θυγατέρων "Ααρών, και τό όνομα αύτης Έλισάβετ» (Λουκ. 1, 5). «Εγένετο δε, έν τή ιερατευσίαν αυτών έν τή τάξει της ερημίας C αυτού έναντίον του Θεού, κατά τό έθος της ιερατείας, έλαχε του θυμιάσαι εισελθών εις τόν ναόν του Κυρίου. Και πών τό πληθος του λαού ήν προσευχόμενον έξω, τή ώρα του θυμιάματος» (Λουκ. 1, 8-10). "Ενθυμήσου, άγαπητέ μου, την μαρτυρίαν εκείνην που λέγει: «Και πός άνθρωπος ουκ έσται έν τή σκηνή του μαρτυρίου, εισπορευομένου αυτού έξιλιάσασθαι εις τό "Άγια των άγιών, έως άν έξέλθη. "Γάρη δέ αυτό άγγελος Κυρίου, έστώς εκ δεξιών του θυσιαστηρίου του θυμιάματος. Δέν ειπε του θυσιαστηρίου των θυσών, αλλά, εκου θυσιαστηρίου του θυμιάματος» (Λουκ. 1, 11). Διότι τό έξωτερικόν θυσιαστήριον D ήτο διά θυσίας και ολοκαυτώματα, ένψ τό έσωτερικόν διά τό θυμίαμα. Συνελπώς εκ τούτου και εκ του γεγονότος ότι μόνον εις αυτόν έπαρουσιάσθη και έπειδή λέγεται ότι ο λαός εύρίσκετο και τόν άνέμενε έξω, είναι προφανές ότι εισήλθεν εις τό "Άγια των άγιών. «Και επράχθη Ζαχαρίας ίδών, και φόβος έπέπεσεν έπ' αυτόν: "Ειπε

δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνὴ σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ θαυμάζον ἐν τῷ χρόνῳ ζεῖν αὐτόν. Ἐξελεθὼν δὲ διένειμεν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἴδόντο λαλήσαι (Λουκ. 1, 12-22).

Βλέπεις ὅτι ἦτο ὁπίσθεν τοῦ καταπετάματος; Τότε λοιπὸν ἐπληροφορήθη τὴν χαρμῶν ἄγγελίαν. Καὶ ἡ ἐποχὴ **Ε** καθ' ἣν συνέβη τὸ γεγονός τοῦτο ἦτο περίοδος τῆς Σκηνοπηγίας καὶ τῆς νηστείας. Διότι τοῦτο σημαίνει ἡ φράσις· «Ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Ἐορτάζεται δὲ ἡ εορτὴ αὕτη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων περὶ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου καθὼς καὶ σὲς κάλλιστα γνωρίζετε. Πράγματι τότε ἐξεφανήσαμεν τοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς λόγους κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ἐπακρίνοντες τὴν παράκαιρον νηστείαν των. Τότε λοιπὸν συνέλαβε καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἡ σύζυγος τοῦ Ζαχαρίου· καὶ ἔκρυβε τὴν ἐγκυμοσύνην τῆς πέντε μηνῶν λέγουσα, ὅτι· «Οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ Κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέειδεν ἀρελεῖν τὸ δυνεῖός μου ἐν ἀνθρώποις» (Λουκ. 1, 25). Τώρα λοιπὸν εἶναι ἡ κατάλληλος στιγμή νὰ ἀποδείξω ὅτι διὰ αὐτὴ εὐρίσκεται εἰς τὸν **362** **Α** ἕκτον μῆνα τῆς ἐγκυμοσύνης διὰ τὴν γεννήσῃ τὸν Ἰωάννην, ἡ Μαρία ἔλαβε τὴν χαρμῶν ἄγγελίαν ὅτι θὰ μείνῃ ἐγκυος. Μόλις, λοιπὸν, τὴν ἐπισκέφη ὁ Γαβριὴλ τῆς εἶπε· «Μὴ φοβοῦ, Μαρία· εὐρεῖς γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ ἰδοὺ συλλάψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν» (Λουκ. 1, 30-31). Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐκείνη ἐταράχθη καὶ ἀνεζήτει νὰ πληροφορηθῇ τὸν τρόπον πραγματοποιήσεως τοῦ γεγονότος, τῆς ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος καὶ τῆς εἶπε· «Πνεῦμα ἁγίου ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἁγίου, κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου, καὶ αὕτη συνεληφῆσα υἱόν ἐν γήρα αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὕτη **Β** τῇ καλουμένῃ στείρᾳ· ὅτι οὐκ αὖθις γέννησε παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥήμα» (Λουκ. 1, 35-37). Ἐάν, λοιπὸν, μετὰ τὸν Σεπτέμβριον ἤρξισεν ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς Ἐλισάβετ, καθὼς ἔχει ἀποδείξῃ, πρέπει νὰ μετρήσωμεν ἕξ μῆνας μετὰ τούτων. Εἶναι λοιπὸν οἱ μῆνες αὗτοι· Ὀκτώβριος, Νοέμβριος, Δεκέμβριος, Ἰανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος. Μετὰ, λοιπὸν, τὸν ἕκτο-τούτου μῆνα ἤρξισεν ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς Μαρίας. Ἐπομένως ἀν μετρήσωμεν ἑννέα μῆνας μετ' αὐτὸν θὰ φθάσωμεν εἰς αὐτὸν τὸν τωρινὸν περὶ τοῦ ὁποῦ ὁμιλοῦμεν. Ὁ πρῶτος λοιπὸν μῆνας τῆς συλλήψεως τοῦ Κυρίου εἶναι ὁ Ἀπρίλιος, ποὺ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν Σανθῆκόν, μετὰ τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦν οἱ Μάιος, Ἰούνιος, Ἰούλιος, Αὐγουστος,

Σεπτέμβριος, Ὀκτώβριος, **С** Νοέμβριος, Δεκέμβριος ὁ μὴν εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκόμεθα καὶ εορτάζομεν τὴν ἡμέραν αὕτην. Διὰ τὴν γίνῃ περισσότερον σαφὲς αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγω, ἀφοῦ ἐπαναλάβω ἐν συντομίᾳ τὰ ἴδια, θὰ εἴπω εἰς τὴν ἀγάπην σας. Μίαν φοράν τὸ ἔτος μόνος εἰσῆρχετο ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων. Καὶ τότε ἐγίνετο τοῦτο; Κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον. Τότε λοιπὸν εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ὁ Ζαχαρίας· καὶ τότε ἐπληροφορήθη τὴν χαρμῶν ἄγγελίαν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου. Ἐξῆλθε λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἤρξισεν ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς γυναίκος του. Μετὰ δὲ τὸν Σεπτέμβριον, καὶ διὰν εὐρίσκετο ἡ Ἐλισάβετ εἰς τὸν ἕκτον μῆνα, ποὺ εἶναι ὁ **Д** Μάρτιος, ἤρξισεν ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς Μαρίας. Ἄν μετρήσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου ἑννέα μῆνας θὰ φθάσωμεν εἰς αὐτὸν περὶ τοῦ ὁποῦ ὁμιλοῦμεν καὶ κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

6. Ἄλλ' ἤδη σὲς κατέστηρα γνωστὰ ὅλα τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτὴν τὴν ἡμέραν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀναφέρω ἐν ἀκριβείᾳ θὰ τελεώσω τὴν ὁμίλιον μου καὶ θὰ παρακωρήσω τὴν θέσιν μου εἰς τὸν κοινὸν διδασκαλὸν διὰ τὰ σημαντικώτερα. **Ε** Ἐπειδὴ, λοιπὸν, πολλοὶ εἰδιωολόγοι, διὰν ἀκούουν ὅτι ὁ Θεὸς ἐγεννήθη μετ' ἀνθρωπίνην μορφήν μὲς περιγελοῦν καὶ μὲς προσβάλλου, καὶ πολλοὺς τῶν ἀπλοικῶν χριστιανῶν θορυβοῦν καὶ παρᾶσσομεν, εἶναι ἀπαράτητοι καὶ εἰς ἐκείνους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ποὺ παρᾶσσομεν νὰ ἀπευθυνθῶ, ὥστε ποτὲ πλεον νὰ μὴ θορυβεῖσθε μεταπειθόμενοι ὑπὸ ἀνόητων ἀνθρώπων, μήτε καὶ νὰ παρᾶσσομεν ἀπὸ τὰς εἰρωνείας τῶν ἁπίστων. Διότι καὶ τὰ μικρὰ **363** **Α** παιδιὰ πολλὰκις γελοῦν διὰν ἡμεῖς ὁμιλοῦμεν περὶ σοβαρῶν πραγμάτων καὶ ἀσχολούμεθα μετ' αὐτὰς ὑποθέσεις, ἄλλ' ὁ γέλως δὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι εἶναι γελῶσα αὐτὰ ποὺ περιγελοῦ, ἀλλὰ ἀπόδειξις τῆς ἀνοησίας, αὐτῶν ποὺ γελοῦν. Τοῦτο βεβαίως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τοὺς εἰδιωολόγους, ὅτι δηλαδὴ, ἐπειδὴ εἶναι περισσότερον ἀνόητοι τῶν παιδῶν, διασύρουσιν ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀσθανώμεθα δέος καὶ ἀπειρον σεβασμῶν, ἐνῶ σέβονται καὶ ὑποσητρίζουν τὰ ἀληθῶς γελῶσα. Ἄλλ' ὁμοῦ καὶ ἐκ τῶν ἰδίων μας, ὅσα ἐκεῖνοι περιγελοῦν, ἐξακολουθοῦν νὰ παρᾶσσομεν σεβαστὰ χωρὶς εἰς τίποτε νὰ ζημωθῇ ἡ δόξα τῶν ἐκ τῆς εἰρωνείας των. Ἐνῶ ἀντιθέτως τὰ ἰδικὰ των ἀπὸ παντοῦ προφυλασσόμενα, ἐπιδεικνύουν τὴν ἰδικὴν των **Β** κατωτερότητα. Πράγματι πᾶς δὲν εἶναι δείγμα ἔκρας παραφροσύνης τὸ νὰ νομίζουσι αὐτοὶ μὲν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐπιρρεπεῖς εἰς τὸ νὰ εἰσάγουσιν τοὺς θεοὺς των εἰς ζῦλα καὶ λίθους καὶ μηδαμνὰ ζυλόγλυπτα εἰδωλα καὶ τὸ νὰ τοὺς ἐγκλείουσι ἐπὶ ὡσὸν εἰς φυλακὴν, ὅτι τίποτε τὸ αἰσχρὸν οὐ

τε κάμνουν οὔτε λέγουν, ἡμᾶς δὲ νὰ κατηγοροῦν διότι λέγομεν ὅτι ὁ Θεὸς κατεσκεύασε πρὸς χάριν τοῦ ζωντανῶν ναὸν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετὰ τὸν ὅποιον εὐηργέτησε τὴν οἰκουμένην. Ἄλλ' εἶναι ἐγκλημα τοῦτο; Διότι ἂν εἶναι αἰσχροὺν νὰ κατοική ὁ Θεὸς ἐντὸς ἀνθρώπινου σώματος, εἶναι ἀπειροῦς αἰσχροτέρον νὰ κατοική ἐντὸς λίθων καὶ ξύλων; ἴσους δὲ αἰσχροτέρον ἕσον ἀτιμότερον πρᾶγμα εἶναι ὁ λίθος καὶ τὸ ξύλον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐκτός θεοῦ ἂν νομίζουν ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα εὐτελέστεροι **C** τῶν ἀνθρώπων τούτων ἀντικειμένων. Διότι αὐτοὶ τολμοῦν νὰ κατεβάσῃ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ εἰς γάτας καὶ σκύλους, ἐνῶ πολλοὶ αἰρετικοὶ καὶ εἰς ἀκόμη εὐτελέστερα ὄντα. Ἡμεῖς ἀντιθέτως δὲν ὑποστηρίζομεν τίποτε παρόμοιον, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀνεχόμεθα νὰ ἀκούωμεν. Τοῦτο μόνον ἠμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Χριστὸς προσέλαβεν καθαρὰν καὶ ἁγίαν σάρκα ἐκ παρθενικῆς μήτρας, ἀπόλυτον πάσης ἁμαρτίας καὶ ἐπανάφερεν εἰς τὴν πρωταρχικὴν κατάστασιν τὸ δημιούργημα του. Ἄλλ' ἐκεῖνοι, καὶ οἱ Μανικαῖοι πῶς ἀσεβοῦν καθ' ὅμοιον τρόπον μετὰ τοὺς ποτεοῦν ὅτι ὁ Θεὸς κατοκεῖ εἰς σκύλους, πιθήκους καὶ ποικίλα ζῶα (ὑποστηρίζοντες ὅτι ἅλα αὐτὰ ἔκουν ψυχὴν, ὡς ἀπόρροιαν **D** ἐκ τῆς θεϊκῆς οὐσίας),¹ καὶ δὲν φοβόνται οὔτε ἐντρέπονται νὰ ὑποστηρίξουν δι' ἡμᾶς ταῦτα, λέγοντες ὅτι ἔχομεν ἀντιλήψεις πῶς δὲν ἀρμόζουν νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸν Θεόν, διότι δὲν ἀνεχόμεθα οὔτε καὶ νὰ ἀναφέρωμε κατὰ ἄπὸ αὐτὰ. Ἡμεῖς ὅμως ὑποστηρίζομεν αὐτὸ πῶς ἔπρεπε καὶ ἤρραξε εἰς τὸν Θεόν, ὅτι δηλαδὴ ἀφοῦ ἦλθε κατὰ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως αὐτῆς ἀπεκατέστησε τὸ δημιούργημα του. Ἦές μου, λοιπὸν, ἄνθρωπε, εἰ λέγεις— Ἐνῶ διακηρύττεις ὅτι ἡ ψυχὴ τῶν φωνῶν καὶ τῶν μάγων προήλθεν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, τολμᾷς νὰ μᾶς κατακρίνης, ἐπειδὴ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἀνεχόμεθα, οὔτε ὑποφέρομεν νὰ τὸ ἀκούωμεν νὰ λέγεται, ἀλλὰ καὶ θεωροῦμεν ἀσεβεῖς ἐκεῖνους, πῶς καὶ ἁπλῶς τὰ ἀναφέρουν. Ἡμεῖς τοῦτο διακηρύττομεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνήγειρε δι' ἑαυτὸν ναὸν ἠμόλυτον **E** καὶ δι' αὐτοῦ εἰσήγαγεν εἰς τὴν ζωὴν μας τὸ πολίτευμα τῶν οὐρανῶν. Καὶ πῶς δὲν θὰ εἶξες νὰ τιμωρηθῆτε μετὰ ἀπειροῦς θανάτους; καὶ διὰ τὰ ἐγκλήματα, πῶς μᾶς κατηγορεῖτε καὶ διὰ τὰς ἀσεβείας πῶς συνεχίζετε νὰ διαπράττετε; Διότι ἐάν ὅπως διατινέσθε ἐσεῖς, εἶναι ἀνάρμοστον εἰς τὸν Θεόν νὰ κατοικήσῃ εἰς σῶμα καθαρὸν καὶ ἠμόλυτον, εἶναι πολὺ πῶς

1. Ὁ Χριστότομος ἐπαίσιαιεταί τὴν γινωστὴν θεωρίαν τῆς «ἀπορροίας» (emanation) καθ' ἣν τὰ ὄντα ἀπορροῦν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ συνθέτουν ἐν τῷ κόσμῳ ἐξελικτικὴν συνέχισιν τῆς θεϊκῆς οὐσίας.

ἀνάρμοστον νὰ ἐνοικήσῃ εἰς τὸ σῶμα τοῦ μάγου, τοῦ τυμβωρύκου, τοῦ ληστοῦ, τοῦ πηθικοῦ καὶ τοῦ σκύλου, ²⁶⁴ **A** καὶ οὐκ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ἁμίαντον, πῶς τώρα κἀθήται δεξιὰ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλοσύνης τοῦ Πατρὸς. Διότι ποῖα βλάβη θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ εἰς τὸν Θεόν ἢ ποῖα προσβολὴ ἐξ ἀφορμῆς τῆς οἰκονομίας ταύτης; Δὲν βλέπετε αὐτὸν ἐδῶ τὸν ἡλίον τοῦ ὁποῦ τοῦ σῶμα εἶναι φθαρτὸν καὶ μεταβλητὸν ἀνακείμενον; Ἔστω καὶ ἂν ἀπειρώς κάνουν στενοχωρούμενοι οἱ εἰδωλολάτραι καὶ οἱ Μανικαῖοι μετὰ τὸ νὰ ἀκούουν ταῦτα. Ὅχι μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ γενικῶς ὁλόκληρος ἡ ἀρατὴ φύσις ὑπόκειται εἰς τὴν φθοράν.

Καὶ ἔκουσε τὸν Παῦλον πῶς τὸ διακηρύττει εἰς αὐτὰ πῶς λέγει· «Ἡ γὰρ ματαιότης ἡ ὑπειάγη, οὐκ ἔκαστα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπὶ ἐλπίδι» (Ρωμ. 8, 20). Ἐπειτα διὰ νὰ δηλώσῃ τί σημαίνει **B** ἡ ὑποταγὴ εἰς τὴν ματαιότητα, προσέθεσε λέγων· «Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. 8, 21). Ὄποτε τώρα ἡ φύσις εἶναι μεταβλητὴ καὶ φθαρτὴ; Διότι ἔταν λέγομεν ὅτι ἐν ἀντικείμενον ὑπόκειται εἰς τὴν φθοράν, τίποτε ἄλλο δὲν ἐννοοῦμεν παρὰ ὅτι εἶναι φθαρτὸν. Ἄν λοιπὸν ὁ ἥλιος, πῶς εἶναι φθαρτὸν σῶμα, ρίπτει παντοῦ τὰς ἀκτῖνας του καὶ ἐρχόμενος εἰς ἐπιπέδον μετὰ θορόβου, ἀκαθορίας καὶ μετὰ πολλὰ ἄλλα τέτοια πράγματα δὲν κάνει τίποτε ἀπὸ τὴν καθαρότητά του, λόγῳ τῆς ἐπιπέδου του μετὰ τὰ σώματα αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀνακαλεῖ τὰς ἀκτῖνας του καθαρὰς, ἀφοῦ μεταδώσει **C** εἰς πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια τὸν ἐδέχθησαν, ἀπὸ τὴν λαμπρότητά του, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ προσλάβῃ οὔτε τὸ ἐλάχιστον ἀπὸ τὴν δυσωδίαν καὶ τὴν ἀκαθορίαν, πολὺ περισσότερον ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ Κύριος τῶν ἀσημάτων δυνάμεων, οὐκ μόνον δὲν ἐμολόνη μετὰ τὸ νὰ προσλάβῃ καθαρὰν σάρκα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἴδιαν τὴν ἔκαμε καθαριώτεραν καὶ ἁγιωτέραν.

Γνωρίζοντες, λοιπὸν, πάντα ταῦτα καὶ ἐνθυμούμενοι τοὺς λόγους ἐκεῖνους· «Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐπιπεπήσω» (Λευϊτ. 26, 12)· καὶ ἐπίσης· «Ἦμεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν ὑμῖν» (Α' Κορ. 3, 16) δε ἀπαντῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς ἐκεῖνους καὶ δε κλειώμεν τὰ ἀνάσχυτα αἰτήματα τῶν ἁσθεῶν, καὶ δε ἀσθανώμεθα καρὰν διὰ τὰ ἀγαθὰ μας, δε δοξάζομεν τὸν Θεὸν ὁ ὅστις ἐσκαρῶθη διὰ τὴν τόσο μεγάλην συγκάταξιν, καὶ δε ἀποδώσομεν εἰς αὐτὸν κατὰ **D** τὴν δυνάμιν μας, τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν πῶς τοῦ ἀξίζει. Ἄλλ' ἡμεῖς οὐδεμίαν δυνάμειν νὰ ἀποδώσομεν ἀνταμοιβὴν εἰς τὸν Θεόν, παρὰ μόνον τὴν

σωτηρίαν μας και την σωτηρίαν των ψυχῶν μας, και την φροντίδα μας δια την ἀρετήν.

7. Ἄς μὴ γενώμεθα, λοιπόν, ἀγνώμονες εἰς τὸν εὐεργέτην μας, ἀλλ' ὡς τοῦ προσφέρομεν ὅλοι, ὅλα τὰ κατὰ δόξαν, δηλαδὴ πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, σωφροσύνην, Ἐλεημοσύνην, φιλοξενίαν. Καὶ αὐτὸ εἰς τὸ ὅποιον προηγουμένως οὐκ προέτρεψα, διὰ τὸ ὅποιον καὶ τώρα καὶ πάντοτε δὲν θὰ παύσω νὰ σὲς προτρέπω. Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτὸ; Σκεπτόμενοι νὰ προσέλθῃτε εἰς τὴν φρικτὴν καὶ θεῖαν τράπεζαν καὶ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν τῆς θείας εὐχαριστίας, κόμειτε τοῦτο μὲ φόβον καὶ τρόμον, μὲ καθαρὰν συνείδησιν, νηστειὰν καὶ προσευχὴν, κωρὶς θυρόβους καὶ λακτισμοὺς καὶ διπλῆς φήσεις τῶν πλησίων. Διότι τοῦτο ἀποτελεῖ μεγάλην ἀπεισκευσίαν καὶ σὺδδολικὰ τυχαίαν περιφρόνησιν. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἄσους συμπερφέρονται ἔτσι **345** Ἄ ἐπέρχονται ποινὰ καὶ τιμωρίαι, Σκέψου, λοιπόν, ἄνθρωπε, ποῖαν θεοῖαν πρόκειται νὰ προσεγγίσῃς, εἰς ποῖον θυσιαστήριον πλησιάζεις καὶ ἐνθυμήσου δι' ἐνῶ εἶσαι κῶμα καὶ σάκχη, μεταλαμβάνεις σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ διὰ μὲν προσκαλήσῃτε εἰς δείπνον ὑπὸ βασιλέως, συμμετέχετε μετὰ σεβασμοῦ, λαμβάνοντες ἐκ τῶν παρασθημένων φαγητῶν κοσμίως καὶ ἡσύκως. Ἐνῶ δὲ ταν οὐκ προσκαλεῖ ὁ Θεὸς εἰς τὴν τράπεζάν του καὶ οὐκ προσφέρει τὸν Υἱόν του, τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀγγελικαὶ δυνάμεις παρίστανται μετὰ φόβου καὶ τρόμου, τὰ Χερουδὴμ καλύτερον τὰ **B** πρόσωπά των καὶ τὰ Σεραφὴμ ψάλλον ἔντροπα, Ἅγιος, ἄγιος, ἄγιος, Κύριος; σὺ, πῆς μου, φωνασκεῖς; καὶ προξενεῖς θόρυθον ἔμπρὸς εἰς ἓνα τέτοιον πνευματικὸν δείπνον; Δὲν γνωρίζεις, διὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀφελεῖς νὰ γεμίσῃς τὴν ψυχὴν σου μὲ γαλήνην; Ὑπάρχει ἀνάγκη πολλῆς ἡσυχίας καὶ εἰρήνης ὡς δὲ θυμοῦ καὶ ταραχῆς. Διότι αὐτὰ κἀκινου ἀκάθαρτον τὴν ψυχὴν ποὺ προσέρχεται. Ποῖα συγγνώμη, λοιπόν, θὰ ἡμπούσῃ νὰ ὑπάρξῃ δι' ἡμᾶς, ἐὰν κατῶν τῶσων ἁμαρτημάτων μήτε τὴν στιγμήν τῆς προσελεύσεως δὲν καθαρικώμεθα ἐκ τῶν παραλόγων ἐκείνων παθῶν; Καὶ γενικῶς τί μὴ ἀναγκαϊότερον ἀπὸ αὐτὰ ποὺ προτίθενται εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν; ἢ τί μᾶς ἐνοχλεῖ, ὡστε νὰ οπερῶμεν, ἀφοῦ ἐγκαταλείψαμεν αὐτὸ τὸ πνευματικόν, νὰ τρέχωμεν ἐκεῖ; Μὴ, οὐκ παρακαλῶ καὶ οὐκ ἱκετεύω, μὴ ἐπισύραμεν ἐναντίον μας τὴν ὀργὴν **C** τοῦ Θεοῦ. Εἶναι φάρμακον σωτηρίαν διὰ τὰ τραυμάτῃ μας αὐτὸ ποὺ εὐρίσκεται ἐναντίον μας, ἀστείρευτος πλοῦτος καὶ πρόξενος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἄς προσέλθωμεν, λοιπόν, μὲ φόβον, καὶ ὡς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, ὡς προσπέσωμεν μὲ συντριβὴν ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας μας, ὡς

κλαύσωμεν μὲ δόξῃν δι' ὅλας τὰς ἁνομιὰς μας καὶ ὡς προσευκῆθωμεν διὰ μακρῶν εἰς τὸν Θεόν. Ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐξαγνισθῶμεν καὶ θεβαίως μετὰ τῆς καταλλήλου προσοχῆς καὶ τάξεως, ὡς προσέλθωμεν ὡς νὰ προσευκώμεθα ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἀφοῦ δεχθῶμεν τὴν ἁγνὴν καὶ ἁγίαν θεῖαν εὐχαριστίαν, ὡς τὴν ἀσπασθῶμεν, ὡς τὴν ἐναγκαλισθῶμεν οἱ ὀφθαλμοὶ μας καὶ ὡς ἀναθερμάνωμεν τὸ λογικόν μας, **D** εἰς τρόπον ὥστε ἢ συγκέντρωσις νὰ μὴ ἀποθῆ εἰς καταδίκην καὶ κατάκρισιν μας, ἀλλ' εἰς ψυχικὴν γαλήνην, εἰς ἀγάπην, εἰς ἀρετὴν, εἰς συμφιλίωσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ, εἰς σταθερὰν εἰρήνην καὶ ὑπόθεσιν ὑπερίων ἀγαθῶν, διὰ νὰ ἐξαγάγωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίον μας νὰ ὠφελήσωμεν.

Δι' αὐτὰ συνεχῶς ὁμιλῶ καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ ὁμιλῶ. Διότι ποῖον τὸ ὄφελος, νὰ προστρέχετε ἄσκοπως ἐδῶ καὶ νὰ μὴ πληροφῆσθε κατὰ τὸ κρῆσμον; Ποῖον τὸ κέρδος ἐὰν διαρκῶς ὁμιλῶμεν περὶ εὐχαριστίων πραγμάτων; Σύντομος, ἀγαπητοῦ μου, εἶναι ἡ παρουσία ζωῆς, καὶ ὡς προσέξωμεν, **E** ὡς ἐπαγρυπνήσωμεν καὶ ὡς αὐτοσυγκεντρωθῶμεν ἐπιδεικνύοντες πρὸς πάντας τὸ γνήσιον ἐνδιαφέρον μας, γενόμενοι εὐσεβεῖς κατὰ πάντα. Καὶ εἴτε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκροῦσθε τὰ θεῖα λόγια, εἴτε νὰ προσεῦχεσθε, εἴτε νὰ προσέρχεσθε εἰς τὴν θεῖαν κοινωνίαν, εἴτε νὰ κἀκινετε ὀπίσῃτε ἄλλο, ὡς γίνεται τοῦτο μὲ φόβον καὶ τρόμον Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ προκαλέσωμεν μετὰ τὴν ἀδιαφορίαν μας τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Διότι λέγει: «Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποῖον τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου ἀμελῶς» (Ἰερμ. 48, 10). Ὁ θόρυθος καὶ ἡ ὀργὴ ἀποτελοῦν προσβολὴν διὰ τὴν θεῖαν **346** Ἄ εὐχαριστίαν. Καὶ εἶναι μεγίστη περιφρόνησις νὰ προσφέρῃς μολυσμένον τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν Θεόν. Ἄκουσε τί λέγει διὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἵδους ὁ Ἀπόστολος: «Ἐἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθεῖρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός» (Ἄ' Κορ. 3, 17). Ἄντι, λοιπόν, νὰ ἐπιδικῶμεν τὴν συμφιλίωσιν μὴ ἐξαργίζομεν τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐπιδεικνύοντες κάθε προσοχὴν καὶ σεμνότητά καὶ ψυχικὴν γαλήνην, ὡς προσερχώμεθα μὲ προσευχὴν καὶ συντριμμένην καρδίαν διὰ νὰ δυναθῶμεν διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ ἐξιλευσώμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ἐποικεθέντα εἰς ἡμᾶς ἀγαθὰ διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δοξολογία, ἡ δύναμις, ἡ ἰμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

ΕΙΣ ΤΟ ΓΕΝΕΘΑΙΟΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

1. Α Βλέπω παράξενο και παράδοξο μυστήριον, ποιμένες που παίζουν όχι άπλωσ τας φλογέρας των, αλλά που ψάλλουν ούρανιον ύμνον και γεμίζουν με τούς ήχους των τὰ αὐτιά μου. Ψάλλουν ἄγγελοι καὶ ἀνυμνοῦν ἀρχάγγελοι, ὕμνοῦν τὰ Χερουβὶμ καὶ δοξαλογοῦν τὰ Σεραφίμ. Ὅλοι πανηγυρίζουν διὰ τὴν βλέπουν τὸν Θεὸν εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὸν ἄνθρωπον. Βλέπουν αὐτὸν ποὺ εἶναι ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανόν, κάτω εἰς τὴν γῆν, λόγω τῆς οἰκονορίας του διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν ἄνθρωπον ποὺ εἶναι εἰς τὴν γῆν, ὡς πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐξ αἰτίας τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ.

Σήμερον ἡ Βηθλεὲμ ἐμνήθη τὸν οὐρανὸν καὶ ἐδέχθη ἀντὶ μὲν ἀστέρων τοὺς ἀνυμνοῦντας ἄγγελους, ἀντὶ δὲ ἡλίου, Β κατὰ θαυμασιότατον τρόπον ἐκώρρησε τὸν ἕλιον τῆς δικαιοσύνης. Καὶ μὴ ἐπιζητῆς τὴν πληροφορηθῆς τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον συνέθη τοῦτο. Διότι ἐκεῖ ὅπου ἐκδηλώνεται ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ νικῶνται οἱ φυσικοὶ νόμοι. Ἦθέλησε, λοιπὸν, ἡδυνῆθη, κατήλθεν ἐξ οὐρανῶν καὶ ἔσωσε τὸν ἄνθρωπον, διότι τὰ πάντα συντρέχουν εἰς τὸν Θεόν. Σήμερον γεννᾶται ὁ αἰώνιος καὶ γίνεται ὁ πῦν δὲν ὑπῆρξε ποτέ. Διότι ἐνῶ ἦτο Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ πάσῃ νὰ εἶναι Θεός. Καὶ δὲν ἐγένεν ἄνθρωπος ὁ Θεὸς κατόπιν ἀπαμακρύνσεως ἀπὸ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως, οὔτε πάλιν Θεὸς ὁ ἄνθρωπος κατόπιν ἡθικῆς προκοπῆς. Ἀλλ' ἐνῶ ἦτο Λόγος, ἀπαθῶς προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα ἐνῶ ἡ θεία φύσις παρέμεινε ἀμετάβλητος. C Καὶ ὅταν ἐγεννήθη, οἱ Ἰουδαῖοι ἤρνοῦντο νὰ δεχθοῦν τὴν παράδοξον γέννησίν του καὶ οἱ μὲν Φαρισαῖοι παρηρημένους τὰς θείας Γραφάς, οἱ δὲ γραμματεῖς διδίδασκον τὸ ἀντίθετον τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Ὁ Ἡρώδης ἀνεζήτησε τὸ νεογέννητον διὰ διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ τιμὰς, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ θανατώσῃ. Διότι κατὰ τὴν οἰμηρινὴν ἡμέραν εἶδαν τὰ ἀντίθετα πῶν προσδοκῶν. Διότι καθὼς λέγει ὁ Παλμωδὸς «οὐκ ἐκρύβη ἀπὸ πῶν ἰένων αὐτῶν εἰς 393 Α γενεὰν ἕτερον» (Ψαλμ. 77, 4). Προσηλθὼν, λοιπὸν, βασιλεὺς εἰς τὸν ἐπουράνιον βασιλεῦτα, ἀποροῦντες διὰ τὸν τρόπον

τῆς καθόδοι του εἰς τὴν γῆν ἄνευ ἄγγέλων, καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ θρόνων, καὶ κυριότητων, καὶ δυνάμεων καὶ ἐξουσιῶν, καὶ διὰ τὴν διέβασίν του ἀπὸ δρόμων παράξενον καὶ ἀκόσβατον. Διότι ἐξῆλθεν ἐκ παρθενικῶν σπλάγχμων καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπιστατῇ τοὺς ἄγγελους του, οὔτε ἀπαμακρύνῃ τῆς θείας φύσεως κατὰ τὴν πρόδηλῃν τῆς ἀνθρωπίνης. Βασιλεὺς, λοιπὸν, ἦλθεν νὰ προσκυνήσων τὸν ἐνδοξον βασιλεῦτα τῶν οὐρανῶν, στρατῶται νὰ ὑπηρετήσων τὸν ἀριστράτηγον τῶν οὐρανῶν δυνάμεων, γυναῖκες νὰ προσκυνήσων αὐτὸν ποὺ ἐγεννήθη ἐκ γυνακὸς B διὰ νὰ μεταβάλῃ εἰς καρὰν τὰς θλίψεις τῆς γυνακὸς. Ἦλθαν παρθένοι πρὸς τὸν υἱὸν τῆς Παρθένου, ἀποροῦσαι πῶς ὁ δημιουργὸς τῶν μητρικῶν μαστιῶν καὶ τοῦ γάλακτος, ἐκεῖνος ποὺ κάρει τοὺς μαστοὺς νὰ ἐκκυλίσουν μόνον τῶν ἀφθονῶν γάλα, ἔφαγε παιδικὴν τροφὴν ἐκ μητρὸς παρθένου. Ἦλθαν τὰ νήπια εἰς ἐκεῖνον, ποὺ ἐγένε νήπιον διὰ νὰ συντεθῇ πρὸς τὸν Κύριον β-μνος διὰ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων. Ἦλθαν τὰ παιδία πρὸς τὸ παιδίον, ποὺ τὰ ἔκαμε μάρτυράς του ἐξ αἰτίας τῆς θρησιωδίας τοῦ Ἡρώδου. Ἦλθαν οἱ ἄνδρες εἰς ἐκεῖνον ποὺ ἐγένεν ἄνθρωπος καὶ ἐθεράπευσε C τὰς ταλαμηρίας τῶν δούλων. Ἦλθαν οἱ ποιμένες εἰς τὸν καλὸν ποιμένα, ποὺ θυσιάζεται διὰ νὰ σώσῃ τὰ πρόβατά του. Ἦλθαν οἱ ἱερεῖς εἰς ἐκεῖνον ποὺ ἐγένεν ἀρχιερεὺς κατὰ σειρὰν διδασκῆς ἐκ τοῦ Μελκισεδέκ. Ἦλθον οἱ δούλοι εἰς ἐκεῖνον ποὺ ἔλαβε δούλου μορφήν, διὰ νὰ μετασκευάσῃ εἰς ἐλευθερίαν τὴν δουλείαν μας. Ἦλθαν οἱ ἄλιες εἰς ἐκεῖνον ποὺ μετέτρεψε τοὺς ἀπλοὺς ἄλιες εἰς ἄλιες ἀνθρώπων. Ἦλθαν οἱ τελῶναι εἰς ἐκεῖνον ποὺ ἀνέδειξεν ἕνα τῶν τελωνῶν εἰς εὐαγγελιστὴν. Ἦλθαν οἱ πόρνοι εἰς ἐκεῖνον ποὺ ἄφησε τοὺς πόδας του εἰς τὰ δάκρυα τῆς πόρνης. Καὶ διὰ νὰ εἴπω ἐν συντομίᾳ, ὅλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἦλθαν νὰ ἴδων τὸν ἡμῶν τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐσήκωσε ἐπάνω του D τὴν ἁμαρτίαν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου: οἱ ταπεινοὶ μάγοι, οἱ ποιμένες ποὺ τὸν ἐτίμησαν, οἱ τελῶναι ποὺ ἐκέρουζαν τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ πόρνοι ποὺ τοῦ προσέφερον μύρα, ἡ Σαμαρείτις ποὺ ἐπεθύμει νὰ γευθῇ ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς, ἡ Χαναναία, ποὺ εἶχεν ἐκλόνητον ἰσότην. Ἀφοῦ λοιπὸν βλαὶ ἀναπεδοῦν καίροντες καὶ ἐνῶ ἐπαθμῶν νὰ σκορτίσῃ, ἐπαθμῶν νὰ κορεθῶν καὶ νὰ πανηγυρίσῃ. Κορεθῶν δὲ χωρὶς νὰ παῖζω καθάρον, χωρὶς νὰ κινῶ κλάδους κισσοῦ, χωρὶς νὰ κρατῶ ἀβλόν, χωρὶς νὰ κρατῶ ὄνημμενας λαμπάδας,

2. Περὶ τῆς σημασίας τῶν ἀνωτέρων τῶν ἀσπένων ἄγγελικῶν ταγμάτων λεπτομερεστέρων ἐβήγηται διὰ τὸ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης εἰς τὸ ἔργον του (ψευδῆ), Περὶ Οὐρανίου Ἱεραρχίας 7, PG 3, 205.

ἀλλὰ κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας μου ἐντὶ μουσικῶν ὀργάνων τὰ σπάρματα τοῦ Χριστοῦ. Διότι δι' ἐμὲ αὐτὰ εἶναι ἑλπίς, αὐτὰ ζωὴ **Ε** καὶ σωτηρία, αὐτὰ αὐλὸς μου καὶ κιθάρα. Διὰ τοῦτο τὰ ἔχω μαζί μου, διὰ νὰ μὴ δύσωσιν με τὴν δυνάμιν τῶν δυνάμιν τῶν λόγων, ὥστε νὰ εἶπω μετὰ τῶν ἀγγέλων «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ» καὶ μετὰ τῶν παιμένων «καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2, 14).

Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου κατὰ τρόπον ποῦ δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω ἑκείνος ποῦ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς κατὰ τρόπον ἀνεκφραστον πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Ἀλλὰ τότε ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς κατὰ τὴν θεϊαν φύσιν αὐτοῦ, δηλοδὴ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ καθὼς ἐγνώριζεν ὁ Πατὴρ. Σήμερον ἐγεννήθη πάλιν, ὅχι ὅμως συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἀλλὰ καθὼς γνωρίζει ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἡ προαιωνία γέννησις ³⁹⁴ **Α** αὐτοῦ εἶναι ἀληθὴς καὶ ἡ ἐπίγειος ἐπίσης εἶναι ἀναμφισβήτητος καὶ βεβαίως ὁ Θεὸς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ ἴδιος ὡς ἄνθρωπος ἐκ τῆς παρθένου. Εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω ἐγεννήθη μόνος ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς Ἰῶς αὐτοῦ μονογενὴς καὶ εἰς τὴν γῆν ἐδῶ κάτω μόνος ἐκ μόνῃς τῆς Παρθένου οὗδε αὐτῆς μονογενὴς ὁ ἴδιος. Καθὼς λοιπὸν διὰ τὴν προαιωνίαν εἰς οὐρανοῦς γέννησιν εἶναι ἀσβεβία νὰ δεκθῶμεν μητέρα, καθ' ὅριστον τρόπον ὀποτελεῖ βλασφημίαν νὰ ὑποθέσωμεν τὴν συνεργίαν πατρὸς διὰ τὴν ἐπὶ γῆς θεϊαν ἐνανθρώπησιν.

Ὁ μὲν Πατὴρ ἐγέννησεν ἄνευ σποράς, ἡ δὲ παρθένος ἄνευ φθοράς τῆς ἀγνότητος αὐτῆς. Διότι ὅτε ὁ Θεὸς κατὰ τὴν γέννησιν ἔδωκεν σπέρμα, ἐπειδὴ κατὰ βεῖον τρόπον ἐγέννησεν, ὅτε ἡ Παρθένος κατὰ τὴν γέννησιν ἀπέλασε τὴν ἀγνότητά της, διότι ἐγέννησε **Β** κατὰ τρόπον πνευματικόν. Συνεπῶς οὔτε ἡ προαιωνία γέννησις αὐτοῦ δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ, οὔτε καὶ ἡ κατὰ τοὺς ἑσχατοὺς καιροὺς ἔλευσις του ἐπιδέχεται προσπάθειαν κατανοήσεως. Ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ ὅποιον γνωρίζω εἶναι ὅτι σήμερον ἡ Παρθένος ἐγέννησε τὸν Κύριον, τὸν ὅποιον πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς ἐγέννησεν προαιωνίως. Καὶ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως ἔμαθα νὰ ἀεῶμαι σωπτικῶς καὶ ἐδιδάχθην νὰ μὴ πολυσυζητῶ τὸ θέμα τοῦτο. Διότι ἐπὶ θεμάτων ἀναφερομένων εἰς τὸν Θεόν, δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὴν φυσικὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων, ἀλλὰ νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν δυνάμιν τοῦ δημιουργοῦ τῶν. Φυσικὸς λοιπὸν νόμος εἶναι νὰ γεννηθῇ ἡ γυναῖκα στὴν πανδρευθῆ μετὰ ἀνδρὸς. Ἀλλ' ὅταν μία παρθένος ποῦ δὲν ὑπανδρευθῆ παραμείνῃ παρθένος **Γ** ἀφοῦ γεννήσῃ, τοῦτο ὑπέρεκειται τῶν φυσικῶν νόμων. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ ἐρευνᾶ-

μεν τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ νὰ σεβώμεθα σωπτικῶς τὰ ὑπερφυσικά, ὅχι διότι εἶναι ἐπικίνδυνα, ἀλλ' ἐπειδὴ ὡς ἀνεμνήνευτα, ὄζει νὰ τὰ σεβώμεθα σωπτικῶς.

Παρακαλῶ ὅμως νὰ μὴ συγκωρησθε, ἐπειδὴ ἐπαθῶν νὰ διακόψω τὸν λόγον ποῦ ἤδη ἤρξισαμεν. Διότι ἀσθενόμενος δειλίαν ἐνώπιον τῆς ἐρευνῆς τῶν ὑπερφυσικῶν θεμάτων δὲν γνωρίζω κατὰ ποῖον τρόπον καὶ εἰς ποῖαν κατεύθυνσιν νὰ στρέψω τὸν λόγον μου. Τί νὰ εἶπω λοιπὸν ἢ διὰ ποῖον θέμα νὰ ἀμιλήσω; Βλέπω τὴν μητέρα, ἀνεύρω τὸ βρόχος, ἀλλ' ἄδυνατὸν νὰ συλλάβω τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως. Διότι ἐκεῖ ὅπου **Δ** θέλει ὁ Θεός, νικῶνται οἱ φυσικοὶ νόμοι καὶ κατανακῶνται τὰ ὅρια τῆς φυσικῆς τάξεως. Δὲν ἐπραγματοποιήθη λοιπὸν ἡ γέννησις συμφώνως πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀλλ' ὑπῆρξε θαῦμα ὑπερφυσικόν, διότι παρερρίσθη ἡ φυσικὴ τάξις καὶ ἐνήργησεν ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ. Πῶσον ἀνεκφραστός εἶναι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μονογενὴς Λόγος πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεννηθεὶς, ὁ ἀπρόσιτος καὶ ἀσάματος καὶ μοναδικὸς εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ φαρτοῦ καὶ ὄρατοῦ σώματός μου. Διὰ ποῖον λόγον; Διὰ νὰ διδάξῃ με τὴν παρουσίαν του καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ μάς ὀδηγήσῃ πρὸς τὰ ὄρατα. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι πιστεύουσιν περισσότερο εἰς ὅ,τι βλέπουν παρὰ εἰς ὅ,τι ὁκοῦσιν, καὶ ἀμφιβάλλουσι δι' ὅ,τι δὲν βλέπουν, διὰ τοῦτο ἐδέχθη νὰ προσφέρῃ δι' ὄρατοῦ σώματος τὸν ἑαυτὸν τοῦ **Ε** εἰς τὴν θέαν τῶν ἀνθρώπων ὀφθαλμῶν, ὥστε νὰ διαλυθῇ πᾶσα ἀμφιβολία. Καὶ γεννᾶται ἐκ παρθένου, ἡ ὅποια δὲν ἐγνώριζε τοῦτο. Ὅτε συμμετέσχε εἰς τὸ γεγονός, ὅτε συνειργάσθη δι' αὐτὸ ποῦ ἐγένετο, ἀλλ' ὑπῆρξεν ἀπλοῦν ὄργανον τῆς ἀνεξικνιάστου θείας δυνάμεως, γνωρίζουσα μόνον ὅ,τι ἔπαθε ἀφοῦ ἠρώτησε τὸν Γαβριὴλ, ὅτι «πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;» (Λουκ. 1, 34). Καὶ λέγει αὐτὸ θέλειε νὰ μάθῃς; «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, ³⁹⁵ **Α** καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκᾶσει σοί» (Λουκ. 1, 35). Ἀλλὰ πῶς ἦταν μαζί της καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς; Καθὼς ὁ τεχνίτης ποῦ εὐρίσκει τὸ πλῆθὺν κατάλληλων ὑλικῶν, κατασκευάζει ὄρατον οσκεῶς, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ἐπειδὴ εὗρεν ὄρατον τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τῆς παρθένου τὸ μετεσκεύασεν εἰς ἔμφυλον ναὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ παρουσιάσθη σήμερον εἰς τὸν κόσμον ἀφοῦ ἔπλασε κατὰ τὸν τρόπον ποῦ ἤθελε τὸν ἄνθρωπον ἐντὸς τῆς παρθένου καὶ ἀφοῦ τὸν ἐνεδύθη, ἀνεφανίσθη σήμερον κυριεὶ νὰ ἐντραπῆ τὴν ὀσκήμιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Διότι δὲν ἦτο προσβλητικόν δι' αὐτὸν νὰ λάβῃ τὴν μορφήν τοῦ δημιουργήματός του. Καὶ τὸ δημιουργημὰ ἐξ ἄλλου ἀπελάμβανε **Β** μεγίστην τιμὴν καθιστάμενον ἐν-

δυμα του δημιουργού του. Καθώς λοιπόν εις την πρώτην δημιουργίαν ήτο αδύνατον να δημιουργηθῆ ὁ ἄνθρωπος πρὶν λάβῃ ὁ Θεὸς εἰς τὰ κέρα του τὸν πηλόν, ἔτσι καὶ τὸ αὐτοῦ ποῦ εἶχε φθαρῆ ήτο αδύνατον νὰ ἀνακατασκευασθῆ ἂν δὲν ἐγένετο ἔνδυμα τοῦ δημιουργοῦ του.

2. Ἄλλὰ τί νὰ εἶπω, ἢ τί νὰ ὀμιλήσω; Διότι τὸ θαῦμα μὲ ἐκπλήσσει. Ὁ προαιώνιος γίνεται μικρὸν παιδίον, ὁ καθήμενος εἰς ὑψηλὸν καὶ μεγαλοκρητὴ ἑρόνον τίθεται μέσα εἰς φάνην, ὁ ἀπράστος καὶ μοναδικός, ὁ οὐκ ἄσπιλος καὶ ἀσπίματος σπαργανώνεται δι' ἀνθρωπίνων χειρῶν. Ἐκεῖνος ποῦ θραύει τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας, ὁ θελοῦστικός τυλίσσεται μὲ βρεφικὰ σπάργανα. Διότι θέλει νὰ μεταβάλῃ τὴν ἁμάρτιαν εἰς ἡγίαν, νὰ ἐνδύσῃ μὲ δόξαν τὴν ἀσημίτητα καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν ἐκφρασὴν τῆς ὕβρεως τρόπον ἐκφράσεως τῆς ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο φορεῖ τὸ σῶμά μου, διὰ νὰ κωρέσω ἐγὼ τὸν Λόγον σου. Καὶ ἄφου ἔλαβε τὸ σῶμά μου, μοῦ προσφέρει τὸ Πνεῦμά του, ὥστε διὰ τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς λήψεως νὰ διαπραγματευθῆ μαζί μου τὸν θησαυρὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Λαμβάνει τὸ σῶμα μου ὅχι νὰ μὲ ἐξαγάγῃ, μοῦ δίδει τὸ Πνεῦμα του διὰ νὰ μὲ διασώσῃ.

Ἄλλὰ τί νὰ εἶπω, καὶ τί νὰ ὀμιλήσω; Ἐἶδόν ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει» (Ἠσ. 7, 14). Δὲν ἀναφέρεται πλὴν ὡς κατὰ τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ γίνῃ, ἀλλὰ θαυμάζεται, **Δ** ὡς κατὰ τὸ ὅποιον ἤδη ἔγινε. Καὶ τοῦτο ἐγένετο εἰς τοὺς Ἰουδαίους ποῦ τὸ διέδιδον, ἀλλ' ἔπιστεῦθη ἀπὸ ἡμᾶς, ποῦ οὐδέποτε περὶ αὐτοῦ ὀμιλήσαμεν. Ἐἶδόν ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει». Ἡ μὲν ἐκφρασις ἀποτελεῖ κείμενον τῆς Ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς, τὸ δὲ περιεχόμενον τῆς ἑκείνης εἶναι κτήμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἰουδαϊκὴ συναγωγὴ εὔρε τὰ κείμενα ἐντὸς τῶν ὁσίων ἀνεφάρετο, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἀνεκάλυψε τὸν πολὺν θησαυρὸν ποῦ περιείχαν. Ἐκεῖνη ἔθαψε τὸ νῆμα, αὐτὴ ἐνεδύθη τὴν βασιλικὴν στολήν. Ἡ Ἰουδαία ὑπῆρξε πατρις τοῦ Κυρίου καὶ ἡ οἰκουμένη ὀλοκλήρως τὸν ὑπεδέχθη. Ἡ Ἰουδαϊκὴ συναγωγὴ τὸν ἐξέβρεψε καὶ τὸν ἐγαλούχησε, καὶ ἡ Ἐκκλησία τὸν ἔλαβε καὶ ὑπελήθη. Ἐκεῖ ἐβάστασε τὸ κτήμα τῆς ἀμπέλου καὶ εἰς ἐμὲ ὑψώσασε ἢ σταφυλὴ τῆς ἀληθείας. Ἐκεῖνη ἐτρόγησε τὴν σταφυλὴν, καὶ τὰ ἔθνη πίνουν τὸ μυστηριακὸν ποτὸν. Ἐκεῖνη ἔσπειρε τὸν σπόρον τοῦ στίου εἰς τὴν **Ε** Ἰουδαίαν, καὶ τὰ ἔθνη ἐθέρισαν τὸν στάχυν μὲ τὸ δρεπάνι τῆς πίστεως. Τὰ ἔθνη ἔκομαν μὲ σεβασμὸν τὸν τριαντάφυλλον καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπέμεινε ἡ ἀκανθὰ τῆς ἁπιστίας. Ἄνοιξε τὰ πτερὰ του ὁ νεοσσός καὶ ἐπέτοξε, καὶ οἱ ἀνόητοι ἀκόμη κόθηνται καὶ φυλάσσουν τὴν φυλακάν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐρμηνεύουν τὸ βιβλίον ποῦ περιέχουν τὸ γράμ-

μα καὶ τὰ ἔθνη ἀπολαμβάνουν τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος. Ἐἶδόν ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήφεται». Πέες μου, Ἰουδαίε, πέες μου, λοιπόν, ποῖον ἐγέννησε; Ἄδθε θάρρος, παρακαλῶ, τοῦλάχιστον δεῶν ἔλαβε ἐνώπιον τοῦ Ἠρώδου. Ἄλλὰ δὲν ἔχεις θάρρος. Γνωρίζω τὸν λόγον εἶναι ἡ ἐπιβουλὴ σου κατὰ τοῦ Κυρίου. Εἶπες λοιπόν εἰς ἐκεῖνον **396** **Α** νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλ' εἰς ἐμὲ δὲν τὸ λέγεις διὰ νὰ μὴ τὸν προσκυνήσῃ. Ποῖον ἄρα ἐγέννησεν; Ποῖον; Τὸν Κύριον τῆς δημιουργίας. Διότι καὶ ἂν σὺ δὲν τὸ ὁμολογῆς, τὸ διακηρύσσει ὅλη ἡ δημιουργία. Τὸν ἐγέννησε λοιπόν, καθὼς ὁ γεννηθεὶς ἠθέλησε νὰ γεννηθῆ. Διότι ἡ φύσις δὲν ἐνώμαζε τοιοῦτον τρόπον, ἀλλ' ὁ Κύριος τῆς φύσεως εἰσήγαγε τὸν παράξενον τρόπον τῆς γεννήσεως διὰ νὰ καταδείξῃ ὅτι ἂν καὶ ἐδέχθη νὰ γίνῃ ἄνθρωπος δὲν ἐγεννήθη ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς Θεός.

Ἐγεννήθη λοιπόν σήμερον ἐκ παρθένου, ἡ ὁποία ἐνίκησε τὴν φύσιν καὶ δὲν παρέστη ἀνάγκη νὰ ὑπανδρευθῆ. Διότι ἤρμοζεν εἰς τὸν ὕψιστον κατὰ τὴν ἀγνότητα νὰ γεννηθῆ κατὰ τρόπον **Β** ἁγίου καὶ καθαρῶν. Διότι εἶναι ὁ ἴδιος, ποῦ κάποτε ἔπλασε τὸν Ἀδὰμ ἐκ παρθενικῆς γῆς καὶ ἐμυροποίησε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἄνευ μεσολαβήσεως γυναικός. Καθὼς λοιπόν ὁ Ἀδὰμ ἄνευ γυναικός γυναῖκα ἀπέκτισεν, ἔτσι καὶ ἡ Παρθένος σήμερον ἄνευ ἀνδρός ἄνδρα ἐγέννησεν. Ἄνθρωπος λοιπόν εἶναι, λέγει, καὶ ποῖος θὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ; Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὸ γυναικεῖον φύλον ἐκρεώσεται χάριν εἰς τὸ ἀνδρικόν, διότι ὁ Ἀδὰμ ἄνευ γυναικός ἀπέκτισε τὴν Εὔαν, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν σήμερον ἡ Παρθένος ἄνευ ἀνδρός ἐγέννησεν, ἀπαλείψουσα χάριν τῆς Εὔας τὸ ὀφειλόμενον κρέος εἰς τὸ ἀνδρικόν φύλον. Διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανευθῆ δηλαδὴ ὁ Ἀδὰμ ὅτι ἄνευ γυναικός ἀπέκτισε γυναῖκα, διὰ **Γ** τοῦτο καὶ ἡ παρθένος ἄνευ ἀνδρός ἄνδρα ἐγέννησεν, ὥστε διὰ τοῦ κοινοῦ θαύματος νὰ καταδείξῃ τὴν ἁμισίαν τῆς φύσεως. Διότι καθὼς ἀφῆρσεν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ καὶ οὐδόλιος ἐρέτωσε τὴν ουσιαστικὴν του ἁριότητα, ἔτσι καὶ ἐντὸς τῆς παρθένου κατεσκευάσθη τὸν ἔμφυτον ναὸν καὶ κατ' οὐδὲν ἔθηκε τὴν παρθενικὴν τῆς ἀγνότητας. Ἀκέραιος παρέμεινε ὁ Ἀδὰμ καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς πλευρᾶς, ἀκόμωτος καὶ ἡ παρθένος μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ βρέφους. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐκρημοποιήσεν ἄλλω ἵρπον διὰ τὴν κατασκευὴν ναοῦ διὰ τὸν αὐτὸν του, ὅστε ἔπλασεν ἄλλο σῶμα διὰ νὰ ἐμφανισθῆ ἐπὶ γῆς διὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι περρωρονεῖ τὴν ἔλπιν ἐκ τῆς ὁποίας ἐδημιουργήθη ὁ Ἀδὰμ. **Δ** Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐξηπατήθη ὁ ἄνθρωπος καὶ μεταβλήθη εἰς ὄργανον τοῦ διαβόλου, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἀνοικοδόμησε τὸν ἔμφυτον αὐτὸν ναὸν ποῦ εἶχε καταστραφῆ, ὡς

τε διὰ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὸν δημιουργὸν του ὁμοακρύνει αὐτὸν ἐκ τῶν ἐπιδράσεων τοῦ διαβόλου. Ὅμως ἂν καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, δὲν ἐγεννήθη ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς Θεός. Διότι ἐὰν ἐγεννᾶτο ἐξ ἐνὸς συνήθους γάμου, ὡς ἐγώ, πολλοὶ θὰ ἐθεώρουν ἀπάτην τὴν γέννησίν του. Διὰ τοῦτο τᾶρα γεννᾶται ἐκ παρθένου, καὶ ἐνῷ γεννᾶται διαφυλάσσει ἀσπικτον Ε τὴν μητρικὴν μήτραν καὶ ἀσπείραν τὴν παρθενίαν, διὰ τὴν γίνῃ ὁ παράξενος τρόπος τῆς κυοφορίας πρόξενος μεγάλης πίστεως εἰς ἐμὲ. Διὰ τοῦτο εἶπε εἰδωλολάτρης μὲ ῥωπῆ εἶπε Ἰουδαίος, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐνῷ ἦτο κατὰ τὴν φύσιν του Θεός, πῶς ἔγινεν ἄνθρωπος παρὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους; θὰ ἀπαντήσω, ναί, καὶ θὰ καλέσω ὡς μάρτυρα τῶν λόγων μου τὴν ὡσαυτὸν σφραγίδα τῆς παρθενίας. Διότι ἐστὶ ὁ Θεὸς ὑπερβαίνει τὴ φυσικὴν τάξιν· ἐστὶ διαπλάσσει τὴν μητρικὴν κοιλίαν καὶ ἐφευρίσκει τὴν παρθενίαν, ἐπεὶ εὗρεν ὠμόλυτον **397 Α** τρόπον διὰ τὴν γέννησίν του καὶ ἀνήγειρε διὰ τὸν ἐαυτὸν του ναὸν συμφώνως πρὸς τὴν θέαν αὐτοῦ θέλησιν.

Πῶς μου λοιπὸν, Ἰουδαίε, ἐγέννησεν ἡ Παρθένος ἡ δει; Διότι ἂν μὲν ἐγέννησεν, ἀφείλεις νὰ ὁμολογήσῃς τὸ ὑπερφυσικὸν τῆς γεννήσεως· ἂν δὲ δὲν ἐγέννησε, διατ' ἐξηπάτησε τὸν Ἠρώδη; Διότι ὅταν ἐκεῖνος ἐζήτηε νὰ πληροφορηθῆ τὸν τόπον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, οὐ εἶπες ὅτι γεννᾶται εἰς τὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. Μήπως λοιπὸν ἐγὼ ἐγνώριζα τὸ κυρίον τοῦτο, ἢ τὴν περιούσιον; Μήπως ἐγνώριζα τὴν ἄξιαν αὐτοῦ ποῦ ἐγεννᾶτο; Δὲν ἀμίλησε περὶ αὐτοῦ ὁ Ἡσαΐας ὅτι ἦτο Θεός; Διότι εἶπε· «Τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανοὴλ» (Ἠσ. 7, 14). Δὲν εἶσθε σεις ποῦ ἐνῷ ὑπῆρξατε **Β** ἀγνώμονες ἐκθροί του, ἐδιδάξατε τὴν ἀλήθειαν; Δὲν εἶσθε σεις οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ἀκριβεῖς τηρηταὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ποῦ μὴς ἐδιδάξατε ὅλα ὅσα εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται; Μήπως ἐγνωρίζομεν τὴν ἐβραϊκὴν γλῶσσαν; Ἐσεῖς δὲν ἐρμηνεύσατε τὰς Γραφάς; Καὶ ὅταν ἐγέννησεν ἡ Παρθένος, ἀλλὰ καὶ πρὶν γεννήσῃ, διὰ τὴν μὴ φανῆ ὅτι ἐρμηνεύεται τὸ ὑπὸ τῶν Γραφῶν λεγόμενον πρὸς χάριν τοῦ Θεοῦ, σεις δὲν ἐπαρουσιάσατε, ὅταν σὰς ἠρώτησεν ὁ Ἠρώδης, μάρτυρα τὸν προφήτη Μιχαῖα, διὰ τὴν ἐπιθεωραῖσθαι τὴν μαρτυρίαν σας; Διότι λέγει· «καὶ σὺ Βηθλεὲμ ὄμιλος τοῦ Ἐφραθὰ οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν ταῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ **Γ** γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ» (Μιχ. 5, 2· Ματθ. 2, 6). Ὅρθως εἶπεν ὁ προφήτης ἐκ σοῦ. Διότι ὑπὸ αὐτῆς προφῆτης καὶ ἐπαρουσιάσθη εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον, ἐπεὶ ἐκεῖνος ποῦ ὑπάρκει, παρουσιάζεται, ἐνῷ ἐκεῖνος ποῦ δὲν ὑπάρκει κατασκευάζεται ἢ γίνεται. Αὐτὸς ὅμως καὶ

ὑπῆρκεν, καὶ προῦπῆρκεν καὶ ἦτο ἀκόνιος, ἀλλ' ἀκόνιος ἦτο ὡς Θεὸς καὶ κυβερνήτης τοῦ κόσμου, σήμερον ὅμως ἐγεννήθη διὰ τὴν καθοδηγήσῃ τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπος καὶ νὰ διασώσῃ τὴν οἰκουμένην ὡς Θεός. Πόσον πράγματι εἶναι χριστοὶ οἱ ἀντίπαλοι καὶ οἱ ἐπικριταὶ πόσον φιλόανθρωποι! Διότι αὐτοὶ ἀπέδειξαν κατὰ λάθος ὅτι εἶναι Θεὸς αὐτὸς ποῦ ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθλεὲμ, αὐτοὶ ἔκαμαν γνωστὸν εἰς Κόριον αὐτὸν ποῦ ἦτο κρυμμένος εἰς τὴν φάτιν καὶ ἐφανέρωσαν παρὰ τὴν θέλησιν των αὐτὸν ποῦ εὗρισκετο εἰς τὸ σπήλαιον. Καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ χωρὶς νὰ θέλουν τὸν εὐεργέτησαν, **Δ** διότι ἐνῷ ἤθελον νὰ ἀποκρίψουν τὴν γέννησίν του, τὴν κατέστησαν γνωστήν. Ἐἴδες πόσον ἀνόητοι διδασκαλοὶ εἶναι; Δὲν κατανοοῦν καλῶς αὐτὰ τὰ ὁποῖα διδάσκουσι ἐνῷ οἱ ἴδιοι πεινοῦν διατρέφουσι ἄλλους· ἐνῷ δημοῦν προσφέρουσι ὕδωρ· ἐνῷ εἶναι πτωχοὶ ἄλλους πλουτίζουν. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἅς ἐορτάσωμεν καὶ ἅς πανηγυρίσωμεν, Βεθαίος ὁ τρόπος τῆς εορτῆς εἶναι παράξενος, ἐπεὶ καθ' ὅμοιον τρόπον παράδοξος εἶναι καὶ ὁ λόγος τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Σήμερον λοιπὸν ἐλύθησαν τὰ μακροκρόνια δεσμὰ, κατησχύνθη ὁ διάβολος, ἐδραπέτευσαν οἱ δαίμονες, κατηργήθη ὁ θάνατος, ἠνοίκθησαν οἱ πύλαι τοῦ παραδείσου, ἐξηφανίσθη ἡ κατὰρα, ἀπεμακρύνθη ἡ ἁμαρτία, ἐξεδιώκθη ἡ πλάνη, ἐπανήλθεν ἡ ἀλήθεια καὶ ἐξεχώθη **Ε** τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας παντοῦ. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μετεφυτεύθη εἰς τὴν γῆν, οἱ ἄγγελοι ἐπικοινωνοῦν μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀφόβως συνομιλοῦν μετὰ τῶν ἀγγέλων. Ἀλλὰ διατ' συμβαίνουν ταῦτα; Ἐπεὶ καθέθῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Τὰ πάντα ἦλθαν εἰς στενὴν ἐπικοινωνίαν. Ἦλθε λοιπὸν εἰς τὴν γῆν ἐνῷ εὗρισκετο ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ἐνῷ ἦτο ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅλος κατέβη καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐνῷ ἦτο Θεός, ἔγινεν ἄνθρωπος χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Θεός. Καὶ ἐνῷ ἦτο Λόγος μὴ ἐπιδοκίμενος μεταβολῆν, ἔλαθεν ἀνθρωπίνην μορφήν, ἔγινεν ἄνθρωπος **398 Α** διὰ τὴν κατοικίαν ἐντὸς τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἔγινε λοιπὸν Θεὸς ἐκ τῶν ὑπετέρων ἀλλ' ἦτο. Διὰ τοῦτο ἐσαρκώθη, διὰ τὴν δεκθῆ ἢ φάτιν αὐτὸν τὸν ὁποῖον δὲν ἐκωρῶσεν ὁ οὐρανός. Διὰ τοῦτο ἐτοιμασθήθῃ εἰς τὴν φάτιν διὰ τὴν λάθῃ παιδικὴν τροφήν ἐκ παρθένου μητρὸς αὐτοῦ ποῦ προνοεῖ δι' ὀλόκληρον τὸ σῶμα. Διὰ τοῦτο ὁ δημιουργὸς τοῦ μέλλοντος ἀνέκτει νὰ κρατηθῆ ὡς βηλαίων ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς παρθένου διὰ τὴν δύνησθαι νὰ τὸν πλησιάσουν οἱ μάγοι. Διότι σήμερον ἦλθαν καὶ οἱ μάγοι, ἀφοῦ ἄπεφασαν νὰ ὑποπνηθοῦν τὴν ἐξουσίαν τοῦ σατανᾶ. Ἀλλὰ καὶ ὁ οὐρανός

καυχᾶται μετὰ τὸ νὰ ὑποδεκνῆ τὸν Κύριον ὡς ἀστέρα του, καὶ ὁ Κύριος κάθηται ἐπὶ ἐλαφρὰς **B** νεφέλης, ποὺ εἶναι τὸ σῶμα τῆς παρθένου, καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν Αἴγυπτον διὰ τὴν φανῆ μὲν ὅτι ἀποφεύγει τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Ἡρώδου, εἰς τὴν πραγματικότητά ὅμως νὰ ἐπαληθεύσουν οἱ λόγοι τοῦ Ἰσαΐου: «Ἐσὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ Ἰσραὴλ τρίτος ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις, καὶ ἐν τοῖς Αἰγυπτίοις· εὐλογημένος ἔσται ὁ λαὸς μου ἐν τῇ γῆ, ἢν εὐλόγησε Κύριος Σαβαώθ λέγων· Εὐλογημένος ἔσται ὁ λαὸς μου ὁ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ὁ ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις καὶ ὁ ἐν Ἰσραὴλ» (Ἠσ. 19, 24-25). Τὴ ἔκεις νὰ εἴπῃς Ἰουδαίε· Σὺ, ὁ ὁποῖος ἦσουν πρῶτος, ἔγινες τρίτος; Προηγῆσαν Αἰγύπτιοι καὶ Ἀσσύριοι καὶ ὁ πρωτότοκος **C** Ἰσραὴλ ἀκολουθεῖ; Ναί! Εὐλόγως θὰ εἶναι πρῶτοι οἱ Ἀσσύριοι διότι αὐτοὶ πρῶτοι τὸν προσεκόνησαν μετὰ τοὺς μάγους τῶν Ἀκολουθοῦν κατόπιν αὐτῶν οἱ Αἰγύπτιοι διότι τὸν ἐδέχθησαν ὅταν κατέρυγεν ἐκεῖ λόγῳ τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ Ἡρώδου. Τελευταῖος συγκαταλέγεται ὁ Ἰσραὴλ, ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τὴν Βαβυλωνίαν εἰς τὸν Ἰορδάνην τὸν ἐγνώρισε διὰ τῶν ἀποστόλων. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀφοῦ συνεκλόνησε τὰ εἰδωλά της καὶ ἔκλεισε τὰς πύλας διὰ τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν πρωτοτόκων νηπίων. Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον εἰσῆλθεν ὡς πρωτότοκος διὰ τὴν διαλύσιν τοῦ πένθος **D** τῆς παλαιᾶς ἐκείνης φρικαλεότητος. Καὶ τὸ ὅτι δὲ λέγεται πρωτότοκος ὁ Χριστὸς τὸ μαρτυρεῖ σήμερον ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ὁ ὁποῖος λέγει· «Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐπαργάνωσεν αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι σὺς ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῇ καταλύσει» (Λουκ. 2, 7). Εἰσῆλθε λοιπὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ τὴν διαλύσιν τοῦ πένθος τῆς παλαιᾶς ἐκείνης φρικαλεότητος καὶ ἀντὶ τῶν παλαιῶν πληγῶν προσέφερε καρὰν καὶ ἀντὶ νεκρῶν καὶ οὐκίτους ἔχαρισε τὸ φῶς τῆς σωτηρίας. Τότε ἦτο μολυσμένος τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἕνεκα τῆς σφαγῆς τῶν ἀνθρώπων νηπίων. Εἰσῆλθε λοιπὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐκεῖνος ποὺ ἔκαμε παλαιότερον νὰ κικινισθῆ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ καὶ μετέλλαξε τὰς **E** ὕδατος αὐτοῦ εἰς πηγὰς σωτηρίας ἀφοῦ μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰς ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὴν μόλυνσίν των. Ὑπέφεραν κακοτυχίας οἱ Αἰγύπτιοι καὶ πληρεῖς μανίας ἤρυσον τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον λοιπὸν καὶ ἐγέμισε τὰς ψυχὰς τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν ποταμὸν τὴν δυνατότητα νὰ τρέφῃ μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ περισσότερον εὐφόρους ἀπὸ τὰ στάχυα τοῦ σπασίῳ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ χρόνος εἶναι πολῦτιμος, ἐπιθυμῶ νὰ σταματήσω τὴν ἀμιλίαν μου. Θὰ σταματήσω δὲ ἐδῶ ἀφοῦ τὴν

συμπληρώσω μετὰ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Λόγος ἐνῆ ἦτο ³⁹⁹ **A** ἀσπίς, περιεβλήθη ἀνθρώπινον σῶμα κυρίως νὰ μεταβληθῆ οὐδόλως ἢ θεῖα φύσις του. Ἄλλὰ τί νὰ εἴπω, καὶ εἰς τί νὰ ἀναφερθῶ; Βλέπω ταυτοχρόνως δημιουργὸν καὶ φάτνην καὶ θρέφος καὶ σπάργανα καὶ λευκὰν παρθένον ποὺ στερεῖται τὰ πλέον ἀπαραίτητα, ἔλα κατέκονται ἀπὸ πτωχείαν, ἔλα πληροῦνται ἀπὸ ἀνάγκειαν. Εἶδες πλοῦτον μέσα εἰς τόσον μεγάλην πτωχείαν; Εἶδες πᾶς ἐνῆ ἦτο πλοῦτος ἐπιπαύσευε κάρην ἡμῶν; Δὲν εἶχε κλίνην οὕτε στρωμνὴν καὶ δι' αὐτὸ ἐρρίφθη πάνω εἰς μίαν ἑρῶν φάτνην. Ὡ πτωχεῖα, ποῦ εἶσαι πηγὴ πλοῦτου! Ὡ πλοῦτε ὑμέτερη ποῦ καλύπτεσαι ἀπὸ πτωχείαν! Εὐρίσκειται ἐντὸς τῆς φάτνης καὶ συνταράσσει τὴν οἰκουμένην. Περιτυλίσσαι εἰς τὰ σπάργανα καὶ διασπᾶ τὰ δεσφὰ τῆς ἀμαρτίας. Χωρὶς νὰ **B** ἀρθρώσῃ λέξιν τοὺς μάγους εἰδὼσε καὶ τοὺς παρεκίνησεν εἰς μετάνοιαν καὶ μεταστροφήν. Τί νὰ εἴπω, καὶ εἰς τί νὰ ἀναφερθῶ; Ἰδοὺ ἐν θρέφος σπαργανώνεται καὶ ἐντὸς τῆς φάτνης εὐρίσκειται. Πλοῦτον του εἶναι ἡ Μαρία ποὺ εἶναι παρθένος καὶ μητέρα. Συμπαρίσταται καὶ ὁ Ἰωσήφ ποὺ ὀνομάζεται πατὴρ του. Ἐκεῖνος ὀνομάζεται σύζυγος καὶ ἐκεῖνη γυναῖκα του. Νόμιμοι ὀνομασίαι, ἀλλὰ χωρὶς περιεχόμενον συζυγικοῦ δεσμοῦ. Δύνασαι νὰ κατανοήσῃς τοὺς λόγους μου, ἀλλ' οὐ καὶ νὰ ἀκῆς εἰς τὸ γεγονός. Μόνον αὐτὸς τὴν ἐνηριστεύθη καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὴν ἐκάλυψε. Διὰ τοῦτο εὐρισκόμενος εἰς ὀμοίαν ὁ Ἰωσήφ δὲν ἐγνώριζε πῶς νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ θρέφος. Δὲν ἐτόλμα νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο καρπὸς μοικείας, καὶ δὲν ἤθύνετο **C** νὰ προσφέρῃ λόγον βλάσφημον εἰς βάρος τῆς Παρθένου, οὕτε καὶ ἐδέχετο νὰ παραδεχθῆ αὐτὸ ὡς τέκνον του, διότι ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ἦγγαιε τὸν τρόπον καὶ ἐκ ποίου προήλθε τὸ θρέφος. Ἐνῆ λοιπὸν διερωτᾶτο διὰ τὸ γεγονός, ἦλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μῆνυμα διὰ τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγέλου· «Μὴ φοβοῦ, Ἰωσήφ· τὸ γὰρ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου» (Ματθ. 1, 20). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λοιπὸν ἐκάλυψε τὴν Παρθένον. Ἀλλὰ διότι γεννᾶται ὁ Χριστὸς ἐκ τῆς παρθένου καὶ διατηρεῖ ἀκεραίαν τὴν παρθενικὴν τῆς ἀγνότητά; Ἐπειδὴ παλαιότερον ὁ διάβολος ἐξηπάτησε τὴν Ἐβαν, ποῦ καὶ ἐκεῖνη ἦτο παρθένος, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Μαρία ποὺ ἦτο παρθένος ἔλαθεν ἐκ τοῦ Γαβριὴλ τὴν χαρμίσσονον εἰδησὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτήρος. Ἄλλ' ἡ Ἐβαν **D** ὅταν ἐξηπάτηθη προεκάλεσε διὰ τῶν λόγων τῆς τὸν θάνατον εἰς τὸ ἄνθρωπινον γένος, ἐνῆ ἡ Μαρία ἀκραῦς ἐδέκθη τὴν χαρμίσσονον εἰδησὴν, ἐγέννησε μετὰ ἀνθρωπίνην μορφήν τὸν Θεὸν Λόγον, ποὺ ἔγινε φορεὺς ζωῆς αἰωνίου εἰς ἡμᾶς. Ὁ Λόγος τῆς Ἐβας ὑπέδεξε τὸ ζυλὸν μετὰ τὸ ὁποῖον ἐδιώκεθ' ὁ Ἄδαμ

ἐκ τοῦ Παραδείσου, ὁ Λόγος ἑμῶς ποῦ ἐγεννήθη ἐκ τῆς παρθένου ἔδειξε τὸν οὐρανὸν μετὰ τὸν ὁποῖον ἐνάτιον τοῦ Ἀδάμ ὠδήγησε τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν παράδεισον.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἐπίστευαν οἱ εἰδωλολάτραι, οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ αἰρετικοί, ὅτι ὁ Θεὸς ἐγέννησεν ἄνευ ἀπορροῆς καὶ οἰαομένης μεταβολῆς, διὰ τοῦτο γεννηθεὶς σήμερον διὰ μέσου παθητοῦ σώματος, τὸ παθητὸν σῶμα διεφύλαξεν ἀπαθὲς **Κ** διὰ τὴν κατὰ θεὸν ἐκείνην, ὅτι καθὼς ἐνῶ ἐγεννήθη ἐκ τῆς παρθένου δὲν ἠλλοίωσε τὴν παρθενικὴν τῆς ἀγνότητάς, οἷον καὶ ὁ Θεός, ἐνῶ παρέμεινεν ἀναλλοκώτως καὶ ἀμετάπειτος ἡ θεῖα οὐσία, ἐγέννησε Θεὸν ὡς Θεὸς κατὰ θεῖον τρόπον. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸν ἐγκατέλειψαν οἱ ἄνθρωποι καὶ κατεσκεύασαν ζώοντα ἀνθρωπομορφὰ εἰκῶνα, τὰ ὅποια ἐλάτρευαν, περιφρονούντες τὸν δημιουργόν, διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ εἶναι Θεὸς ἐναφανίσθη μετὰ ἀνθρωπίνην **Α** μορφήν, διὰ τὴν καταργῆσαι τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀναπαφῆρῃ κατὰ κεκαλυμμένον τρόπον τὴν εἰς τὸ πρόσωπόν του λατρείαν. Εἰς αὐτὸν λοιπὸν, τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἤνοιξε διόδους ἀπὸ ἀδιάβατων τόπων ἕως ἀποδόσωμεν δοξολογίαν καθὼς καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, νῦν καὶ αἱ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΑΓΙΟΥΣ ΠΟΥ ΑΠΟΤΥΧΙΑΖΟΥΝ ΑΠΟ ΤΑΣ ΘΕΙΑΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΑΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΑΓΙΟΥΣ ΠΟΥ ΚΟΙΝΩΝΟΥΝ ΑΝΑΘΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΑΒΙΟΥΤΥΡΙΑΝ ΠΡΙΝ ΤΕΛΕΙΩΘΕΙ ΚΑΙ ΕΞΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΠΡΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙ ΜΙΜΟΥΝΤΑΙ ΤΟΝ ΙΟΥΔΑΙΟΝ.

1. 367 **A** Ὅλοι σας καίρεσθε σήμερον καὶ μόνος ἐγὼ διακατέχομαι ἀπὸ δδύνην. Διότι διὰν ἀνεύσω τὴν πνευματικὴν αὐτὴν ἀνθρωποθάλασσαν καὶ ἀντικρύσω τὸν ἀμέτρητον πλοῦτον τῆς Ἐκκλησίας καὶ συλλογισθῶ ὅτι μόλις τελειώσει ἡ εορτή, ἔλο αὐτὸ τὸ πλῆθος θὰ μετὰ ἐγκαταλελειψη καὶ θὰ ἀπομακρυνθῆ, ταρασσεται καὶ ὑποφέρει ἡ ψυχὴ μου, διότι ἡ Ἐκκλησία μας ποῦ ἐγέννησε τόσα τέκνα δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ ἀπολαμβάνη εἰς κάθε πνευματικὴν τῆς σὺναξιν, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς εορτάς. Πόση θὰ ἦτο ἡ πνευματικὴ ἀγαλλίασις, πόση ἡ καρὰ, πόση ἡ δοξολογία εἰς τὸν Θεόν, πόση **B** ἡ ψυχικὴ ἀφέλεια ἐὰν εἰς κάθε σὺναξιν ἐβλέπαμεν τόσον πλῆρεις τοὺς κόρους τῆς ἐκκλησίας; Τίπορα, ἐνῶ οἱ ναῦται καὶ οἱ κυβερνήται τῶν πλοίων κόρουν τὸ πᾶν διὰ τὴν διέλθωσαν τὸ πέλαγος καὶ νὰ φθάσωσαν εἰς τὸν λιμένα, ἡμεῖς ἀντιθέτως ἀγωνιζόμεθα διὰ τὴν κλονιζόμεθα διαρκῶς εἰς τὸ πέλαγος, θυσιάζομενοι συνεχῶς εἰς τὰς τρικυμίας τῶν θωπικῶν προβλημάτων, καὶ περιφερόμενοι ἀκόπως εἰς τὰς ἀγοράς καὶ τὰ δικαστήρια ἐνῶ ἐδῶ συναντῶμεθα μὴ ἢ δύο μόλις φορές καθ' ἕνα τὸ ἔτος.

Ἡ μήλις δὲν γνωρίζετε ὅτι ὁ Θεὸς ἐτοποθέτησε τὰς ἐκκλησίας ἐντὸς **C** τῶν πόλεων, καθὼς τοὺς λιμένας εἰς τὰς πελάγη, διὰ τὴν κατοφεύγωμεν εἰς αὐτὰς ἀπὸ τὰς τολαιπωρίας καὶ τὰς θωπικὰς μερῆνας καὶ νὰ ἀπολαμβάνωμεν μεγαλότεραν γαλήνην καὶ ἀσφάλειαν; Διότι ἐδῶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φοβηθῶμεν οὔτε τὴν τρικυμίαν ποῦ προκαλοῦν τὰ κύματα, οὔτε τὰς ἐπιδρομάς τῶν λησῶν οὔτε τὰς ἐπιθέσεις τῶν κακούργων, οὔτε τὴν ὄρμην τῶν ἀνέμων, οὔτε τὰς ἐνέδρας τῶν θηρίων, διότι εἶναι πνευματικὸν λιμῆνι ἀπηλλαγμένον

ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, εἶναι πνευματικὸν λιμᾶνι διὰ τὰς ψυχὰς. Καὶ δι' ὅσα λέγω σεῖς εἰσθε μάρτυρες. Διότι ἂν κάποιος τὴν στιγμήν αὐτὴν ἀνοήκῃ τὴν συνεβήσιν τοῦ θά εἶρη μέσα εἰς αὐτὴν πολλὴν γαλήνην. Ἐπειδὴ δὲν τὸν ἐνοκλεῖ ἡ ὄργη, οὕτε τὸν κατακαίει κάποια ἐπιθυμία, οὕτε τὸν λιώνει ὁ φθόνος, οὕτε τὸν καταπέθει ἡ ἀπόγνωση, οὕτε τὸν καταστρέφει τὸ πάθος τῆς ματαιοδοξίας, **Δ** ἄλλα ὅλα αὐτὰ τὰ θηρία τῶν παθῶν ἔχουν δαμασθῆ, διότι ὡσάν κάποιον θείον ἄσμα, ἢ ἀκρόασις τῶν θείων ἀναγνωσμάτων, εἰσέρχεται διὰ τῆς ἰσχύος τοῦ καθενὸς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἀποκοπίζει τὰ κτηνώδη αὐτὰ πάθη. Πῶσον ὀθλιοὶ θὰ ἡδυνάμεθα νὰ χαρακτηρισθῶμεν διὰ τὸ ὅτι δὲν συγκνάζομεν καὶ δὲν εἴμεθα διαρκῶς πλησίον τῆς κοινῆς μητρὸς ὧν μας τῆς Ἐκκλησίας, τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν μεγάλην ἀγιότητα τοῦ: Διότι ποῖα ἀποσκόλλησις θὰ ἡδύνασο **Ε** νὰ μὴ εἴπῃ ὅτι εἶναι περισσότερο ἀπαραίτητος ἀπὸ αὐτὴν: Ποῖα δὲ εἶναι ὠφελιμώτερα συντροφιά: ἄλλα ποῖον εἶναι τὸ ἐμπόδιον διὰ τὴν πραγματοποίησιν **366** **Α** τῆς συναντήσεώς μας ἐδῶ: Ὅτι μὴ εἴπῃς θεσφαίως ὅτι ἡ πτωχεία εἶναι τὸ ἐμπόδιον εἰς τὴν προσέλευσιν αὐτῆς τῆς ἀραιᾶς συγκεντρώσεως, ἄλλ' ἡ δικταλογία σου δὲν εἶναι σοδαρά.

Ἐπτά ἡμέρας ἔχει ἡ ἑβδομάς, καὶ τὰς ἐπτὰ ταύτας διανομήσῃ ὁ Θεὸς μᾶζ' μας. Καὶ δὲν ἐκράτησε διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τοῦ μεγαλύτερον τμήμα δίδων εἰς ἡμᾶς τὸ μικρότερον, πολὺ περισσότερο οὕτε ἔξ' ἡμῶν εἰς διανομήσῃ τὰς ἡμέρας καὶ δὲν ἔδωκεν οὕτε ἔλαβε τρεῖς, ἄλλ' ἄφησε δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν ἐκράτησε μίαν. Καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης δὲν δέχεται νὰ μείνῃ μακρὰν τῶν θιαστικῶν περιμῶν, ἄλλα αὐτὸ πῶς κάμνουν οἱ ἱερδουλοὶ, τὸ ἴδιον καὶ σὺ ὑπολογίσε νὰ κάμῃς κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, πῶς ἐνῶ εἶναι ἀπεριμερήνῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν παρακολουθήσιν τῶν πνευματικῶν ὁμιλιῶν, τὴν ἀπετερίζῃσαι καὶ τὴν **Β** οπισθαλίε εἰς θιαστικὰ θέματα. Ἀλλὰ διὰ τὸ ὁμιλιᾷ δι' ὀλιγόληρον ἡμέραν: Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔκαμεν ἡ κίβρα εἰς τὸ θέμα τῆς ἐλεημοσύνης, κάμῃ καὶ σὺ εἰς τὸ θέμα τοῦ χρόνου κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Ὅπως δηλαδὴ ἔκεινη προσέφερον δύο ὄσολοὺς καὶ ἐκέρδιεν πολλὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εὐλογίαν, ἔτσι καὶ σὺ δύο ὄσους θάναςεις εἰς τὸν Θεὸν καὶ θὰ ἐπιτύχῃς νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν οἰκίαν σου κέρδος μυρίων ἡμερῶν. Ἀλλ' ἐὰν δὲν συγκαιταίθῃσαι, πρὸς εἰς μήπω, ἐνῶ δὲν ἐπιθυμεῖς νὰ χάσῃς ἐπίγεια κέρδη χάριν μικροῦ τμήματος τῆς ἡμέρας, ἀπολέσῃς ἀργότερον κόπους ὀλοκλήρων εἰῶν. Διότι γνωρίζει ὁ Θεὸς ὅταν τὸν περιφρονῇς νὰ ἐξαφανίῃ τὰ χρήματα πῶς συγκεντρώσῃς. Τοῦτο ἀκριβῶς ἔλεγεν ὅταν ἡμῶν τοὺς **Γ**

ουδαίους, **Γ** ἐπειδὴ παρημέλουν τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ναοῦ· «Εἰσενήκατε αὐτὰ εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν, καὶ ἐξεφόρησα αὐτὰ λέγει Κύριος» (Ἄγγ. **Λ**, 9). Πές μου, λοιπόν, ἐὰν ἔρχεται ἐδῶ μίαν ἢ δύο μόνον φορές κατ' ἔτος, τί θὰ ἡδυνάμεθα νὰ σὲ διδάσωμεν ἐκ τῶν πλέον ἀναγκαίων; Περὶ τῆς ψυχῆς, περὶ τοῦ σώματος, περὶ τῆς ἀθανασίας, περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, περὶ τῆς θείας τιμωρίας, περὶ τῆς κολάσεως, περὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς ἐπιτελείας, περὶ τῆς μετανοίας, περὶ τοῦ βαπτίσματος, περὶ τῆς συγκωρῆσεως τῶν ἁμαρτιῶν, περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου τούτου ἐδῶ ἐπάνω καὶ τοῦ κάτω κόσμου, περὶ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τῆς ἀγγελικῆς φύσεως, περὶ τῆς κακότητος τῶν διαμόνων, περὶ τῶν πονηρῶν τεχνασμάτων τοῦ διαβόλου, περὶ τοῦ τρόπου ζωῆς, περὶ τῶν δογμάτων, περὶ **Δ** τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ περὶ τῶν διεφθαρμένων σιρέσεων; Διότι ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ὅλα ταῦτα καὶ πολὺ περισσότερα ταῦτων ὁ Χριστιανὸς καὶ δι' ὅλα νὰ ἀπαντᾷ ὅταν τὸν ἐρωτοῦν. Σείς ὅμως οὐδ' ἐλάχιστον μέρος ταύτων δὲν θὰ δυναθῆτε νὰ μάθετε ἐν ἔρχεσθε ἐδῶ ἀπαῖ τοῦ ἔτους καὶ δὴ χωρὶς σοδαρῶν ἐνδιαφέρον, ἄλλ' ἐκ συνηθείας νὰ λύθητε μέρος εἰς τὴν ἐρωτὴν καὶ οὐκ ἔξ' εὐλαβῶς ἀνάγκης τῆς ψυχῆς. Διότι θὰ ἦτο ὑπέροκον ἂν κάποιος μὲ τὸ νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς κάθε συγκέντρωσιν, ἡδύνατο νὰ τὰ γνωρίσῃ ὅλα αὐτὰ ἐπακριβῶς. Πολλοὶ τῶν παρισταμένων ἔχετε καὶ δούλους καὶ υἱούς, πῶς ὅταν πρόκειται νὰ ἐμπαιστῶν ἦτε εἰς τεχνίτας τῆς προτηρήσεώς σας διὰ νὰ ἐκρίθουν κάποιαν τέχνην, τοὺς ἀπαγορεύετε νὰ ἐπισκέπτονται τὴν οἰκίαν σας καὶ ἀπὸ τοῦ ἐτοιμάσῃτε τροφὰς καὶ **Ε** στρώματα καὶ παντὸς ἄλλου εἴδους προμήθειαν τοὺς ὑπακροῦντες νὰ διαμένουν πλησίον τοῦ διδασκάλου καὶ δὲν ἰούς ἐπιτρέπεται νὰ ἔρχονται συχνάκις εἰς τὴν οἰκίαν σας, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ἢ συνεχῆς ἔχει διαμονὴν τὴν καλύτεραν διδασκαλίαν, χωρὶς νὰ διακρίπεται ἢ μάθησις ἀπὸ καρμίων φροντίδα. Τώρα ὅμως δὲν πρόκειται νὰ μάθετε κάποιαν τυχαίαν τέχνην, ἄλλα τὴν οὐπουδαιοτέραν ὅλων, δηλαδὴ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον θὰ ἀποκτήσῃτε τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ κερδίσητε τὴν οὐράνιον βασιλείαν, νομίζετε δὲ οὐ δύνασθε νὰ κατορθώσητε τοῦτο **369** **Α** χωρὶς μεγάλην προσπάθειαν. Πῶσον ἄνετον ὅμως θὰ ἦτο τοῦτο; Ὅτι δηλαδὴ ἡ μάθησις εἶναι πρᾶγμα πῶς χρειάζεται πολλὴν προσοχὴν, ἄκουσε τί λέγει ὁ Κύριος· «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτος εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ» (Ματθ. **ΙΙ**, 23)· καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ὁ προφήτης λέγει· «Ἐῖτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς» (Ψαλμ. 33, 12)· καὶ πάλιν· «Σκαλάσατε καὶ γῶντε, οὐ ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεός» (Ψαλμ. 46, 10). Συνεπῶς ἀπατεῖται πολλὴ ἀποσκόλλησις δι'

ἐκείνων ποῦ πρόκειται νὰ διδαχθῇ αὐτῆν τὴν φιλοσοφίαν, δηλαδή τὴν φιλοσοφίαν τῆς κριστιανικῆς ζωῆς.

2. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ διαπαύσῃμεν ὅλον τὸν διαθέσιμον χρόνον κρίνοντες τὸ ἀμάρτημα ἐκείνων ποῦ παραμελοῦν τὸν συχνὰν ἐκκλησιασμὸν τῶν θά ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅσα εἴπαμεν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν Β διόρθωσιν τῆς ἀμελείας ἐκείνων καὶ θά ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ γεγονός τῆς σημερινῆς ἐορτῆς. Διότι πολλοὶ συμπετόχουν εἰς τὰς ἐορτὰς καὶ ἐνφ' ἑαυτῶν τὰ ὄνματα αὐτῶν, ἀγνοοῦν τὰ γεγονότα ποῦ τὰς καθιέρωσαν. Ἐπὶ παραδείγματι, εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν ὅτι ἡ σημερινὴ ἐορτὴ ὀνομάζεται Ἐπιφάνεια. Ἀλλὰ ποῖα εἶναι ἡ ἐμφάνισις αὕτη, καὶ ἂν πρόκειται περὶ μιᾶς ἢ δύο, τὸ ἀγνοοῦν ἀκόμη καὶ σήμερον. Εἶναι λοιπὸν ἐντροπὴ καὶ μεγάλη εἰρωνεῖα νὰ ἐρτάζωμεν κατ' ἔτος τὴν ἐορτὴν ταύτην καὶ νὰ ἀγνοῶμεν τὸ περιεχομένον τῆς.

3. Κατ' ἀρχὰς λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρω εἰς τὴν ἀγάπην σας ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μιᾶς παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ περὶ δύο. Καὶ ἡ μὲν μία εἶναι ἡ σήμερον ἐορταζομένη, ἡ δὲ ἄλλη θὰ συμβῇ ἐνδόξως εἰς τὸ μέλλον κατὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ κόσμου. Δι' ἐκαστὴν τῶν δύο, ἤδη ἤκούσατε σήμερον νὰ ὁμιλῇ ὁ Παῦλος εἰς τὸν Τίτον καὶ νὰ τοῦ λέγῃ τὰ ἑξῆς: διὰ μὲν τὴν σημερινήν· «Ἐπιφάνη ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἡ σωτήριος πᾶσι ἀνθρώποις, παθεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀνηρπῶμεν τὴν ἀσθένειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σαφρῶν καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζῆσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι· διὰ δὲ τὴν μέλλουσαν· «Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν D ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Τίτ. 2, 11-13). Ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης τὰ ἑξῆς ἔλεγε δι' αὐτὴν τὴν ἰδίαν· «Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ» (Ἰωὴλ 2, 31). Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν ὀνομάζεται ἐπιφάνεια ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως αὐτοῦ καὶ ὀνομάζεται ἔτσι ἡ ἡμέρα τῆς βαπτίσεως; Διότι αὕτη εἶναι ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁσίαν ἐβαπτίσθη καὶ ἠγίωσε τὰ ὕδατα. Δὲν τοῦτο καὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς ἐορτῆς ταύτης, ὅλοι ὄρου προημεθευθῶν ὕδωρ, τὸ τοποθετοῦν εἰς τὴν σκίαν τῶν καὶ τὸ φυλάσσουσαν E καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου, διότι σήμερον ἠγιασθήσαν τὰ ὕδατα. Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται κάλλιστα ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο δὲν ἀλλοιοῦται μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ ὀλίγον ἔτος καὶ δύο καὶ τρία πολλάκις διατηρεῖται εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ πάντοτε πρόσφατον τὸ ὕδωρ ποῦ πρὸ ὀλίγου ἐλάθασιν ἐκ τῆς πηγῆς. Ἀλλ' ἔξ αἰτίας ποῖου γεγονότος ἡ ἡμέρα αὕτη ὀνομάζεται Ἐπιφάνεια; Ἐπειδὴ δὲν ε-

γινε εἰς ὅλους γνωστὸς ὁ Κύριος δταν ἐγεννήθη, ἀλλ' ὅταν ἐβαπτίσθη. Διότι ἦτο ἀγνωστὸς εἰς τοὺς πολλοὺς μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. Καὶ ὅτι τὸν ἀγνοοῦσαν οἱ περισσότεροι καὶ δὲν τὸν ἐγνώριζαν ποῖος ἦτο, ἄκουσε τί λέγει ὁ Βαπτιστῆς Ἰωάννης «Μέσος 370 A ὑμῶν ἔστηκα, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἰδατε» (Ἰω. 1, 26). Καὶ δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον ὅτι τὸν ἠγνόουν οἱ ἄλλοι, τὴν στιγμὴν ποῦ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Βαπτιστῆς δὲν τὸν ἐγνώριζεν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Διὰ τοῦτο ἔλεγε· «Καὶ γὰρ ἐγὼ οὐκ ἤδριν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πῦρμας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» (Ἰω. 1, 33). Ἐκ τούτων εἶναι φανερόν ὅτι δύο εἶναι αἱ ἐμφανίσεις. Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπω διατὶ ὁ Χριστὸς ἦλθεν διὰ νὰ βαπτισθῇ καὶ τί εἶδος ἦτο τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν καλῶς τὰ περὶ τούτου, κοθῶς καὶ τὰ περὶ τοῦ ἑτέρου. Καὶ διὰ τὸ δεύτερον τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ἀρχικῶς B νὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς τὴν ἀγάπην σας, διότι ἐκ τούτου θὰ κατανοήσωμεν καὶ τὸ ἄλλο.

Ἐπὶ ἦρχεν τὸ ἰουδαϊκὸν βάπτισμα, ποῦ ἐκαθάριζε τὰς σωματικὰς ἀκαθαρσίας καὶ ἔχι τὰς ἀμαρτίας τῆς συνειδήσεως. Διότι ἐὰν κάποιος ἐπιπτεν εἰς τὸ ἀμάρτημα τῆς μοικείας, ἢ ἀπετόλμα κάποιαν κλοπὴν, ἢ διέπραττεν οἰανδήποτε ἀνάλογον πρᾶξιν, δὲν τὸν ἀπέλλασεν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας ταύτας. Ἀλλ' ἐὰν κάποιος ἠγγίξεν ὀσὰ νεκρῶν, ἢ ἐδοκίμαζεν ἀπαιρομένον φαγητόν, ἢ ἐπέστρεφεν ἀπὸ φονικῶν, ἢ ἐπλησίαζε λεπρῶς, ἐλούετο καὶ ἐνφ' ἑαυτοῦ μέχρι τῆς ἐσπέρας ἦτο ἀκάθαρτος, ἔπειτα ἐγίνετο καθαρὸς. «Λούεται γὰρ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι καθαρῶ» λέγει, «καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἐσπέρας, καὶ καθαρισθήσεται» (Λευιτ'. 15, 5). Διότι εἰς τὴν πραγματικότητα αὐτὰ δὲν ἦσαν ἀμαρτία οὔτε σωματικὴ ἀκαθαρσία, C ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν ἀλιγώτερον τέλειαι τοῦ δέοντος διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ Θεὸς τοὺς ἔκοιμε περισσότερον εὐσεβεῖς καὶ τοὺς προηγήμασε προηγουμένως διὰ νὰ εἶναι καταλληλότεροι νὰ ἀσκοληθεῖν μετὰ τὰ πλέον ὀξίλογα πράγματα.

3. Τὸ ἰουδαϊκὸν λοιπὸν βάπτισμα δὲν ἐκαθάριζεν ἀμαρτήματα, ἀλλὰ μόνο σωματικὰς ἀκαθαρσίας. Ἐνφ' τὸ ἰδικόν μας δὲν εἶναι τέτοιαι, ἀλλὰ πολὺ ἀνώτερον καὶ πλήρες θείας χάριτος. Διότι ἀπαλλάσσει ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν, καθαρῶς τὴν ψυχὴν καὶ κορηγεῖ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ βάπτισμα ὅμως τοῦ Ἰωάννου ἦτο πολὺ ἀνώτερον τοῦ ἰουδαϊκοῦ, ἀλλὰ κατώτερον τοῦ ἰδικοῦ μας καὶ ἀπετέλεσε κατὰ κάποιον τρόπον γέφυραν μεταξὺ τῶν δύο βαπτισμάτων διὰ νὰ ὁδηγήσῃ ἀπὸ τοῦ ἰουδαϊκοῦ εἰς τὸ κριστιανικόν. D Διότι, ὡς γνωστὸν, δὲν ἀδήγει εἰς τὴν ἰήρησιν πᾶν σωματικὴν καθαρ-

μῶν, ἀλλὰ προέτρεπε νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ αὐτοὺς καὶ συνεβούλευε μεταστροφήν ἀπὸ τῆς κακίας εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ θεμελιώσιν τῆς ἐλπίδος πρὸς σωτηρίαν οὐκ εἰς διάφορα βαπτίσματα καὶ καθαρμούς εἰς τὰ ὕδατα, ἀλλ' εἰς τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Καὶ δὲν ἔλεγεν· πλὴν τὰ ἐνδύματά σου καὶ λούσε τὸ σῶμα σου καὶ θὰ εἶσαι καθρὸς, ἀλλὰ τί; «Ποιήσατε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας» (Ματθ. 3, 8). Καὶ κατὰ τοῦτο ἦτο ἀνώτερον τοῦ ἰουδαϊκοῦ καὶ κατώτερον τοῦ ἰδικοῦ μας, ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου δὲν παρέειχε οὔτε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὔτε ἠμποροῦσε νὰ παράσχω τὴν συγκώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν. Παρέκλειε λοιπὸν εἰς μετάνοιαν. Ἐδὲν δὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν· «Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι, ἐκεῖνος δὲ ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ» (Ματθ. 3, 11). Εἶναι φανερὸν ὅτι αὐτὸς δὲν ἐβάπτισε διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἄλλὰ τί σημαίνει, «Ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ»;

Ἐνθυμήσου τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην κατὰ τὴν ὁποίαν εἶδαν οἱ Ἀπόστολοι νὰ διαμεραζώνωνται γλώσσαι πυρὸς καὶ νὰ κάθηται εἰς ἕναν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. **371** Ἄ Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου εἶναι φανερὸν ὅτι τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦτο ἀτελὲς καὶ δὲν παρέειχε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὔτε συνεχώρει τὰς ἁμαρτίας. Διότι ὅταν ὁ Παῦλος συνήντησεν ἄρισμένους μαθητὰς τοὺς εἶπεν· «Εἰ Πνεῦμα ἁγίον ἐλάβετε ποτεύσαντες; Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἄλλ' οὐδὲ εἰ Πνεῦμα ἁγίον ἔστιν ἠκούσαμεν. Εἶπε τε πρὸς αὐτούς· Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; Οἱ δὲ εἶπον· Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. Εἶπε δὲ Παῦλος· Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας» (Πράξ. 19, 2-4)· μετανοίας λοιπὸν καὶ οὐκ συγχωρήσεως. Καὶ ποῖος ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ βαπτίσματος τούτου; «Τῷ λαῷ λέγων· Εἰς τὸν ἐρχόμενον **Β** μετ' αὐτῶν ἵνα ποτεύσωσιν τοῦτ' ἔστιν, εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν. Καὶ ἠκούσαντες ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς» (Πράξ. 19, 4-6). Εἶδες λοιπὸν ὅτι τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου δὲν ἦτο τέλειον; Διότι ἂν ἦτο τέλειον, δὲν θὰ ἐβάπτισεν αὐτούς ἐξ ἄρχῆς ὁ Παῦλος καὶ δὲν θὰ ἐπέθετε τὰς χεῖρας του ἐπ' αὐτῶν. Ἀλλὰ πῶρα δι' ἀμφοτέρων τούτων τῶν πράξεων διεδέχθημεν τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἀποστολικοῦ βαπτίσματος καὶ ὅτι τὸ ἄλλο βάπτισμα ἦτο πολὺ κατώτερον τούτου.

Ἐξ ὧν τούτων λοιπὸν ἔχομεν πληροφορηθῆ τὴν διαφορὰν τῶν βαπτισμάτων. Εἶναι ἀνάγκη ὁμῶς νὰ εἴπωμεν διατι ἐβαπτίσθη **С** ὁ Χριστὸς καὶ ποῖον βάπτισμα ἐδέχθη; Βε-

βαῖος δὲν ἐδέχθη οὔτε τὸ ἰουδαϊκὸν βάπτισμα οὔτε ὁμῶς καὶ τὸ νεώτερον τὸ ἰδικόν μας· διότι δὲν εἶχεν ἀνάγκην συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ἐφ' ὅσον ἦτο ἀνομάρτητος. Διότι ἡ Γραφὴ λέγει· «Ἄμαρτιαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ» (Ἀ' Πέτρ. 2, 22)· καὶ πάλιν, «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» (Ἰω. 8, 46). Οὔτε ἔλειπε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τοῦ σώματος ἐκεῖνου. Διότι πῶς τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν, ἂπου ἐγεννήθη δι' ἁγίου Πνεύματος; Ἄπου λοιπὸν τὸ σῶμα ἐκεῖνο δὲν ἐστερεῖτο ἁγίου Πνεύματος καὶ δὲν ἦτο **Π** ὑπεύθυνον δι' ἁμαρτίας, διὰ ποῖον λόγον ἐβαπτίσθη;

Προηγουμένως ὁμῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθομεν ποῖον βάπτισμα ἐδέχθη, καὶ τότε θὰ κατανοήσωμεν σαφέστερον τὸ ζήτημα τοῦτο. Ποῖον βάπτισμα ἐδέχθη λοιπὸν; Οὔτε τὸ ἰουδαϊκόν, οὔτε τὸ ἰδικόν μας, ἀλλὰ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου. Διὰ ποῖον λόγον; Διὰ νὰ μῆθης ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ βαπτίσματος, ὅτι δὲν ἐβαπτίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας, οὔτε διότι εἶχεν ἀνάγκην τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο οὐδενίαν εἶχε σκέσιν μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὴν καρῆγησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς ἤδη ἀπεδείχθημεν. Καὶ ὅτι δὲν καθυθύνθη εἰς τὸν Ἰορδάνην οὔτε διὰ συγκώρησιν ἁμαρτιῶν, οὔτε διὰ νὰ λάβῃ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἶναι φανερὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρω. Ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ἐξ ἐκείνων ποὺ ἦσαν τότε παρόντες, **Ε** ὅτι προσῆλθε διὰ νὰ λάβῃ βάπτισμα μετανοίας καθὼς οἱ ἄλλοι, ἄκουσε κατὰ ποῖον τρόπον ὁ Ἰωάννης διεκρίνησε τοῦτο. Αὐτὸς δηλαδὴ, ποὺ ἔλεγεν εἰς τοὺς ἄλλους· «Ποιήσατε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας» (Ματθ. 3, 8)· ἄκουσε τί τοῦ εἶπεν· «Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι· καὶ ποὺ ἔρχη πρὸς με;» (Ματθ. 3, 14). Καὶ ἔλεγε τοῦτο διὰ νὰ καταδείξῃ ὅτι δὲν προσῆλθεν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν ἴδιον λόγον, ποὺ τὸν ἐπιηλοῖζον τὸ πλῆθος, καὶ ὅτι διαφέρει τόσον τὸ βάπτισμά του, ἂπου ἦτο πολὺ μεγαλύτερος καὶ ἀσυγκρίτως καθαρώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ βαπτιστοῦ. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον ἐβαπτίσθη, ἐφ' ὅσον οὔτε διὰ μετάνοιαν, οὔτε διὰ συγκώρησιν ἁμαρτημάτων, ἀλλ' οὔτε καὶ διὰ νὰ δεχθῇ τὴν χάριν **372** Ἄ τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετέβαινε πρὸς τοῦτο; Διὰ δύο ἄλλους λόγους· ὁ ἕνας εἶναι αὐτὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὀμνιεῖ ὁ μαθητὴς καὶ ὁ ἄλλος αὐτὸς τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ἀνέφερεν εἰς τὸν Ἰωάννην. Ποῖον λοιπὸν αἰτίαν ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης ὡς αἰτίαν τοῦ βαπτίσματος τούτου; Διὰ νὰ γίνῃ εἰς τοὺς πολλοὺς γνωστόν, καθὼς ἔλεγεν καὶ ὁ Παῦλος, ὅτι «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτῶν ἵνα πιστεύσωσιν» (Πράξ. 19, 4). Τοῦτο ὑπέθετε τὸ εὐαγγέλιον

τοῦ βαπτίσματος. Διότι τὸ νὰ περιέχεται ὀφ' ἐνὸς τὴν οικίαν τοῦ καθενὸς καί, προσερχόμενος εἰς τὰς θύρας, νὰ καλῆ ἔξω τοὺς ἐνοίκους καὶ κρατῶν ὑπὸ τὸ κέρι τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ ὅτι αὐτός ἐστίν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θὰ ἔκαμνε ὑποπτον τὴν μαρτυρίαν καὶ τὸ ἔργον τοῦ πολὺ κοπιώδες. Ἄφ' ἑτέρου, ἐάν ἀφοῦ τὸν ἐλόμβανε μεθ' αὐτοῦ, εἰσῆρχετο εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ τὸν ἐπεδείκνυε καὶ **B** τοῦτο κατ' ἀνάλογον τρόπον θὰ ἑκάθιστα παρομοίως ὑποπτον τὴν μαρτυρίαν. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἔλθῃ ὁ Ἰδιὸς διὰ νὰ βαπτισθῇ τὴν στιγμὴν, ποῦ ἴσως ὁ λαὸς κάθε πόλεως ἐξεκύθη εἰς τὸν Ἰωάννην καὶ παρέμενε κοντὰ εἰς τὰς θύρας τοῦ ποταμοῦ, καὶ νὰ δεχθῇ τὴν ἀνωθεν ἀναγνώρισιν διὰ τῆς φωνῆς τοῦ Πατρὸς καὶ διὰ τῆς ἐπιφωτιστικῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν μορφῇ περιστερᾶς, τοῦτο συνέβαλε ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ ὑποπίτος ἢ περὶ αὐτοῦ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου. Διὰ τοῦτο λέγει: «Κἀγὼ οὐκ ἔδειν αὐτὸν» (Ἰω. 1, 31) καὶ καθιστῆ δέξιόνστον τὴν μαρτυρίαν του. Ἐπειδὴ λοιπὸν **C** ἦσαν μεταξύ των συγγενεὶς κατὰ σάρκα (Ἰδοὺ γάρ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου, καὶ αὐτὴ συνειληφύσα υἱόν» (Λουκ. 1, 38) λέγει ὁ ἄγγελος εἰς τὴν Μαρίαν διὰ τὴν μητέρα τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐφ' ὅσον ἦσαν συγγενεὶς αἱ μητέρες εἶναι φανερόν ὅτι ἦσαν καὶ τὰ τέκνα). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦσαν συγγενεὶς καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐξ αἰτίας τῆς συγγενείας ἐμαρτύρει ὅτι ἦτο ὁ Χριστὸς, ἢ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπρονόησε ὥστε νὰ διέλθῃ ὁ Ἰωάννης ἄλλῃ τὴν προηγουμένην του ἡλικίαν εἰς τὴν ἔρημον, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι αἰτία τῆς μαρτυρίας ταύτης ἦτο ἡ φιλία ἢ κάποιος ἄλλος δεσμός, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐπληροφόρηθῃ ἐκ τοῦ Θεοῦ, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κάμνει αὐτὸν γνωστὸν εἰς πάντας. Διὰ τοῦτο λέγει: «Κἀγὼ οὐκ ἔδειν αὐτόν». Ἐκ ποίου λοιπὸν τὸν ἔμαθε; «Ὁ πέμψας με», λέγει, «βαπτίζειν **D** ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπε». Τί σοῦ εἶπεν; «Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστέρην, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, αὐτὸς ἐστίν, ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» (Ἰω. 1, 33). Βλέπεις ὅτι ἀκριβῶς δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦλθε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὅχι ὡς κατερχόμενον τότε διὰ πρώτην φοράν, ἀλλὰ διὰ νὰ καταδείξῃ ἐκεῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐκήρυξαν οἱ προφῆται, καὶ διὰ τῆς πῆσαις τῆς περιστερᾶς ὡσὺν διὰ δακτύλου νὰ καταστήσῃ εἰς πάντας γνωστὸν αὐτόν; Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον προσήλθεν εἰς τὸ βάπτισμα. Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Ἰδιὸς. Ποία λοιπὸν εἶναι αὕτη; Ὅταν ὁ Ἰωάννης εἶπεν, «Ἐγὼ κρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός **E** με;» αὐτὸν ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν: «Ἄφες ὅτι: οὕτω γὰρ πρέπει ἔσθι ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην» (Ματθ. 3, 14-15). Εἶ-

δες εὐγνωμοσύνην δοῦλου; Εἶδες ταπεινοφροσύνην Κυρίου; Καὶ τί σημαίνει τὸ, «Πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην»; Δικαιοσύνη ὀνομάζεται ἡ τήρησις δόλων τῶν ἐντολῶν, ὅπως ὅταν λέγῃ: «Ἦσαν ἀμφοτέροις δίκαιοι πορευόμενοι ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ἀμειψῆται» (Λουκ. 1, 8). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔπρεπε ἅλῃ οἱ ἄνθρωποι νὰ τηρήσουν τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἀλλ' οὐδεὶς τὰς ἐτήρησεν ὅτε τὰς ἐφήρμυσεν, ἦλθεν ὁ Κύριος καὶ τὰς ἐτήρησεν.

4. Καὶ ποῖαν δικαιοσύνην ἐκπληροῦει, λέγει, μετὰ τὸ νὰ βαπτισθῇ; Μήπως ἦτο δικαιοσύνη τὸ ὅτι ἐπέισθη νὰ βαπτισθῇ ὑπὸ τοῦ προφήτου; Καθὼς δηλαδὴ 379 **A** ὑπεβλήθη εἰς περιτομὴν, καὶ προσέφερε θυσίαν, καὶ ἐτήρησε τὴν ἀργίαν τοῦ σαββάτου, καὶ συμμετέσχεον εἰς τὰς ἰουδαϊκὰς εορτὰς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον προσέθεσε καὶ τοῦτο ποῦ ὑπελείπεται, δηλαδὴ ἐπέισθη νὰ βαπτισθῇ ὑπὸ τοῦ προφήτου. Τὸ ὅτι ἦτο θέλημα Θεοῦ νὰ βαπτίζωνται τότε ἅλῃ, ἄκουσε τί λέγει ὁ Ἰωάννης, «Ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι» (Ἰω. 1, 33) καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν, «Οἱ τελῶναι καὶ ὁ ὄχλος ἐδικαίωσαν τὸν Θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου; οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς ἠθέτησαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ» (Λουκ. 7, 29-30). Ἐάν λοιπὸν ἀποτελεῖ δικαιοσύνην ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὁ Θεὸς ἐπέστειλε τὸν Ἰωάννην διὰ νὰ βαπτίσῃ τοὺς ἄνθρώπους, ὁ Χριστὸς ἐτήρησε καὶ αὐτὸ μαζί με **B** ἅλα ὅσα ἐπαβάλλει ὁ μωσαϊκὸς νόμος. Ἄν ὑποθέσωμεν λοιπὸν πὺς αἱ ἐντολαὶ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου ἀντιστοιχοῦν εἰς διακόσια δηνάρια. Τὸ κρῆος τοῦτο ἔπρεπεν ἡμεῖς νὰ καταβάλωμεν. Δὲν τὸ καταβάλωμεν. Ἐβίβη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ θανάτου ὡς ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Ὅταν ἦλθεν ὁ Χριστὸς καὶ μάς εἶπεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ θανάτου, ἐπλήρωσε τὸ κρῆος, ἐξώλησε τὴν ἀρετὴν καὶ ἠλευθέρωσε αὐτοὺς, ποῦ δὲν εἶχαν νὰ πληρῶσουν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε: Πρέπει νὰ κάμω τοῦτο κι ἐκεῖνος ἀλλά: «Πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην» (Ματθ. 3, 15). Πρέπει, ἐγὼ ὁ Κύριος, λέγει, ποῦ ἔχω νὰ πληρῶσω δι' ἐκεῖνους ποῦ δὲν ἔχουν. Αὕτη εἶναι ἡ **C** αἰτία τοῦ βαπτίσματος, διὰ νὰ καταστῇ φανερόν ὅτι ἐτήρησεν ὅλον τὸν νόμον, αὕτη εἶναι ἡ αἰτία καὶ ἡ ἄλλη ποῦ ἀνέφερα προηγουμένως. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατέβη ὡσὺν περιστέρην. Διότι ὅπου γίνεται καταλλαγὴ μετὰ τὸν Θεόν, ἐκεῖ ἐμφανίζεται καὶ περιστέρην. Καὶ πράγματι ἦλθε καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτὸν τοῦ Νῶε φέρουσα κλάδον ἐλαιᾶς ὡς σύμβολον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τοῦ κατακλισητοῦ. Καὶ τώρα ὑπὸ μορφήν, ὅχι δὲ ἐν σάρτει περιστερᾶς (διότι πρέπει ὁρθῶς νὰ γνωρίζωμεν ταῦτα) ἔρχεται τὸ ἅγιον Πνεῦ-

μα διὰ τὴν ἀναγγελίαν εἰς τὸν κόσμον τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ, συγκρόνως δὲ τὴν διηλώσειν ὅτι πρέπει ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος νὰ εἶναι ἀπλοῦς καὶ ἄκακος καὶ μακρὰν τῆς ἁμαρτίας, καθὼς λέγει καὶ ὁ Χριστὸς: «Ἐάν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 18, 3). Ἐκείνη **Δ** λοιπὸν ἡ κιβωτὸς ὅταν κατέπαυσεν ὁ κατακλυσμὸς ἐμεινεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνῷ αὐτὴ μόλις ἐπέρασεν ἡ ὄρνιθ τοῦ Θεοῦ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ εὐρίσκεται τώρα εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς τὸ ὄγνον καὶ ἀμόλυτον ἐκεῖνο σῶμα.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐνεθυμήθη τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἶναι ἀνάγκη νὰ τελεώσῃ τὴν ὁμιλίαν μου, ἀφοῦ εἶπω καὶ ἄλλα σχετικὰ μὲ αὐτό. Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ εἰς τὸν τόπον μας θὰ πλησιάσουν τὴν πνευματικὴν ταύτην τράπεζαν, ἐπειδὴ τοῦτο ἀποτελεῖ συνήθειαν τῆς ἐορτῆς. Θὰ ἐπιρρην ὁμοῦ, καθὼς ἔχω εἶπει πολλάκις εἰς τὸ παρελθόν, νὰ μὴ προσέχωμεν τὰς ἐορτὰς ὅταν πρόκειται νὰ κοινωνήσωμεν, ἀλλὰ νὰ καθορίζωμεν τὴν συνείδησίν μας καὶ ἀκαλοῦσθαι νὰ προσεγγίσωμεν εἰς τὴν ἱερὰν **Ε** θυσίαν. Διότι ὁ ἀσεβὴς καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς οὐδὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐορτῆς θὰ ἠδύνατο νὰ κοινωνήσῃ τὸ ἅγιον καὶ τίμιον ἐκεῖνο σῶμα. Ἐνῷ ὁ καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίας ποῦ ἐκαθαρίσθη ἐκ τούτων μὲ εὐλαβικὴν μετάνοιαν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἐορτῆς ἀλλὰ καὶ πάντοτε θὰ ἤμωρθῃ νὰ μετέχη τῶν θείων μυστηρίων καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ ἀξίως τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν γνωρίζω πῶς ἔχει παραθεωρηθῆ ἀπὸ μεριστῶν, ἐνῷ εἶναι κατάφορτοι ἁμαρτιῶν, ὅταν ἴδουν ὅτι ἐφθάσεν ἡ ἐορτὴ, ὡσάν νὰ τοὺς παρακαλῆ ἡ ἡμέρα, λαμβάνουν μέρος εἰς τὰ ἱερὰ μυστήρια. **374 Α** ποῖ ἀπαγορεύεται καὶ νὰ τὰ ἴδουν ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν κατάσταση αὐτήν. Αὐτοὺς λοιπὸν ποῦ γνωρίζω διὰ παντὸς τρόπον θὰ ἐμποδίσω, τοὺς δὲ ἀγνώστους θὰ ἀφίσω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, ποῦ γνωρίζει τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας τοῦ καθενός.

Τὸ ἁμάρτημα λοιπὸν ποῦ διαπράττεται ἐμφανῶς ὑφ' ὧν θὰ προσησῆσιν νὰ διερχώσῃ σήμερον. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ ἁμάρτημα τοῦτο; Τὸ ὅτι δὲν προσέρκεσθε μὲ φόβον Θεοῦ, ἀλλὰ μὲ λακτισμοὺς καὶ κτύπους καὶ θυμὸς καὶ φωνὰς καὶ ὕβρεις καὶ σπρωξίματα τῶν πλησίων, πλημμυρισμένοι ἀπὸ ταραχήν. Αὐτὰ καὶ πολλὰς φορές τὰ ἀνέφερα καὶ δὲν θὰ πιάσω νὰ τὰ ἀναφέρω. Δὲν βλέπετε τί συμβαίνει **Β** εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ὅταν διέσχεται τὴν ἀγορὰν κάποιος κρητὴς στεφανωμένος καὶ περιβεβλημένος τὴν ἐπίσημον σπαλήν, ἐνώσθ κέραι του κρατεῖ τὴν ἐπίσημον ράβδον, πῶς εἰ-
 καὶ ἡ ἰσχὺς ἐπειδὴ ὁ κήρυξ ἐφώνησε νὰ κάμουν ἡσυχίαν καὶ

νὰ συμπεριφερθοῦν κοσμίως; Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι παράλογον, ἐκεῖ ὅπου παρελαίνει ὁ διῆβολος νὰ γίνεταί τῶς ἡσυχίας, ἐνῷ ἐκεῖ ποῦ προκαλεῖται πλησίον τοῦ ὁ Χριστοῦ νὰ ὑπάρχῃ πολὺς θόρυθος; Ἦσυχία εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν φωναί; Γαλήνη εἰς τὰ πελάγη, καὶ εἰς τὸν λιμῆνα κύματα; Διατί προκαλεῖς θόρυθον, πέε μου, ἄνθρωπε; Διατί θιάζεσαι; Μήπως σὲ πείζει ἡ ἀνάγκη τῶν ἀσχολιῶν σου; Γνωρίζεις καλῶς ὅτι ἔχεις ἀσκολίαν τὴν ὤραν ἐκείνην; Ἐνθρημίσαι καλῶς, ὅτι εὐρίσκεισαι ἐπὶ τῆς **Γ** γῆς καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων; Καὶ πῶς δὲν ἀποδεικνύει τοῦτο λιβὴν καρδίαν τὸ νὰ νομίζῃ δηλοδὴ κανεὶς ὅτι εὐρίσκειται τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐπὶ τῆς γῆς καὶ δὲν συγκροεῖται μετὰ τῶν ἀγγέλων, μετὰ τῶν ὁσίων καὶ ἀνεπίρριψε ἐκείνην τὴν μυστικὴν θαυμασίαν, καὶ προσέφερε τὴν νικητήριον ὠδὴν εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς ὠνόμασεν ἀποστός, λέγων: «Ὅπου τὸ πῶμα ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί» (Λουκ. 17, 37), διὰ τὴν ἀνασθαινωμεν εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ τὴν πετώμεν ἐλαφρύτερον εἰς τὰ ὕψη μὲ τὰ πτερὰ τοῦ πνεύματος. Ἡμεῖς ὁμοῦ ὡς τὰ ἔρπητα συρόμεθα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τρώγομεν κῶμα. Θέλετε νὰ σὺς εἶπω ποῦ ὀφείλεται ὁ θόρυθος καὶ αἱ φωναί; **Δ** εἰς τὸ ὅτι δὲν σὺς κλειόμεν τὰς θύρας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας, ἀλλ' ἐπιτρέπομεν πρὸ τῆς θείας εὐχαριστίας νὰ φεύγητε καὶ νὰ κατευθύνησθε πρὸς τὰς οἰκίας ὡς πρῶξις ποῦ ἀποδεικνύει πολλὴν καταφρόνησιν.

Τὶ κάμνετε ἄνθρωπε; Ἐνῷ ὁ Χριστὸς εἶναι παρὼν καὶ συμπαροῖσται ἀγγελοι, ἐνῷ ἐνώπιόν σου εἶναι ἡ φρικτὴ αἴθι τράπεζα καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου συνεχίζουν νὰ μεταλαμβάνουν, σὺ τοὺς ἐγκαταλείπεις καὶ φεύγεις; Καὶ ἐάν προσκλήθῃς εἰς δεῖπνον, καὶ κορτάσης πρῶτος, τολμᾷς νὰ ἀναχωρήσῃς πρὸ τῶν φίλων ποῦ ἄκομη δὲν ἔχουν τελεώσει; Ἐδῶ ὁμοῦ ποῦ τελοῦνται τὰ φρικτὰ μυστήρια τοῦ **Χ**ριστοῦ καὶ ἐνῷ συνεχίζεται ἡ ἱεροιελαστία, ἐγκαταλείπεις τὰ πάντα εἰς τὴν μέσσην καὶ ἀναχωρεῖς; Καὶ ποῦ συγκροοῦνται ἐξίστα πράγματα; Καὶ μὲ ποῖαν ἀπαλογίαν; Θέλετε νὰ σὺς εἶπω τίνας ἐργασίας ἐπιτελοῦν, αὐτοὶ ποῦ ἀναχωροῦν πρὸ τοῦ τέλους τῆς θείας εὐχαριστίας, καὶ δὲν ἀναπέμπον εὐχαριστιὰς ἔμνους εἰς τὸ τέλος τοῦ δεῖπνου. Ἰσοῦς εἶναι πολλὴ βιρρὴ, αὐτὸ ποῦ πρόκειται νὰ λερῆθῇ, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ λερῆθῇ ἕνεκα τῆς ἀδιαφορίας τῶν πολλῶν. Ὅταν ἔλαβῃ μέρος εἰς τὸ τελευταῖον δεῖπνον ὁ Ἰούδας, τὸ δεῖπνον ποῦ ἔγινε κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκείνην νύκτα, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ὄλοι **375 Α** ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν, αὐτὸς ἐρηκῆθη πρῶτος καὶ ἐφυγεν. Ἐκείνον λοιπὸν μισοῦνται καὶ αὐτοί, ποῦ πρὸ τοῦ εἶ-

λους της θείας ευχαριστίας αποχωρούν. Διότι εάν εκείνος δεν εφρευγεν δεν θα εγένετο προδότης· εάν δεν εγκατέλειπε τους συμαθητάς του, δεν θα εκατεστρέφετο· εάν δεν αποχωρήκετο εκ της παίρνης δεν θα τον εβρισκε μόνον ο λύκος και δεν θα τον κατέτρωγεν· εάν δεν απεμακρύνετο εκ του ποιμένου δεν θα κατεπαράσσετο υπό των θηρίων. Διά τουτο λοιπόν εκείνος ήκολούθησε τους 'Ιουδαίους, ενώ αυτοί άφου μετά του Κυρίου ηύχαριστήσαν τον Θεόν, εφυγαν. Βλέπετε ότι ή τελευταία μετά την θεϊαν ευχαριστίαν προσευχή γίνεται συμφώνως προς τον τύπον εκείνης;

Και τώρα, αγαπητοί μου, δε κατανοήσωμεν ταυτα και δε συλλογισώμεθα με φόβον την τιμωρίαν που επτάλλεται **B** διά τὸ άμάρτημα τουτο. Αυτός σου προσφέρει τὸ σῶμα του διά νά μεταλάβης και σὺ οὔτε με λόγους του άντοποθήεις την όφειλήν, οὔτε τὸν ευχαριστήεις δι' ὅσα ελαβες, ἀλλ' όταν απολαμβάνης ὀλιγκῆ τροφῆς προσεύχεσαι μετά τὸ φαγητόν, όταν ὄμως μετέχης εἰς πνευματικὴν τράπεζαν, ἀνοπέραν πάσης ὀρατικῆς και ἀόρατου δημιουργίας, ενώ εἶσαι ἄνθρωπος ἐξ ὀτελοῦς φύσεως, δεν ἔπικειρεῖς νά ευχαριστήσης με λόγους και ἔργα; Αυτὰ δεν ἀξίζουν την μεγαλυτέραν τιμωρίαν; Και δεν τὰ ἀναφέρω, οὔτε διά νά τὰ ἐπιδοκιμάζετε, οὔτε και διά νά προκαλήτε θόρυβον και νά κραυγάζετε, ἀλλὰ διά νά ἐνθυμείσθε τὰ λόγια αυτὰ την κατάλληλον στιγμήν και νά ἐπιδεικνύετε την ἀπαιτουμένην καλήν διαγωγήν. Είναι και λέγονται μυστήρια· και ὅπου τελούνται μυστήρια απαιτεῖται **C** ήσυχία. Με πολλήν λοιπόν ήσυχίαν, με πολλήν τάξιν, με την απαιτουμένην εὐλάβειαν, δε λάθωμεν μέρος εἰς την ἱερὰν ταύτην θυσίαν διά νά κερδίσωμεν περισσότεραν ἐκ' ἑμέρους τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, νά καθαρίσωμεν την ψυχὴν μας και νά ὀπολαύσωμεν τὰ αἰώνια ὀγαθά. Και εἶθε ὀλοι μας ταυτα νά ἐπιτύχωμεν διά της χάριτος και της φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον μετὰ τοῦ Πατρὸς και τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀνήκει ή δόξα και ή δόξαυς και ή προσκύνησις πάρα και πάντοτε, και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΔΟΣΙΑΝ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ Α'

ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΟΤΙ ΔΕΝ ΗΡΘΗΕΙ ΝΑ ΕΙΜΕΘΑ ΜΗΗΣΙΚΑΚΟΙ. ΕΞΕΦΩΝΗΘΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΝ ΠΕΜΨΤΗΝ.

1. **A** Είναι ανάγκη ἐν ὀλίγοις σήμεραν νά απευθυνθῶ εἰς την ἀγόπην σας και νά εἶπω ὀλίγα, δε διότι οἶς κουράζουιν τὸ πολλόν. Ἄλλωστε δεν είναι δυνατὸν νά εὐρεθῆ ἄλλη πόλις, που νά ἐπαυθῆ τῶσον ζωηρῶς την ἀκρόασιν λόγων με πνευματικῶν περιεχόμενον. Δεν θα εἶπωμεν λοιπόν ἔνεκο τούτου ὀλίγα, ἐπειδὴ διατάζωμεν δηλαδή νά οἶς κουράσωμεν με πολλά, ἀλλ' ἐπειδὴ είναι σοβαρὰ σήμεραν ή αἰτία της συντομίας. Διότι βλέπω πολλοὺς τῶν πιστῶν νά ἐπειγόνται νά κοινωνήσωσιν τῶν ἀκράντων μυστηρίων. Διά νά μη ἀπολέσωσιν λαπὸν οὔτε εκείνην, ἀλλ' οὔτε και αὐτήν την τράπεζαν, είναι ἀνάγκη νά προσαρμόσωμεν ἀναλόγως και την πνευματικὴν μας προσφορὰν διά νά ἔχητε κέρδος και **377 A** ἐκ τῶν δύο· και ἐξ εκείνης ἄφου λάθετε πνευματικὰ ἐφάδια και ἐκ της ὀμιλίας μου. Ἔτσι νά ἀναχωρήσητε, και με φόβον και τρόπον και ἀνάλογον εὐλάβειαν νά προσέλθητε εἰς την φθερὰν και φρικτὴν κοινωνίαν.

Σήμεραν, αγαπητοί, ὁ Κύριος ἡμῶν 'Ιησοῦς Χριστὸς παρεδόθη εἰς τοὺς 'Ιουδαίους. Διότι την ἔσπεραν που ἀκολουθεῖ τὸν παρελάβαν μαζί των και εφυγαν οἱ 'Ιουδαῖοι. Μη γίνεσαι ὀμως σκυθρωπὸς όταν ἀκούης δετι παρεδόθη ὁ 'Ιησοῦς, ἀλλὰ μάλλον σκυθράπασε και κλαῖσε πικρῶς δετι διά τὸν μαρτυρούμεντα 'Ιησοῦν, ἀλλὰ διά τὸν προδότην 'Ιουδαν. Διότι εκείνος με την παράδοσιν του ἔκασε τὸν κόσμον, ενώ αὐτός διά της προδοσίας του ἔκασε την ψυχὴν του. Και εκείνος μεν ἄφου παρεδόθη κάθηται ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς του εἰς τοὺς οὐρανοὺς, αὐτὸς δε ἄφου ἐπρόδοσεν εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄδην **B** ἐν ἀνομνή της ἐπερχομένης τιμωρίας. Δι' αὐτόν, λοιπόν, κλαῖσε και στέναξε, δι' αὐτόν κῦσε πένθημα δάκρυα, ἐπειδὴ και ὁ Κύριός μας ἐδάκρυσε δι' αὐτόν. Ἐἶδὸν γάρ αὐτόν λέγει ἐταράχθη και εἶπεν· Εἰς ἐξ ἡμῶν παραδώσει μεν ('Ιω. 13, 21). Πόσον μεγάλη είναι ή ἐσπλάχνια τοῦ Κυρίου! Εκείνος που προδίεται ὑποφέρει διά τὸν προδότην του. Ἐἶδὸν γάρ αὐτόν, ἐταράχθη λέγει· και εἶπεν· Εἰς ἐξ ἡμῶν παραδώσει μεν. Διά πῶσον λόγον ἐστενοχωρήθη; Διά τὸν δεξιὸν συγχρόνως και την στοργὴν του και νά μας διδάξῃ δετι γενικῶς είναι σωστὸ νά θρηνηῶμεν δετι εκείνον που ὀ-

ποφέρει χωρίς αίτιαν, ἄλλ' ἐκείνον ποῦ κάμνει τὸ κακόν. **Κ** Διότι τοῦτο εἶναι χειρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο, καὶ μᾶλλον ἐκεῖνο δὲν εἶναι κακόν, δηλαδὴ τὸ νὰ πάθῃ κάποιος κακόν, ἀλλὰ κακόν εἶναι νὰ διαπράξῃ κανεὶς τὸ κακόν. Διότι τὸ νὰ ὑποφέρωμεν ἀποτελεῖ αἰτίαν διὰ τὴν ἀπάκτην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τὸ νὰ τὸ διαπράξωμεν ὅμως γίνεται αἰτία νὰ πάμε εἰς τὴν κόλασιν καὶ νὰ τιμωρηθῶμεν. Διότι λέγει «Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι οὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία (τῶν οὐρανῶν)» (Ματθ. 5, 10). Βλέπεις πῶς τὸ νὰ ὑποφέρῃς ἔχει ὡς ἀποβῆν καὶ ἔπαθον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ἄκουσε καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν καὶ τὴν κόλασιν ἡ κακὴ προίξις. Ὅταν δηλαδὴ ὁ Παῦλος λέγει περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι «Τὸν Κύριον ἀπέκτειναν, καὶ τοὺς προφῆτας ἐδίωξαν» (Α' Θεσα. 2, 15), προσέθετε: «Ἐν τῷ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν» (Β' Κορ. 11, 15). Εἶδες πῶς κερδίζουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν αὐτοὶ ποῦ διώκονται καὶ πῶς ἐπισύρουν ἐπάνω των τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ αὐτοὶ ποῦ διώκουν; **Δ** Ἐλέχθησαν δὲ αὐτὰ τώρα ἔτι τυχαίως, ἢ διὰ τὸ νὰ μὴ ὀργιζώμεθα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, μᾶλλον δὲ νὰ τοὺς λυπώμεθα νὰ θρηνηθῶμεν καὶ νὰ συμπάσχωμεν δι' αὐτούς; διότι ἐκεῖνοι εἶναι ποῦ ὑποφέρουν, δηλαδὴ αὐτοὶ ποῦ μᾶς μισοῦν. Ἄν ἔτσι προετοιμάσωμεν τὴν ψυχὴν μας θὰ δυνηθῶμεν νὰ προσευχώμεθα καὶ δι' αὐτούς ἀκόμη. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀκριβῶς σήμερον διὰ τετάρτην κατὰ σειρὰν ἡμέραν πᾶς ὁμιλῶ ἀναφερόμενος εἰς τὴν προσευκὴν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν διὰ νὰ καταστῇ πανιμώτερον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διδασκαλίας καὶ ἐμπειώθῃ διὰ τῆς συνεχοῦς προτροπῆς. Διὰ τοῦτο ἐπιμένω εἰς τοὺς λόγους διὰ νὰ κάμω νὰ ὑποχωρήσῃ τὸ ἀπόστημα τῆς ὄργης καὶ νὰ κατέλθῃ ὁ πυρετός, ὥστε νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος δογῆς ἐκεῖνος ποῦ προσέρχεται νὰ προσευχηθῇ. Διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἔχι μόνον ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν συνεβούλευσε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς ποῦ συγκινοῦμεν τὰ ἁμαρτήματα ἐκείνων. Διότι περισσότερα λαμβάνεις ἐξ ὧν διδεις ἔταν συγκινοῦς εἰς τὸν ἐχθρὸν σου τὴν ὄργην. Θὰ διερωτᾷτο ὅμως κανεὶς πῶς λαμβάνω περισσότερα; Ἐάν συγκινοῦσῃς εἰς τὸν ἐχθρὸν σου τὰ ἁμαρτήματά σου, ποῦ συγκινοῦσθαι τὰ ἐναντι τοῦ Κυρίου παραπτώματά σου. Ἐκεῖνα εἶναι ἄθεράπευτα καὶ ἀσυγκύρητα. **378** **Α** ἐνθ' αὐτὰ παρέχουν παλλὰς ἐλπίδας παρηγορίας καὶ συγγνώμης. Ἄκουσε ἐπὶ παραδείγματι τὸν Ἥλι ποῦ ἔλεγεν εἰς τοὺς υἱοὺς του: «Ἐάν ἁμαρτάνω ἀμάρτη ἄνθρωπος εἰς ἄνθρωπον, καὶ προσεύξεται περὶ αὐτοῦ· ἔάν δὲ εἰς Θεὸν ἁμάρτη, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; (Α' Βασ. 2, 25). Συνεπῶς ἐκεῖνο τὸ τραῦμα οὔτε διὰ τῆς προσευχῆς θεραπεύεται

εὐκόλως. Διὰ τῆς προσευχῆς λοιπὸν δὲν θεραπεύεται, ἀλλὰ διὰ τῆς συγκινοῦσῆς τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ πλησίον ἐξαφανίζεται. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ἁμαρτίας ἠνόμασε μύρια τάλαντα, ἐνθ' ἑκάς πρὸς τὸν πλησίον ἑκατὸν δηνάρια. Χάρισε λοιπὸν ἑκατὸν δηνάρια, διὰ νὰ σοῦ χαρισθῶν μύρια τάλαντα.

2. Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν προσευκὴν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἄρκετὰ εἶπαμεν. Καὶ ἔάν νομίζετε ὅτι πρέπει, **Β** ὡς ἐπανέλθομεν εἰς τὴν περὶ τῆς προσδοσίας ὁμιλίαν καὶ ὡς ἴδωμεν πῶς παρεδόθη ὁ Κύριός μας εἰς τοὺς Ἰουδαίους. «Τότε πορευθεὶς εἰς τὴν δώδεκα, Ἰούδας ὁ λεγόμενος Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπε: Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» (Ματθ. 26, 14-15). Καὶ φαίνεται, ὅτι οἱ λόγοι εἶναι σαφεῖς καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ὑπονοοῦν. Ἄν ὅμως κάποιος ἐξετάσῃ ἐπισταμένως μίαν πρὸς μίαν τὰς λέξεις, θὰ διαπιστώσῃ πολλὰ σπουδαία καὶ πολὺ βάθος εἰς τὰ νοήματα. Κατ' ἀρχὰς ὁ καιρός. Διότι δὲν τὸν ἀνοφθαλμοῦς ὁ εὐαγγελιστής. Ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ἁπλῶς «πορευθεὶς ἀλλὰ προσέθεσε τὸ «Τότε πορευθεὶς». «Τότε;» Πῶς μου, πότε; καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐπισημαίνει τὸν χρόνον; τί θέλει νὰ μοῦ **Κ** διδάξῃ; διότι τὸ «Τότε» δὲν λέγεται τυχαίως, ἐπειδὴ πράγματι ὁμιλεῖ κατόπιν φωτισμοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ δὲν ὁμιλεῖ ἀπλῶς καὶ τυχαίως. Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «Τότε;». Πρὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, πρὸ τῆς ὥρας αὐτῆς, ἐπληρώσε μία πόρνη, ποῦ ἐκράτει δοχεῖον ἐξ ἀλαβάστρου πλήρες μύρου καὶ τὸ ἔκτυσεν ἔσω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κυρίου. Ἐπέδειξε ἰδιαιτέραν περιποίησην, πολλὴν πίστην, πολλὴν ὑπακοὴν καὶ εὐλάβειαν. Ἠλλάξε ζωὴν καὶ ἔγινε καλύτερα καὶ φρονιμώτερα. Καὶ ἀκριβῶς ἔταν ἡ πόρνη μετενοεῖ, ἔταν κατεφίλει τὸν Κύριον, τότε ἐπρόδαξε τὸν διδάσκαλον ὁ μαθητής. Διὰ τοῦτο εἶπε: «Τότε», διὰ νὰ μὴ κατηγορήσῃ δι' ἄδυναμίαν **Δ** τὸν διδάσκαλον, ἔταν ἴδης τὸν μαθητὴν του νὰ τὸν προδίδῃ. Διότι τόσο μεγάλη ἦταν ἡ δύναμις τοῦ διδασκάλου, ὥστε νὰ πείθῃ νὰ τὸν ἀκολουθοῦν ἀκόμη καὶ πόρνην.

Θὰ ἔλεγεν ὅμως κάποιος, διατί λοιπὸν δὲν ἐπέτυχε νὰ κερδίῃ τὸν μαθητὴν του, αὐτὸς ποῦ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μεταστρέψῃ τὰς πόρναις καὶ νὰ τὰς κάμῃ νὰ τὸν ἀκολουθοῦν; Εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κερδίῃ τὸν μαθητὴν, ἀλλὰ δὲν ἐπέθυμε νὰ τὸν μεταβάλλῃ ἀναγκαστικῶς εἰς καλόν, οὔτε διαίως νὰ τὸν προσελκύσῃ πλησίον του. «Τότε πορευθεὶς». Καὶ τὸ «πορευθεὶς» αὐτὸ δὲν σπεύδεται κάποιος σημασία. Διότι δὲν ἐκλήθη ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, οὔτε ὑπεκρεῖσθῃ ἢ ἠναγκάσθῃ, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἑαυτοῦ του καὶ ἐλευθέρως ἐγέννησε τὴν πονηρὰν σκέψιν καὶ ἔβγαλε τὴν ἀπόφασιν αὐτήν, χωρὶς νὰ ἔχη κανένα

συμβουλον εις τὸ πονηρὸν αὐτὸ ἔργον του. «Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα». Τί σημαίνει, «Εἰς τῶν δώδεκα»; Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει διὰ τῆς ἐκφράσεως, «Εἰς τῶν δώδεκα» ὅτι ἐπερρίπτετο μεγάλη κατ' αὐτοῦ κατηγορία. Διότι εἶπεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἄλλους μαθητὰς ὀδομήκοντα **Β** συνολικῶς. Ἄλλ' ἐκεῖνοι εὐρέσκοντο εἰς δευτέραν θέσιν, καὶ δὲν ἀπελήρθωνον τῆς τιμῆς, οὐτε εἶχαν τίσην μετὰ τοῦ διδασκάλου ἀκείδῆται, οὐτε ἐγνώριζαν τὸσον τὰ μυστικά του καθὼς οἱ δώδεκα. Αὐτοὶ μάλιστα ἦσαν οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ ἀπετέλουσαν τὰ γνωστότερα πρόσωπα τοῦ βασιλικοῦ περιβάλλοντος· αὐτὴ ἦτο ἡ περὶ τὸν διδάσκαλον ὁμὰς καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξεπήδησεν ὁ Ἰούδας. Διὰ τὴν μάθησιν, λοιπὸν, ὅτι οὐκ ἀπλῶς κάποιος μαθητὴς τὸν ἐπρόδασκεν, ἀλλ' εἷς ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν του, διὰ τοῦτο λέγει «Εἰς τῶν ³⁷⁹ **Α** δώδεκα». Καὶ δὲν ἐνιρέπεται ὁ Ματθαῖος ποῦ τὰ ἔγραψεν αὐτὰ. Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον τὴν ἐντραπή; Διὰ τὴν πληροφορηθῆς, ὅτι παντοῦ εἰς τὰς Γραφὰς λέγονται τὰ πάντα καὶ δὲν ἀποκρύπτεται τίποτε, ἀκόμη καὶ αὐτὰ ποῦ θεωροῦνται ἀξιοκατάκριτα. Διότι αὐτὰ ποῦ φαίνονται πῶς εἶναι ἀξιοκατάκριτα, αὐτὰ ἀποδεικνύουν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου. «Ὅτι δηλαδὴ προσέφερε τόσα πολλὰ ἀγαθὰ εἰς τὸν προδότην, τὸν ληστήν, τὸν κλέπτην καὶ συνέχιζε μέχρι τὴν τελευταίαν ὥραν τὸν ἔχει κοντὸ του. Διότι καὶ τὸν ἐνοουθέτει καὶ τὸν συνεβοῦλευσεν καὶ τὸν ἐφρόντιζε διὰ παντὸς τρόπου. Ἄν δὲ ἐκεῖνος δὲν ἐπρόσεχε, δὲν πταίει ὁ Κύριος. Μάρτυς **Β** ἡ πόρνη. Αὐτὴ ἡ ὁποία ἐσώθη, ἐπειδὴ ἐπρόσεξε. Μὴ λοιπὸν ἀπελιπίεσαι βλέπων τὴν πόρνην καὶ μὴ ἐνθουσιάζεσαι προσέχων τὸν Ἰούδαν. Διότι καὶ τὰ δύο αὐτὰ εἶναι ἀλέθρια, καὶ τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀπόγνωσις, διότι τὸ μὲν θάρρος κἀμνεὶ νὰ πῆσῃ αὐτὸν ποῦ ἴσταται ὀρθὸς ἢ δὲ ἀπόγνωσις ἐμποδίζει νὰ ὀρθωθῇ αὐτός, ποῦ ἔχει πέσει. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος συνεβοῦλευσεν διὰ τῶν λόγων του: «Ὁ δοκῶν ἐστάναι, θλιπέτω μὴ πέσῃ» (**Α'** Κορ. 10, 12). «Ἐκεῖς τὰ παραδείγματα καὶ τῶν δύο πῶς δηλαδὴ ἔπρεπον ὁ μαθητὴς ποῦ ἐνόμιζε πῶς ἴστατο ὀρθός, καὶ κατὰ ποῖον ἐσκήωθη ἢ πόρνη, ποῦ εἶχε πέσει. Ἡ σκέψις μας εὐκόλως παρασύρεται καὶ ἡ θέλησίς μας εἶναι εὐμετῶβλητος. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διασφαλίζωμεν καὶ ἀκυρώνωμεν ἀπὸ παντοῦ τοὺς ἑαυτοὺς μας.

«Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν **С** δώδεκα, Ἰούδας Ἰσκαριώτης». Βλέπετε ἀπὸ ποῖον ὄμιλον ἀπερκοκρόνη; Βλέπετε ποῖαν διδασκαλίαν περιεφάρνησεν; βλέπετε πῶσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀμέλεια; «Ἰούδας ὁ λεγόμενος Ἰσκαριώτης». Διατί μοῦ ἐπενθυμίζεις τὸν τόπον καταγωγῆς του; Θὰ προετίμων νὰ μὴ τὸν ἐγνώριζα! «Ἰούδας ὁ λεγόμενος Ἰσκαριώτης». Διὰ ποῖον λόγον ἀναφέρεται τὴν πατρίδα

του; Ὑπῆρχε καὶ ἄλλος Ἰούδας ὁ ὀνομαζόμενος ζηλωτής. Διὰ τὴν μὴ γίνῃ κάποιος λάθος ἐξ αἰτίας τῆς ὁμωνυμίας, δέσκειν αὐτὸν ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἐκεῖνον μὲν ἐκ τοῦ προτερήματος του ὠνόμασεν, Ἰούδαν ζηλωτὴν, αὐτὸν δὲμος δὲν τὸν ἐχωρακτήρισεν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀμαρτίας του· διότι δὲν εἶπεν **Δ** Ἰούδας ὁ προδότης. Ἄν καὶ ἔπρεπε, καθὼς ἐκεῖνον ἐχωρακτήρισεν ἐκ τοῦ προτερήματος, εἶποι καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀμαρτήματος νὰ κατονομάσῃ καὶ νὰ εἴπῃ Ἰούδας ὁ προδότης. Διὰ τὴν οὐ παιδαγωγῆσιν ὁμῶς εἰς τὸ νὰ ἔχη τὴν γλώσσαν σου καθαρὰν πάσης κατηγορίας, λυπάται καὶ τὸν ἴδιον τὸν προδότην. Λέγει λοιπὸν «Πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν αὐτοῖς: «Τί μοι θέλετε δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» «Ὡ πόσον θρυμπερὰ ἦτο ἡ φωνὴ ἐκείνη! Καὶ πῶς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος, πῶς ἐκίνησε τὴν γλώσσαν; πῶς δὲν ἐνέκρωσεν ὅλον τὸ σῶμα; πῶς δὲν ἐσάλεψε τὸ λογικόν;

3. Ε «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Πές μου, αὐτὰ σοῦ ἔμαθεν ὁ Χριστός; Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν ἔλεγε, «Μὴ κτήσασθε χρυσόν, μηδὲ ἀργυρὸν, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς θύνας ὑμῶν» (Ματθ. 10, 9), διὰ νὰ καταστείλῃ ἐκ τῶν προτέρων τὴν φιλαργυρίαν σου. Αὐτὰ δὲν σοῦ συνεβοῦλευσεν διαρκῶς καὶ δὲν σοῦ ἔλεγε συγχρόνως; «Ἐάν τις σὲ ραπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέφον αὐτὴν καὶ τὴν ἄλλην»; (Ματθ. 5, 39). «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» (Ματθ. 25, 15). «Ὡ πόση ἀναληθία! Πές μου, διὰ ποῖον λόγον; Ποῖαν μικρὰν ἢ μεγάλην ἔχεις αἰτίαν καὶ παραδίδεις τὸν διδάσκαλον; Ἐπειδὴ σοῦ ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν νὰ ὑποτάσῃς τὰ ³⁸⁰ **Α** κακὰ πνεύματα; Ἐπειδὴ σὲ κατέστησε ἰκανὸν νὰ θεραπεύῃς ὀσθενείας; Νὰ καθαρῶς ἐκ τῆς λέπρας; Νὰ ἀνιστῆς νεκρούς; Ἐπειδὴ σὲ ἀπελότρωσεν ἐκ τῆς τυραννίδος τοῦ θανάτου; Ἄντι ὅλων αὐτῶν τῶν εὐεργεσιῶν τὸν ἀνήμερες διὰ τοῦ «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» «Ὡ πόση ἀναληθία, ἀλλὰ μάλλον πόση φιλαργυρία! Διότι αὐτὴ ἐγέννησεν ὅλα τὰ κακὰ αὐτῶς τὴν ἐπεθύμησε καὶ ἐπρόδωσε τὸν διδάσκαλον. Ἐπειδὴ τέτοια εἶναι ἐκείνη ἡ κακὴ αἰτία, μεθαῖε χειρότερον τοῦ δαιμονιασμοῦ τὰς ψυχὰς ποῦ ἀκραλωτικεῖ καὶ τὰς κἀμνεὶ νὰ ἀδιαφοροῦν δι' ὅλας καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦς καὶ τοὺς πλησίον καὶ διὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, καὶ τὰς καθιστὰ ἱρελλάς καὶ παράφρονας. Βλέπετε πῶσα αὐτὴ ἀπεράκρυνεν ἐκ **Β** τῆς ψυχῆς τοῦ Ἰούδα, τὴν συναναστροφὴν, τὰς καλὰς συνηθείας, τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν, τὴν θαύματα, τὴν διδασκαλίαν, τὰς συμβουλὰς, τὰς νοουθεσίας. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔτριψεν τότε εἰς τὴν λήθην ἢ φιλαργυρία. Διὰ τοῦ-

το εὐλόγως ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὅτι «Ῥίκα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία» (Α΄ Τιμ. β. 10). «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν». Πολλὴ ἡ σκληρότης τῶν λόγων. Προδίδεις, πές μου, τὸν κυρίαρχον τῶν πάντων, τὸν ἐξουσιαστὴν τῶν δαιμόνων, αὐτὸν ποῦ διατάσσει τὴν θάλασσαν καὶ εἶναι ὁ Κύριος πάντων τῶν ἐν τῷς τῆς φύσεως ὑπαρχόντων; Διὰ τὴν περιορίσῃ λοιπὸν τὴν σκληρότητα, καὶ διὰ τὴν ἀποδείξῃ ὅτι ἐάν δὲν ἤθελε, δὲν θὰ παρεδίδοτο, ἀκουσε τί κἀμνεῖ. Ἀκράθως κατὰ τὴν συγγῆν τῆς προδοσίας, ὅταν ἦλθαν ἐναντίον του μετ' ἑῴα, λαμπάδας καὶ πυροσφύς, τοὺς λέγει «Τίνα C ἠγατέτε;» (Ίω. 18, 4). μάλιστα δὲν ἐγνώριζαν, ποῖον ἐπρόκειτο νὰ συλλάβουν. Τόσον πολὺ ἔστερεῖτο τὸ δυνάμειος ὁ Ἰούδας διὰ τὴν τὴν παραδῶσιν ὥστε δὲν ἔβλεπεν αὐτὸν ποῦ ἐπρόκειτο νὰ παραδῶσιν, ἐνῶ ἦτο παρών, καὶ ὅλα αὐτὰ ἐν μέσῳ ἰσῶν λαμπάδων καὶ ἰσῆς φωταχυσίας. Ἐπειδὴ ὑπενήχθη καὶ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς διὰ τῶν λόγων· εἶχαν λαμπάδας καὶ πυροσφύς καὶ δὲν τὸν ἔβλεπαν. Κάθε ἡμέραν δὲ τοῦ ὑπενήχθη ἐμπράκτως καὶ διὰ λόγων καὶ τοῦ ὑπεδείκνυε ὅτι δὲν θὰ ἤμπορήσῃ νὰ τὸν προδόσῃ κρυφίως. Καὶ δὲν τὸν ἤλεγχε οὔτε ἐνώπιον ἄλλων διὰ τὴν μὴ τὸν κάμῃ ἀναιδέστερον, οὔτε ἀπεικίατα τὴν ἀσφάλματά του, διὰ τὴν μὴ νομίση ὅτι περνοῖν ἀπαρατήρητα καὶ ἐπιχειρήσῃ ἀφῶδες τὴν προδοσίαν, ἀλλὰ διαρκῶς ἔλεγε· **D** «Εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με· ἀλλ' ὅμως δὲν τὸν ἀπεκάλυψε».

Πολλὰ εἶπε καὶ διὰ τὴν κόλασιν, πολλὰ καὶ διὰ τὴν θασυαίαν τῶν οὐρανῶν καὶ ἐπέδειξε τὴν δυνάμιν του καὶ ἐπὶ τῶν δύο, τὴν δυνάμιν εἰς τὸ νὰ τιμωρῇ αὐτοὺς ποῦ ἁμαρτάνουν καὶ τὴν δυνάμιν εἰς τὸ νὰ τιμῶσιν αὐτοὺς ποῦ ἁμαρτάνουν. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ὅλα αὐτὰ τὰ περιεφρόνησε, ὁ Θεὸς ὅμως δὲν τὸν ἀνεκάλεσε διαίως εἰς τὴν θέσιν του. Ἐπειδὴ λοιπὸν μᾶς ἐδημιούργησεν ἐλευθέρους εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν κακῶν ἢ ἐναρέτων πράξεων, ἐπιθυμῶμεν νὰ εἰμεθα καλοὶ μετὰ τὴν θέλησίν μας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐάν δὲν θέλωμεν, δὲν μᾶς πᾶσαι οὔτε μᾶς ἀναγκάζει. Ἐπειδὴ αὐτὸς ποῦ γίνονται διὰ τῆς βίας ἐνάρετος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἐνάρετος. Ἀφοῦ λοιπὸν **E** καὶ ἐκεῖνος ἦτο ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃ καὶ ἦτο εἰς θέσιν νὰ μὴ ὑποστῇ θῆναι διὰ τὴν κλίνη πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, δι' αὐτὸ ἐτυφλώθη ἡ διάνοιά του, ἐπρόδωσε τὴν σωτηρίαν του καὶ εἶπε· «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Ἐπικρίνουν λοιπὸν τὴν διανοητικὴν του τυφλώσιν καὶ τὴν ἀνασθησίαν, ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει τὴν συγγῆν κατὰ τὴν ὁποίαν ἔκομιν τὴν βραβάν διὰ τὴν συλλάβωσιν, εὐρίσκειτο πλησίον των ὁ Ἰούδας, ἐκεῖνος ποῦ εἶπε· «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;»

Καὶ οὐκ ἔστιν ἐκ τούτου εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδωμεν τὴν δυνάμιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι μόλις ἀπλῶς ὤρμησεν ³⁸¹ **A** ἀπεμακρύνθησαν καὶ ἔπεσαν κάτω. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε ἐπιτοματίστησαν τὸ ἐπαίσκουντον ἔργον των, παραδίδοται ἀμέσως ὡς νὰ ἔλεγε· Ἐγὼ ἐπέτελεσα τὸ καθήκον μου, ἀπεκάλυψα τὴν δυνάμιν μου, καὶ ἀπέδειξα ὅτι ἐπιχειρεῖτε πράγματα ἀκατόρθωτα. Ἠθέλησα νὰ περιορίσω τὴν κακίαν σας, ἀλλ' ἔπειδὴ οἱ εἰς δὲν ἠθέλησατε καὶ ἐπιμένετε εἰς τὴν παραφροσύνην σας, παραδίδομαι λοιπὸν.

Ἀνέφερα δὲ αὐτὰ, διὰ τὴν μὴ κατηγορήσουν μερικοὶ τὸν Χριστόν, καὶ εἶπον· διὰτὶ δὲν μετέτρεψε τὸν Ἰούδα; διὰτὶ δὲν τὸν ἔκαμε σῶκρον καὶ συνεῖα; Πῶς ὅμως θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν συνετίσῃ; διὰ τῆς βίας ἢ διὰ τῆς ἐλευθέρως ἐπιθυμίας ἐκείνου; Ἄν μὲν διὰ τῆς βίας, **B** οὔτε εἶσι ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ καλῶτερος. Διὰτὶ οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ ἀγαθὸς διὰ τῆς βίας. Ἄν ὅμως διὰ τῆς ἐλευθέρως ἐπιθυμίας καὶ ἐκλογῆς, τοῦ προσέφερον ὁ Κύριος κάθε τι ποῦ θὰ εἶχε τὴν δυνάμιν νὰ διαρκῶσιν τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐκλογὴν. Ἀφοῦ ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὸ φάρμακον, δὲν πταίει ὁ ἰατρός, ἀλλ' ὁ ἴσος ποῦ ἀπέκρουσε τὴν θεραπείαν. Βλέπετε λοιπὸν πόσα ἔκαμε διὰ τὸν κερδίση καὶ νὰ τὸν διασώσῃ. Τοῦ ἐδίδασκεν ὅλα τὰ περιεχόμενα τῆς πίστεως δι' ἔργων καὶ λόγων, τὸν κατέστησεν ἀνώτερον τῶν δαιμόνων, τὸν προητοίμασε διὰ τὴν ἐπιτελεσθῆναι πολλὰ θαύματα, τὸν ἐφόδισεν **C** διὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς κολάσεως καὶ τὸν προέτρεψε διὰ τῶν ἐπαγγελῶν τῆς οὐρανίου βασιλείας. Διαρκῶς ἐπέκρινε τὰς ἐνδομύτους ἐπιθυμίας του, ἀλλὰ ἀπέφευγε δημοσίως. Ἐνῆψε τοὺς πόδας του μετὰ τῶν ἄλλων μαθητῶν καὶ μετ' αὐτοῦ συνέφαγεν πρὸς κοινὴν τράπεζαν. Τίποτε δὲν παρέλειψεν, οὔτε μικρὸν οὔτε μεγάλον, ἀλλ' ἐκεῖνος παρέμεινεν ἐθελουσίως ἀδιόρθωτος. Καὶ διὰ τὴν πληροφωρηθῆς αἰ ἐνῶ ἠδύνατο νὰ μετανοήσῃ δὲν ἠθέλησεν, ἀλλὰ ὅλα ἔγιναν ἕνεκα τῆς ἀδιοφορίας του, ἔκουσε. Ἀφοῦ δηλαδὴ τὸν παρέδωκε, ἐπέταξε τὰ τριῶντα ἀργύρια, καὶ εἶπεν· «Ἡμῶν παραδοὺς αἷμα ἔδωκεν». Τί ἔγινεν; Ὅταν τὸν εἶδες νὰ θαυματουργῇ, δὲν ἔλεγε· «Ἡμῶν παραδοὺς αἷμα ἔδωκεν», ἀλλὰ· «Τί **D** θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Ἀφοῦ δὲ ἐπρόκυρμον τὸ κακὸν καὶ ἡ προδοσία εἶκεν ἐπιτελεσθῆναι καὶ ἡ ἁμαρτία συνετελέσθη, τότε ἀντελήφθη τὴν ἁμαρτίαν.

Τὴν διδασκόμεθα λοιπὸν ἐκ τούτων; Ὅτι ὅταν μὲν ἀδιοφορῶμεν, οὐδὲως μᾶς ὠφελοῦν αἱ συμβουλοὶ, ὅταν ὅμως δεκνύομεν ἐπιμελίαν δυνάμειος καὶ μόνον μᾶς νὰ ἀφαινεθῶμεν. Διὰτὶ καὶ αὐτὸς ὅταν μὲν τὸν συνεβούλευε ὁ διδάσκαλος, δὲν ἐπρόσχευεν, ὅταν ὅμως δὲν ὑπῆρχε κανεὶς διὰ τὴν

συμβουλεύσει, επανεστίασεν η συνειδησίς του, και ενώ δεν υπήρχε διδάσκαλος μετεστράφη και κατεδίκασε το έγκλημα του, και έφριψε τα τριάνοντα άργύρια. «Τι θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω Ε αὐτόν; Καί εστησαν» λέγει «αὐτῷ τριάνοντα άργύρια. Τοῦ ἐπλήρωσαν τὴν ὄξιν τοῦ αἵματος ποῦ ἦτο ὑπεράνω πάσης ὄξιν. Διὰ τὴν Ἰουδαίαν, λαμβάνεις τριάνοντα άργύρια. Ὁ Χριστός ἤλθε διὰ νὰ χύσῃ δωρεάν τὸ αἷμα τοῦ χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου, αἷμα διὰ τὸ ἀποῖον οὐ ἔρχεται εἰς συμφωνίας και οἰκτρὰς συναλλαγὰς. Διὸ ποῖα συναλλαγή θὰ ἦδύνατο νὰ εἶναι αἰσχροτέρα ἀπὸ αὐτήν;

4. «Τότε προσήλθον οἱ μαθηταί. Τότε πότε; Ὅταν ἐπραγματοποιήσῃσαν αὐτά, ὅταν εἶκε προκωρήσῃ ἡ προδοσία, ὅταν ἔκαστε τὴν ψυχὴν τοῦ ὁ Ἰουδαίου, προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταί λέγοντες Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» (Ματθ. 26, 17-19). Εἶδες μαθητήν; εἶδες μαθητάς; Ἐκεῖνος ³⁸² Α προδίδει τὸν Κύριον, αὐτοὶ ἐνδιαφέρονται διὰ τὸ Πάσχα. Ἐκεῖνος ἔρχεται εἰς συμφωνίας, αὐτοὶ ἐτοιμάζονται διὰ νὰ περποιοηθοῦν τὸν διδάσκαλον. Κι ἐκεῖνος κι αὐτοὶ ἀπῆλθον τὰ ἴδια θαύματα, τὴν ἰδίαν διδασκαλίαν, τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν. Ἀπὸ ποῦ προσήλθεν ἡ μεταβολή; Ἀπὸ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν. Αὐτὴ εἰς κάθε ἰσὸν εἶναι αἰτία ὄλων τῶν καλῶν και τῶν κακῶν. «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» Τὸ θράδυ ἐκεῖνο ἦτο ἡ παραμονή. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Κύριος δὲν εἶχεν οἰκίαν, διὰ τοῦτο οἱ μαθηταί τοῦ λέγουν: «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;». Δὲν ἔχομεν ὠρισμένον κατάλυμα, οὔτε σκηνήν, οὔτε οἶκον. Ἄς μάθουν ὅσοι κτίζον τὰς Β λαμπρὰς κατοικίας, και τὰς εὐρυχωρούς οἰκίας και τὰς μεγάλας αὐλάς ὅτι ὁ Χριστός δὲν εἶχε τόπον νὰ κατακλιθῇ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐρωτοῦν οἱ μαθηταί: «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» Ποῖον Πάσχα; Ὅχι αὐτὸ τὸ ἰδικόν μας, ἀλλὰ τὸ προηγούμενον τὸ ἰουδαϊκόν: διὸτι ἀκριβῶς ἐκεῖνο προητοίμαζαν οἱ μαθηταί, ἐνῶ αὐτὸ τὸ ἰδικόν μας προετοίμασεν αὐτός. Καί ὅχι μόνο τὸ Πάσχα τοῦτο ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ και ὁ ἴδιος ἔγινε Πάσχα. «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» Τὸ Πάσχα ἐκεῖνο ἦτο ἰουδαϊκόν ³ C και ἤρκειον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Διὰ πᾶσιν λόγον λοιπὸν ἐρωτᾷται τοῦτο ὁ Χριστός: Διὸτι ἐτήρησεν ὅλας τὰς διατάξεις τοῦ μουσικοῦ νόμου. Ἐπειδὴ και ὅταν ἐβαπτίζετο ἔλεγεν: «Ὅστις γὰρ πρέπον ἐστίν ὑμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην» (Ματθ. 3, 15). Ἦλθα διὰ νὰ ἀπαλλάξω τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν κατάραν τοῦ νόμου. Ὁ γὰρ Θεὸς τὸν αὐτοῦ Υἱὸν ἐπέμπε γεννόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον. Ἰνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ (Γαλατ. 4, 4-5), και ἀκυρώσῃ τὴν ἰσχύιν τοῦ νόμου. Διὰ νὰ μὴ

λέγῃ λοιπὸν κανείς, ὅτι διὰ τοῦτο κατήγγυσε τὸν νόμον, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν τηρήσῃ ἀπολύτως, λόγω τοῦ ὅτι ἦτο πειστικός και θαυρὸς και δυσκατάρθωτος, ἀφοῦ πρῶτα ἐτήρησεν ὅλας τὰς διατάξεις του. ³ D τότε τὸν κατήγγυσε. Διὰ τοῦτο και ἐώρασε τὸ Πάσχα, ἐπειδὴ ἦτο ἐντολή τοῦ νόμου ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα. Ἄλλῃ εἰς ποῖαν αἰτίαν ὁ νόμος ἐπέβαλε νὰ τρώγουν τὸ Πάσχα; Ὅι Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀχάριστοι ἐναντι τοῦ εὐεργέτου τῶν και παρ' ὅλας τὰς εὐεργεσίας ἐλησμώνουν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δηλαδὴ ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Αἴγυπτου και εἶδαν τὴν θάλασσαν νὰ οὐξίεται και νὰ ἐπανενοῦται και μόρια ἄλλα θαύματα, ἔλεγον: «Ποιήσωμεν ἑαυτοῖς θεοὺς, οἱ προπορεύονται ἡμῶν.» (Ἔξ 32, 1). Τι εἶναι αὐτὰ ποῦ λέγεις; Τὰ θαύματα εἶναι πρόσφατα ἀκόμη και ἐλησμώνησεν τὸν εὐεργέτην; Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦσαν τόσον ἀσυνείδητοι και ἀχάριστοι, διὰ τῆς καθερούσεως τῶν ἐρωτῶν ἔκαμεν ἀλησμώνητον τὴν ἀνάμνησιν τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ ὁ Θεοῦ, και ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔδωκεν ἐντολήν νὰ προσφέρουν θυσίας κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα. «Ἰνα, ἐάν σε ἐρωτήσῃ, λέγεις εὐχάριστος Ε σου; Τι εἶναι αὐτὸ τὸ Πάσχα; νὰ τοῦ ἀπαντήσῃς, ὅτι κάποτε οἱ πρόγονοί μας εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔβασαν τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν τῶν δι' αἵματος ἄμνου, διὰ νὰ μὴ τοιμήσῃ ὅταν ἔλθῃ και ἴδῃ ὁ ἀσλοφρευτὴς ἄγγελος νὰ εἰσέλθῃ και κτυπήσῃ. Ἦτο λοιπὸν ἡ ἐπιτή διαρκὴς ἐπενθύμις τῆς σωτηρίας. Ἄλλῃ μάλλον δὲν ὠφελοῦντο τοῦτο μόνο, δηλαδὴ δὲν ἐνεθυμῶντο τὰς παλαιὰς εὐεργεσίας, ἀλλὰ και κάτι ἄλλο μεγαλύτερον, ὅτι προεκοίνε αὐτὰ ποῦ ἐπρόκειτο νὰ συμβῶν. Διὸτι ὁ ἄμνος ἐκεῖνος ἦτο προτόπωκος ἐνὸς ἄλλου πνευματικοῦ ἄμνου και τὸ πρόβατον προεκοίνεσις τοῦ πνευματικοῦ προβάτου. Καί τὸ μὲν ἴνα ἦτο οὐκ ἐνῶ τὸ ἄλλο ἀλήθεια. Ὅταν δὲ ἐνεφανίσθη ὁ ἴλιος τῆς δικαιοσύνης, ἔπαυσεν ἀμέσως νὰ ὑφίσταται ἡ οὐκία, διὰ τὴν ὁ ἴλιος ἀνατέλλῃ ἡ οὐκία κἀνέται. Διὰ τοῦτο θεβαίσις ³⁸⁵ A και πραγματοποιοῦνται εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν και τὸ ἴνα και τὸ ἄλλο Πάσχα και τὸ Πάσχα ποῦ ἀποτελεῖ τὴν προτύπωσιν και τὸ Πάσχα ποῦ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Διὸτι ὅπως ἀκριβῶς οἱ ζωγράφοι εἰς τὸν ἴδιον πίνακα καράσσουν τὰς γραμμὰς και ζωγραφίζουν τὴν οὐκίαν, και ἐν συνεχείᾳ ἀπῶνουν ἐπάνω του τὰ πραγματικὰ χρώματα ἔτσι ἔκυρε και ὁ Χριστός. Καὶ τῆς ἰδίας τραπεζῆς υπέγραψε τὸ τυπικὸν και τὸ ἰουδαϊκὸν Πάσχα και τὸ πραγματικὸν προσέθεσε. «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» Τότε ἦτο καιρὸς τοῦ ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ἀλλὰ ἀφοῦ ἤλθεν ὁ ἴλιος ἄς παύσῃ πλέον νὰ φέγγῃ ὁ λύχνος και ἀφοῦ ἐφῆσεν ἡ ἀλήθεια, ἄς σταματήσῃ νὰ ὑπάρχῃ ἡ οὐκία.

5. Λέγω ταῦτα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ νομίζουσιν ὅτι ἐορτάζουν τὸ Πάσχα, ἐπειδὴ αἰσχυρῶς **Β** προβάλλουσιν ὡς ἐπιχείρημα τὸν δέξιμον ἄρτον, αὐτοὶ ποὺ παρέμειναν σκληροκάδοι. Πρὸς μου, Ἰουδαίε, κατὰ ποῖον τρόπον ἐορτάζεις τὸ Πάσχα; Κατεστράφη ἄλοσκοπῶς ὁ ναὸς, ἐκηρμηνίσθη ὁ ναὸς, ἐδεθλοῦσάν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, κατηργήθη κάθε εἰδους θυσία. Λοιπὸν διατὶ ἐπιχειρεῖτε νὰ κάμνετε τὰς παρανομίας αὐτὰς πράξεις; Ἐκηρμηνώθητε κάποτε εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ αὐτοὶ ποὺ οὐκ ἠκρυσώθησαν ἔλεγον· «Ἄσαστε ἡμῖν ἐκ τῶν ὕδων Σιών» (Ψαλμ. 136, 3)· καὶ ἠρνήθητε. Καὶ διὰ νὰ δεῖξῃ αὐτὰ ὁ Δαυῖδ ἔλεγεν· «Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνας, ἐκεῖ ἐκαθίσασμεν καὶ ἐκλάσασμεν ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν» (Ψαλμ. 136, 1-2)· δηλαδὴ τὸ ψαλτήριον, **Γ** τὴν κιθάραν, τὴν λύραν καὶ τὰ ὑπόλοιπα ὄργανα. Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἐκρημοποιουῦντο τὴν παλαιὰν ἐποχὴν καὶ δι' αὐτῶν ἐφαλλον τοὺς ψαλμοὺς των. Καὶ ὅταν ἠκρυσώθησαν τὰ ἔλθοιαν μαζί των διὰ διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦσαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐνθυμῶνται τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος των. Διότι λέγει· «Ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰκματωτέουσάντες ἡμᾶς λόγους ὕδων» (Ψαλμ. 136, 3). Καὶ ἀπηντήσαμεν· «Πῶς ὄσωμεν τὴν ὁδὸν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτριᾶς;» Τί λέγετε; Δὲν ψάλλετε εἰς ξένην χώραν τὸν ὕμνον εἰς τὸν Κύριον, καὶ ἐορτάζετε εἰς αὐτὴν τὸ Πάσχα του; Βλέπετε τὴν ἀκαριστίαν καὶ τὴν παρονομίαν; Ὅταν τοὺς ἐπίειξαν οἱ ἔκθροί, δὲν ἐπεχείρουν οὐτε ὕμνον νὰ ψάλλουσιν εἰς τὴν ξένην χώραν, τώρα ὅμως μόνον των χωρὶς νὰ τοὺς ἀναγκάζῃ ἢ νὰ τοὺς πιεζῇ κανεὶς, **Δ** ἀντιστρατεύονται κατὰ τοῦ Θεοῦ. Βλέπετε πόσῃ ἀμοιβῇ ἀποκροῦνται τὰ ἄξιμα; Πόσῃ παρανομίαν περιέχει ἡ ἐορτὴ; Πῶς δὲν εἶναι Ἰουδαϊκὴ ἐορτὴ τὸ Πάσχα; Κάποτε ὑπῆρχεν ἰσχυραῖον Πάσχα, ἀλλὰ τώρα κατηργήθη, καὶ ἀντὶ ἐκείνου ἔχομεν τὸ πνευματικὸν Πάσχα ποὺ μᾶς παρέδωκε ἰσχυρῶς ὁ Χριστὸς. Ἐνῷ λοιπὸν, ἔτραγον καὶ ἐπιπνον, λέγει, ἄφωσ ἔλαθε τὸν ἄρτον καὶ τὸν ἑτεράκισεν εἰς· «Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλάμενον εἰς ἄφρον ἁμαρτιῶν» (Ματθ. 26, 26). Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν μνηθῆ καὶ μετέχουσιν εἰς τὸ μυστήριον γνωρίζουσιν τὰ λεγόμενα. Καὶ κατόπιν ἄφωσ ἔλαθε τὸ πατήριον, εἶπε· «Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκκυνόμενον εἰς ἄφρον ἁμαρτιῶν» (Ματθ. 26, 28). Καὶ ἦτο παρὼν καὶ ὁ Ἰουδαῖος τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλεγε τοὺς λόγους· τοῦτος ὁ Χριστὸς. Αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα ποὺ ἐπώλησε, Ἰουδαῖα, ἀντὶ τριάκοντα ἀργυρίων. Αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα, **Ε** διὰ τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου ἐπραγματοποιεῖται ἡ αἰσχρὴ συμφωνία μετὰ τῶν ἁκαριστῶν Φαρισαίων. Ὁ πόσος μεγάλη εἶναι ἡ φιλευθροσύνη τοῦ Χριστοῦ, καὶ πόσον

ἀσύλληπτος ἡ παραφροσύνῃ καὶ ἡ μαγία τοῦ Ἰουδα. Διότι αὐτὸς μὲν ἐπώλησε τὸν Χριστὸν ἀντὶ τριάκοντα ἀργυρίων, ἐνῷ ὁ Χριστὸς κατόπιν τοῦ γεγονότος τούτου δὲν ἠρνήθη νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμα τοῦτο, ποὺ ἐπώληθη πρὸς συγκώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ἐκείνου ποὺ τὸ ἐπώλησεν, ἐάν θεοδαίως τὸ ἐπεθῶμει. Πράγματι ἦτο παρὼν ὁ Ἰουδαῖος καὶ συμμετείχε εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνην τράπεζαν. Καθὼς λοιπὸν ἐπλύσε τοὺς πόδας του μετὰ τῶν ἄλλων μαθητῶν, ἔτσι καὶ ἐκείνος συμμετείχε εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν, διὰ νὰ μὴ ἔχη καμμίαν δικαιολογίαν, ἐάν συνέχευε νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν πονηρὰν πρᾶξιν του. **384** **Α** Ὁ Χριστὸς τοῦ ἐφανέρωσε καὶ τοῦ προσέφερεν δλην τὴν ἀγάπην του, ἀλλ' ἐκείνος ἐπέμεινε νὰ διατηρῇ τὴν κακόβουλον σκέψιν του.

6. Ἄλλ' εἶναι καιρὸς πλέον νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν φρικτὴν ταύτην τράπεζαν. Ὅλοι λοιπὸν ἄς πλησιάσωμεν μετὰ τὴν ἀρμόζουσαν σύνεσιν καὶ προσοχὴν, καὶ κανεὶς νὰ μὴ συμπεριφερθῇ πλέον καθὼς ὁ Ἰουδαῖος. Κανεὶς νὰ μὴ ἔχη πονηρίαν, κανεὶς δηλητήριον εἰς τοὺς λόγους του, οὐτε ἄλλα νὰ λέγῃ διὰ τοῦ στόματος καὶ ἄλλα νὰ ἔχη εἰς τὴν σκέψιν του. Ἐνώπιόν μας εὐρίσκειται ὁ Χριστὸς, ἐκείνος ποὺ ἐπέταξε τὴν τράπεζαν ἐκείνην ὁ ἴδιος καὶ τώρα τὴν στολίζει. Διότι δὲν εἶναι ἀνθρώπος αὐτὸς ποὺ μεταβάλλει τὰ **Β** προσφερόμενα ἡμῖν εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ποὺ ἐπιταυρώθη δι' ἡμᾶς. Ἰστοῦται ὁ ἱερεὺς συμφώνως πρὸς τὸν τύπον καὶ ἀπαγγέλλει ἐκείνου τὰ λόγια, ἐνῷ τὴν μετοδῶλην ἐνεργεῖ ἡ δύναμις καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. «Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα», λέγει. Αὐτὰ τὰ λόγια μεταβάλλουσιν τὰ προσφερόμενα δῶρα· καὶ ὅπως ἡ φωνὴ ἐκείνη ποὺ λέγει· «Ἀδέωνοσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν» (Γεν. 1, 28), ἐλέχθη διὰ μίαν μόνην φοράν, ἀλλὰ διαρκῶς πραγματοποιεῖται μετὰ τὴν διδὴν δύναμιν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ ὀνομαζῆ τέκνα, ἔτσι καὶ οἱ λόγοι αὐτοὶ, ἐνῷ μίαν φοράν ἐλέχθησαν, εἰς ἐκάστην θέσαν ἐδαριστίαν εἰς τοὺς ναοὺς ὡσὸς τῆς ἐποχῆς του μέχρι σήμερον καὶ μέχρι τὴν δευτέραν **Γ** παρουσίαν του, πραγματοποιεῖ τὴν ἀποκλήρωσιν τῆς θυσίας.

Κανεὶς λοιπὸν ἄς μὴ εἶναι ἄπιστος καὶ πλῆρης πονηρίας, οὐτε νὰ ἔχη εἰς τὴν σκέψιν του δηλητήριον, διὰ νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἀναξίως εἰς τὴν τράπεζαν. Διότι ἰσχυρῶς, μετὰ τὴν μεταλήψιν, ἐκυρίευσεν τὸν Ἰουδαῖον ὁ διάβολος, διὰ διὰ νὰ περιφρονησῇ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ διὰ νὰ περιφρονησῇ τὸν Ἰουδαῖον διὰ τὴν ἀναίσχυρῆσίν του, διὰ νὰ μάθῃ ὅτι ὁ διάβολος εἰσέρχεται καὶ ἐξουσιάζει, καθὼς ἰσχυρῶς τὸν Ἰουδαῖον, αὐτοὺς ποὺ ἀναξίως μετέχουσιν τῶν θείων μυστηρίων. Διότι οἱ ἱερὰ ἀποδίδονται εἰς ἐκείνους ποὺ εἶναι ἄξιοι, ἐκείνους

ἔμωσ πού τός ἀπολαμβάνουν **Δ** ἀνάξιας ὀδηγοῦν εἰς μεγάλην πτωρίαν. Καί δὲν τὸ λέγω αὐτὰ διὰ τὸ νὰ σᾶς φοβήσω, ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ σᾶς προφυλάξω. Κανείς λοιπὸν ἄς μὴ γίνῃ Ἰούδας, κανείς ἄς μὴ προσέλθῃ μετὰ τὸ δηλητήριο τῆς πονηρίας ἐντός του. Διότι ἡ θεία εὐχαριστία εἶναι πνευματικὴ τροφή καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ σωματικὴ τροφή ὀξύνει περισσότερο τὴν ἀσθένειαν, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς στόμακον πλήρη βλαβερῶν ὑγρῶν, ὅχι βεβαίως ἔνεκα ἀκαταλληλότητος τῆς τροφῆς, ἀλλ' ἔνεκα τῆς στοματικῆς ἀσθενείας, ἔτσι συνήθως συμβαίνει καὶ εἰς τὰ πνευματικὰ μυστήρια. Διότι καὶ αὐτὰ ὅταν εἰσέλθουν εἰς μίαν ψυχὴν, πού εἶναι πλήρως κακίας τὴν καταστρέφουν καὶ τὴν διαφθείρουν ἀκόμη περισσότερο, ὅχι ἔνεκα ἀκαταλληλότητος των, ἀλλ' ἔνεκα ἀσθενείας **Ε** τῆς ψυχῆς πού τὰ ἐδέχθη. Κανείς λοιπὸν ἄς μὴ ἔχη ἐντός του πονηρὰς σκέψεις, ἀλλὰ ὅλοι ἄς καθαρῶσμεν τὴν διάνοιάν μας, διότι προσερχόμεθα διὰ τὸ συμμετάσχωμεν εἰς καθαρὰν θυσίαν. Ἄς κάρωμεν ἅγιαν τὴν ψυχὴν μας διότι τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ ἐντός μιᾶς μόνης ἡμέρας. Πῶς καὶ με ποῖον τρόπον; Ἐάν ἔχῃς κάτι κατὰ τοῦ ἐκθροῦ σου, ἐκρίνωσε τὴν ὀργὴν, θεράπευσε τὴν πληγὴν, διάλυσε τὴν ἐχθρότητα διὰ τὸ θεραπευθῆς ἀπὸ τὴν θεϊαν εὐχαριστίαν, ἐπειδὴ προσεγγίζεις εἰς φρικτὴν καὶ ἅγιαν θυσίαν. Νὰ σεβασθῆς τὴν σημασίαν τῆς προσφορᾶς αὐτῆς. Ἐνώπιόν σου εὐρίσκειται ἑοραγμένος ὁ Χριστός. Καὶ διὰ ποῖον ἑοράγη, καὶ διατί; Διὰ τὸ προσφέρει τὴν εἰρήνην εἰς τὰ σῶματα καὶ ἐπίγεια πλάσματά του, διὰ τὸ σὲ κάρῃ φίλον τῶν ἀγγέλων, νὰ σὲ συμφιλίωσῃ μετὰ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, διὸ νὰ σὲ καταστήσῃ φίλον τοῦ ἐνῷ ἦσουν ἐκθροῦ **385 Α** καὶ ἀντίπαλός του. Ἐκεῖνος προσέφερε τὴν ψυχὴν κάρῃν αὐτῶν πού τὸν ἠμίανον, καὶ σὺ ἐφακλουθεῖς νὰ μοῖσῃ τὸν συνάνθρωπόν σου; Πῶς λοιπὸν δύνασαι νὰ θαδίσῃς πρὸς τὴν τράπεζαν τῆς εἰρήνης; Διότι ἐνῷ ἐκεῖνος δὲν ἠντήθη νὰ ἀποθάνῃ δι' ἐσέ, σὺ ἄρνῃσαι νὰ πάθῃς νὰ μοῖσῃ τὸν συνάνθρωπόν σου; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σοῦ συγχωρηθοῦν ὅλα αὐτά; Μὲ ἐξηπάτησε, λέγει, καὶ με ἐξεμεταλλεύθη ὑπερβολικῶς. Καὶ τί εἶναι αὐτό; Ὑλικὴ πᾶντως ἡ ζημία, διότι ποτε δὲν σὲ ἐβλάψεν ὅπως ἀκριβῶς τὸν Χριστὸν ὁ Ἰούδας, ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ ἴδιον τὸ αἴμα πού ἔχουσε τὸ προσέφερε διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων πού ἐγίναν αἰτία νὰ καθῆ. Τί ἔχεις νὰ εἶπῃς ἴσως ἀξίας πρὸς αὐτό;

Ἐάν δὲν συγχωρήσῃς τὸν ἐκθρόν σου, δὲν **Β** διαπράττεις κατ' αὐτοῦ ὀδίκημα, ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου. Διότι ἐνῷ ἐκεῖνον ὀδίκησες πολλὰκις εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ἐπίερσες τὴν δυνατότητα συγχωρήσεως κατὰ τὴν ἀπολογίαν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Ὁ Θεὸς, τίποτε

δὲν μοῖσι τόσον, ὅσον τὸν μνηστικὸν ἄνθρωπον, τὴν καρδίαν πού μοῖσι καὶ τὴν ψυχὴν πού φλέγεται ἀπὸ πάθη. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει: «Ὅταν προσφέρῃς τὸ δῶρον σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῆς ἄνω παραστάς ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπελθὼν διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε πρόσφερε τὸ δῶρόν σου» (Ματθ. 5, 23-24). Τί λέγεις νὰ ἀφήσω τὸ δῶρόν μου; Καὶ λέγει. Διότι κάρῃν τῆς εἰρήνης μετὰ τὸν ἀδελφόν **С** σου ἐγίνε ἡ θυσία αὐτή. Ἐάν λοιπὸν διὰ τὴν εἰρήνην μετὰ τὸν ἀδελφόν σου ἐγίνε ἡ θυσία καὶ σὺ δὲν εἰρηνεύεις, κακῶς συμμετέχεις εἰς τὴν θυσίαν. Διότι εἰς τίποτε δὲν ἀφελεῖ ἡ συμμετοχὴ σου. Κατ' ἀρχὴν λοιπὸν κάρῃ ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον ἐπραγματοποιήθη ἡ θυσία καὶ τότε θὰ συμμετάσῃς ἀξίως εἰς αὐτήν. Δι' αὐτὸ κατέβη εἰς τὴν γῆν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ συμφιλίωσῃ τὸν ἀνθρώπινον γένος μετὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅχι ἀπλῶς δι' αὐτὸ καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ καταστήσῃ μετόχους τοῦ ὀνόματός του, ὅσους ἐξ ἡμῶν πράττουν ταῦτα. Διότι λέγει: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται» (Ματθ. 5, 9).

Αὐτὸ λοιπὸν πού ἔκαμεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ μονογενὴς, κάρῃ καὶ σὺ ἀνθρώπινως καὶ πρόσφερε εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τοὺς ἄλλους εἰρήνην. Διὰ **Δ** τοῦτο καὶ σὲ ὀνομάζει υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐσὲ τὸν εἰρηνοποιόν, διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἄραν τῆς θυσίας δὲν ὑπενθυμίζει οὐδεμίαν ἄλλην ἐντολήν, παρὰ τὴν ἐντολήν τῆς συμφιλίωσεως μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ἐπιδεικνύων ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαιότερον πάντων. Θὰ ἤθελα νὰ συνεχίσω τὴν ὁμιλίαν, ἀλλ' εἶναι ἀρκετὰ, ὅσα ἐλέχθησαν, δι' ἐκείνους πού προσέχουν, ἐάν δὲν τὰ λησμονοῦν. Νὰ ἐνθυμούμεθα λοιπὸν πάντοτε τὰ λόγια αὐτά, ἀγαπητοί, καὶ τοὺς ἄγνους ἐναγκαλισμοὺς καὶ τὸν φανερόν ὄπισμαρόν πού ἀνταλλάσσομεν μετὰξὺ μας. Διότι τρίτον συνδέει τὰς σκέψεις μας καὶ μῶς μεταβάλλει ὅλους εἰς ἓν σῶμα, ἀκριβῶς ἐπειδὴ μετέχομεν ὅλοι εἰς ἓν αἷμα. Εἰς ἓν σῶμα, λοιπὸν ἄς ἐνωθῶμεν, ὅχι βεβαίως σωματικῶς, ἀλλὰ ψυχικῶς **Ε** διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης. Ἐτσι θὰ ἠμπορώσομεν ἀξίως νὰ συμμετάσχωμεν εἰς τὴν τράπεζαν πού εὐρίσκειται ἐνώπιόν μας. Διότι ἐάν ἔχωμεν κιλιάδας ἀγαθὰς πράξεις καὶ ἐμῆμα μνηστικοί, ὅλα ἀποβαίνουσι ἄσκοπα καὶ μάταια, καὶ τίποτε ἐκ τούτων δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ χρησιμοποιήσομεν προκειμένου νὰ σωθῶμεν. Γνωρίζοντες λοιπὸν ταῦτα, ἄς ἀφήσομεν νὰ διαλυθῇ παντὸς εἶδους ὀργή, καὶ ἀφοῦ καθαρῶσομεν τὰς συνειδήσεις μας, μετὰ πρᾶξιτα καὶ πλήρη ἀγάπῃ, ἄς προσέλθωμεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΔΟΣΙΑΝ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ Β'

ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΔΕΙΗΝΟΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ, ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΗ ΝΑ ΕΙΜΕΘΑ ΜΗΝΣΙΚΑΚΟΙ. ΕΓΕΦΩΝΗΘΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΝ ΠΕΜΠΤΗΝ.

1. 346 Α Ἐσκέρθη, ἀγαπητοί, νὰ ἀναψηλαφήσω καὶ πάλιν τὰ γεγονότα ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸν Πατριάρχην Ἀβραάμ, καὶ ἐξ ἀφορμῆς τούτων νὰ σᾶς προσφέρω πνευματικὴν τράπεζαν, ἀλλ' ἡ ἀγνωμοσύνη τοῦ προδότου ὁδηγεῖ τὴν γλῶσσαν μου πρὸς τὰ γεγονότα ποὺ ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν καὶ ἡ ἐπακαιρότης τῆς σημερινῆς ἡμέρας μὲς ἐξῆλθε νὰ ὀμιλήσωμεν διὰ τὴν παραφροσύνην καὶ τὴν πόλμην του. Διότι σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς παρεδόθη ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του εἰς χεῖρας τῶν Ἰουδαίων. Σὺ ποὺ ἀκούεις τούτο, ἀγαπητέ, μὴ σκυθρωπάσῃς, μήτε νὰ λυπηθῆς, ἐπειδὴ παρεδόθη ὁ Κύριος, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀναστεινόμεν καὶ νὰ δακρύωμε, **Β** ὅτι θεθαίμεν διὰ τὸν Ἰησοῦν ποὺ παρεδόθη, ἀλλὰ διὰ τὸν Ἰούδαν ποὺ τὸν παρέδωκε. Ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἰησοῦς ἐνῶ ἐπροδόθη ἔσωσε τὴν οἰκουμένην, ὁ δὲ προδότης Ἰούδας ἔχασε τὴν ψυχὴν του. Καὶ ὁ μὲν Ἰησοῦς ποὺ ἐπροδόθη εὐρίσκειται εἰς τοὺς οὐρανοὺς εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς του, ὁ δὲ προδότης Ἰούδας εὐρίσκειται εἰς τὸν ᾄδην καὶ ἀναμένει τὴν ἀναπόφρευτικὴν καὶ αἰωνίαν τιμωρίαν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναστένετε καὶ ἠδάκρυσε, ἀγαπητέ, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἠδάκρυσε καὶ ἐταράχθη ὅταν ἀντίκρουσε τὸν Ἰούδα: «Ἰδὼν γὰρ αὐτόν», λέγει, «ἐταράχθη καὶ εἶπεν: Εἰς ἕξ ὡμῶν παραδώσει με» (Ἰω. 13, 21) καὶ διὰ τοῦτον λόγον ἐταράχθη: Διότι ἐσκέπτετο ὅτι μετὰ τὴν μεγάλην διδασκαλίαν, μετὰ τῆς τόσας πολλὰς συμβουλίας, εἰς ποῖον κρημνὸν καταπιθάνετο νὰ πᾶσῃ ὁ Ἰούδας καὶ δὲν τὸ ἀντελαμβάνετο. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔβλεπεν ὁ Κύριος τὴν παραφροσύνην **Γ** τοῦ μαθητοῦ του καὶ τὸν ἔλυπηθη, ἐταράχθη καὶ ἠδάκρυσε. Αὐτὸ λοιπὸν αἱ εὐαγγελισταὶ μνημονεύουσιν ἕδω καὶ ἔκει διὰ νὰ ποιοποιήσωσιν τὴν ἀλήθειαν τῆς θείας οἰκονομίας.

Ἐταράχθη λοιπὸν ὁ Κύριος ὅταν εἶδε τὴν ὑπερβολικὴν

ἀγνωμοσύνην τοῦ μαθητοῦ του καὶ μὲς διδάσκει νὰ θρηνώμεν ἐκείνους ποὺ πράττουν τὸ κακὸν καὶ ὅχι ἐκείνους ποὺ πάσχουν ἐκ τούτου. Διότι αὐτοὶ ποὺ πάσχουν ἀδίκως ἐκ τοῦ κακοῦ, εἶναι μᾶλλον ἄξιοι μακαρισμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε: «Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 5, 10). Εἶδε καὶ ἰσὸς ποῖον τρόπον ἔδειξεν ὅτι εἶναι μέγα τὸ κέρδος αὐτῶν ποὺ πάσχουν κακῶς; Πρόσεξε εἰς ἄλλο σημεῖον πάλιν τὴν ἀναπόφρευτικὴν τιμωρίαν αὐτῶν **Δ** ποὺ διαπράττουν τὸ κακὸν ἀκούσε τοὺς λόγους τοῦ μακαρίου Παύλου: «Ῥγεῖς δὲ, ἀδελφοί, μνηστὰὶ ἐγενήθητε τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐρῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμβουλῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν Κύριον ἀποκτείναντων Ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προσφῆτας, καὶ κωλύοντων ἡμᾶς, λέγει, «τοῖς ἔθνεσι λαλήσαί, ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἀμαρτίας» ἔφασκε δὲ ἐπ' αὐτοῦς ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ εἰς τέλος» (Α' Θεσο. 2, 14-16). Εἶδε, ὅτι εἶναι ὀρθὸν νὰ θρηνώμεν καὶ νὰ δοῦριμεθα **Ε** περισσότερο δι' ἐκείνους ποὺ διαπράττουν τὸ κακὸν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλανθρώπος Κύριος ὅταν εἶδε τὴν τολμηρὰν ἐνέργειαν τοῦ μαθητοῦ, ἐταράχθη καὶ ἠδάκρυσε, ἐπιδεικνύων δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου **ΣΤ** Ἀ τὴν συμπάθειαν πρὸς τὸν μαθητὴν του. Καὶ ἀπέδειξε τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας του, διότι καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς προδοσίας δὲν ἔπαυσε νὰ σκέπτεται τῶν τρόπων διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ μαθητοῦ του. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ δακρύωμε πικρῶς καὶ νὰ ἀναστεινόμεν περισσότερο, ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος ἐστενωκορήθη δι' αὐτόν διότι λέγει: «Ἐταράχθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν: Εἰς ἕξ ὡμῶν παραδώσει με» (Ἰω. 13, 21). Ὡ, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ εὐοιλαγνεία, καὶ πόσον σπείρος ἡ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου! Αὐτὸς ποὺ ἐπροδόθη ὑπέφερε διὰ τὸν προδότην του. Διότι ὅταν τὸν εἶδε νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν πονηρὰν πράξιν του, «Ἐταράχθη καὶ εἶπεν: Εἰς ἕξ ὡμῶν παραδώσει με». Σκέψου, πόση εἶναι ἡ ἀνοχή! πόση ἡ φιλανθρωπία! Πόσον λυπεῖται διὰ τὸν ἀκάριστον, καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι ἀδιάντροπος, ἀλλὰ διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ κάποιαν ἀφορμὴν νὰ μετανοήσῃ διὰ τὴν παραφροσύνην του κάμει ὥστε νὰ αἰσθανθῆν ὅτι **Β** οἱ μαθηταὶ διελλαν καὶ ἄγναναν! Ὅταν θῆκε ἡ ψυχὴ γίνῃ ἀσυγκίνητος, ἀρνεῖται νὰ δεχθῆ τὸν σπῆρον τῆς ὑπερβίας καὶ προτροπᾶς ἢ συμβουλίας, ἀλλὰ τυφλὴ ἐκ τῶν παιθῶν ἀπομακρύνεται πρὸς τὸν κρημνόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰούδας οὐδόλας ὠφελήθη ἐκ τῆς ἄκρας μακροθυμίας τοῦ Κυρίου. «Εἰς ἕξ ὡμῶν παραδώσει με» λέγει. Διότι ἐταράχθη καὶ ἐστενωκορήθη; Διὰ νὰ ἀποδείξῃ ἀσυχρόνως τὴν μεγάλην

του στοργήν και διά να μᾶς διδάξῃ ὅτι περισσώτερον πρέπει νὰ θρηνώμεν ἐκείνους πού διαπράττουν τὸ κακὸν κατὰ τοῦ πλησίον των. Ἐπειδὴ αὐτοὶ προκαλοῦν ἐναντίον των τὴν θεϊαν ὀργήν. Καὶ εἶναι ὀρθὸν γενικῶς νὰ θρηνώμεν ὅχι αὐτὸν πού ὑποφέρει ἀδικίαν ἀλλ' ἐκείνον πού C διαπράττει τὸ κακόν. Διότι τὸ νὰ ὑποφέρωμεν ἀδικίαν γίνεται αἰτία νὰ ἀπολαύωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ τὸ νὰ διαπράττωμεν εἰς κάποιον τὸ κακόν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν τιμωρίαν εἰς τὴν κόλασιν. Διότι λέγει «Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης» (Ματθ. 5, 10). Βλέπει, πῶς τὸ νὰ ὑποφέρωμεν ἔχει ὡς μισθὸν καὶ ἀμοιβὴν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ἄκουσε ἰσῶρα κατὰ ποῖον τρόπον καὶ ἡ κακὴ πράξις ἐπιφέρει τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν εἰς αὐτήν. Διότι ὅταν ὁ Παῦλος εἶπεν διὰ τοὺς Ἰουδαίους ὅτι ἐθανάτωσαν τὸν Κύριον καὶ κατεδίωξαν τοὺς προφήτας, προσέθεσεν «Ὡν τὸ τέλος ἐστὶ D κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν» (Β' Κορ. 12, 15). Εἶδες πῶς ἐκείνοι πού διώκονται λαμβάνουν ὡς ἀμοιβὴν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ οἱ διώκται ἐπιούρου ἐπάνω τους τὴν θεϊαν ὀργήν;

Ἀπευθύνω αὐτὰ πρὸς τὴν ἀγάπην σας ὅχι χωρὶς λόγον, ἀλλὰ διὰ νὰ διδακθῶμεν νὰ μὴ ὀργιζώμεθα κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας, καὶ μᾶλλον νὰ τοὺς εὐεργετοῦμεν καὶ νὰ κλαίωμεν καὶ νὰ πονῶμεν δι' αὐτούς. Διότι ἐκείνοι εἶναι πού ὑποφέρουν, δηλαδὴ αὐτοὶ πού μᾶς μισοῦν ἀδικῶς. Ἄν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προετοιμάσωμεν τὴν ψυχὴν μας, νὰ μὴ ὀργίζεται, ἀλλὰ νὰ ὑποφέρῃ δι' αὐτούς, θὰ δυνήθωμεν συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου νὰ προσευχόμεθα δι' αὐτούς καὶ νὰ ἐλκώσωμεν ἐξ αἰτίας τοῦ γεγονότος πλοῦσιν τὴν ἐξ οὐρανοῦ εὐνοίαν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἶναι ἡ τετάρτη κατὰ σειρὰν ἡμέρα πού ὁσὶ ὁμιλῶ E περὶ προσευχῆς χάριν τῶν ἐχθρῶν, ὥστε διὰ τῆς συνεχισμένης προτροπῆς νὰ ἐμπεδωθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διδασκαλίας καὶ νὰ ριζώσῃ εἰς τὰς ψυχὰς σας. Διὰ ταῦτα συνεχῶς σὰς ἀπευθύνω λόγους, διὰ νὰ ὑποχωρήσῃ τὸ ἀπόστημα τῆς ὀργῆς, νὰ κατέλθῃ ὁ πυρετὸς καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ὀργὴν αὐτὸς πού προσέρχεται διὰ νὰ προσευχηθῇ. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν προτρέπει ταῦτα μόνον χάριν τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ χάριν ἡμῶν τῶν ἰδίων πού συγκωροῦμεν τὰς ἀμαρτίας ἐκείνων. Ἐπειδὴ λαμβάνεις 388 A πολὺ περισσώτερα ἀπ' ὅσα ζημιώνεις, ὅταν συγκωρῆς τὴν ὀργὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν. Θὰ διερωτῶτο ὁμοίως κάποιος: κατὰ ποῖον τρόπον λαμβάνω περισσώτερα. Πρόσεξε ἰδιαιτέρως. Ἐάν συγκωρῆς εἰς τὸν ἐχθρὸν σου τὰ ἀμαρτήματα, θὰ σοῦ συγκωρηθῶν καὶ τὰ ἀμαρτήματα πού ἔκαμες εἰς τὸν Κύριον. Ἐκεῖνα εἶναι ἀθεράπευτα καὶ ἀσυγχώρητα, ἐνῶ αὐτὰ περιέχουν πολλὰς ἐλ-

πίδας καὶ συγχώρησιν. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει ὁ Ἥλι εἰς τοὺς υἱοὺς του: «Ἐάν ἀμαρτῶν ἀμάρτη ἄνθρωπος εἰς ἄνθρωπον, ὁ ἱερεὺς προσεύχεται περὶ αὐτοῦ: ἔάν δὲ εἰς τὸν Θεὸν ἀμάρτη, τίς προσεύχεται περὶ αὐτοῦ;» (Α' Βασ. 2, 25). Ἡ ἀμαρτία συνεπῶς ἀποτελεῖ μέγα τραῦμα, πού δὲν θεραπεύεται ὅτε μὲ προσευχῆν. Καὶ ἐνῶ τὸ ἀμάρτημα τοῦτο δὲν θεραπεύεται μὲ προσευχὴν συγκωρεῖται ὁμοίως μόλις κάποιος συγκωρῆσῃ τὰς ἀμαρτίας B τοῦ ἐχθροῦ του. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς τὰς κατὰ τοῦ Κυρίου ἀμαρτίας ὠνόμασε μύρια τάλαντα, ἐνῶ τὰς κατὰ τοῦ πλησίον δηνάρια ἑκατόν, πού ἔδαν καρίσης ἢ αὐτὴν καρισθῶν τὰ μύρια τάλαντα.

2. Περὶ τῆς προσευχῆς λοιπὸν εἴπαμεν ἄρκετά. Ἐάν ὁμοίως προτιμᾶτε, ὡς ἀπανελάθωμεν εἰς τὰ σχετικά μὲ τὴν προδοσίαν, πού προηγουμένως ἐν ὀλίγοις ἀναφέραμεν καὶ ὡς ἴδιαι κατὰ ποῖον τρόπον παρεδόθη ὁ Κύριός μας. Διὰ νὰ ἔχωμεν δὲ ὀλοκληρωμένην ἀντίληψιν τῆς ὀλης παραφροσύνης τοῦ ἠραδίου, καὶ νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀκαριστίαν τοῦ μαθητοῦ καὶ τὴν ἀούλλητον φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, ὡς ἀκούσωμεν κατὰ ποῖον τρόπον μᾶς διηγείται ὁ εὐαγγελιστὴς C τὴν ἡμερᾶν ἐνέργειαν «Τότε», λέγει, «πορευθεὶς εἰς τὴν δώδεκα, Ἰούδας ὁ λεγόμενος Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν αὐτοῖς: Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἡμῖν παραδώσω αὐτόν;» (Ματθ. 26, 14-15). Τὰ λόγια αὐτὰ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπολύτως σαφῆ καὶ δὲν ὑποκρύπτουν τίποτε. Ἀλλ' ἂν ἐξετάσῃ κάποιος μετὰ προσοχῆς ἐν ἑκάστῳ τῶν λεχθέντων, θὰ διαπισπῶσῃ πολλὰ σπουδαῖα καὶ καθότα νοήματα. Καὶ κατ' ἀρχὴν ὁ καιρὸς. Διότι δὲν τὸν ἐπισημαίνει ὁ εὐαγγελιστὴς χωρὶς λόγον ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ἀπλῶς «πορευθεὶς» ἀλλὰ προσέθεσε, «τότε πορευθεὶς». Τότε: πότε; Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐπισημαίνει τὸν χρόνον; Ἀλλὰ τὸ γεγονός τῆς ὑπομνήσεως τοῦ χρόνου ἐκ μέρους τοῦ εὐαγγελιστοῦ δὲν σπερταῖ σημασίαν, ἀφοῦ ὁμιλεῖ κατόπιν ἀποσημοῦ τοῦ ἁγίου D Πνεύματος, ἐφ' ὅσον δὲ ὁμιλεῖ ἔτσι, δὲν ὁμιλεῖ τυχαίως καὶ ἄσκοπος.

Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «τότε»; Πρὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου, πρὸ τῆς συγκεκριμένης ὥρας ἐπληρώσασε κάποιος κόρη, πού ἐκράτει δοκεῖον ἐξ ἀλαθάστρου πλήρες μύρον καὶ ἔκλυσε τὸ μύρον ἐκεῖνο εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κυρίου. Ἐπέδειξε μεγάλην πίστιν ἡ γυναῖκα ἐκείνη καὶ πολλὴν περιποίησιν. Ἐπέδειξε πολλὴν ταπεινότητα καὶ εὐλάβειαν. Μετεστράφη ἐκ τῆς προηγουμένης τῆς ζωῆς καὶ κατέστη καλύτερα καὶ πλέον σύμφων. Ὅταν δὲ ἡ πόρνη μετενόησεν, ὅταν ἐπίστευσεν εἰς τὸν Κύριον, τότε ὁ μαθητὴς παρέδωσε τὸν διδάσκαλον. «Τότε:» ἴσως; Ὅταν ἐπληρώσασεν ἡ πόρνη καὶ ἔκλυσε τὸ μύρον εἰς

τοῦς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοὺς ἑκοκόησε μὲ τὰς τρίκας Ἐ τῆς κεφαλῆς τῆς, καὶ ἐξεδήλωνε πολλὴν φροντίδα, ὅταν διὰ τῆς ἐξομολογητικῆς τῆς ἐκείνης ἐξηράνισε τὰ ἁμαρτήματα, ποὺ διέπρωξε καθ' ἑλπίαν τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς τῆς. Τότε λοιπὸν, ὅταν εἶδεν ἐκείνην νὰ ἐπιδεικνύη τόσον ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν διδάσκαλον, τότε ἀκροβῶδες ἐπευσε αὐτὸς νὰ διαπράξῃ τὴν παράνομον προδοσίαν. Καὶ ἐκείνη μὲν ἀπὸ τὰ θόδη τῆς ἁμαρτίας ἀνήλθεν εἰς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ, ἐνῶ αὐτὸς μετὰ τόσα θαύματα καὶ ἀποδείξεις, μετὰ τόσην διδασκαλίαν, μετὰ τὴν ἀνέκφοραστον ἐπιείκειαν κατέπεσεν εἰς τὰ κατὰβαθα τοῦ Ταρτάρου.³ Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀδικαφορία καὶ ἡ διεφθαρμένη ³⁸⁹ Ἄ ἐπιθυμία. Διὰ τοῦτο ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος: «Ὁ δοκῶν ἐσθάναι, φηλεῖται μὴ πέσῃ» (Ἀ' Κορ. 10, 12) καὶ ὁ προφήτης παλαιότερον διεκήρυττε: «Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;» (Ἰερ. 8, 4), διὰ νὰ μὴ ἔξῃ ὑπερβολικὸν θάρρος αὐτὸς ποὺ ἴστανται ὀρθός, ἀλλὰ διαρκῆ ἀγωνίαν, καὶ νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὴν ἀπόγνωσιν αὐτὸς ποὺ ἤδη ἔχει πέσει. Ἐπειδὴ ἡ δύναμις τοῦ διδασκάλου εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε νὰ προσελκύῃ πλῆθυσιν τοῦ καὶ πόρνας καὶ τελώνας. Πῶς λοιπὸν, δὲν ἐπέτυχε νὰ προσελκύσῃ τὸν μαθητὴν του, αὐτὸς ποὺ προσελκύει τὰς πόρνas, θὰ ἰσχυρίζετο κάποιος; Βεβαίως ἐπέτυχε νὰ προσελκύσῃ καὶ τὸν μαθητὴν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ μεταβάλῃ αὐτὸν εἰς καλὸν ἀναγκαστικῶς, οὕτε πλησίον του νὰ τὸν ἐλκύσῃ διὰ τῆς βίας. Διὰ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς Β ἐνῶ μᾶς διηγείται τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν ἀκάριστον μαθητὴν λέγει: «Τότε πορευθεῖς, ὁπλοαδὴ, δὲν ἐκλήθη ὑπὸ ἄλλων, οὕτε ἐπιέσθη ὑπὸ κάποιου, οὕτε τὸν προέτρεψε κανεὶς νὰ δεχθῆ καὶ ἐδέχθη, ἀλλ' ἄφ' ἑαυτοῦ τοῦ ἀπεφάσισε καὶ ἐξεκίνησε: καὶ ἀπέδειξεν ὅτι αὐτοβούλων καὶ ἐξ ἰδικῆς του πρωτοβουλίας ἐκινήθη πρὸς τὸ σκοτεινὸν τοῦτο ἐγχείρημα, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξωτερικῆς πίεσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς κακίας ποὺ πηγάζει ἐκ τῆς ψυχῆς ἐκινήθη πρὸς τὴν προδοσίαν τοῦ Κυρίου. «Τότε πορευθεῖς εἰς τῶν δώδεκα». Καὶ τοῦτο, ὁπλοαδὴ τὸ ὅτι λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς: «Εἰς τῶν δώδεκα» δὲν ἀποτελεῖ μικρὰν κατηγορίαν. Ἐπειδὴ ἦσαν καὶ ἄλλοι C ἑβδομηκοντα μαθηταί, διὰ τοῦτο εἶπεν, «Εἰς τῶν δώδεκα», δηλαδὴ ἕνας τῶν ἐκλεκτῶν, ποὺ καθημερινῶς ἦσαν μαζί του, ἐξ ἐκείνων ποὺ ἀπελάμβανον μεγάλης οἰκειότητος. Διὰ νὰ πληροφορηθῆς λοιπὸν ὅτι ἦτο μαθητὴς ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν λέγει: «Εἰς τῶν δώδεκα». Καὶ δὲν ἀποκρίσσει τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς καθὼς γρά-

3. Ἄδσοι; ἠσοκινή, βαθιτέρα τοῦ ἄδου, ἔπου κατὰ τὰς ἰθιτικὰς ἀντιλήψεις; ἀποστρέλλοντο πρὸς τιμηρίαν μετὰ θέναντο οἱ ἔχοντες ἀσέβης.

φει, διὰ νὰ πεισθῆς καὶ σὺ ὅτι αὐτὰ ποὺ φαίνονται ὅτι εἶναι αἰσχροὶ ἀποδεικνύουν τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλονθρωπίαν τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ προσέφερε τόσα ἀγαθὰ εἰς τὸν προδότην καὶ τὸν κλέπτην καὶ τὸν συνεβούλευε μέχρι τὸ τελευταῖο θράδν. Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον ἐσώθη ἡ πόρνη; ἐπειδὴ μετενόησε. Καὶ ὁ μαθητὴς, ἐπειδὴ ἠδιαφόρησε D ἐκρημνίσθη εἰς τὴν ἀδυσίαν.

Μὴ ἔλθῃς λοιπὸν εἰς ἀπόγνωσιν βλέπων τὴν πόρνην, μήτε πάλιν νὰ λάθῃς ὑπερβολικὸν θάρρος προσέκων τὸ θράδος τοῦ μαθητοῦ, διότι καὶ τὰ δύο ὄδηγοῦν εἰς τὴν καταστροφὴν. Ἐπειδὴ ἡ κρίσις μας εὐκόλως παρασύρεται καὶ ἡ διάθεσίς μας μεταβάλλεται, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προφυλάσσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἐξ ὧλων τῶν πλευρῶν. «Τότε πορευθεῖς εἰς τῶν δώδεκα, Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης». Βλέπεις ἀπὸ ποῖον ὄμιλον ἀπεμακρόνη; βλέπεις ἀπὸ ποῖαν διδασκαλίαν ἐστέρησε τὸν ἑαυτὸν του; βλέπεις πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι ἡ ἀδικαφορία; Λέγει: «Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης» ἐπειδὴ ὕψηκε καὶ ἄλλος μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα, ποὺ ἐλέγετο Ἰούδας ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου. Βλέπεις τὴν σοφίαν τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν μᾶς τὸν καθιστᾷ γνωστὸν ἐκ τῆς φησερῆς πράξεώς του, Ε ἄλλ' ἐκ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς του, ἐνῶ τὸν ἄλλον γνωστοποιεῖ ὄχι ἐκ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς πατρωνυμίας αὐτοῦ. Ἄν καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ τὸν ὀνομάσῃ προδότην Ἰούδαν, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἐκωσμεν καθαρὰν τὴν γλῶσσαν ἀπὸ κατηγορίας, ἀποφεύγει νὰ χρησιμοποίησῃ ἀκόμη καὶ τὴν λέξιν προδότης. Διδακτικῶμεθα λοιπὸν νὰ μὴ ἐκωσμεν κακίαν δι' οὐδένα ἐκ τῶν ἐχθρῶν μας. Διότι ἐάν ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀπέφυγε νὰ κατηγορήσῃ τὸν προδότην, ἐνῶ μᾶς διηγείται τὸ φοβερὸν τοῦτο ἐγχείρημα καὶ αὐτὸ μὲν τὸ ἀπεισιώησε, ἐκεῖνο δὲ μᾶς τὸ ἐγνώρισε τοῦ ἴσου τῆς καταγωγῆς του, ποῖα συγκώρησις θὰ ἤμωξεν εἰς ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι κατηγοροῦμεν τοὺς συναθροῦσους μας; Καὶ συχνάκις ὄχι μόνον ἐνθυμούμεθα ³⁹⁰ Ἄ τοὺς ἐχθροὺς μας μὲ ὄφρεις, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ φαίνονται ὅτι ἔχουν πρὸς ἡμᾶς καλὰς διαθέσεις. Μὴ, σὰς παρακαλῶ. Αὐτὸ προτρέπει καὶ ὁ Παῦλος διὰ τῶν λόγων του: «Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω» (Ἐφ. 4, 29). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ματθαῖος ποὺ ἦτο ἀππλλαγμένος ἐκ παντὸς ἀναλόγου πάθους, ἔλεγε: «Τότε πορευθεῖς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπε: Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;». Ὡ φωνὴ μερολυμένη! ὦ τὸλμη παράλογος! Συγκλονίζομαι, ἀγαπητοῦ μου, ὅταν ἐνθυμηθῶ πῶς ἐξῆλθον ἐκ τοῦ στόματος οἱ λέξεις, πῶς ἐκίνησαν τὴν γλῶσσαν, πῶς B

δὲν ἐγκατέλειπεν ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα, πῶς δὲν παρέλυσαν τὰ κελιά, πῶς δὲν ἐσαλεύθη τὸ λογικόν.

3. «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν.» Πῆς μου, Ἰουδα, αὐτὰ οὐ εἰδίδασκεν ἐπὶ τῶσον χρόνον ὁ διδάσκαλος; Τῶσον γρήγορα ἐλησημόνησε τὰς συνεχεῖς παρανόσεις; διὰ τοῦτο δὲν ἔλεγεν· «Μὴ κτήσῃθε χρυσόν, μήτε ἀργυρον» (Ματθ. 10, 9), ἐπιθυμῶν νὰ συγκρατήσῃ τὴν υπερβολικὴν μανίαν σου διὰ τὰ κοήματα. Δὲν ἐσημβούλευε λέγων· «Ἐάν τις σε ραπίσῃ εἰς τὴν δεξιὴν σαγόνα, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.» (Ματθ. 5, 39). Πῆς μου, διατί προσίδεις τὸν διδάσκαλον; Ἐπειδὴ σοῦ ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν νὰ διατάσῃς τοὺς δαίμονας, C νὰ θεραπεύῃς ὀσθενεῖας, νὰ καθαρῖζῃς ἐκ τῆς λέπρας λεπρούς καὶ νὰ πραγματοποιῇς πολλὰ ἄλλα θαύματα; Ἀντὶ λοιπὸν τῶν εὐθαρσιῶν ἐκεῖνων, αὐτὰς τὰς ἀνταποδόσεις τοῦ προσφέρεαι; Ἦ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ μανία, ἢ καλλίτερον ἡ φιλαργυρία σου! Διότι ἡ φιλαργυρία ἐπροξένησεν ὅλας αὐτὰς τὰς ἀμαρτίας, αὐτὴ ἡ ρίζα τῶν κακῶν, ποῦ ἐκφέρει σκότος εἰς τὰς ψυχὰς μας καὶ τοὺς φυσικοὺς νόμους, καὶ μᾶς σαλεύει τὰ λογικὰ καὶ δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα οὔτε φίλιον, οὔτε συγγένειαν, οὔτε ἄλλο τι. Ἄλλ' ἀφοῦ μὲς τυφλώσῃ τὸ λογικόν, εἶται μᾶς κάρνει νὰ βαδίζωμεν εἰς τὸ σκότος. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆς τὴν πραγματικότητα, δάλεψε τί ἀκριβῶς ἀπεμάκρυνε τότε ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ Ἰουδα. Εἰσήλθεν ἡ φιλαργυρία αὐτῆ ἐν τῷ του καὶ ἐγένετο αἴτια νὰ λησιμονηθῶν ἢ συναναστροφῆ, ἢ γνωριμία, ἢ κοινωνία μεταξύ των, D ἢ ὑπέροχος διδασκαλία. Πολὺ ὀρθῶς ἔλεγεν ὁ Παῦλος· «Ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστίν ἡ φιλαργυρία» (Α' Τιμ. 6, 10).

«Τί θέλετέ μοι δοῦναι κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν.» Παραδίσεις, Ἰουδα, ἐκείνον ποῦ συγκρατεῖ τὰ πάντα διὰ μόνου τοῦ λόγου του; πάλεις ἐκείνον ποῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ ἡ ἀνθρωπίνη λογικὴ, τὸν κτίστην τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τὸν δημιουργὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, αὐτόν ποῦ διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ νεύματός του ἐδημιούργησε τὸ οὐρανόν; Ἄλλὰ διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι παρεδόθη ἐθελοσυνάως ἔκουσε τί κάρνει: Τὴν στιγμὴν ὀκρινῶς τῆς προδοσίας, ὅταν ἤλθαν ἐναντίον του μὲ μαχαίρας καὶ ζῦλα, λαμπάδας καὶ πυρσοῦς, τοὺς λέγει E «Τίνα ζητεῖτε;» (Ἰω. 18, 4). Δὲν ἐγνώριζαν οὔτε ποῖον ἐπρόκειτο νὰ συλλάβουν. Τῶσον ἀνίσχυρος ἦτο ἐκεῖνος νὰ ἐπιτύχῃ τὴν προδοσίαν, ἀφοῦ αὐτὸν ποῦ θὰ ἐπρόδιδεν ἐνῷ ἦτο ἐνώπιόν του δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν διακρίνῃ, διὰ καὶ ὑπῆρχαν λαμπάδες καὶ τῶσον πολὺ φῶς. Ὅτι βεβαίως τοῦτο ὑπαινίσσεται ὅταν ἔλεγε, ὅτι εἶχον λαμπάδας καὶ πυρσοῦς καὶ παρὰ ταῦτα οὔτε εἶται δὲν τὸν εὗρισκαν. Λέγει «Καὶ

Ἰουδας εἰστήκει μετ' αὐτῶν, διότι ἐκεῖνος εἶπεν· «Ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν.» Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ φανερώσῃ τὴν δύναμίν του ὁ Κύριος, διέστρεψε τὸ λογικόν των, διὰ νὰ μάθουν ὅτι ἐπιχειροῦν νὰ φέρουν εἰς πέρας ἔργον ἀκατόρθωτον. Ἐπειτα ὅταν ἤκουσαν 291 A τὴν φωνὴν τοῦ ἀπειτραβήχθησαν σκύπτοντες καὶ ἔπεσαν κατὰ γῆς. Εἶδες πῶς οὔτε τὴν φωνὴν ἠμπόρεσαν νὰ ἀνθέξουν, ἀλλὰ μετὰ τὴν πύσιν των ἀπέδειξαν δημοσίως τὴν ἀδυναμίαν των; Κύτταξε τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὔτε εἶται ἐκτόνησε τὴν ἀναίσχυρίαν τοῦ προσδίου, καὶ τὴν ἀκαριστίαν τῶν Ἰουδαίων, παραδίεται ὁ Κύριος καὶ λέγει· «Ὅταν τοὺς ὀπέδειξο ὅτι ἐπιχειροῦν ἀκατόρθωτον ἔργον ἤθελα νὰ ἀνακόψω τὴν παραφροσύνην των. Δὲν θέλουν, ἀλλ' ἐπιμένουν ἀκόμη καὶ τώρα εἰς τὴν πονηρὰν οὐκίαν των· νὰ λοιπὸν παραδίθωμαι!»

Σὰς τὰ λέγω αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ κατηγορήσουν μερικὸι τὸν Χριστὸν καὶ εἰπουν· διατί δὲν μετέστρεψεν τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἰουδα; διατί δὲν τὸν ἔκαμε B καλλίτερον; Ἄλλὰ κατὰ ποῖον ἴρῃσαν θὰ ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ τὸν Ἰουδαν φρόνιμον καὶ καλόν; ἀναγκαστικῶς ἢ διὰ τῆς θελήσεώς του; Διότι ἐάν μὲν ἀναγκαστικῶς, οὔτε εἶται ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ καλλίτερος, ἐπειδὴ οὐδεὶς γίνεται καλλίτερος ἀναγκαστικῶς· ἐάν δὲ διὰ τῆς θελήσεώς του καὶ τῆς ἐλευθέρως ἐκλογῆς, προσέφερε τὰ πάντα ποῦ θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν μεταστρέψω. Καὶ ἐάν ἠρνήσθῃ ἐκεῖνος νὰ δεχθῇ τὰ φάρμακα, δὲν πταίει ὁ ἰατρός, ἀλλὰ ὁ ἔσος, ποῦ ἀπέκρουσε τὴν θεραπείαν. Θέλει νὰ μάθῃ πόσα ἔκαμε διὰ νὰ τὸν κερδίσῃ; Ἐνώπιόν του ἐπέτελεσε θαύματα, τοῦ προανήγγειλε τὴν προδοσίαν, τίποτε δὲν παρέλειπεν ἔξ ὅσων ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ C εἰς τὸν μαθητὴν του. Καὶ διὰ νὰ πληροφρηθῆς, ὅτι δὲν ἠθέλησεν διὰ καὶ ἠδύνατο νὰ μετανοήσῃ ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀδιαφορίας του ἔγιναν ὅλα, ὅταν παρέδωκε τὸν Κύριον καὶ ἐπεράτωσε τὴν παραφροσύνην του, «Ἐρριψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια, λέγων· ἥμαρτον παραδόσε ἀίμα ἀθῶνον» (Ματθ. 27, 3-4). Προηγουμένως ἔλεγε· «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν.» Μόλις συνετελέσθη ἡ ἀμαρτία, τότε ἀντελήφθη τὴν ἀμαρτίαν.

Ἐκ τούτων διδακόμεθα ὅτι, ὅταν ἀδιαφορῶμεν, δὲν μᾶς ὀφείλει οὔτε συμβουλή, οὔτε νουθεσία, ἐνῷ ὅταν προσέχωμεν καὶ μόνον μας ἠμποροῦμεν νὰ σωθῶμεν. Πρῶτον γὰρ διὰ νὰ καταλάβῃς. Ὅταν τὸν συνεβούλευε καὶ προσεπάθει νὰ τὸν συγκρατήσῃ ἐκ D τῆς ἀμαρτωλῆς πράξεως, δὲν ἐπρόσκειν ἐκεῖνος, οὔτε ἐδέχθη τὴν νουθεσίαν· ὅταν ὅμως δὲν ἵπληρε κανεὶς διὰ νὰ νουθετήσῃ ἀφρονισθῇ ἢ οὐπειθήσῃ του καὶ κυριῶς νὰ εἶναι κανεὶς διὰ νὰ τὸν διδάξῃ μετενοήσε καὶ

ἐπέταξε τὰ τριάκοντα ἀργύρια. Διότι λέγει «Ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια» (Ματθ. 26, 15). Ἐπλήρωσαν τὴν ἀξίαν αἵματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀξία δὲν ἦδύνατο νὰ ἐκτιμηθῇ. Διότι, Ἰουδαί, λαμβάνεις τριάκοντα ἀργύρια; Ὁ Χριστὸς ἦλθε διὰ νὰ κόσῃ δωρεάν τὸ αἷμα τοῦ χάριτος τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τὸ αἷμα τοῦτο, οὐ τῶρα διαπραγματεύεσσι συμφωνίας. Τί θὰ ἦδύνατο νὰ εἶναι αἰσχροτέρου τῆς συναλλαγῆς αὐτῆς; Ποίος εἶδε καὶ ποῖος ἤκουσε ποτὲ καὶ ἀνάλογον;

4. Ἐ Ἄλλὰ διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ προδότη καὶ μαθητῶν, ἅς ἀκούσωμεν. Διότι ὁ εὐαγγελιστὴς μᾶς διηγείται τὰ πάντα λεπτομερῶς. Ὅταν, λέγει, ἐγένοντο αὐτὰ, ὅταν ἡ προδοσία ἦτο ποδὲς τὸ τέλος, ὅταν ὁ Ἰουδαῖος ἔκασε τὴν ψυχὴν του, ὅταν διαπραγματεύετο τὰς ἐγκληματικὰς ἐκεῖνας συμφωνίας καὶ ἀνεζήτει, λέγει, εὐκαρίαν διὰ νὰ παραδώσῃ τὸν Κύριον, «Τότε προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες: Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» (Ματθ. 26, 17). Εἶδες μαθητὰς, εἶδες μαθητὴν; Ἐκεῖνος διαπραγματεύετο συμφωνίας καὶ προσεπάθει νὰ λάθῃ ἄμοισήν ἐκ τῆς πωλῆσεως τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, αὐτοὶ προσηγορίζοντο διὰ νὰ τοῦ ³⁹² Α προσφέρουν ὑπηρεσίαν. Εἶδαν τὰ ἴδια θαύματα καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνος, ἤκουσαν τὴν ἴδιαν διδασκαλίαν τοῦ λοιπῶν ὀφείλεται ἡ διαφορὰ; Εἰς τὴν προαίρεσιν. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία τῶν κακῶν καὶ τῶν καλῶν.

Τὸ θράθυ αὐτὸ ἦτο ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὅποιον οἱ μαθηταὶ ἔλεγον αὐτὰ. Ἄλλὰ τί σημαίνει τὸ «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;». Ἐξ αὐτοῦ πληροφοροῦμεθα, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε ἑκχωριστὴν ἰδιότητα οὐκ οὐκ. Ἄς τὸ ἀκούωμεν ἐκεῖνος ποῦ κατασκευάζουν περιλήπτους οἰκίας καὶ μακρὰ περιτεκνίσματα, ὅτι ὁ θεάνθρωπος δὲν ἔχει τόπον διὰ νὰ ἀναπαύσῃ τὴν κεφαλὴν του. Διὰ τοῦτο ἐρωτοῦν οἱ μαθηταὶ: «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» Ποῖον Πάσχα; Τὸ Ἰουδαϊκόν; αὐτὸ ποῦ ἔλαθε τὴν ἀρχὴν του εἰς τὴν Αἴγυπτον διότι ἐκεῖ ἐωρτάσθη Β διὰ πρώτην φοράν. Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐρωτᾷτε ταῦτα ὁ Χριστὸς; Καθὼς ἐτήρησεν ὅλας τὰς διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, εἶται τρεῖς καὶ αὐτό. Διὰ τοῦτο ἔλεγε καὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην: «Ὅστις γὰρ πρότερον ἡμῖν ἐστὶ πληρώσει πᾶσαν δικαιοσύνην» (Ματθ. 3, 15). Ὅχι λοιπὸν τὸ ἰδικόν μας Πάσχα, ἀλλὰ τὸ Ἰουδαϊκόν ἦβελαν νὰ ἐτοιμάσωμεν οἱ μαθηταί. Διότι αὐτοὶ μὲν ἠτοίμαζον αὐτὰ, ἐνθὺ ὁ Κύριος παρεσκεύαζεν τὸ ἰδικόν μας, καὶ ὁ ἴδιος ἔγινε Πάσχα διὰ τοῦ τιμίου πάθους του. Διὰ ποῖον ὅμως λόγον ὑφίσταται τὸ πάθος; Διὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἐκ τῆς κατάρσεως τοῦ νόμου. Διὰ τοῦτο δεκχόμενοι καὶ ὁ Παῦλος: «Ἐξαιρέτετε

ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναίκας, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα Ἐ τοῦτο ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ» (Γαλ. 4, 4-5). Διὰ νὰ μὴ ἰσχυρίζεται λοιπὸν κανεὶς, ὅτι διὰ τοῦτο κατήργησε τὸν νόμον, ἐπειδὴ δὲν ἦδύνατο νὰ τὸν τηρήσῃ ἀπαλύτως λόγῳ τοῦ ὅτι ἦτο πνευματικὸς, θαρρὸς καὶ δυσκατάρθρωτος, διὰ τοῦτο ἀφοῦ ἐτήρησεν ὅλας τὰς διατάξεις του, τότε τὸν κατήργησε. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐώρτασε καὶ τὸ Πάσχα: ἐπειδὴ ὁ μωσαϊκὸς νόμος διέτασεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν συμπεριεσχὴν εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα. Ἄκουσε λοιπὸν ἦσαν ἀχάριστοι πρὸς τὸν εὐεργέτην των οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ συντόμως ἐλησμόνησαν τὰς εὐεργεσίας του. Καὶ διὰ νὰ γνωρίζῃς ἀκριβῶς, ἔφυγον ἐκ τῆς Αἴγυπτου, διεπέρασαν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, τὴν εἶδαν νὰ σκίζεται καὶ νὰ συνενώνεται πάλιν, καὶ μετ' ὀλίγον λέγουσιν εἰς τὸν Ἀαρὼν: «Ποίησον ἡμῖν θεοὺς ὡς προπορεύονται ἡμῶν» (Ἐξοδ. 32, 1). Τί λέγει, Ὁ ἀχάριστε Ἰουδαῖε, εἶδες τέτοια θαύματα, καὶ ἐλησμόνησες τὸν Θεὸν ποῦ σε ἐξέθρεψεν εἰς τὴν ἐρημον, καὶ δὲν ἐνθυμῆσαι πλέον τὸν εὐεργέτην σου; Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐλησμόνησαν τὰς εὐεργεσίας του, διὰ τῆς καθιερώσεως τῶν ἐορτῶν συνέθεσεν ὁ Θεὸς τὰς ἀναμνήσεις τῶν εὐεργεσιῶν, διὰ νὰ ἔχουν ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν εἴτε θέλουν εἴτε οὐκ. Καὶ ἐκεῖνος συνειροφόθησαν εἰς τοῦτο διὰ ποῖον λόγον; «Ἐν ἵν», ὅταν ἐπερωτήσῃ σε ὁ υἱὸς σου», ἢ σημαίνει τοῦτο, νὰ τοῦ εἴπῃς: ὅτι τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸ γεγονός τῆς ἐπιχώσεως τῶν ἀνωπλῶν δι' αἵματος προδότη διὰ τοῦ ὁποίου καὶ διέφυγον τὸν θάνατον ποῦ ἔφερε εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Αἴγυπτου ὁ ἐξολοθρευτὴς ἀγγελοῦ. Ἐξ αἰτίας τοῦ αἵματος τοῦτου ὁ ἀγγελοῦ δὲν ἦδύνηθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς οἰκίας καὶ νὰ διασειρή τὸν θάνατον. Ἐ Οἱ ἄμνοι λοιπὸν ἐκεῖνοι ἐσφάγησαν παρὰ τὴν θέλησιν των, ἐνθὺ αὐτὸς ἐδῶ ὁ Χριστὸς θυσιάζεται ἐθελουσίως. Διὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Πάσχα ἐκεῖνο ἦτο προτύπων τοῦ πνευματικοῦ. Καὶ διὰ νὰ πληροφορηθῆς, πρόσθε πόση συγγένεια ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο. Ἄμνος εἰς τὸ ἔν Πάσχα, ἄμνος καὶ εἰς τὸ ἄλλον, ἄλλ' ὁ μὲν πρῶτος εἶναι ἄλλοτος, ὁ δὲ δεύτερος λογικὸς. Ἄμνος εἰς τὸ ἔν, ἄμνος καὶ εἰς τὸ ἄλλον, ἄλλ' ὁ μὲν εἶναι σκιά, ὁ δὲ πραγματικότερος. Ἄλλ' ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἐξηφανίσθη ἡ σκιά. Διότι ὅταν ὑπάρχῃ ἡλιος ἡ σκιά κἀνεῖται. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ μυστηρίου ὑπάρχει ἄμνος διὰ τὴν καθοσιώρησιν διὰ τοῦ αἵματος του. Διὰ τοῦτο ἀφοῦ ἦλθεν ὁ ἥλιος δὲν ὑπάρχει πλέον λόγος νὰ φωτίζῃ ὁ λύχνος, ἐπειδὴ ὅλα ὅσα ἔγιναν ἦσαν προτύπων αὐτῶν ποῦ ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον.

5. Λέγω ταῦτα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ μὴ ἐκπαλιώσονται καὶ νομίζουν ὅτι ἐορτάζουν τὸ Πάσχα, ἐπειδὴ αἰσχρο-

τατα ³⁹³ Α προβάλλουν ως έπιχείρημα την έορτήν των άζύμων και ισχυρίζονται ότι την έορτίζουν, αυτά που παρέμειναν διά παντός σκληρόκαρδοι και τελείως κωφοί. Πές μου, 'Ιουδαίε, πώς έορτάζεις τὸ Πάσχα; Ὁ ναός καταστράφη ολοσχερώς, έκρημνίσθη ὁ θωμός, τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων έδεδηλωθήσαν και καταργήθη κάθε είδους θυσία. Λοιπὸν, ποία ἡ αἰτία διά την όποιαν έπιχειρεῖς την άσέβη ταύτην πράξιν; Ἡκρωλωσίθησθε κάποτε εἰς τὴν Βαβυλώνα, και άκουγεσ αὐτοὺς πού οὐκ ἠκρωλάτισαν να λέγουσ: «Ἄσπετε Β τὴν ᾠδὴν ἡμῶν τοῦ Κυρίου» (Ψαλμ. 136, 3) και ἠρνήθησ. Καὶ δικατὶ εορτάζεις τὸ Πάσχα μακρὰν τῶν Ἱεροσολύμων; Σὺ δὲν εἶπες: «Πῶς άσπμεν τὴν ᾠδὴν τοῦ Κυρίου ἐπὶ γῆς ἄλλοτρίας;» (Ψαλμ. 136, 3). Εἰς μίαν προσάθειαν να καταδειξῆ τὰ γεγονότα ταῦτα ὁ Δαυτδ, ἔλεγεν: «Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνας, ἐκεῖ ἐκαθίσασμεν και ἐκλαύσαμεν ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ δρυγὰ ἡμῶν» (Ψαλμ. 136, 1-2), δηλαδὴ τὸ ψαλτήριον, τὴν κιθάραν, τὴν λύραν· ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ ἐκρημοποιούντο τὴν παλαιὰν ἐποχὴν και δι' αὐτῶν ἔφαλλον τοὺς ψαλοὺς των. «Ἐκεῖ γάρ», λέγει, «ἐπιρωτίθησαν ἡμᾶς οἱ αἰκρωλιτεύσαντες ἡμᾶς λόγους ᾠδῶν» (Ψαλμ. 136, 3) και ἀπαντήσαμεν: «Πῶς άσπμεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἄλλοτρίας;» Πές μου, τί λέγεις; δὲν ψάλλεις εἰς ἔξνην κώραν τὸν ὕμνον εἰς τὸν Κύριον, και εορτάζεις εἰς αὐτὴν τὸ Πάσχα του. Βλέπεις πόσον ἀναίσθητοι εἶναι οἱ Ἰουδαῖοι: «Ὅταν τοὺς ἐπέεζαν C οἱ ἐκθροί, δὲν ἐπεχείρουν οὐτε ὕμνον να ψάλλουν εἰς τὴν ἔξνην κώραν, τώρα ὁμοσ μόνα των και χωρὶς να τοὺς ἀναγκάζη κανεὶς ἀντιστρατεύονται κατὰ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο και ὁ μακάριος Στέφανος τοὺς ἔλεγε: «Ὑμεῖς ἀεὶ τῷ Πνεύματι τῷ ᾄγῳ ἀντιπίπτετε» (Πραξ. 7, 51). Βλέπετε: πόσον ἁμαρτῖαν κρύπτουν τὰ ἄζυμα; Πόσον παρανομίαν περιέχει ἡ Ἰουδαϊκὴ έορτή; Ὑπῆρχε κάποτε Ἰουδαϊκῶν Πάσχα, ἀλλὰ καταργήθη.

Τότε λέγει: «Ὁ Ἰησοῦς, ἐοθιῶντων αὐτῶν και πνόντων, λαθὼν ἄριον ἐπὶ τῶν ἁγίων και ἀκράντων αὐτοῦ χειρῶν, εὐχαριστήσας και κλάσας εἶπε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς: Λάβετε, φάγετε: τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ἡμῶν και πολλῶν κλύμενον εἰς ἄφεσιν D ἁμαρτιῶν» (Ματθ. 26, 26). «Και τὸ πατήριον πάλιν λαθὼν, ἐδίδου αὐτοῖς λέγων: Τοῦτό ἐστὶ τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυμένον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» (Ματθ. 26, 28). Καὶ ἦτο παρὼν και ὁ Ἰούδας δταν ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Κύριος. Αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα, Ἰούδα, πού ἐπώλησε εἰς τὴν τιμὴν τῶν τριάκοντα δρυγυρίων· αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα διὰ τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου διεπραγματέθησθε τὰς αἰσχρὰς συμφωνίας μετὰ τῶν ἀχαριστῶν Φαρισαίων. Ἦ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ

φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ και πόσον αἰσχρὰ ἡ ἀχαριστία τοῦ Ἰούδα! Ὁ Κύριος προσέφερεν και ὁ δοῦλος ἐπώλει. Καὶ ὁ μὲν δοῦλος τὸν ἐπώλησεν ἀφου ἔλαθε τριάκοντα ἀργύρια, ὁ δὲ Χριστὸς ἔχυσε τὸ αἷμά του χάριν ἡμῶν και τὸ ἔχει προσφέρει και δι' αὐτὸν πού τὸν ἐπώλησεν, δὲν βεβαίως τὸ ἤθελε και ὁ ἴδιος. Ε Διότι ἦτο παρὼν και ὁ Ἰούδας πρὸ τῆς προδοσίας και παρεκάθησεν εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν και ἀπέλαυσε τὸν μυστικὸν δείπνον. Διότι καθὼς ἐπίλυσε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἔτσι παρεκάθησε και εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν ὁ Ἰούδας ὥστε να μὴ ἔχη καμμίαν δικαιολογίαν, δταν λάθῃ τὴν καταδίκην. Ἐπειδὴ ἐπέμεινε εἰς τὴν διεστραμμένην σκηνὴν του και ἀφου ἔφυγεν ἐπραγματοποίησε διὰ φιλήματος τὴν προδοσίαν, χωρὶς να ἀναλογισθῆ τὰς εὐεργεσίας ἐκείνου, και μετὰ τὴν προδοσίαν ἐπέταξεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια και εἶπεν: «Ἡραστον παραδοὺς σῆμα ³⁹⁴ Α ὀθῶνος» (Ματθ. 27, 3). Ἦ πόσον μεγάλη ἦτο ἡ τύφλωσις! Παρεκάθησε εἰς τὸ δείπνον και παρέδωσε τὸν εὐεργέτην σου; Καὶ ὁ Κύριος ἔκουσῖως ἐξεπλήρωσεν ἐκεῖνο πού ἔλεγεν ἡ ἁγία Γραφή: «Ὅσαι δὲ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἦλθεν» (Ματθ. 18, 7).

6. Ἄλλ' εἶναι καιρὸς πλέον να πλησιάζομεν εἰς τὴν φρικτὴν και φοβεράν αὐτὴν τράπεζαν. Ὅλοι λοιπὸν ἄς προσέλθομεν με καθαρὰν συνείδησιν, και οὐδεὶς ἄς μὴ εὐρεθῆ Ἰούδας ἐδῶ με δολιότητα κατὰ τῶν συνανθρώπων του, οὐδεὶς ἄς μὴ ἔχη πονηρίαν, οὐδεὶς κεκρημμένον δηλητήριον εἰς τὴν καρδίαν του. Εἶναι και τώρα ὁ Χριστὸς παρὼν και στολίζει τὴν τράπεζαν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄνθρωπος αὐτὸς πού μεταβάλλει εἰς σῶμα και αἷμα τοῦ Χριστοῦ τὰ προσφερόμενα δῶρα. Ἰσταται ὁ ἱερεὺς συμφῶνας πρὸς τὸν τύπον και παρακαλεῖ ἡ χάρις δὲ και ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ πραγματοποιοῦν τὰ πάντα. Β «Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα» (Ματθ. 26, 26) λέγει. Αἱ λέξεις οὗτοι μεταουσῶνουν τὰ προσφερόμενα δῶρα. Καὶ καθὼς τὰ λόγια ἐκεῖνα πού ἔλεγον: «Ἀθέτησθε, και πληθύνεσθε, και πληρώσατε τὴν γῆν» (Γέν. 1, 28) ἦσαν λόγια, και ἔγιναν ἔργον πού ἐνδυναμῶναι τὸ ἀνθρώπινον γένος να ἀπακτῆ τέκνα, ἔτσι και τὰ λόγια αὐτὰ, πού ἀνεφέραμεν, διαρκῶς ἐνδυναμῶνουν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐκείνους πού ἀέτως μεταλαμβάνουν. Κανεὶς λοιπὸν να μὴ εἶναι ὑποταλος, κανεὶς πονηρὸς, κανεὶς ἄρπαξ, κανεὶς συκοφάντης, κανεὶς μισῶδελφος, κανεὶς φιλοκρήματος, κανεὶς μέθυσος, κανεὶς πλεονέκτης, κανεὶς ἄρσενοκοφῆς, κανεὶς ζηλόφθονος, κανεὶς πόρνος, κανεὶς κλέπτης, κανεὶς ραδιούργος διὰ να μὴ ἐπιπέσῃ C ἐπ' αὐτὸ ἡ τιμωρία τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ἴστε και ὁ Ἰούδα παρεκάθησεν ἀναζῖκας εἰς τὸν μυστικὸν δείπνον, και ἀφου ἔφυγε παρέδωσε τὸν Κύριον, διὰ να πληροφορηθῆς ὅτι εἰς

έκείνους που μεταλαμβάνουν άναξίως των μυστηρίων, ιδιαίτερος εις αυτούς εισέρχεται ο διάβολος και καταλήγουν εις την μεγαλύτεραν ζημιάν.

Λέγεις αυτά όχι διά να προκαλέσω μόνον φόβον, αλλά και να σῶς προφυλάξω καλύτερον. Ἐπειδή καθὼς ἡ ὕλική τροφή, όταν εισέλθῃ εις στήρακον πλήρη ἀκαταλλήλων ὑγρῶν ιδιαίτερος ἐπιδεινώνει τὴν ἀσθένειαν, ἔτσι καὶ ἡ πνευματικὴ τροφή, όταν λαμβάνεται ἀναξίως γίνεται πρόξενος μεγαλύτερων ἁμαρτιῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Κανείς λοιπὸν νὰ μὴ διατηρῆ ἐντός του **Δ** πονηρὰς σκέψεως, οὐκ παρακαλῶ, ἀλλ' ὡς καθαρῶμεν τὰς καρδίας μας, διότι όταν εἰμεθα ἄγνοι εἰμεθα καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἄς καταστήσωμεν τὴν ψυχὴν μας ἀγνήν ἄρουρ τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῆ ἕντος μιᾶς μόνης ἡμέρας. Πῶς καὶ διὰ ποίου τρόπου; Ἐάν ἐκῆς κατὰ ἐναντίον τοῦ ἐκθροῦ σου, ἐκρίνωσε τὴν ὀργήν, διάλυσε τὴν ἐκθρότητα διὰ νὰ λάβῃς ἐκ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τὴν θεραπείαν τῆς συγχωρήσεως. Προσέρχεται εἰς φορικτὴν καὶ ἁγίαν θυσίαν. Ἐνώπιόν σου εὐρίσκεται ἐσφαγμένος ὁ Χριστός. Σκέψου ὁμως διὰ ποῖον ἐσφαγίσθη. Ὡς ἡ μυστήρια ἔλασες, Ἰούδα!

Ὁ Χριστὸς ἔπαθεν ἐκουσίως, διὰ νὰ κληθῆσθαι ἐπὶ μεσοταίχων τοῦ φραγμοῦ (Ἐφεσ. 2, 14) καὶ νὰ συνενώσῃ τὴν γῆν μετὰ τὸν οὐρανόν, νὰ σὲ κάμῃ σύντροφον τῶν ἀγγέλων ἐνῷ ἦσσαν ἐκθροὶ **Ε** καὶ ἀντίπαλοι αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς προσέφερε τὴν ζωὴν πρὸς χάριν σου, σὺ δὲ ἐπιπέσεις νὰ διατηρῆς μίσος κατὰ τοῦ συνανθρώπου σου; Πῶς θὰ δυνηθῆς νὰ πλησιάσῃς τὴν τραπέζαν τῆς εἰρήνης; Ὁ Κύριός σου δὲν ἀπέφυγε νὰ ὑπομένῃ ἰὰ πάντα δι' ἐσὲ καὶ σὺ δὲν δέχεσαι ὅτε τὴν ὀργὴν σου νὰ ἀφήσῃς; Πές μου, διὰ ποῖον λόγον; Ἡ ἀγάπη εἶναι ρίζα καὶ πηγὴ καὶ μητέρα ἄλλων τῶν ἀγαθῶν. Μοῦ ἐφέρθη, λέγει, ἀισχρότητα, ποικιλοτρόπως μετὰ ἡδονῆς καὶ ἠμῆλησε τὴν ἰδίαν ζωὴν μου. Ἀλλὰ τί εἶναι τοῦτο; **395 Α** ὅτε ἐσὲ σταύρωσε ποτὲ καθὼς τὸν Κύριον οἱ Ἰουδαῖοι. Ἐάν δὲν συγχωρήσῃς τὰς ἀδικίας τοῦ διέπραξεν εἰς ὄφρος σου ὁ συνάνθρωπός σου δὲν θὰ συγχωρήσῃ καὶ εἰς ἐσὲ ἰὰ ἁμαρτήματά σου ὁ οὐρανός Πατῆρ σου. Μετὰ ποῖαν δὲ συνείδησιν θὰ εἴπῃς; ἘΠάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου» (Ματθ. 6, 9) καὶ ἰὰ ὑπόλοιπα; Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς προσέφερε καὶ τὸ αἷμα του διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων ποὺ ἔγινον αἰτία νὰ σταυρωθῶν. Τί δύνασαι νὰ κάμῃς ἰσχυρὰ πρὸς αὐτὸ ἄξιας; Ἐάν δὲν συγχωρήσῃς τὸν ἐκθρόν, δὲν ἀδικεῖς ἐκείνον, ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸν σου; ἐπειδὴ ἐκείνον μὲν πολλὰς φορὰς ἠδικήσας εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἔκαμες ἀσυγχώρητον τὴν

ζημιάν κατὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Διότι οὐδένα ἀπεκδέχεται καὶ ἀποστρέφεται ὁ Θεὸς τόσον ὅσον ἐκείνον ποὺ **Β** μνησκακεῖ, ὅσον τὴν καρδίαν ποὺ ἔχει κακωνήματα καὶ τὴν ψυχὴν ποὺ φλέγεται ἀπὸ τὰ πάθη. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει ὁ Κύριος: Ἐάν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κακεὶ μνησθήσῃ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἄπελθε πρῶτον καὶ διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου; καὶ τότε ἔλθον πρόσφερε τὸ δῶρόν σου» (Ματθ. 5, 23-24). Τί λέγεις; Νὰ ἀφήσω ἐκεῖ τὸ δῶρον, δηλαδή αὐτὸ ποὺ σκέπτομαι νὰ θυσιάσω εἰς τὸν Θεόν; Ναί, λέγει διότι καὶ αὐτὴ ἡ θυσία χάριν τῆς εἰρήνης πρὸς τὸν ἀδελφόν σου καθιερώθη. Ἐάν λοιπὸν γίνεται ἡ θυσία αὐτὴ διὰ νὰ εἰρηνεύῃς μετὰ τὸν συνάνθρωπόν σου καὶ σὺ ἐνῷ συμμετέχερ εἰς τὴν θυσίαν δὲν κατορθώνεις νὰ συμφιλιωθῆς καὶ ἀποτυγχάνεις εἰς τὴν συμφιλίωσιν, **Γ** τότε σοῦ εἶναι ἀνοκφέλη ἡ μετάληψις. Πραγματοποίησε λοιπὸν ἐκεῖνο κατ' ἀρχήν, ἐννοῦ τὴν εἰρήνην, διὰ τὸ ὅποιον καὶ ἔχει προσφερθῆ ἡ θυσία καὶ τότε θὰ ὠφεληθῆς πολὺ ἐξ αὐτῆς. Ἐπειδὴ ἐκρυβῶς διὰ τοῦτο ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ συμφιλιώσῃ τὸ ἄνθρωπον γεννῶς μας μετὰ τοῦ Πατρὸς καθὼς λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἑαυτὸν ἰὰ πάντα» (Κολ. 1, 22), «διὰ σταυμοῦ ἀποκτείνων τὴν ἐκθραν ἐν αὐτῷ» (Ἐφεσ. 2, 16). Διὰ τοῦτο αὐτὸς δὲν ἦλθεν ἀπλῶς διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ μακαρίζει καὶ ἡμᾶς ἐάν κάμωμεν τὸ ἴδιον, καὶ μᾶς ὀνομαί τὸ ὄνομά του. Διότι: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται» (Ματθ. 5, 9).

Αὐτὸ λοιπὸν ἰδὸν ὅποιον ἔκαμεν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ κάμει καὶ σὺ μετὰ τὴν ἐνθρωπίνην δυνάμιν σου καὶ γίνε εἰρηνοποιοὺς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου **Δ** καὶ τὸν συνάνθρωπον. Διὰ τοῦτο καὶ ἀποκαλεῖται ὁ εἰρηνοποιοὺς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς θυσίας καρμίαν ἄλλην ἀρετὴν δὲν ἐνεθυμήθη παρὰ μόνον τὴν συμφιλίωσιν μετὰ τοῦ συνανθρώπου, ἐπιθυμῶν νὰ καταδειχῇ ὅτι ἐξ ἄλλων τῶν ἀρετῶν μεγαλύτερα εἶναι ἡ ἀγάπη. Θὰ ἐπεθύμουν λοιπὸν, ἀγαπητοί, νὰ συνεχίσω τὴν ὁμιλίαν μου ἐπ' ἀρκετόν, ἀλλὰ ὥς ἐλέχθησαν εἶναι ἄρκετὰ δι' ἐκείνους ποὺ δέχονται μετὰ προσοχὴν καὶ σύνεσιν τὸν σπόρον τῆς εὐσεβείας καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ ἀκούουν μετὰ προσοχῆς ὅσα λέγονται. Νὰ ἐθυμώμεθα λοιπὸν, ὡς παρακαλῶ, πάντοτε τὰ λόγια αὐτὰ καὶ τὸν μετὰ ξὺ μας ἀσπασμόν. Διότι ὁ ἀσπασμὸς αὐτὸς συνδέει τὰς καρδίας καὶ μᾶς βοηθεῖ νὰ γίνωμεν ὅλοι ἐν σώμα, **Ε** καὶ μέλη αὐτοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ὅλοι ἀνήκομεν εἰς ἓν σῶμα. Γινώμεθα λοιπὸν εἰς τὴν πραγματικότητα ἐν σώμα, χωρὶς νὰ ἐνώσω-

μεν τὸ σῶματά μας, ἀλλ' ἀφοῦ συνδέσωμεν τὰς ψυχὰς μας διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης. Διότι μόνον ἐφ' ὅσον συμπεριφεροῦμεν ἔτσι θὰ δυναθῶμεν νὰ ἀπολαύσωμεν ἀεὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς προπαιρέμενης τραπέζης καὶ νὰ γίνωμεν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας σκευὴ τῆς εἰρήνης ποῦ δίδει ὡς ἐπαθρά-θευσιν ὁ Χριστὸς. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ἐπιτύχωμεν πολλά, παρμένονεν δὲ μνηστικακοὶ, ματαιοπονοῦμεν ³⁹⁶ Α καὶ ἀγωνιζόμεθα ἀδίκως καὶ δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν τίποτε νὰ ἐπιτύχωμεν ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Ὅταν λοιπὸν ὁ Σωτὴρ ἐπρόκειτο νὰ ἀνέβῃ εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ καθῆται ἐκ δεξιάων τοῦ Πατρὸς του, ἀντὶ προσωπικῆς δόξης καὶ μεγάλου πλοῦτου, αὐτὴν τὴν κληρονομίαν ὄφρα εἰς τοὺς μαθητὰς του, λέγων· «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν» (Ἰω. 14, 27). Διότι ποῖος πλοῦτος καὶ πόση χρηματικὴ παρουσία θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ πολυτιμότερα τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ, ποῦ εἶναι ὑπεράνω πάσης διανοίας καὶ λογικῆς. Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ προφήτης Μαλακίας, ἔλεγεν ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ· «Λαὸς μου, λαλεῖτε ἀληθεῖαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος κακίαν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ μνησικακεῖται, καὶ ἴδον Β ψευδῆ μὴ ἀγαπᾶτε· καὶ οὐ μὴ ἀποθανεῖτε, οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ λέγει Κύριος (Ζαχ. 8, 16-17). Ὡς νὰ λέγῃ· ἐάν γίνητε ψεύσται, μνησικακοὶ, ἠπώκοι καὶ λησιονήστε τὰς ἐντολάς μου θὰ ἀποθάνητε. Ἀφοῦ λοιπὸν γνωρίζομεν ὅλα αὐτὰ, ἀγαπητοί, ἕς διαλύσωμεν παντὸς εἴδους ὄργην καὶ ἕς συμφιλιωθῶμεν μετὰς μας, καὶ ἀφοῦ ἐκρίνωμεν τὰς ρίζας τῆς κακίας, καὶ καθαρῶμεν τὴν συνείδησίν μας, ἕς προσέλ-θημεν διὰ νὰ μεταλάβωμεν τῶν φρικτῶν καὶ φοβερῶν αὐ-τῶν μυστηρίων μὲ πρόσχητα καὶ κλωσύνην καὶ πολλὴν εὐ-λάβειαν, χωρὶς λακτισμοῦ καὶ θιασώσεως, ἢ κτηνήματα καὶ κρουγὰς, ἀλλὰ μὲ φόβον καὶ τρόνον πολλόν, μὲ δάκρυα C καὶ κατάνυξιν, διὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃ, ὁ φιλόφρωνος Κύριος ποῦ βλέπει ἐξ οὐρανοῦ τὴν μετὰς μας εἰρήνην καὶ τὴν ἀνοη-κτικὸν ἀγάπην καὶ τὴν ἀδελφικὴν κοινωνίαν, νὰ ἀπολαύσω-μεν ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ποῦ ὑπεσκέθη, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦ-μα ἀνήκει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ δύναμις τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰουδα Γ'

721 Α Τώρα ἡ Δάφνη⁴ εἶναι εὐχάριστος καὶ ἀγαπητὴ εἰς τὸν Θεόν, ὄχι μόνον διότι ἐξ αὐτῆς πηγάζουν καθαρῶταται πηγαί, ὄχι μόνον διότι εἰς τὸ ἔδαφός της φυτράνουν πυκνό-φυλλα δένδρα, ἀλλὰ διότι ἀπέκτησεν ἕνα παράξενον φυτὸν, τὸν σταυρὸν. Τώρα ἡ πηγὴ εἶναι ἀληθῶς ὀφθαλμὸς καὶ προκα-λεῖ φόβον εἰς τὸν Θεὸν Ἀπόλλωνα. Δὲν προσφέρει πλέον τὸ ἔδαφός της εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις, ἀλλὰ παρακαλεῖ εἰς εὐσ-τοὺς εὐσεβεῖς τὸ ἔλαος, ποῦ ἀποτελεῖ πολυπύθητον εἰκόνα τοῦ τόπου ἐκεῖνου, ἐννοῶ τὸν κήπον εἰς τὸν ὁποῖον ἀπετολ-μήθη ἡ προδοσία τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐθεμελιώθη τὸ οἰκοδόμημα τῆς σωτηρίας μας. Δὲν ἔχω ὄμωσ ἐν εἰς νὰ εἶπω διὰ τὴν σημερι-νὴν ἑορτήν, διότι ἡ ἑορτὴ παρακαλεῖ τὴν γλῶσσαν μου νὰ κατηγορήσω τὸν Ἰούδαν, ἐνῶς ἡ Β φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μὲ ὑποχρεώνει νὰ ὁμιλήσω δι' αὐτήν. Καὶ διακατέχομαι ἐξ αὐτῶν τῶν δύο, ἐκ τοῦ μίσους κατὰ τοῦ προδότου καὶ ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Κύριον. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη νικᾷ τὸ μῖσος διότι εἶναι μεγαλυτέρα καὶ δυνατωτέρα αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἀφήνω τὸν προδότην καὶ ἠμῶν τὸν εὐεργέτην, ὄχι θεδαίως ὅσον πρέ-πει, ἀλλ' ὅσον δύναμαι νὰ ἐξυμνήσω.

Διὰτὶ ὄφρα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κατέβῃ εἰς τὴν γῆν· Πῶς ἦλθε πλησίον μου αὐτός, ποῦ γεμίζει διὰ τῆς παρουσίας του τὸ σῶμα καὶ ἐγεννήθη ὡς ἄνθρωπος διὰ νὰ μὲ σώσῃ; πῶς ἔλαθεν ὡς μαθητὴν ἐκεῖνον ποῦ ἐγνωρίζεν ὅτι θὰ τὸν προδώ-η καὶ τὸν ἐχθρόν του ὡς φίλον προσέκλεισεν εἰς τὴν ἀκο-λουθίαν του; Πῶς δὲν ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν προδοσίαν, ἀλλ' ἀφρόντιζεν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ προδότου του; Διότι λέγει Ἡσυχίας γενομένης, ὁκέκειτο ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν δώδεκα μα-θητῶν αὐτοῦ, καὶ ἐσθόντων αὐτῶν εἶπεν· C Ἀμήν, ἀμήν λέ-γω ὑμῖν, ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με· (Ματθ. 26, 20-21). Προεῖπε τὴν προδοσίαν, διὰ νὰ ἀναστειλῇ τὴν φοβερὰν πρᾶ-

4. Ἐπιφανὴς προδοτικὸς τῆς Ἀντιοχείας, ὅπου ὑπὸ τοῦ Σελεύκου πατρὸς τοῦ Ἀντίοχου ἐκτίσθη ναὸς πρὸς τιμὴν τοῦ Δαφνίου Ἀπόλλωνος. Εἰς τὴν Δάφνην Γάλλος ἢ ὀβελφός Ἰουλιανὸς τοῦ Παραβάτου ἀνήγαγε παρικλή-ναν ἕνεκα μετακινήσεως τοῦ λεύκωνος τοῦ ἐπὶ Μαξιμιλιανῷ μαρτυροῦντος πατριάρχου Ἀντιοχείας Βασίλα. Ἐπὶ Ἰουλιανῷ τοῦ Καρκαβῶτος διετέλεθη ἢ ἀπομάκρυνε τὸ ἱερὸν λεύκωνον ἐκ τῆς Δάφνης καὶ ἡ ἀνακατασκευὴ τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ ὁποῖος ἦμωσ δὲν εὐεργέτης λόγῳ μὴ προσελπίσεως πιστῶν. Ὁ ναὸς οὗτος ἔσθη πρὸ τῆς κατὰ τὸν Περσὸν ἐκστρατείας τοῦ Ἰουλιανοῦ. Περσὶνα δλ. Θεοδορῆτου Ἐκκλησιαστικῆ ἱ-στορίας 111, 10 PG 82, 1104-111, 10 PG 82, 1112-1121.

Εἶν. Προεῖπε χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὸ πρόσωπον τοῦ κροδύτου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν παράνομον πράξιν τοῦ μαθητοῦ ποῦ ἀγνοοῦσαν οἱ καθήμενοι εἰς τὴν ἴδιαν τράπεζαν μαθηταί. Ποῖος εἶδεν εἰς ἄλλον Κύριον ὡσον μεγάλην φιλανθρωπίαν. Προδίδεται καὶ περιβάλλει μὲ ἀγάπην τὸν προδότην του. Ποῖος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ εὐεργετῇ ἐνῶ περιφρονεῖται; Ποῖος ἐνῶ πωλεῖται ὡς ἀντικείμενον λαμβάνει πλεῖστον του ὡς ὁμοτράπεζον ἐκείνον ποῦ τὸν ἐπώλησε, καὶ φροντίζει δι' ἐκείνον ποῦ τοῦ συμπεριφέρθη μὲ πονηρίαν; «Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν: Ἄμην, ἀμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με». Ἐτραγεν ὡς ἄνθρωπος καὶ ὠμίλει διὰ τὰ μέλλον ὡς Θεός. Διὰ τὴν σωτηρίαν μου κάμνει αὐτὰ ποῦ ἀρμολοῦν **D** εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Καὶ ἐνῶ οἱ μαθηταὶ συνεχλονίζοντο ἐκ τῶν λόγων καὶ ἠλέγχοντο αἱ συνευθύνσεις τῶν ἐντόνωσ καὶ τὴν ὕψιν τοῦ δειπνοῦ μετέβαλαν εἰς ὕψιν ἀγωνίας, ἐπειδὴ ἔλεγεν ἕκαστος: «Μήτι ἐγὼ εἶμι, Κύριε;» (Ματθ. 26, 22)· καὶ ἐπεθύμουν μὲ τὴν ἐρώτησιν νὰ γαληνεύσουν ἐκ τῆς ὑπονοίας, θέλων ὁ Κύριος νὰ ἤρεμήσῃ τὰς ψυχὰς των, αἱ ὁποῖαι ἀδίκως ἐταράσσοντο. ὑποδεικνύει διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του ἐκείνον ποῦ ἦτο ἀγνωστος: «Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ, λέγει, τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει καὶ ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. Οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ, Ἐ δι' οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίθεται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος» (Ματθ. 26, 23 - 24). Εὐεργετῇ ἐκείνον ποῦ ἀρνεῖται νὰ εὐεργετήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, φροντίζει δι' ἐκείνον ποῦ δὲν ἐσκέφθη νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ψυχὴν του. Ἠρνήθη νὰ ἀφήσῃ ἀπροσάτατον ἐκείνον **722 A** ποῦ ἠδιαφύρησε νὰ προστατεύσῃ ἰὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἀφοῦ τοῦ προσέφερεν εὐκαιρίαν διὰ νὰ μετανοήσῃ, ἠρέμησε τὰς τεταραγμένους καρδίας τῶν ὑπολοπόντων μαθητῶν. Ἄλλ' ὁ προσδότις εἰς οὐδὲν ἐβελτιώθη ἐξ ὧν αὐτῶν. Ἐπρεπε λοιπὸν κατὰ τὴν φασερτῶν ἐκείνων λόγων νὰ ἀπεκωρῆσθαι ἀπέσπασε ἐκ τοῦ δειπνοῦ, ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῶν συμμαθητῶν του, ἔπρεπε νὰ πέσῃ καὶ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὰ γόνατα τοῦ Σωτήρος καὶ μὲ τέτοιους λόγους νὰ τὸν ἐκλιπαρήσῃ. — Συγγνώμην φιλάνθρωπε, ἡμάρτησα, διέπραξα παρανομίαν, ἐπώλησα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν πολυτίμον μαργαρίτην εἰς ἀσημάντον ἀξίαν. Διέπραξα παρανομίαν ποῦ ἠδιαφύρησα ἐναντι ὀλίγων χρημάτων διὰ τὸν πλεόν ἀδαπάνητον θησαυρὸν. Συγκιῶρσέ με, ποῦ ἔγνα, ἔμπορος ζῆμιος καὶ καταστροφῆς, συγκιῶρσέ με, **B** ποῦ ὁ κρυπτός ἔκλεψε τὸ λογακόν μου, δεῖξέ τὴν συμπάθειάν σου, πρὸς ἐμὲ ποῦ ἐξτραπήθην ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν Φαρισαίων. — Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἀφ' ἑνὸς μὲν

δὲν ἀνέφερεν τίποτε, οὔτε καὶ ἐσκέφθη κατὰ ἀνάλογον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπεδείκνυε τὴν ψυχικὴν του ἰαμιότητα, φωνάζων ἐντόνωσ: «Μήτι ἐγὼ εἶμι, Κύριε;» (Ματθ. 26, 25). Ὡ γλώσσα αἰσχροὶ ἢ ψυχὴ σκληροὶ Ἐρωτᾷ ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζε δι' αὐτὰ ποῦ ὁ Υἱὸς ἐσκέδασε καὶ ἐνόμιζεν ὅτι διαφεύγει τὴν προσοκὴν τοῦ ἀκομήτου ὀφθαλμοῦ. Ἐκράτει τὴν πονηρίαν εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ διὰ τοῦ στόματος προσποιεῖτο ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε. Διὰ τῆς ἀκέρως προσηγορίας τὴν προσοκὴν καὶ διὰ τοῦ στόματος, καθὼς ἐνόμισε, ἀπέκρυπτε τὴν ἁμαρτίαν. Τὰ ἴδια λόγια καθὼς οἱ ἄλλοι μαθηταὶ ἐκρημοποιεῖ, χωρὶς ἀνάλογον συμπεριφορᾶν. Ἐνῶ εἶπε πρόθεσιν **C** Λύκου, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν προσάτου. Καὶ τί ὑπήντησεν εἰς αὐτὸν ὁ Σωτήρ; «Σὺ εἶπας;». Μὲ φωνὴν πλήρη μακροθυμίας ἤλεγξε τὴν προσοκὴν τοῦ πονηροῦ. Διὰ τὴν ἠδύνατον νὰ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὸν· Τί λέγεις, ἀκρίε καὶ πονηρέ; τί λέγεις, δοῦλε τῶν χρημάτων καὶ γνήσιε συνεργάτα τοῦ διαβόλου; Τολμᾷς νὰ ἀποκρίνεσαι ὅτι δὲν γνωρίζεις τίποτε; τολμᾷς νὰ ἀποκρίνησθαι αὐτὰ ποῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ κρυθῶν; Μήπως δηλαδὴ δὲν τὸ ἐγνώριζα ὅταν ἐνήργησας τὴν πονηρίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ πράξιν; μήπως δηλαδὴ δὲν σὲ εἶδα διὰ τοῦ θείου μου ὀφθαλμοῦ νὰ προσέρχεσθαι εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς; μήπως δηλαδὴ, μοινοῦαί ἦμουν ἀπάν δὲν σὲ ἤκουα νὰ λέγης, «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» (Ματθ. 26, 15). Μήπως δηλαδὴ δὲν γνωρίζω καὶ πόσον μὲ ἐπώλησας; λοιπὸν, εἶτα συνεχίσεις νὰ μὴ ἐντρέπεσαι μετὰ ταῦτα; Τί προσπαθεῖς νὰ καλύψῃς **D** αὐτὰ ποῦ σκέπτεσαι νὰ πραγματοποιήσῃς; Εἰς ἐμὲ τὰ πάντα εἶναι φανερά.

Ἄν καὶ ἠδύνατον νὰ ἀπαντήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Χριστός, δὲν ἀπήντησεν, ἀλλὰ μὲ ἀπλότητα, ἀνεξικακίαν καὶ πραότητα: «Σὺ εἶπας»· προσβάλλων εἰς ἡμᾶς ὑπέροχον διδάγμα ὅτι εἶσι πρέπει νὰ φερώμεθα εἰς τοὺς ἐσθρούς μας. Ὁμοῦ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν θεραπείαν ὁ Ἰούδας παρέμεινεν ἀσθενής, θεβαίως ὅχι ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας τοῦ ἱατροῦ, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς του ἀδιαφορίας. Διὰ τὴν ἐκείνου μὲν τοῦ προσέφερεν ὅλα τὰ φάρμακα διὰ νὰ τὸν σώσῃ αὐτὸς ὁμοῦ δὲν ἠθέλησε νὰ τὰ δεχθῆ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνώριζε μόνον τὴν φιλαργυρίαν, ἠγόησε τὸν κρυπτόν περισοῦνον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔγινεν εὐχάριστος καὶ συνεπής εἰς ἐκείνου ποῦ τὸν ἐπισέσωσεν. Καὶ ἀφοῦ προσήλθεν ὁ Ἰούδας εἶπεν εἰς τὸν Χριστόν: **E** «Χαῖρε, Ραββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν» (Ματθ. 26, 49). Παράξενος ὁ ἱρότης αὐτὸς τῆς προδοσίας ποῦ τὸν ἀκούθει προσφώνησε καὶ φίλημα. «Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἐταῖρε ἐφ' ἡ ἡμᾶρι;» (Ματθ. 26, 50): Διὰ τοῦ λέγεις νὰ καίρω, ἀφοῦ ἐπροτίμησας νὰ μὲ λυτήσῃς; διὰ τοῦ μὲ περιποι-

είσαι με λόγους, ἀφοῦ με ἔργα με κτυπᾷς; Μὲ ὀνομάζεις διδάσκαλον, ἐνῶ δὲν εἶσαι πιστὸς μαθητὴς; διατὶ παραβιάζεις τὰ σύμβολα τῆς ἀγάπης; διατὶ μεταβάλλεις τὸ σύμβολον τῆς εἰρήνης; 72³ Α εἰς σύμβολον προδοσίας; Ποῖον ἐμμήθης καὶ ἔκαμες αὐτό; Ἐτοί εἶδες νὰ ἀσπάζεται προηγουμένως ἡ πόρνη τοὺς πόδας μου; ἔτσι ἀντίκρουσε τὸν ἑκατόνταρχον νὰ γονατίσῃ ἐμπρὸς μου; ἔτσι εἶδες τοὺς δαίμονας νὰ ὑποτάσσονται; Γνωρίζω ποῖος σοῦ ἔμαθε τὸν τρόπον τοῦ θαλοῦ ἀσπασιῶ· ὁ διάβολος σοῦ ἐνέβαλε τὸν τρόπον αὐτοῦ τοῦ ἐναγκαλισμοῦ, καὶ σὺ ἀφοῦ ἐπέστῃς εἰς τὰς ὑποδείξεις τοῦ κακοῦ συμβούλου, ἐκτελεῖς τὴν ἐπιθυμίαν του.

«Ἐταῖρε, ἐπ' ὧ πάρει;». Ἐκπλήρωσε τὰς πονηρὰς συμφωνίας ποῦ συνωμολόγησε μετὰ τῶν Φαρισαίων. Φρόντισε νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ συμβόλαιον τῆς πωλήσεως. Ὑπόγραψε αὐτὸ ποῦ προηγουμένως ὑπηγόρευσε. Παράδωσε αὐτὸν ποῦ θέλει νὰ παραδοθῇ. Β Κάμε λοιπὸν ἰδικόν σου μαζὶ μετὰ τὸ θαλάστιον τῶν ἀργυρίων καὶ τὸ θαλάστιον τῆς ἀδικίας. Παρακώρησε τὴν θέσιν σου εἰς τὸν ληστὴν ποῦ πρόκειται διὰ τῆς ὁμολογίας του νὰ λάβῃ τὴν θέσιν ποῦ διὰ τῆς προδοσίας σὺ ἔχασες. «Τότε προσελθόντες ἐπέβαλλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν». Καὶ ἐπραγματοποιήθησαν οἱ προφητικαὶ ἔκνοιαι λόγους «Ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισσαι κηρίον, καὶ ἐξεκαύθησαν ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις» (Ψαλμ. 117, 12) καὶ εἰς ἄλλον σημείον: «Ἐκύκλωσάν με κόνες πολλοί, ταῦτοι πόνους περιέσχον με» (Ματθ. 21, 17-13). Ὡ πάσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀνεξικακία του ποῦ μόνον εἰς αὐτὸν ἀρμόζει. Εἰς τοὺς οὐρανὸς τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφὶμ διὰ τῶν πτερόγων ὡς ἐάν εἶχαν χεῖρας σκεπάζουσιν τὰ πρόσωπά των ἐπειδὴ δὲν τολμοῦν νὰ ἀνεύθουσιν τὴν ἀσύλληπτον δόξαν, ἐνῶ εἰς τὴν γῆν C καταδέχεται νὰ συλληφθῇ ὁ ἴδιος ὑπὸ χειρῶν ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων. Βλέπετε ποῖου μακροθύμου καὶ φιλανθρώπου Κυρίου ἔχετε γίνεθαι δοῦλοι; Συμπεριφερθεῖτε λοιπὸν ἔτσι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ποῦ εἶναι σὺνδουλὸι σὰς καθὰς εἶδετε τὸν Κύριον νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς ἐχθροὺς. Διότι καὶ σεῖς πρόκειται νὰ κληθῆτε εἰς πνευματικὸν δεσπινον, πρόκειται νὰ παρακαθῆσθε εἰς τράπεζαν μετὰ τοῦ Κυρίου. Δὲν πρέπει νὰ εὐρεθῆ κανεὶς μετὰ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ Ἰουδα. Νὰ προσέλθῃτε ὅλοι μετὰ γαλήνην καὶ εἰρήνην, ὅλοι νὰ πλησιάζωμεν μετὰ καθαρὰν συνείδησιν τὸν Σωτῆρα. Διότι αὐτὸς εἶναι ἡ νηστεία καὶ ἡ τράπεζα τῶν πικτῶν. Αὐτὸς μᾶς τρέφει καὶ εἶναι συγχρόνως ἡ τροφή. Αὐτὸς εἶναι συγχρόνως ποιμὴν καὶ πρόβατον. Εἰς αὐτὸν ἀνάκει ἡ δοξολογία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κοιμητηρίου καὶ εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ

1. Α Πολλάκις διερωτήθη διὰ ποῖον λόγον οἱ πρόγονοί μας παρέβλεψαν τὴν ὑπαρξίν των ναῶν τῶν πόλεων καὶ καθέρισαν τὸν σημερινὸν ἐκκλησιαστικὸν ἔθω. Διότι δὲν νομίζω διὰ ἀπλῶς καὶ χωρὶς λόγων ἔκαμαν τοῦτο. Δι' αὐτὸ καὶ ἀνεζητήσα τὸν λόγον καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀνεκάλυψα διὰ τί εἶναι ὀρθὸς καὶ δίκαιος καὶ ἀρμόζει εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος; Ἐορτάζομεν τὴν μνήμην τοῦ Σταυροῦ. Καὶ ὁ Κύριος ἐσταυρώθη ἔξω τῆς πόλεως, διὰ τοῦτο καὶ μᾶς ἀδήγησαν ἔξω τῆς πόλεως, διότι, λέγει, τὰ πρόβατα ἀκολουθοῦν τὸν ποιμένα. Ὅπου εἶναι ὁ θασιλεὺς ἐκεῖ καὶ οἱ στρατιῶται, καὶ ἔπου τὸ πτώμα ἐκεῖ πλησίον καὶ οἱ ἄσπτοι. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν Β εὐρίσκομεθα ἔξω τῶν πόλεων. Ἄλλ' ἢς ἀποδείξωμεν καλύτερον τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν. Διὰ νὰ μὴ νομίσητε λοιπὸν διὰ τί εἶναι ἰδικὴ μου σκέψις σὺς φέρω μάρτυρα τὸν Παῦλον. Τί λοιπὸν λέγει ἐκεῖνος διὰ τὰς θυσίας; «Ὡν γὰρ εἰσφέρεται ζῶων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, ταύτων τὰ σύμματα ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατακαίεται» (Ἐβρ. 13, 11). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν κόσμον διὰ τοῦ αἵματός του ἐσταυρώθη ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως. Ἐξερκόμεθα λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ἔξω τῶν πόλεων φέροντες μεθ' ἡμῶν τὴν ἐντροπὴν ποῦ ἐκεῖνος ἐδέχθη. Εἶπεν ὁ Παῦλος, μᾶς προέτρεψεν, ὑπακούομεν εἰς αὐτόν καὶ ἐξήλασμεν τῶν πόλεων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν συγκεντρώμεθα C ἔξω. Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἰς τὸ μαρτύριον⁵ τοῦτο καὶ ὄχι εἰς ἄλλο; Διότι ἡ πόλις μας μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ πανταχόθεν προστατεύεται μετὰ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων. Διατὶ λοιπὸν ἔξω καὶ ὄχι εἰς ἄλλο μαρτύριον οἱ πρόγονοί μας καθέρισαν νὰ ἐρχώμεθα; Διότι ἔξω ἀναπαύονται πολλοὶ νεκροί. Ἐπειδὴ λοιπὸν σήμερον κατέβη 39⁴ Α ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς νεκρούς, διὰ τοῦτο συγκεντρώμεθα ἔξω. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ τόπος αὐτὸς ὀνομάσθη κοιμητήριον διὰ νὰ πληροφορηθῇ διὰ αὐτοῦ ποῦ ἀπέθαναν καὶ εὐρίσκονται ἔξω, δὲν ἀπέθαναν εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ κοιμῶνται καὶ ἀναπαύονται. Διότι ὁ θάνατος, ὀνομάζεται

5. Μαρτύριον ὀνομάζεται ὁ ἐπὶ τοῦ τόπου μάρτυρος κηζόμενος ναός. Ὡς τὸν ἀρχαιστὶκὸν μαρτύριον περίφημον εἶναι τὸ καλλικὸν οὐλοβόνημα ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου τοῦ Κυρίου, ἀνεγερθὲν ἐπὶ βασιλικῆς Κωνσταντινοῦ τοῦ Μεγάλου. Χαρακτηριστικὸν τῶν μαρτυρίων ἀποτελεῖ τὸ περιφερικόν, ἢ πολυπλευρὸν ἢ στρογγυλὸν σχῆμα. Βλ. Κ. Καλοκύρη, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Χριστιανικὴν καὶ Βυζαντινὴν ἀρχιτεκτονικὴν, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 53-54.

θάνατος πρὸ τῆς ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ: «Ἦ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπὸ τοῦ ξύλου, λέγει, «θανάτω ἀποθανείσθε» (Γεν. 2, 17) καὶ εἰς ἄλλον σημείον: «Ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα αὐτῆ καὶ ἀποθάνεται» (Γεζ. 18, 20). Καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει: «θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός» (Ψαλμ. 33, 22)· καὶ «τίμος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ» (Ψαλμ. 115, 15). Καὶ ὁ Ἰωβ: «θάνατος ἀνδρὶ ἀνάτασις» (Ἰωβ 3, 23 καὶ 17, 16). Καὶ δὲν ἄνομάζεται μόνον θάνατος ἀλλὰ καὶ ἄδης. Ἄκουσε τί λέγει **B** ὁ Δαυὶδ: «Πλὴν ὁ Θεὸς λυτρῶσεται τὴν ψυχὴν μου ἐκ χειρὸς ἄδου, ὅταν λαμβάνῃ με» (Ψαλμ. 48, 16), καὶ ὁ Ἰακώβ: «Κατέφατε τὸ γῆρας μου μετὰ λύπης εἰς ἄδην» (Γεν. 42, 38). Αὐτὰ τὰ ὄνοματ' εἶχε τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας πρὸ τῆς ἐλευσεως τοῦ. Ἄλλ' ὅταν ἦλθεν ὁ Χριστὸς καὶ ἀπέθανεν διὰ τὴν ἡμῶν ἡμετέρας, ἐπαυσεὶν ὁ θάνατος καὶ ὀνομάζεται θάνατος, ἀλλὰ ὕπνος καὶ κοίμησις. Καὶ ὅτι ὀνομάζεται κοίμησις ἀποδεικνύεται ἐξ ὧν λέγει ὁ Χριστὸς: «ἀδάρατος ὁ φέλος ἡμῶν κεκοιμήται» (Ἰω. 11, 11). Ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ἀπέθανε, μολοντί θεδαίως εἶπεν ἀπέθανε. Καὶ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι ἡ λέξις κοίμησις εἶχε ἕξῃν πρὸς τὸν θάνατον σημασίαν, πρόσθετε ὅτι οἱ μαθηταὶ ταρασσονται καθὼς ἤκουσαν τοῦτο, **C** καὶ λέγουν: «Κύριε, εἰ κεκοιμήται, σωθήσεται» (Ἰω. 11, 12). Τόσον ἠγνόουν τὴν σημασίαν τῶν λόγων του. Καὶ ὁ Παῦλος πάλιν λέγει εἰς ὠρισμένους: «Ἄρα οἱ κοιμηθέντες ἀπάλοισι;» (Α' Κορ. 15, 18). Καὶ πάλιν ἀναφερόμενος εἰς τοὺς νεκρούς ἐπαναλαμβάνει: «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας» (Α' Θεσα. 4, 15). Καὶ πάλιν: «Ἐγείρε, ὁ καθεύθων» (Ἐφεσ. 5, 14), καὶ διὰ τὴν ἀποδείξιν ὅτι λέγει τοῦτο διὰ τὸν νεκρὸν, προσθέτει: «καὶ ἀνάστα ἐκ νεκρῶν». Πρόσθετε ὅτι ὁ θάνατος πανταὶ ὀνομάζεται ὕπνος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ τόπος ὀνομάζεται κοιμητήριον. Ἐπειδὴ ἔχει μεγάλην σημασίαν δι' ἡμᾶς ἡ λέξις καὶ εἶναι πλήρης νοήματος. Ὅταν λοιπὸν συνοδεύεις ἐδῶ προσφιλῆ νεκρὸν, μὴ δώρεσαι, διότι δὲν τὸν συνοδεύεις εἰς τὸν θάνατον ἀλλὰ εἰς τὸν ὕπνον. Εἶναι ἀρετὴ ἡ **D** λέξις αὐτὴ διὰ τὴν ἀποδείξιν εἰς τὴν συμβουρίαν σου. Μάθε πῶς τὸν συνοδεύεις: εἰς τὸ κοιμητήριον· καὶ πότε τὸν συνοδεύεις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἐκόπησαν ἤδη τὰ νεύρα τοῦ θανάτου. Ὅποτε εἶναι δυνατόν νὰ κερδίσητε ἀπὸ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον παλλῆν παρηγορίαν. Ἰδιαιτέρως ἀρμόζουν οἱ λόγοι αὗτοι εἰς γυναῖκας, ἐπειδὴ εἶναι περισσότερον εὐπαθεῖς καὶ κλίνουν ἰδιαίτερος πρὸς τὴν θλίψιν. Ἀλλὰ ἔχεις πολλὰ ἱκανοποιητικὰ φάρμακα διὰ τὴν θλίψιν, τὸ ὄνομα τοῦ τόπου. Διὰ τοῦτο συγκεντρωθέντα ἐδώ.

2. Σήμερον λοιπὸν ὁ Κύριος **E** μας περιδεύει εἰς τὸν Ἄδην. Σήμερον ἔθραυσε τὰς χαλκίνας πόλας καὶ τοὺς σι-

δηροῦς μοχλοῦς του. Πρόσθετε τὴν ἀκριβολογίαν. Δὲν εἶπε. Ἄνοιξε τὰς χαλκίνας πόλας, ἀλλὰ, «Συνέθλασε πόλας χαλκίνας» (Ψαλμ. 106, 16 ἢ 45, 2), διὰ τὴν ἀκρηστεύσιν τὸν δεσποτικόν. Δὲν ἀφῆρεσε τοὺς μοχλοῦς, ἀλλὰ τοὺς συνέτριψε, διὰ τὴν ἀκρηστεύσιν τὴν φυλακὴν. Ὅπου θεδαίως δὲν ὑπάρχει πλέον οὔτε θύρα, οὔτε μοχλός, καὶ ἂν κάποιος εἰσέλθῃ δὲν ἐμποδίζεται νὰ ἐξέλθῃ. Ὅταν λοιπὸν συντρίβῃ ὁ Χριστὸς, ποῖος ἄλλος εἶναι δυνατόν νὰ διορθῶσιν; Αὐτὸ λοιπὸν ποῦ θὰ καταστρέφῃ ὁ Θεός, ποῖος θὰ διορθῶσιν; Οἱ βασιλεῖς ὅταν πρόκειται νὰ ἀπολύσωσιν τοὺς φυλακισμένους δὲν ἐνεργοῦν συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ἀλλ' ἀποπέλλου ἐγγράφους διαταγὰς καὶ ἀφήνουν ὡς ἔχουν τοὺς φυλακὰς καὶ τὰς θύρας, ἐπιθυμῶντες νὰ καταστήσωσιν σαφές **399** Ἄ ὅτι ὑπάρχει περίπτωσις νὰ ἐπανέλθωσιν οἱ ἀπολυόμενοι, ἢ ὠρισμένοι ἄλλοι εἰς τὴν θέσιν των. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ἐνεργεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἐπιθυμῶν νὰ δεῖξῃ ὅτι κτηγῆθη ὁ θάνατος, ἔθραυσε τὰς χαλκίνας πόλας του. Καὶ τὰς ὀνόμασεν χαλκίνας, διὸ ἐπειδὴ ἦσαν ἐκ χαλκοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν δηλώσιν τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἀδιαλλαξίαν τοῦ θανάτου. Καὶ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι ὁ χαλκὸς καὶ ὁ σίδηρος ἐκφράζουν τὴν ἀκαμψίαν καὶ τὴν σκληρότητα. Ἄκουσε τί λέγει εἰς κάποιον ἐλευθέρων: «τὸ νεύρον σου σιδηροῦν, ὁ τράχηλός σου καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν» (Ἠσ. 48, 4). Καὶ ἔξεροσθη ἔτσι διὸ εἶχε σιδηρὰ νεύρα, ἢ μέτωπον χάλκινον, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ἐκφρασαν ἀσπηρίαν **B** ἀδιάντροπον καὶ σκληρὰν. Ἐπιθυμῶν νὰ μάθησιν πῶσον αὐστηρὸς καὶ ἀκαμπτὸς καὶ ἀδάμαστος ἦτο ὁ θάνατος. Οὐδέποτε ἐπέτυχε νὰ τὸν πείσῃ εἰς τόσον διάστημα νὰ ἐλευθερώσῃ κάποιον ἀπὸ τοῦ ἀκαμψοῦ του, μέχρι ὅπου κατήλθεν ἐξ οὐρανῶν καὶ τὸν ἐξηνάγκασεν ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων. Διότι καὶ ὅπως συνέλαθε καὶ ἐφυλάκισεν ἑκατοντὰ πού ἦτο πανίσχυρος, καὶ ἀκολούθως τοῦ ἔπυρε διὰ τοῦ ἀνήκε. Διὰ τοῦτο προσθέτει: «Θησαυροὺς σκοτεινοῦ, ἀσπείτου» (Ἠσ. 45, 3). Ἄν καὶ ἀναφέρεται εἰς ἕν πρόσωπον, ἢ σημεῖον εἶναι διπλῆ. Ὑπάρχουν θεδαίως κῆροι σκοτεινοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι δυνατοὶ νὰ φωτισθῶσιν παλλάκις, ἔσ' ὅσον τοποθετήσωμεν ἐντὸς των λυχνίαν καὶ φῶς. Οἱ κῆροι δὲ τοῦ ἄδου ἦσαν θεσκοκτεῖνοι καὶ θλιβεροὶ καὶ ποτὲ δὲν εἰσῆλθαν ἐντὸς των ἀκτίνες φωτὸς, διὰ τοῦτο τοὺς ἐκαρκτηρίσωσεν σκοτεινοὺς καὶ ἀσπείτους. Ἐπειδὴ **C** ἦσαν εἰς τὴν πραγματικότητα σκοτεινοὶ μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς καθόδου εἰς αὐτοὺς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης καὶ τοὺς κατελάμπυρεν με φῶς καὶ ἔκαιεν οὐρανὸν τὸν ἄδην. Διὸ ὅπου εἰρίζεται ὁ Χριστὸς, ὁ τόπος μεταβάλλεται εἰς οὐρανόν. Εὐλόγητος δὲ ὀνομάζει τὸν ἄδην σκοτεινὸν θησαυροφυλάκιον διότι πολὺς πλοῦτος ἐναπέκειτο ἐ-

κει. Πράγματι όλον τὸ ἀνθρώπινον γένος ποῦ ἀπετέλει πλοῦτον τοῦ Θεοῦ ἐληστεύθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου ποῦ ἐξηπάτησε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον καὶ ὑπεδουλώθη εἰς τὸν θάνατον. Τὸ ὅτι δὲ ἀπετέλει πλοῦτον τοῦ Θεοῦ ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος τὸ ἀποδεικνύει καὶ ὁ Παῦλος διὰ τῶν λόγων του· «Πλουτῶν εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντα τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν» (Ρωμ. 10, 12). Ὅπως λοιπὸν κάποιος βασιλεὺς εἶταν συλλάβη κάποιον ληστήν, ποῦ περιέρχεται τὰς πόλεις καὶ παντοῦ ἀρπάζει ὅ,τι συναντήσει, καὶ **D** κρύπτεται εἰς σπήλαια ὅπου ἔχει ἀποθηκάζουσι τὰ πλούτη του, ἀφοῦ φυλακίζει τὸν ληστήν, ἐκεῖνον μὲν παραδίδει εἰς τιμωρίαν, τοὺς δὲ θησαυροὺς του μεταφέρει εἰς βασιλικά ταμεῖα, ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Χριστός, τὸν ἀρχιληστήν καὶ τὸν δεσμοφυλάκα, δηλαδὴ τὸν διάβολον καὶ τὸν θάνατον μαζὶ ἀφοῦ διὰ τοῦ θανάτου του εἰς φυλακὴν περιώρτισε, ὅλα τὰ πλούτη, ἔνοσθ' τὸ ἀνθρώπινον γένος, μετέφερε εἰς τὰ βασιλικά ταμεῖα. Τοῦτο δηλώνει καὶ ὁ Παῦλος διὰ τῶν λόγων του· «Ἐλυτρώσατο **E** ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τῆς ἀγάπης» (Κολ. 1, 13). Καὶ τὸ πλέον ἀξιοθαύμαστον, ἠσυχολήθη μὲ τοῦτο ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς, ἂν καὶ οὐδεὶς βασιλεὺς καταδέχθη νὰ κάμῃ ποτὲ ἀνάλογόν τι, ἀλλὰ δι' ἐντολῆς πρὸς τοὺς ὑπέρτας ἐλευθερώνει τοὺς φυλακισμένους. Ἐδῶ ὅμως δὲν συνέβη ἔτσι, ἀλλὰ ἦλθεν ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς πρὸς τοὺς φυλακισμένους καὶ δὲν ἐνετράπη οὔτε τὴν φυλακὴν οὔτε τοὺς φυλακισμένους. Διότι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐντραπῇ τὸ πλάσμα του. Καὶ ἔβραυσε τὰς θύρας καὶ κατέσπασε τοὺς μοχλοὺς καὶ ἐκυριάρχησεν εἰς τὸν ὄθον καὶ ἔξηφάνισεν **400 A** ὄθον τὴν φρουρὰν καὶ ἀφοῦ συνέλαθε δέσμιον τὸν δεσμοφυλάκα ἔτσι ἐπανῆλθε πρὸς ἡμᾶς. Μεταφέρετο αἰχμάλωτος ὁ τύραννος, ἦτο δεμένος ὁ ἰσχυρὸς ὁ ἴδιος ὁ θάνατος ἀφοῦ ἔρριψε τὰ ὄπλα του ἔτριψεν ὀπισθεν καὶ ἔπεσε εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως.

Εἶδες ἀξιοθαύμαστον νίκην; Εἶδες τὰ κατορθώματα τοῦ σταυροῦ; Νὰ σοὺ εἶπω καὶ ἄλλο πλέον ἀξιοθαύμαστον; φρόντισε νὰ πληροφορηθῆς τὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποῖου ἐνίκησε καὶ τότε θὰ ἐκπλαγῆς περισσότερο. Μὲ τὰ ὄπλα δηλαδὴ ποῦ ἐνίκησεν ὁ διάβολος, μὲ τὰ ἴδια τὸν ὑπέταξεν ὁ Χριστός. Ἀφοῦ ἔλαβε τὰ ὄπλα ἐκεῖνου μὲ ἐκεῖνα τὸν κατενίκησε. Καὶ ἄκουσε πᾶς, Παρθένος, ἔξλον καὶ θάνατος ἦσαν τὰ σύμβολα τῆς ἤττης μας. **B** Παρθένος ἦτο ἡ Εὔα, διότι δὲν εἶχαν ἀκόμη γνωρίσει τὸν ἄνδρα τῆς. Ἐξλον ἦτο τὸ δένδρον καὶ θάνατος ἡ τιμωρία τοῦ Ἀδάμ. Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ πάλιν παρθένος καὶ ἔξλον καὶ θάνατος αὐτὰ τὰ σύμβολα τῆς ἤττης ἐγίναν νίκης σύμβολα. Διότι ἀντὶ τῆς Εὔας ἔκομεν τὴν Μαρίαν, ἀντὶ τοῦ

ἔξλου τῆς γνῶσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τὸ ἔξλον τοῦ σταυροῦ καὶ ἀντὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ. Εἶδες ὅτι ὁ διάβολος ἐνίκηθη μὲ τὰ ὄπλα ποῦ ἐνίκησεν ἄλλοτε; Τὸν Ἀδάμ ἐπολέμησεν ὁ διάβολος καὶ τὸν ἐνίκησε πλησίον τοῦ δένδρου, τὸν διάβολον ἐνίκησεν ὁ Χριστός ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Καὶ ἔξλον τὴν πρῶτην φοράν ἀδίκησεν εἰς τὸν ὄθον, ἀλλὰ ἔξλον καὶ τὴν δευτέραν τοὺς μεταβάτας ἐκεῖ ἀνεκάλεσε. Τὸ ἔξλο ἐπίσης τὴν πρῶτην φοράν ἔκρυψε τὴν **C** γυμνότητα τοῦ αἰχμαλώτου καὶ τὴν δευτέραν ἐπέδειξεν εἰς ὄλους ἐκ τοῦ ὕψους του γυμνὸν τὸν νικητὴν. Καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ θάνατος τοῦ Ἀδάμ κατεδίκασεν ὄλους ἐκεῖνους ποῦ ἐγεννήθησαν μετὰ τὸν Ἀδάμ, ἀφ' ἑτέρου ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ὄλους ὅσοι ἐγεννήθησαν πρὸ αὐτοῦ. «Τὴς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου;» (Ψαλμ. 106, 2). Ἀπὸ τῆς καταστάσεως τοῦ θανάτου ἐφθάσαμεν εἰς κατάστασιν ἀθανασίας. Αὐτὰ εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ σταυροῦ. Ἐπιληροφρήθης διὰ τὴν νίκην; ἔμαθες κατὰ ποῖον τρόπον ἐπετεύχθη; Μάθε τώρα καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἐπετεύχθη διευκόσμου. Δὲν ἐβάρυαμεν τὰ ὄπλα μας εἰς τὸ αἷμα, δὲν παρετάκθημεν εἰς στήσιν μάχης, δὲν ἐτραυματιώθημεν, οὔτε εἶδαμεν πόλεμον, καὶ ὅμως ἐνίκησαμεν. Ἠγωνίσθη ὁ Κύριος καὶ ἡμεῖς ἑοπεφανώθημεν. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι καὶ ἰδική μας ἡ νίκη, ὡς ψάλλωμεν **D** ὅλοι σήμερον ὡς στρατιῶται ὄθων ἐπνίκιον. «Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος; ποῦ σου, θάνατε, τὸ νίκος, ποῦ σου, ἄθη, τὸ κέντρον;» (Ψαλμ. 13, 14· Α' Κορ. 15, 54 - 55).

Αὐτὰ ἐπέτυχε δι' ἡμᾶς ὁ σταυρός. Ὁ σταυρὸς ποῦ εἶναι σύμβολον νίκης κατὰ τῶν σαρκῶν, μάκαρα κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἕψος διὰ τοῦ ὁποῖου ἐτρώπησε τὸ φεῖδι ὁ Χριστός. Ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, ἡ δόξα τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ, ἡ καρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ κόσμημα τῶν ἀγγέλων, ἡ ἀσφάλεια τῆς Ἐκκλησίας, τὸ καύχημα τοῦ Παύλου, ἡ προστασία τῶν ἁγίων, τὸ φῶς ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Διότι ὅπως εἰς σκοτεινὴν οἰκίαν, ἂν κάποιος ἀνάβῃ λαμπάδα **E** καὶ τὴν κρατήσῃ ὑψηλὰ διαλύεται τὸ σκότος, ἔτσι καὶ ἡ οἰκουμένη ἐπειδὴ κατεκτετο ὑπὸ ζοφεροῦ σκότους, ὡς κάποιον λαμπάδα ἀφοῦ ἦναψε τὸν σταυρὸν ὁ Χριστός καὶ τὸν ἔστησεν ὀρθόν, διέλυσε τὸ ζοφερόν σκότος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ὅπως ὁ κριθῶς ἡ λαμπάδα ἔχει τὸ φῶς ὑψηλὰ εἰς τὴν κορυφὴν, ἔτσι καὶ ὁ οἰκιστὴς εἶχεν ὑψηλὰ εἰς τὴν κορυφὴν λαμπρὸν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Ὁ κόσμος ἐφρίξεν εἶταν τὸν εἶδε καρφωμένον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἐσεισθη ἡ γῆ, ἐρράγισαν αἱ πέτραι. Ἄλλ' ἂν καὶ ἐρράγισαν αἱ πέτραι, ἡ ἀνασθησῆ τῶν Ἰουδαίων οὐδέποτε ἠνακλήθη. Ἐσκήθη τὸ καταπέτασμα τοῦ

ναού, ἀλλὰ δὲν διελύθη ⁴⁰¹ Ἄ ἡ ἀνέθικος συμφωνία ἐκείνων. Διὰ τὴν ἐσχίσθη τὸ παραπέτασμα; Ἐπειδὴ δὲν ἤδυνάτο νὰ βλέπῃ ὁ ναὸς τὸν Κύριον νὰ σταυρώνεται. Δι' ἄλλων δὲ αὐτῶν ποὺ ἔγιναν εἰς τὸ καταπέτασμα του, κατὰ κάποιον τρόπον μᾶς συνεβούλευσε λέγων· αὐτοὺς ποὺ ἐπιθυρεῖ θύναται εἰς τὸ ἔλθῃ ἐλευθέρως νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων. Διότι τί φελοῦμαι ἐξ αὐτῶν; ἀφοῦ τέτοια θυσία προσεφέρθη ἔξω; τί φελοῦμαι πλέον ἐκ τῆς διαθήκης; ποῖον ὄφελος δύναται νὰ μοῦ προσφέρῃ ὁ νόμος; Ἀσκόπως καὶ ματαίως τοὺς ἐδίδαξα τόσον χρόνον. Τοῦτο ἐδίδασκε καὶ ὁ προφήτης, ὅταν ἔλεγε· Ἐνὰπὶ ἐφόρουν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενὰ; (Ψαλμ., 2, 1). Καὶ ἴκουσαν· Ἐπεὶ πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἄμνος ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ὄρνικος» (Ψαλμ., 53, 7). Καὶ ἐνφ' ἐμελέτου ἐπὶ τόσους αἰῶνας τὴν προφητείαν, **Β** ὅταν αὕτη ἐπραγματοποιήθη, ἐκεῖνοι δὲν ἐπίστευσαν. Εἶδες πῶς ἐμελέτησαν ἀσκόπως; Διὰ τοῦτο ἐσχίσθη ὁ ναὸς, ἀφοῦ προεδοποίησε διὰ τὴν αἰωνίαν ἐρήμωσίν του ποὺ θὰ ἠκολούθη τὰ γεγονότα.

3. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρόκειται καὶ ἡμεῖς νὰ ἴδωμεν τὴν ἐσπέραν αὐτῆν τὸ ἐπταυρωμένον πρόβατον ὡς ἐσφαγμένον καὶ προσφερόμενον πρὸς Θεοῦν, ὡς πληροῦσαι με φόβον, παρακαλῶ, μὲ σεβασμὸν πολλὸν καὶ εὐσεβείαν. Δὲν γνωρίζετε πῶς οἱ ἄγγελοι παρίσταντο εἰς τὸν **Κ** τάφον ἐνφ' ὅν ὑπῆρχε σῶμα, καὶ ἦτο κενός; Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ μόνον ἐδέχθη τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, τοῦ ἀπέβωσαν πολλὸν σεβασμὸν. Οἱ ἄγγελοι ποὺ εἶναι ἀνώτεροί μας ἐπέστησαν με τόσον σεβασμὸν καὶ εὐλάβειαν ἐμπρὸς εἰς τὸν τάφον, καὶ ἡμεῖς ποὺ δὲν πρόκειται νὰ παρασταθῶμεν ἐμπρὸς εἰς ἄδειον τάφον, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν τράπεζαν ποὺ ἔχει ἔπάνω τῆς τὸν ἄμνον, προσερχόμεθα με θόρυβον καὶ ταραχήν; Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ λάβωμεν συγκλήρησιν; Δὲν ἀναφέρομαι εἰς αὐτὰ χωρὶς αἰτίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ βλέπω πολλοὺς τὸ δράθυ τοῦτο νὰ προκαλοῦν θόρυβον, νὰ φωνάζουν καὶ νὰ συνωθοῦνται μεταξύ των, νὰ πηδοῦν, νὰ ὀβριζοῦν καὶ νὰ ἐπισφουρνῶν μᾶλλον ἔπάνω των τὴν τιμωρίαν παρὰ τὴν σωτηρίαν. Ἐξ αἰτίας τούτου καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν των κάμνω αὐτὴν τὴν προτροπὴν.

Τὶ κάμνεις, ἄνθρωπε μου; Ὅταν Ἰσραῖται ἐνάπιον τῆς ἀγίας τραπεζῆς ὁ ἱερεὺς καὶ ὑψάνει ἱᾶς χεῖρας του εἰς τὸν οὐρανόν; ἐπικαλούμενος τὸ ἅγιον Πνεῦμα νὰ κατέλθῃ καὶ νὰ ἐγγίσῃ τὰ προσφερόμενα δῶρα, πολλὴν ἠσυχίαν καὶ πολλὴν οἰγὴν. Ὅταν προσφέρῃ τὴν χάριν τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν κάθodon καὶ ἐγγίσῃ τὰ προσφερόμενα δῶρα, καὶ ὅταν ἴδῃς τὸν ἄμνον **Ε** ἐσφαγμένον καὶ τεραχισμένον, τότε προκαλεῖς θόρυβον, ταραχήν, φιλονικίας καὶ ὕβρεις; Πῶς ὅμως θὰ

δυναθῆς νὰ ἀπολαύσῃς τὴν θυσίαν αὐτὴν ἂν προσέλθῃς εἰς τὴν τράπεζαν με τόσον μεγάλην ταραχήν; Δὲν μᾶς εἶναι ἀρκετὸν ὅτι πλησιάζομεν ἐνφ' εἰμεθα ἁμαρτωλοί, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδιαν τὴν στιγμὴν τῆς προσελεύσεως δὲν θέλομεν νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων; Διότι πῶς θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν, ὅταν φιλονικῶμεν, ὅταν προκαλοῦμεν θόρυβον, ὅταν μεταξὺ μας ἀδικούμεθα; Διὰ τὴν σπεύδεις με θίαν, πές μου; διὰ τί εἶσαι θιαστικός ὅταν βλέπῃς σφαγιασμένον τὸ πρόβατον; Διότι ἐὰν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς ἦσιν ἀπησκολημένος με τὴν τήρησιν τῆς νηστείας, πές μου, θὰ σὲ ἐκούραζε τὸ γεγονός; ⁴⁰² Ἄ Ὅλην τὴν ἡμέραν ἀνέμενες με ὑπομονήν, καὶ τὸ μέγιστον τῆς νυκτὸς διαθήκας, καὶ πόσην κόουρασιν εἰς μίαν στιγμὴν ἀκρηστειῖς καὶ διαλύεις; Πρέπει νὰ αισθανθῆς, τέλος πάντων, τί εἶναι αὐτὸ ποὺ εὐρίσκειται ἐμπρὸς σου καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔγινε. Διὰ σὲ ἐσφάγη καὶ σὺ τὸν ἐγκαταλείπεις ἐνὰ τὸν βλέπῃς σφαγιασμένον. Ὅπου τὸ πῦμα λέγει, «ἐκεῖ καὶ οἱ αἰετοί» (Ματθ. 24, 28). Καὶ ἡμεῖς δὲν προσερχόμεθα ὡς αἰετοί, ἀλλ' ὡς σκύλοι. Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀσυχρότης μας! Πρέπει νὰ αισθανθῆς βαθύτητα τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐκόθη. Εἶναι αἷμα, αἷμα ποὺ ἐξηφάνισε τὰς ἁμαρτίας ποὺ περιείχε τὸ χειρῶγραφον· αἷμα ποὺ ἐκαθάρισε τὴν ψυχὴν σου, ποὺ ἔπλυσε τὴν μαύρην κηλίδα, ποὺ ἐθαύρωσε διὰ τῆς νίκης ἐπὶ τῶν πονηρῶν ἀρχῶν καὶ ἐλαουσῶν. Διότι λέγει· Ἐπεκδυόμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας ἐν τῷ σταυρῷ» (Κολ. 2, 15). Πολλά, **Β** λέγει, ἔχει οὐμύδοι τὸν τρόπον τῆς νίκης. Τὰ λάφυρα κρέμανται ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Διότι καθὼς κάποιος γενναῖος βασιλεὺς ποὺ ἐνίκησεν εἰς δυσκολώτατον πόλεμον, τοποθετεῖ πάνω εἰς ὑψηλὸν τόποιον τὸν θάρακα, τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὄπλα τοῦ ἀντιπάλου καὶ τῶν στρατιωτῶν του ποὺ ἐνίκησεν, εἶσι καὶ ὁ Χριστὸς ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ διαβόλου, ἐκρέμασεν ὑψηλὰ εἰς τὸν σταυρὸν ὡς εἰς κάποιον τόποιον, τὰ ὄπλα ἐκεῖνου, δηλαδὴ τὸν θάνατον καὶ τὴν κατάραν, διὰ τὰ βλέπουσιν τὸν τρόπον ὅλοι καὶ οἱ ἄγγελικοὶ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν καὶ αὐτοὶ οἱ πονηροὶ δαίμονες ποὺ ἐνίκηθσαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπλαθοῦμεν τόσον μεγάλην εὐεργεσίαν, ὡς ἐπιβεβῶμεν, ὅσον μᾶς εἶναι δυνατόν, ὅτι εἰμεθα ἄξιοι διὰ τὴν ἀγαθὰ ποὺ μᾶς προσέφερε, διὰ νὰ κερδίσωμεν καὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνῆκε δόξα τῆς καὶ κράτος εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΛΗΣΤΗΝ Α'

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΨΗΡ ΤΩΝ ΕΣΘΩΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.

1. ⁴⁰³ **A** Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἡμεῖς ἑορτάζομεν, διὰ τὸ πληροφορηθῆναι, ὅτι ὁ σταυρὸς εἶναι ἑορτὴ καὶ πανηγυρις πνευματικῆ. Διότι παλαιότερον ὁ σταυρὸς ἦτο σύμβολον καταδίκης ἐνῷ τὰρα ἔκει γίνεται ἀντικείμενον τιμῆς. Παλαιότερον ἦτο σύμβολον καταδίκης ἐνῷ τὰρα εἶναι προϋπόθεσις σωτηρίας. Διότι αὐτὸς ἐγένετο δι' ἡμᾶς πρόσθενος μυστήριον ἀγαθῶν. Αὐτὸς μᾶς ἀπέλλαξε ἐκ τῆς πλάνης, αὐτὸς μᾶς ἐπέτισεν ἐνῷ εὐρισκόμεθα εἰς τὸ σκότος, αὐτὸς μᾶς συνεφιλίωσεν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνῷ ἤμεθα μαζὶ του εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν, ἐνῷ ἤμεθα ὡς ξένοι μᾶς ἔκαμεν οἰκέτους του, ἐνῷ εὐρισκόμεθα μακρὰν μᾶς ἔφερε πλησῆν του. Αὐτὸς κατέστη αἴτιος ἀφανισμοῦ τῆς ἐκθρόνισης, αὐτὸς ἡ **B** ἀσφάλεια τῆς εἰρήνης, αὐτὸς ἡ πηγὴ μυρίων ἀγαθῶν εἰς ἡμᾶς. Χάρις εἰς αὐτὸν δὲν περιπλανώμεθα πλέον εἰς τὰς ἐρήμους, διότι εὐρήκαμεν τὴν ἀληθινὴν ὁδόν. Δὲν εἰμεθα πλέον ἐκτός τῆς βασιλείας, διότι ἀνεκαλύψαμεν τὴν εἰσαδὸν αὐτῆς. Δὲν φοβούμεθα τὰ πύρινα βέλη τοῦ διαβόλου, διότι εἰδομεν τὴν πηγὴν. Χάρις εἰς αὐτὸν δὲν εἰμεθα πλέον εἰς κατάστασιν κηρείας, ἐπειδὴ ἀνεύρομεν τὸν γαμβρὸν. Δὲν φοβούμεθα τὸν λύκον, ἐπειδὴ ἔκαμεν τὸν καλὸν ποιμένα, διότι λέγει· «Εγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς» (Ἰω. 10, 11). Χάρις εἰς αὐτὸν δὲν φοβούμεθα τὸν διάβολον, ἐπειδὴ εἰμεθα πλησῆν τοῦ βασιλέως. Δι' ἃ αὐτὰ εορτάζομεν καὶ μνημονεύομεν τὸν σταυρὸν. Καὶ ὁ **C** Παῦλος ἔτσι ὤρισεν τὸν σταυρὸν, διότι λέγει· «Εορτάζομεν μὴ ἐν ζῆνι παλαιά, ἀλλ' ἐν ἀζύμους εὐκαρπείας καὶ ἀληθείας» (Α' Κορ. 5, 8). «Ἐπειτα ἀφ' οὗ προέθεσε τὴν αἴτιαν, συνέκισε· «Ὅτι τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς» (Α' Κορ. 5, 7). Βλέπετε διὰ ποῖον λόγον μᾶς προτρέπει νὰ εορτάζομεν τὸν σταυρὸν; Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐθυσάσθη εἰς τὸν σταυρὸν. Καὶ ὅπου γίνεται θυσία, ἔκει ἀπαλείφονται τὰ ἁμαρτήματα, ἔκει πραγματοποιεῖται ἡ συμφιλίωσις μετὰ τοῦ Κυρίου, ἔκει γίνεται ἑορτὴ καὶ χαρὰ. «Τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς». Καί,

μου, εἰς ποῖον τόπον ἐθυσάσθη; Εἰς ὑψηλὸν ἱκρίμα. Νέον εἶναι τὸ θυσιαστήριον τῆς θυσίας αὐτῆς, ἐπειδὴ εἶναι πρόσφατος καὶ ἀξιοθαύμαστος ἡ θυσία. Ἐπειδὴ **D** ὁ ὕψος αὐτοῦ θαῦμα καὶ ἱερός. Θῦμα μὲν κατὰ τὴν σαρκικὴν ὑπόστασίν του ἱερός δὲ κατὰ τὴν πνευματικὴν φύσιν του. Ὁ ἕως προσέφεροτο καὶ προσέφερε τὴν σαρκικὴν φύσιν του ὡς θυσίαν. Ἄκουσε λοιπὸν ὡς ὁ Παῦλος καθιστὰ γνωστὰ καὶ τὰ δύο· «Ἦς ἀρχιερεὺς». λέγει, ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὁ προσενέγκη. Ἰδοὺ αὐτὸς προσφέρει ἑαυτὸν» (Ἐβρ. 5, 1· 8, 3). Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει ὅτι «Χριστὸς ἑξαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ ⁴⁰⁴ **A** πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ὀφθῆσεται τοῖς αὐτῶν ἀπεκδεχομένους εἰς σωτηρίαν» (Ἐβρ. 9, 28). Νὰ λοιπὸν, ἐδῶ προσεφέρθη, ἐνῷ ἔκει προσέφερε τὸν ἑαυτὸν του. Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον ὑπῆρξε θῦμα καὶ θύτης, καὶ ὡς ἦτο θυσιαστήριον ὁ σταυρὸς; Καὶ διὰ ποῖον λόγον, λέγει, δὲν προσεφέρθη ἡ θυσία εἰς τὸν ναὸν ἀλλ' ἐξῶ τῆς πόλεως καὶ τῶν τεικῶν; Διὰ τὴν ἐπαληθεύσθη ἡ προφητεία ποῦ λέγει· «Ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη» (Ἠσ. 53, 12). Ἄλλὰ διὰ τί ἐθανάτω ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ σταυροῦ εἰς τὸ ὑπάθρον καὶ ὅχι εἰς ἐσγεγραμμένον κῆρον; Διὰ τὴν καθάρισήν τὴν ἀτιμωσίαν, δι' αὐτὸ εἰς τὸ ὕψος τοῦ σταυροῦ ἐθυσάσθη καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη στέγη πλὴν τοῦ οὐρανοῦ. Ἐκαθαρίσθη λοιπὸν ἡ ἀτιμωσίαν διὰ τῆς θυσίας τοῦ ἀγνοῦ ὁ ὅποιος ἐσφάγη εἰς τὸ ὕψος, ἀλλ' ἐκαθαρίσθη καὶ ἡ γῆ, ἐπειδὴ ἔσταζεν ἐκ τῆς πλευρᾶς του τὸ αἷμα ἐπ' αὐτῆς. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν ἐσταυρώθη ὑποκάτω στέγης, ἀλλ' ἐξῶθεν τοῦ ναοῦ τῶν Ἰουδαίων, διὰ τὸ μὴ ἐκμεταλλεῦσθαι οἱ Ἰουδαῖοι **B** τὴν θυσίαν μήτε νὰ νομίσειν ὅτι προσφέρεται αὐτῇ μόνον χάριν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους. Διὰ τοῦτο ἐσταυρώθη ἐξῶ τῆς πόλεως καὶ τῶν τεικῶν, διὰ τὴν πληροφορηθῆναι ὅτι ἡ θυσία ἐνέκει παγκόσμιον χαρακτήρα, ὅτι προσεφέρθη δι' ὅλοκληρον τὴν γῆν, καὶ διὰ τὴν κατανόησιν ὅτι ὁ καθαρισμὸς ποῦ ἀπορρέει ἐξ αὐτῆς εἶναι ὅχι μερικὸς καθὼς συμβαίνει εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ γενικός. Διὰ τοῦτο, προέτρεψεν ὁ Θεὸς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐγκαταλείψουν ὅλην τὴν γῆν καὶ νὰ περιορισθοῦν εἰς ἓνα ἴσπον νὰ προσφέρουν θυσίας καὶ νὰ προσευχηθοῦν, ἐπειδὴ ἡ γῆ ὅλοκληρος ἦτο μολυσμένη ἀπὸ τοὺς κητούς καὶ τὰς ὀσμὰς κρεάτων καὶ παντὸς εἴδους ἀκαθαρσίας ἐκ τῶν εἰδωλολατρικῶν θυσῶν ποῦ ἐτελοῦντο ἐπ' αὐτῆς. Δι' ἡμᾶς ὅμως, ἀφ' οὗ ἤλθεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐκαθάρισεν ὅλοκληρον τὴν οἰκουμένην, ἐγένετο ἕκαστος τῆμα τῆς γῆς τόπος **C** προσευχῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος πλήρης ἐνθουσιασμοῦ συνεβούλευε νὰ προσευκίμεθα ἀφ' ὁδοῦ, ἀπουδίησθε, λέγων τὰ ἐξῆς· «Βού-

λοιμοί προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντί τόπῳ ἐπαίροντας δόσιους κεῖρας» (Α΄ Τιμ. 2, 8). Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον ἐκαθάρισθη ἡ οἰκουμένη; Χάρις εἰς τὸν τόπον τῆς θυσίας λοιπόν, δυνάμεθα νὰ προσευχόμεθα ὅπουδήποτε, ἐπεὶ ἔξηγασθή ὁλόκληρος ἡ γῆ καὶ ἔγινεν ἀγιώτερα ἀπὸ τὰ ἅγια ποὺ εἶναι μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον. Διότι ἐκεῖ μὲν προσφέρθη ὡς θυσία, ἄλογον πρόβατον, ἐνῶ ἐδώ πνευματικόν. Καὶ ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ θυσία τόσο μεγαλύτερος εἶναι καὶ ὁ ἀγαπῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τιμῶμεν τὸν σταυρὸν συμμετέχοντες εἰς τὴν ἐορτὴν του.

2. Ἐπιθυμοῦναι νὰ πληροφορηθῆς καὶ ἄλλο κατόρθωμα τοῦ σταυροῦ; Σήμερον ἦνοιξε δι' ἡμῶν τὸν παράδεισον ποὺ ἦτο κλεισμένος κατὰ τὴν διάρκειαν μίσε περιόδου ὄντι τῶν πέντε χιλιῶδων ἐτῶν.⁶ Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν **D** καὶ τὴν ἄραν ἦνοιξεν ὁ Θεὸς τὰς πόλεις σου εἰς τὸν λησιτῆν, καὶ ἐπραγματοποίησε δύο κατορθώματα· τὸ πρῶτον ὅτι ἦνοιξε τὰς πόλεις τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ δεύτερον ὅτι ἀδήγησεν εἰς αὐτὸν τὸν λησιτῆν. Σήμερον γὰρ ἐπανέδωκεν τὴν παλαιὰν πατρίδα, σήμερον μὲς ἐπανέφερον εἰς τὴν πόλιν τῶν προγόνων μας καὶ προσέφερε κατοικίαν εἰς ἅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διότι λέγει· «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔχη ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λουκ. 23, 43). Τί λέγεις; Ἐσταυρώθηκε καὶ ἐκαρφώθηκε καὶ ὑπόσχεται παράδεισον; Ναί, ἅπαντί, διὰ νὰ γνωρίσῃς τὴν δύναμίν μου καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι λυπηρὸν τὸ γεγονός, καὶ διὰ νὰ μὴ στερῆς τὴν προσοχὴν σου εἰς τὴν σταύρωσιν, ἀλλὰ νὰ γνωρίσῃς τὴν δύναμιν τοῦ σταυρωμένου, τὸ θαῦμα τοῦτο ἐπιτελεῖ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, γεγονός ποὺ ἰσχυρότερος ἀποδεικνύει τὴν δύναμίν του. Βεβαίως οὐτε μὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οὔτε μὲ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, οὔτε μὲ τὴν ἐκδίωξιν τῶν δαιμόνων, ἀλλὰ μὲ τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν προσήλωσιν εἰς τὸν σταυρὸν, μὲ τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς ἐπιτιμήμας καὶ τοὺς κλεισμούς καὶ τὰς κακολογίας ἐναντίον του ἐπέτυχεν νὰ μεταβάλλῃ τὰς πανηράς σκέψεις τοῦ ληιστοῦ, διὰ νὰ ἴδῃ καὶ ἐκ πῶν δύο πλευρῶν τὴν δύναμίν του. Διότι καὶ συνεκλόνησε τὴν ὄλην δημιουργίαν καὶ ⁴⁰⁵ **A** ἐρράγισε τὰς πέτρας, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ληιστοῦ ποὺ ἦτο σκληρότερα τῆς πέτρας συνετάραξε καὶ ἀντήρησε. Διότι εἶπε· «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔχη ἐν τῷ παραδείσῳ». Ἐρροῦρουν τὸν Παράδεισον τὰ Χερουβὶμ, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι Κύριος καὶ τῶν Χερουβὶμ. Ἐκεῖ περιστρέφονται πύ-

6. Κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν ἡμερολόγιον τὸ ὅριον ἐδέχθη ἀρχικῶς καὶ ἡ Ἑκκλησία, ἵσχυε 24 καὶ ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ Χρυσόστομου, ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου ἐποσθετέτο εἰς τὸ ἔτος 6.100 π. Χ.

ρινα εἶψη, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ἐξουσιαστὴς τοῦ πυρὸς καὶ τῆς κολάσεως, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἄν καὶ οὐδεὶς βασιλεὺς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῆ ποτὲ κάποιον λησιτῆν, ἢ κάποιον ἄλλον ὑπήκοόν του νὰ καθίσῃ πλησίον του καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ εἰσέλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς κάποιαν πόλιν, ὁ Χριστὸς ὁμως ἔκαμε τοῦτο καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἱερὰν πατρίδα **B** συνεσάγει μαζὶ του καὶ τὸν λησιτῆν εἰς αὐτήν. Ὅχι διὰ νὰ περιφρονῆσῃ τὸν παράδεισον, οὔτε νὰ τὸν προσβάλλῃ διὰ τῆς καταπατήσεώς του ὑπὸ τοῦ ληιστοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ νὰ τὸν τιμῆσῃ. Διότι τὴν διὰ τὸν παράδεισον ἦτο νὰ ἔχη τέτοιον Κύριον, ποὺ ἠξίωσε καὶ τὸν λησιτῆν νὰ ἀπολαύσῃ τὴν χαρὰν τοῦ παραδείσου. Πράγματι ὅταν εἰσῆγαγε τελένας καὶ πύργους εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν δὲν ἔκαμε τοῦτο ἐκ προθέσεως περιφρονήσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερβολικῆς τιμῆς, ὁποδεικνύων ὅτι πέποιθε εἶναι ὁ Κύριος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὥστε νὰ καθιστᾷ ἴσους ἰκανοὺς τοὺς τελένας καὶ τὰς πόρνας, διὰ νὰ φανοῦν ἀντίστοιχοι τῆς τιμῆς καὶ εὐεργεσίας ποὺ προσέφερετο ἐκ μέρους του. Καθὼς λοιπὸν θαυμάζομεν τότε ἰδικαιτέρως τὸν λατρῶν, ὅταν ἴδωμεν νὰ ἀπολλάσῃ ἐκ τῆς ἀσθενείας καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ **C** τὴν υἱείαν εἰς ἀνθρώπους ποὺ πάσχοιεν ἐξ ἀνιάτων ἀσθενειῶν, ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ θαυμάζωμεν καὶ τὸν Χριστὸν, ὅταν θεραπεύῃ ἀνιάτους πληγᾶς, ὅταν ἐπαναφέρῃ εἰς τοιαύτην ψυχικὴν υἱείαν τὸν τελέων καὶ τὴν πόρνην, ὥστε νὰ θεωρηθοῦν ἴσοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Θὰ διερωτᾶτο ὁμως κάποιος· τί τὸ σπουδαῖον ἔκαμεν ὁ λησιτῆς διὰ νὰ κερδίσῃ μετὰ τὴν απαύρωσιν τὸν παράδεισον; Θέλεω; νὰ σοῦ εἶπω ἐν συντομίᾳ τὴν ἀνδρείαν πράξιν του.

Ὅταν ὁ Πέτρος ἠρνήθη κάποτε τὸν σταυρὸν, ἐκεῖνος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐπίστευσε. Καὶ ἀναφέρω ταῦτα ὅχι διὰ νὰ κατηγορῶ τὸν Πέτρον, ἀλλὰ διὰ νὰ προθέσῃ νὰ καταδείξῃ τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ ληιστοῦ. Ὁ μαθητὴς ἐκίφθη εἰς τὴν ἀπειλὴν μικρᾶς κόρης, ἐνῶ ὁ λησιτῆς ἂν καὶ ἔβλεπε **D** πλῆθος λαοῦ μαινομένου καὶ φωνασκοῦντος, λαοῦ ποὺ ἐξεδόξευε θλασσημίας καὶ ἐπιταγμούς, δὲν ἐκάμφθη οὔτε καὶ ἐπηρεάσθη ἐκ τῆς φαινομενικῆς δυνάμεως τοῦ σταυρωμένου. ἀλλ' ἄφου παρέβλεψε ὅλα ταῦτα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως ὑπερεπήδησε τὰ ἀσκήματα ἐμπόδια, ἐπίσπεισεν εἰς τὸν Κύριον τῶν οὐρανῶν καὶ ἄφου ἐστράφη πρὸς αὐτὸν μὲ συντριβὴν, ἔλεγε· «Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (Λουκ. 23, 42). Ἄς μὴ περιφρονήσωμεν ἐπιπολαίως τὸν λησιτῆν καὶ ἴς μὴ ἐντραπύωμεν νὰ θεωρήσωμεν δασκαλὸν μας, αὐτὸν ποὺ δὲν ἐντραπὴ ὁ Κύριός μας νὰ εἰσαγάγῃ πρῶτον εἰς τὸν παράδεισον. Ἄς μὴ

ἐντραπῶμεν νὰ λάβωμεν ὡς διδάσκαλον τὸν ἄνθρωπον, ποῦ ἠεὶ καὶ πρῶτος ἐξ ἄλλων τῶν ἀνθρώπων, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἐς ἐξειτάσαμεν μὲ ἀκρίθειαν τὰς λεπτομερείας. **Ε** δὲ νὰ μάθωμεν τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ. Δὲν εἶπεν εἰς αὐτόν, ὡς εἰς τὸν Πέτρον· «Δεῦρο ὅπισόν μου, καὶ ποιήσω σε ἀδελφὸν ἀνθρώπων» (Ματθ. 4, 19)· ὅτε, ὡς εἰς τοὺς δώδεκα μαθητὰς, ὅτι «Καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάδας τοῦ Ἰσραὴλ» (Ματθ. 19, 28)· καὶ μάλιστα δὲν τοῦ ἀπηύθυνεν οὐτε μίαν λέξιν. Οὕτε ἐπέδειξεν εἰς αὐτὸν τὴν δόξαν καὶ διὰ θαύματος, οὔτε ὁ ἴδιος εἶδε κάποιον νεκρὸν νὰ ἀνίσταται, οὔτε δαίμονας νὰ ἐκδιώκωνται, οὔτε θάλασσαν νὰ ὑπακούη. Τίποτε δὲν τοῦ εἶπε περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἢ περὶ τῆς κολάσεως, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐνόησαν πάντων ἠκολούθησαν αὐτὸν καὶ μάλιστα τὴν σιγήν ποῦ ὁ ἄλλος ἠσότης ἐκλεύαζε τὸν Χριστόν. Ἐπειδὴ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος ἠσότης ἐσταυρωμένος μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπαληθεύσῃς ἢ προφητείας ποῦ ἔλεγεν· «**Εν 406 A** τὰς ἄνομοις ἐλογίσθη» (Ψαλμ. 53, 12). Ἐπειδὴ ἐσκέπτοντο οἱ Ἰουδαῖοι νὰ διασώρουν τὴν δόξαν καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἐξῆρξιν τὰ γινόμενα, ἀλλ' ἢ ἀλήθεια ἐλάμπει πανταχόθεν καὶ ἐνεδυναμοῦτο ἐκ τῶν ἀντιδράσεων των. Τὸν ἐκλεύαζε λοιπὸν ὁ ἄλλος ἠσότης. Εἶδες, ἠσότης καὶ ὁ μὲν, ἠσότης καὶ ὁ δέ. Καὶ οἱ δύο εἰς τὸν σταυρόν, καὶ οἱ δύο ἔνοχοι ἠσότητας, καὶ οἱ δύο κακῆς διαγωγῆς· ἀλλ' οἱ δύο τοῦ ἴδιου τέλους. Ὁ μὲν ἐκληρονόμησε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁ δὲ ἀπετέλλετο εἰς τὴν κόλασιν. Ἔτσι ἔγινε καὶ ἐκθές· μαθηταὶ οἱ μὲν, μαθητὴς ὁ δέ, ὁ Ἰούδας δηλαδὴ καὶ οἱ ἔνδεκα. Ἐκεῖνοι ὅμως ἔλεγαν· «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν οὐ **Β** φαγεῖν τὸ Πάσχα;» ἐνῷ αὐτὸς προητοίμαζε τὴν προδοσίαν καὶ ἔλεγεν· «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» (Ματθ. 26, 17). Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἠτοιμάζοντο διὰ νὰ περιποιηθῶν τὸν διδάσκαλον καὶ νὰ λάβωμεν μέρος εἰς τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν, αὐτὸς δὲ ἔτρεχε διὰ νὰ προδώσῃ. Ἔτσι καὶ ἐπῶ, ἠσότης ὁ μὲν, ἠσότης καὶ ὁ δέ· ἀλλ' ὁ μὲν κλευάζει, ὁ δὲ πρὸσκυβεῖ καὶ ὁ μὲν ἐκατομίζει βλασφημίας, ὁ δὲ ἀναπέμπει εὐκοριστίας καὶ κλείει τὸ στόμα τοῦ βλασφημοῦ λέγων· «Οὐδὲ φοβῆσθαι σὺ τὸν Θεόν· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν» (Λουκ. 23, 40-41).

3. Εἶδες παρησίαν εἰς ἠσότην; παρησίαν νὰ ἐκδηλοῦται ἐπὶ **C** τοῦ σταυροῦ; Εἶδες λίπιν εἰς στιγμήν τιμωρίας καὶ εὐλάβειαν εἰς στιγμήν θάνατον; Ποῖος δὲν θὰ ἐξεπλήρωσε διὰ τὸ ὅτι ἦτο κύριος τοῦ ἑαυτοῦ καὶ εἶχε σώας τὰς φρένας, ἐνῷ ἦτο ἱμνημένος μὲ τὸ καρφιά; Καὶ αὐτὸς δὲν ἦτο ἀπλῶς εἰς τὴν λογικὰν, ἀλλ' ἀδιαφορῶν διὰ τὸν ἐ-

αὐτὸν τοῦ ἐφρόντιζε διὰ τὰ προβλήματα τῶν ἄλλων καὶ ἐγένετο εἰς τὸν σταυρὸν διδάσκαλος καὶ ἐπέληπτε τὸν ἄλλον λέγων· «Οὐδὲ φοβῆσθαι σὺ τὸν Θεόν;». Μὴ δίδεις προσοχὴν, λέγει, εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον· ὑπάρχει ἄλλος κριτὴς ποῦ δὲν θλέπεις καὶ δικαστήριον ἀμερόληπτον. Μὴ δύσως λοιπὸν σημασίαν, ἐπειδὴ καταδικάσθη εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον, διότι δὲν συμβαίνουν τέτοια εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐπειδὴ ἐδῶ μὲν εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον **D** καταδικάζονται καὶ δίκαιοι, καὶ δίκαιοι διαφεύγουν τὴν τιμωρίαν καὶ ὑπεύθυνοι ἀθωώνονται καὶ ἀνεύθυνοι τιμωροῦνται. Διότι θέλοντες καὶ μὴ οἱ δικαιοὶ διαπράττουν πολλὰ σφάλματα, εἴτε ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουν ποῦ εὐρίσκεται τὸ δίκαιον καὶ ἐξαπατῶνται, εἴτε διότι γνωρίζουν μὲν, ἀλλ' ἐπειδὴ διεφθάρσαν διὰ κρημάτων ἐπάληψαν πηλλάκις τὴν ἀπόφασίν των. Εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ μὲν δὲν συμβαίνει τίποτε ἀνάλογον· ἐπειδὴ δίκαιος κριτὴς εἶναι ὁ Θεός· καὶ ἡ ἀπόφασίς του ἀνατέλλει ὡς φῶς ποῦ δὲν ἐπιδέχεται σκοτὸς ἢ ἀμφισβήτησιν. Διὰ νὰ μὴ λέγῃ λοιπὸν ὁ ἄλλος, ὅτι ὁ Χριστὸς καταδικάσθη καὶ ἐτιμωρήθη εἰς τὴν γῆν, τοῦ ἀνέφερε τὸ οὐράνιον δικαστήριον καὶ τοῦ ὑπενθύμισε τὸ φανερὸν ἐκεῖνο βῆμα λέγων τὰ ἐξῆς περίπου· Κύριε ἐκεῖ, καὶ δὲν θὰ εἴη καταδικαστικὴν ψῆφον, οὔτε θὰ ἀποδεχθῆς τὴν ἀπόφασιν τῶν διεφθαρμένων ἐπιγείων κριτῶν. **E** ἄλλα θὰ συμφωνήσῃς πρὸς τὴν οὐράνιαν ἀπόφασιν. Εἶδες φιλοσοφίαν εἰς ἠσότην; Εἶδες σύνεσιν καὶ διδασκαλίαν; Διὰ μίαν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐπέταξεν εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐπειτα δὲ ἀποστομῶνων ἐκεῖνον ἐπὶ πλέον τοῦ λέγει· «Οὐ δέδοικας ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρηματί ἐσμεν;». Τί σημαίνει, «Ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρηματί ἐσμεν;» (Λουκ. 23, 40). Εἰς τὴν ἴδιαν τιμωρίαν. Μήπως δηλαδὴ καὶ σὺ δὲν εἶσαι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ; Ὑπάρχουν λοιπὸν ἐκεῖνον, τὸν ἑαυτόν σου ἀντ' ἐκεῖνου προσβάλλεις. Διότι καθὼς ὁ ἁματωλὸς ποῦ κατηγορεῖ ἄλλον πρωτίτως κατηγορεῖ τὸν ἑαυτόν του καὶ οὐκ ἄλλο, ἔτσι καὶ αὐτός· ποῦ ἠσώφρει καὶ κλευάζει ἄλλον διὰ τὴν συμφορὰν του, πρωτίτως· **407 A** τὸν ἑαυτοῦ κλευάζει καὶ οὐκ ἄλλο. «Ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρηματί ἐσμεν». Τοῦ διαβάσει ἀποστολικὸν νόμον, λόγους τοῦ Εὐαγγελίου, ποῦ λέγουσιν· «Μὴ, κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε» (Ματθ. 7, 1). «Ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρηματί ἐσμεν». Τί κρίνετε ἢ ἠσότη; εἰς τὴν προσπάθειάν σου νὰ ἀπολογηθῆς δι' αὐτόν, τὸν ἑκατομὴ συντροφόν τοῦ ἠσότη; «Ὅχι λέγει· θὰ εὐλόγη τὴν ὑπαμίαν αὐτὴν μὲ τὰ ἀκόλουθα. Διὰ νὰ μὴ νομίμης, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς αὐτῆς τιμωρίας ἐθεώρησε τὸν Χριστὸν ὑπεύθυνον τοῦ ἴδιου παραπτώματος, προσέθεσε τὴν δι-
**ορθοῦσιν, λέγων· «Καὶ ἡμεῖς μὲν δίκαιοι; ἄξια γὰρ ὧν ἐπρά-
 τήμεν πεπόνθαμεν»** (Λουκ. 23, 41). Εἶδες τελείαν ἐξομολό-
 7

γνῶν· εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον ἀπέβαλε τὰ Β ἁμαρτήματα εἰς τὸν σταυρὸν· Διότι λέγει ὁ προφήτης· «λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιώθῃς» (Ψα. 43, 26). Οὐδεὶς τὸν ἠνάγκασεν, οὐδεὶς τὸν ἐπίσεν, ἀλλ' αὐτοκατηγορήθη λέγων· «Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄλλα γὰρ ὡν ἐποιήσαμεν πεπόνθαμεν· οὗτος δὲ οὐδὲν πονηρὸν ἐποίησε» (Λουκ. 23, 41-42). Καὶ μετὰ ταῦτα λέγει· «Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Δὲν ἐτόλμησε προηγουμένος νὰ εἴπῃ «Μνήσθητί μου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου», μέχρι τὴν στιγμὴν ποῦ διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ὑπέρβη τὸ θάρρος τῶν ἁμαρτιῶν.

Βλέπεις τὴν ἀξίον τῆς ἐξομολογήσεως; Ἐξομολογήθη καὶ ἤνοιξεν ὁ παράδεισος· ἐξομολογήθη καὶ ἔλαβε τόσον ἐνθάρρυνον ὥστε, ἐνῶ ἦτο ληστής, ἐλήτησε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Βλέπεις πόσον ἀγαθὸν πρόκενος μᾶς εἶκει γίνεαι ὁ σταυρὸς; C Ἀναλογεῖται τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· βλέπεις λοιπὸν κατὰ τέτοιο, πέε μου; Ἀυτὰ ποῦ βλέπεις εἶναι καρφιδὸν καὶ σταυρὸς· ἀλλ' ἀκριβῶς ὁ σταυρὸς αὐτὸς λέγεται σύμβολον τῆς βασιλείας. Καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀποκαλῶ βασιλέα, ἐπειδὴ τὸν βλέπω νὰ σταυρώνεται· ἐπειδὴ εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ βασιλέως νὰ ἀποθνήσκῃ χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ὑπάρχοντων. Ὁ Ἰησοῦς ἀνέφερε διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ· «Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθει ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰω. 10, 11). Καὶ ὁ καλὸς ὁ βασιλεὺς λοιπὸν θυσιάζει τὴν ζωὴν τοῦ χάριν τῶν ὑπάρχοντων. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐθυσίωσε τὴν ζωὴν τοῦ, διὰ τοῦτο τὸν ἀποκαλῶ βασιλέα. «Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου».

4. Εἶδες καὶ διὰ ποῖον λόγον ὁ σταυρὸς εἶναι σύμβολον τῆς βασιλείας; Θέλεις δι' αὐτὸ καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν; Δὲν τὸν ἄφησεν εἰς τὴν γῆν ἀλλὰ τὸν ἔλαβε μαζί του καὶ τὸν ἔφερον D εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν· Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι πρόκειται μετ' αὐτοῦ νὰ ἔλθῃ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ ἔνδοξον παρουσίαν τοῦ. Καὶ διὰ νὰ μᾶθῃς πόσον ὀχιόεσθαι πρᾶγμα εἶναι ὁ σταυρὸς, διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἀνάμασε δόξαν. Ἄς ἴδωμεν ὅπως θὰ ἔλθῃ μετὰ τοῦ σταυροῦ, διότι καὶ τοῦτο σφραγὶς νὰ ἀποδείξῃ. «Ἐὰν εὐφραίνῃς λέγει ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶ, μὴ ἀπέληγες» (Ματθ. 24, 26), ἀναφέρεται εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἔνδοξον παρουσίαν καὶ ὁμιλεῖ διὰ τοὺς ψευδοπροφήτας, τοὺς ψευδοχριστοὺς καὶ τὸν Ἀντίχριστον, διὰ νὰ μὴ πλανηθῇ κανεὶς καὶ πέσῃ εἰς τὴν παγίδα τοῦ Ἀντιχρίστου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔρχεται ὁ Ἀντίχριστος πρὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ νὰ μὴ πέσῃ κανεὶς εἰς τὸ στόμα τοῦ λύκου ἐνῶ E ἀναζητεῖ τὸν ποιμένα, διὰ τοῦτο σοὺ καθιστῶ γνωστὸν ἕνα σημεῖον τῆς παρουσίας τοῦ ποιμένου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ πρώτη

παρουσία τοῦ ἔγινε κατὰ τρόπον συγκεκαλυμμένον, καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσησθε ὅτι καθ' ὅμοιον τρόπον θὰ πραγματοποιηθῇ καὶ ἡ δευτέρα, μᾶς ἔδωκε τὸ σημεῖον τοῦτο. Διότι αὐτὴ ποῦ ἐπραγματοποιήθη κατὰ τρόπον συγκεκαλυμμένον πολὺ ὀρθῶς ἔγινε ἔτσι, ἐπειδὴ ἦλθε διὰ νὰ ἀναζητήσῃ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον. ἀλλ' ἡ δευτέρα δὲν θὰ γίνῃ ἔτσι. Πῶς ὅμως, πέε μου; «Ὅπως γὰρ ἐξέρχεται ἡ ἀστραπή ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ζωὴν ἡσυχῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» (Ματθ. 24, 27). Εἰς ὄλους μαζί θὰ φανῇ ἀφανίδια· καὶ δὲν θὰ χρειασθῇ οὐδεὶς νὰ ἐρωτήσῃ εἴαν εἶναι ἐδῶ ἢ ἐκεῖ 408 A ὁ Χριστὸς. Διότι καθὼς ἐταν φανῇ μία ἀστραπή δὲν χρειάζεται νὰ ἐρευνηθῶμεν εἴαν συνέβῃ· ἔτσι καὶ ἐταν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς δὲν θὰ παρῶσθαι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν εἴαν ἦλθῃ.

Ἀλλὰ αὐτὸ ποῦ θέλομεν νὰ ἀποδείξωμεν εἶναι, εἴαν δηλαδὴ θὰ ἔλθῃ μετὰ τοῦ σταυροῦ. Δὲν ποῖται νὰ λησμονήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν. Ἄκουσε λοιπὸν τὰ ἔλεγε· «Τότε, λέγει τότε, πότε; *Ὅταν ἔρχηται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἥλιος σκοπισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς· ἐπιπέδη θὰ εἶναι ὅσον ὑπεροδικὴ τότε ἡ λάμψις τοῦ φωτός, ποῦ θὰ κρυβοῦν καὶ τὰ πλέον λαμπρὰ ἄστρα. «Τότε καὶ οἱ ἀστέρες πτανοῦνται, τότε τὸ σημεῖον φανερώσεται τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. 24, 30). B Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ; Ὁ ἥλιος θὰ σκοπισθῇ καὶ ἡ σελήνη θὰ παύσῃ νὰ φαίνεται, μᾶς δὲ ὅτι ὁ σταυρὸς λάμπει καὶ φωτίζει ἰσχυρότερον τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Καὶ καθὼς διὰν εἰσέρχεται βασιλεὺς εἰς μίαν πόλιν, οἱ προπαρασκευασθέντες στρατιῶται ὀψώνουν εἰς τοὺς ὄμους πᾶν τὰ κοινῶς λεγόμενα σίγνα· καὶ προαναγγέλλουν τὴν εἰσοδὸν τοῦ, ἔτσι καὶ ἐταν ὁ Κύριος θὰ κατέρχεται ἐκ τῶν οὐρανῶν οἱ στρατιῶται τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων θὰ φέρουν εἰς τοὺς ὄμους τῶν τὸν σταυρὸν ἐκείνων ἀναγγέλλοντες εἰς ἡμᾶς τὴν ἔνδοξον βασιλικὴν εἰσοδὸν τοῦ. «Τότε σαλευθήσονται οἱ οὐρανοὶ πᾶν οὐρανῶν» (Ματθ. 24, 29) ἔννοει τοὺς ἀγγέλους, καὶ τοὺς καταλάβῃ φόδος πολλὸς καὶ ὀρμος. C Ἀλλὰ, πέε μου, διὰ ποῖον λόγον; Εἶναι φανερόν τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ κριθῇ καὶ νὰ δώσῃ λόγον εἰς τὸν φοβερόν κριτὴν ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν φανεῖται καὶ ἰσχυροῦν οἱ ἄγγελοι; Διότι δὲν πρόκειται νὰ δι-

1. Σίγνα ὀνομάζονται οἱ σημαῖαι ἢ τὰ λάβαρα τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, τὰ ὅποια ἐφέροντο ἀπὸ κοινοῦ κατόπιν τῆς τῶν ρωμαϊκῶν λεγεόνων. Ἐνεπεριστόντα ἐστὶν οἱ συμβόλα καὶ ἀπαικτὰ μνημονεῖα ὁμοειδῆ. Ἐν περιπτώσει ἐκατοστῶν ἐνεπιγινόντων ἐστὶν περὶ τῆς σελήνης τοῦ ἀστροτάτου ἢ τοῦ ἀρχιερατῆος καὶ διεφύλασσοντο συστηματικῶν ὑπὸ εἰδικῆς φρουρᾶς.

καθούν οι ίδιοι. Επειδή όμως όταν δικάζη κάποιος άρκων, όχι μόνον οι ένοχοι, αλλά και οι φρουροί, που δεν έλέγχονται υπό της συνευδήσειός των, αισθάνονται φοβίαν και τρέμον ένώπιον του δικαστού. Έτσι άκριβώς, θα συμβή και τότε, όταν θα κριθη τὸ ανθρώπινον γένος και οι άγγελιοι που δεν έχουν τίποτε να φοβηθούν, θα φοβηθούν υπέρ του δέοντος **D** ένώπιον του δικαστού. Αλλά διατί τότε θα εμφανισθῆ ὁ σταυρός και διατί θα έλθῃ μετ' αὐτοῦ ὁ Κύριος; Διὰ τὸ να συλλάβουν εκείνοι που τὸν έσταύρωσαν τὸ μέγεθος της άκαριστίας, διὰ τοῦτο θὰ τοὺς ἐπιδειξῇ αὐτὸ τοῖο τὸ σύμβολον της αϊκύνης των. Και διὰ τὸ να πειθῆς ὅτι θὰ ἰδὲ φέρῃ μαζί του, άκουσε τοὺς λόγους του προφήτου που λέγει: «Τότε κόφονται αἱ φυλαὶ τῆς γῆς» (Ματθ. 24, 30 Ἀθῆ. 1, 8), διότι θὰ ἴδουν τὸν κατηγορὸν των και θὰ συναισθανθούν τὸ σφάλμα των. Διατί ὁμοῦς εκπλήττεσαι ἐκ του γεγονότος ὅτι θὰ έλθῃ μετὰ του σταυροῦ, πράγμα που συνελάνγεται τότε και ἀποκαλύπτῃ τὸν πληγὸν της σταυρώσεως: «Όφονται γάρ», λέγει, «εις ὃν ἐξεκέντησαν» (Ζαχ. 12, 10). Επειδή ὅμως άκριβώς και εἰς τὴν περίπτωσιν του Θεοῦ ἐντήρησεν ἐπιθυμίαν νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν ἀπιστίαν του μαθητοῦ, και ἀφοῦ ἐσηκώθη του ἐπέδειξε τὰ τραύματα τῶν καρφίων, λέγων: «Βάλε τὴν χειρά σου, και βλέπε. Ε ὅτι πνεῦμα, σάρκα και ὀστέα σὺς ἔχει» (Ίω. 20, 27. Λουκ. 24, 39), ἔτσι και τότε θὰ δείξῃ τὰς πληγὰς και τὸν στυρὸν, διὰ τὸ ἀποδείξῃ ὅτι ἦτο ὁ ἴδιος ἐκεῖνος που ἐσταυρώθη.

5. Αλλ' εἶναι δυνατόν νὰ διαπιστώσωμεν τὴν υπερβολικὴν ἀγάπην του διὰ τὸν ἄνθρωπον όχι ἀλλῶς και μόνον ἐκ του σταυροῦ, ἀλλὰ και ἐκ τῶν ἰδίων τῶν λόγων που εἶπεν ἐπὶ του σταυροῦ. Διότι ἀκόμη και τὴν στιγμήν που ἦτο ἐσταυρωμένος και ὕψιστος πρὸς κλευασμούς, τοὺς γέλωτας και τοὺς ἔμπυκτους, ἔλεγε: «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν· οὐ γάρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. 23, 34). Ἐνῶ σταυρώνεται προσεύχεται εἰς τὸν Πατέρα του χάριν τῶν σταυρωτῶν του· ἂν και ἐκεῖνοι ἔλεγον τὸ ἀντίθετον: «Εἰ Υἱὸς εἶ του Θεοῦ, καθίσθη ἀπὸ του σταυροῦ, και πιστεύσομέν σοι» (Ματθ. 4, 40-42). Και ὁμοῦς ⁴⁰⁹ **A** διὰ τοῦτο δεν καταβαίνει ἀπὸ του σταυροῦ, επειδή εἶναι Υἱὸς του Θεοῦ, και διὰ τοῦτο ἤθελε διὰ τὸ σταυρωθῆ χάριν ἡμῶν. «Καθίσθη ἀπὸ του σταυροῦ», λέγει, «και πιστεύσομέν σοι». Λόγια ἦσαν αὐτὰ και προφάσεις της ἀπιστίας των. Διότι τὸ νὰ ἀνασηθῆ τὴν στιγμήν που ὁ τάφος ἦτο σφραγισμένος με τέρσιον λίθον, ἦτο ἔργον πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ τοῦ νὰ καθισθῆ ἀπὸ τὸν σταυρὸν. Και τὸ νὰ γυῖλη ἀπὸ τὸ μνήμα τὸν Ἀδάμαν που ἦτο τέσσαρας ἡμέρας νεκρὸς και δεμένος με νεκρικὰ ὀσάνα ἦτο ἔργον μεγαλύτερον ἀπὸ τοῦ νὰ καθισθῆ ἀπὸ τὸν σταυρὸν. Ἐκεῖνοι λοιπὸν ἔλεγον:

«Εἰ Υἱὸς εἶ του Θεοῦ, σῶσον σεαυτὸν· ἐνῶ αὐτοὺς ἔκαμε τὸ πᾶν διὰ τὸ σῶσαι τοὺς ὑβριστὰς του και ἔλεγε: «Ἄφες αὐτοῖς **B** τὴν ἁμαρτίαν· οὐ γάρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. 23, 34). Τί λοιπὸν συνέβη; Ἐσυγχώρησε τὴν ἁμαρτίαν. Τὴν ἐσυχώρησεν, ἐφ' ὅσον ἠθέλησαν νὰ μετανοήσουν. Διότι ἂν δεν τοὺς συνεχώρηε τὴν ἁμαρτίαν δεν θὰ ἐγένετο ὁ Παῦλος ἀπόστολος. Ἄν δεν τοὺς συνεχώρηε τὴν ἁμαρτίαν δεν θὰ ἐπίστευαν ἠήσοῦς τρεῖς κιλιάδες και ἀργότερον πέντε και ἄλλαι πολλές μυριάδες. Ἐπειδή ἐπίστευσαν πολλοὶ μυριάδες Ἰουδαίων, άκουσε τί λέγουν εἰς τὸν Παῦλον οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι: «Θεοῦρεῖς ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων;» (Πράξ. 21, 20).

Ἄς μνηθῶμεν λοιπὸν τὸν Κύριον και ἄς εὐχηθῶμεν χάριν τῶν ἐχθρῶν μας. Ἐπανέρομαι λοιπὸν εἰς τὴν συμβουλήν αὐτήν. Πέντε ἡμέροι συμπληρώνονται σήμερα ἐφ' ὅτου ἤμικτα νὰ σὰς ὁμιλῶ διὰ τὸ θέμα τοῦτο κι όχι βεβαίως με πρόθεσιν νὰ σὰς καταλογίσω παρακοήν, πρὸς Θεοῦ, **C** ἀλλ' ἐπειδὴ ἐλπίζω ἰδιαίτερος ὅτι θὰ πεισθῆτε. Ἄν ὁμοῦς περικοί εἶναι σκληροὶ και κακοὶ και δύστροποι, ὥστε νὰ ἀγνοήσουν ὅσα εἴπαμεν περὶ της προσευχῆς, ἴσως ἀφοῦ ἐντραποῦν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁπίων σὰς ὁμιλῶ, ἀπομακρύνουν κάποιε τὴν ἐχθρότητα και τὴν μικροψυκίαν.

Ἄς μνηθῶμεν λοιπὸν τὸν Κύριον. Ἐσταυρώνεται και συννομιλεῖ μετὰ του Πατρὸς διὰ τοὺς σταυρωτὰς. Θὰ διεριζοῦ ὁμοῦς κανεὶς πὼς εἶναι δυνατόν νὰ μιμηθῆ τὸν Κύριον; Ἥμπορεῖς ἂν θέλῃς; Διότι ἂν δεν ἠμποροῦσε πὼς θὰ ἔλεγε, «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πράξος εἰμὶ και ταπεινὸς τῆ καρδίας» (Ματθ. 11, 29): Ἄν ἦτο ὀδύνατος ἡ μίμησις, δεν θὰ ἔλεγεν ὁ Παῦλος: «Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς και ὁ Χριστοῦ» (Α' Κορ. 11, 1). **D** Παρὰ ταῦτα δεν ἐπιθυμοῦε νὰ μιμηθῆς τὸν Κύριον; Μιμήσου τὸν συνάνθρωπὸν σου, ἐννοῦ τὸν ἀπόστολον (δικάσκον) Στέφανον· επειδή και ἐκεῖνος ἐμίμηθη τὸν Κύριον. Και ὅπως ἀκριβῶς ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ τῶν σταυρωτῶν τῶν και ὀδισφορῶν διὰ τὴν σταύρωσιν και τὸν ἑαυτὸν του παρεκάλεε τὸν Πατέρα νὰ συγχωρήσῃ τοὺς σταυρωτὰς, ἔτσι και ὁ Στέφανος ἐν μέσῳ ἐκείνων που τὸν ἐλιθοβόλουν και ἐνῶ ἐκτυπᾶτο ὑπὸ πάντων, και ἐδέχετο τοὺς καταγιγνοῦς τῶν λίθων, ἀφοῦ ἠδιαφόρησε διὰ τοὺς πόνους που προσκόλλουν τὰ κτυπήματα, ἔλεγε: «Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην» (Πράξ. 7, 59). Εἶδες πὼς συννομιλεῖ ὁ Υἱὸς και πὼς παρεκαλεῖ ὁ ἄνθρωπος; Ἐκεῖνος λέγει: «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· Ε οὐ γάρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. 23, 34) ἐνῶ αὐτοὺς· «Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν

ἀμαρτίαν ταύτην» (Πράξ. 7, 59). Καὶ διὰ τὸ πληροφορηθῆς ὅτι προσεύχεται εὐλακρινῶς, δὲν ἴσταιται καὶ προσεύχεται τὴν στήθην τοῦ λιθοβολισμοῦ, ἀλλ' ἀφοῦ ἐγονάτισε προσευχῆθι μὲ κατάνυξιν καὶ πολλὴν ἀγάπην. Θέλεις νὰ σοῦ δεῖξω καὶ ἄλλον συνάνθρωπον, ποῦ ἔσπεθε περισσότερα ἐκείνου; Λέγει ὁ Παῦλος: «Υπὸ Ἰουδαίων τρεῖς ἐρραβδίσθη, ἀπαξ ἐλιθάσθη, νυκθημερὸν ἐν τῷ θυβῶ πεποιήκα» (Β' Κορ. 11, 24-25). Καὶ μετὰ ταῦτα, τί λέγει λοιπόν; λέγει: «Ἡὺκόμην αὐτὸς ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα» (Ρωμ. 9, 3). Θέλεις νὰ 410 Α ἴδῃς καὶ ἄλλον, δεκτὴς τῆς Καινῆς ἀλλὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης; Τοῦτο βεβαίως εἶναι ἰδιαίτερος ἀξιοθαύμαστον, εἰς ἐποχὴν ὅπου δὲν ὑπῆρχε προτροπὴ ἀγάπης ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ δόντα ἀντὶ δόντος, καὶ ἡ ἀνταπόδοσις τῶν ἰσῶν εἰς τοὺς ἐχθρούς, νὰ φθάσουν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀποστολικὴν συμπεριφορὰν. Ἄκουσε τί λέγει ὁ Μωϋσῆς πρὸς τὸν ἐλθοδόδλησαν πολλῶκις οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὸν περιεφρόνησαν: «Εἰ μὲν ἀφίης αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν, ἄφεσις εἰ δὲ μή, κἀμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας» ("Ἐξοδ. 32, 31-32). Βλέπεις πῶς θέτει ἕκαστος τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἄλλων ὑπεράνω τῆς ἰδικῆς του σωτηρίας; Εἰς τίποτε δὲν ἠμάρτησας καὶ διατὶ ἐπιθυμῆεις νὰ τιμωρηθῆς μετὰ τῶν ἄλλων; Διότι, λέγει, Β δὲν εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθανθῶ τὴν ἀπάλυτον εὐτυχίαν, ὅταν οἱ ἄλλοι ὑποφέρουν. Θὰ μῶς ἦσαν ἀρκετὰ λοιπὸν τὰ παραδείγματα αὐτά, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐπαρρησιάζωμεν ἐκ τοῦ πλήθους αὐτῶν, θὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλον ποῦ φιλοσοφεῖ διὰ τὰ ἴδια πράγματα. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Δαυὶδ, ὁ μακάριος ἐκεῖνος καὶ εἰρηνικὸς ἄνθρωπος, ὅταν ἐπαινεσάτο κατ' αὐτοῦ ὄλο τὸ στράτευμά του πρὸς ἀρχηγὸν τὸν υἱὸν τοῦ Ἀβσσαλωμ νὰ καταλάβῃ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν καὶ ἤθελε νὰ κατασφάξῃ τὸν βασιλέα, καὶ ἀργίσθη ἀκολούθως ὁ Θεὸς (διότι ποῖα εἶναι ἡ σημασία τοῦ γεγονότος ἐν ἐξημερέθῃ ἄλλῃ πρόφασιν διὰ τὴν σφαγὴν;) ἀφοῦ ἐπιτελεῖ τὸν ἀγγελὸν τοῦ μὲ γυμνὸν σπαθί καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκτόπησε, ἀλέπων ὁ Δαυὶδ νὰ ἀφανίζωνται ὄλοι. C τί λέγει; «Ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἡμαρτων, κἀγὼ ὁ ποιμὴν ἐκακοποιήσας, Γενέσθω ἐπ' ἐμὲ ἡ χεὶρ σου, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου» (Β' Βασ. 24, 17). Βλέπεις πάλιν παρόμοια κατορθώματα; Θέλεις νὰ σοῦ δεῖξω καὶ ἄλλον; Διότι δὲν θὰ παραδενεθῶμεν, ἐάν ἴδωμεν καὶ ἄλλον νὰ σκέπεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Τὸν προφήτην ἐκεῖνον, ποῦ ἐλέγετο Σαμουὴλ ὄβριον οἱ Ἰουδαῖοι, καθήρεσαν καὶ προσέβαλαν ἔτσι, ποῦ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ τὸν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ: «Οὐ σὲ ἐξονθενήκασιν, ἀλλ' ἐμὲ» (Α' Βασ. 8, 7). Καὶ τί ἀπάντησεν ἐκεῖνος ποῦ περιεφρονήθη καὶ καθυ-

βρίσθη; «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο», λέγει, «ἀμαρτεῖν οὕτως, ὡς διαλιπεῖν προσευκόμενον ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Κυρίῳ» (Α' Βασ. 12, 23). Ἐθεώρησεν ὅτι εἶναι ἀμαρτία νὰ μὴ προσεύχεται ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν. Νὰ μὴ ἀξιώσῃ, λοιπόν, D νὰ διαπράξω τέτοιο ἀμάρτημα, ὥστε νὰ μὴ προσεύχωμαι διὰ σὲ. Ὁ Χριστὸς λέγει: «Πάτερ ἄφεσις αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν» οὐ γὰρ σβῆσαι τί ποιοῦσιν» (Λουκ. 23, 24). Ὁ Στέφανος λέγει: «Κύριε μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν ταύτην» (Πράξ. 7, 59). Ὁ Παῦλος λέγει: «Ἡὺκόμην ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν κατὰ σάρκα» (Ρωμ. 9, 3). Ὁ Μωϋσῆς λέγει: «Εἰ μὲν ἀφίης αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν ἄφεσις εἰ δὲ μή, κἀμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας» ("Ἐξοδ. 32, 31-32). Ὁ Δαυὶδ λέγει: «Γενέσθω ἡ χεὶρ σου ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου» (Β' Βασ. 24, 17). Ὁ Σαμουὴλ λέγει: «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἀμαρτεῖν τοῦ διαλιπεῖν προσευκόμενον ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Κυρίῳ» (Α' Βασ. 12, 23). Πῆς ρου λοιπὸν πῶς θὰ συγκληρωθῶμεν ἀπὸ τὸν Κύριον, ὅταν οἱ συνάνθρωποι μας τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, E ὄλοι μᾶς προτρέπου νὰ προσευχώμεθα διὰ τοὺς ἐχθρούς καὶ οἱ ἴδιοι κἀνόμεν τὸ ἀντίθετον προσευκόμενοι διὰ τὸ κακὸν τῶν ἐχθρῶν; Μὴ διαπράττετε ἀδελφοὶ τέτοιο ἀμάρτημα, μὴ! Διότι ὅσον περισσότερα παραδείγματα ἔχαμεν, τόσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ τιμωρία ἂν δὲν μιμηθῶμεν αὐτά. Εἶναι σπουδαιότερον νὰ προσεύχηται κανεὶς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν παρὰ ὑπὲρ τῶν φίλων. Διότι ἡ ὑπὲρ τῶν φίλων προσευχὴ δὲν ἀφελεῖ ὅσον ἡ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν. «Ἐάν γὰρ φιλῆτε τοὺς φιλοῦντας ὑμᾶς, οὐδὲν μέγα ποιεῖτε» λέγει: «καὶ γὰρ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν» (Ματθ. 5, 46). Ὡστε ἐν προσευκῆσιν ὑπὲρ τῶν φίλων, δὲν θὰ γίνωμεν εἰς τίποτε καλύτεροι τῶν ἐδωλαλιτρῶν ἢ τῶν τελωνῶν, ὅταν ὅμως ἀγαπήσωμεν τοὺς ἐχθρούς, κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν, 411 A θὰ ὁμοιάσωμεν πρὸς τὸν Θεόν, διότι «τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ ποιητοῦς καὶ ἀγαθοῦς, καὶ ἐρέκει ἐπὶ δικαίους καὶ ὀδίκους» (Ματθ. 5, 45). Ἄς γίνωμεν λοιπὸν ὅμοιοι πρὸς τὸν Πατέρα, διότι λέγει: «Γίνεσθε ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, διὰ τὸ γίνωμεν ὅμοιοι τῆς οὐρανόθεν βασιλείας διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἀγάπης τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυναμὶς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.